

II СЕМЕСТР

УКРАЇНСЬКА МОВА ТА ЧИТАННЯ

ДОСЛІДЖЕННЯ РОЛІ ІМЕННИКІВ У МОВЛЕННІ. НЕЗВИЧАЙНА ЗВИЧАЙНА ЗИМА.

УКРАЇНСЬКА МОВА

Тема. Велика буква в назвах міст, сіл, вулиць, площ, майданів (2 год)

Мета. Закріплювати і поглиблювати знання учнів про іменники, ознайомити з написанням великої букви в назвах населених пунктів, виховувати гордість за свою Батьківщину.

Дидактико-методичне забезпечення. Медіаресурси із зображенням міст України; відомих майданів: Свободи (Харків), Незалежності (Київ) та ін.; тексти на картках.

План-конспект

1. Організація учнів до уроку.

2. Активізація мисленнєвої діяльності учнів.

- Як по-іншому ми називаємо слова, які означають назви предметів? На які запитання відповідають іменники? Наведіть приклади іменників, які відповідають на запитання **хто?**, **що?** З якої букви пишуться імена, по батькові, прізвища людей? Наведіть приклади. З якої букви пишуть клички тварин? Наведіть приклади.

3. Повідомлення теми уроку і мотивація навчальної діяльності.

4. Робота з медіаресурсами (малюнками).

- Розгляньте зображення. (Доцільно демонструвати зображення відомих міст України, які легко впізнають діти... або вчитель сам називає місто...). Як називається це місто? Як називається його центральна вулиця? Як називається головна площа міста?

4.1. Узагальнення вчителя.

- Запам'ятайте, діти, що всі назви міст, сіл, вулиць, площ, майданів пишуть з великої букви.

5. Робота з підручником.

5.1. Відповіді на запитання вправи 1 (усно).

5.2. Засвоєння змісту правила (с.8). Наведення прикладів.

5.3. Самостійна робота: виконання вправ 2,3 (с.8).

Ф і з к у л ь т х в и л и н к а

5.4. Опрацювання тексту (вправа 4). Вибіркове списування. Перегляд і обговорення фотоілюстрацій (с.9).

6. Робота в групах.

- Кожна група отримує картку, на якій записаний текст. Ви прочитаєте зміст тексту і виконаєте завдання, до нього.

Картка 1.

Визначіть, яку букву ви напишете у виділених словах: велику чи малу.

(**О, о**)ксана і (**М, м**)аксим живуть у селищі (**С, с**)тепанівці. Їхня школа знаходиться на вулиці (**С, с**)теповій. Школа носить ім'я Степана (**Р, р**)уданського.

Картка 2.

Знайдіть і виправте помилки.

Харків – велике місто. У ньому є пам'ятник Тарасу Шевченку, майдан свободи. Заходиться пам'ятник на вулиці Сумській. Майдан свободи – найбільший майдан не тільки в Україні, а й в Європі.

Картка 3.

Поясніть написання виділених слів.

Видатний український поет і художник **Тарас Григорович Шевченко** народився в селі **Моринці**. Дитячі роки **Тарас** провів у сусідньому селі **Кирилівці**. Йому довелося жити в селах **Лисянці, Стеблеві, Тарасівні, Вільшані**. Пізніше у своїх творах **Тарас Григорович** описав усі ці села.

7. Робота над словом **метро**, вимову і правопис якого треба запам'ятати.

- Діти, хто знає, що таке «метро»? У яких містах України є метро? Хто був пасажиром метро? Чим вразило вас метро? (Можна дітям показати відео Київського, Харківського, Дніпровського метро). Правильно вимовте слово «метро». Який склад наголошений? Яку букву пишемо після «м»? Запам'ятайте написання цього слова. Яка цікавинка «заховалась» у слові «метро»? (Вправа 6 с.9).

8. Узагальнення-висновки учнів.

- Розкажіть, що ви знаєте про написання великої букви? Наведіть приклади для підтвердження своїх міркувань.

9. Самостійна робота за матеріалами вправи 6. (с.9) та її перевірка.

10. Колективна робота над змістом і завданням вправи 7 (с.9), вправи 8, 9 (с.10). Самоперевірка виконаної письмової роботи.

Ф і з к у л ь т х в и л и н к а

11. Робота в парах. Вправи із словотворення.

- Утворіть назви мешканців від назв міст (вправа 9, с.10).

12. Розгадування ребусів (вправа 10).

(Міст + о – місто... Черкаси, Канів, Бердичів...

Вулиця – Лісова, Гайова, Вербова).

13. Підсумки уроку.

- Послухайте слова Алли Свашенко:

Назви міст – це не просто слова,

Це історія краю жива.

- Як ви зрозуміли зміст цих слів? Пригадайте, на честь кого названі міста Київ, Львів? З яких слів утворилася назва міста «Житомир»? Поміркуйте, звідки походить назва міста Запоріжжя. А вашого міста/селища, вулиці? З якої букви пишуть назви міст, сіл, вулиць, площ, майданів? Наведіть приклади.

14. Домашнє завдання.

Тема. Свято радості і єднання

Матеріал до уроку. Г. Кирпа «7 січня – Різдво Христове».

Мета. Розширювати уявлення дітей про християнські свята, удосконалювати навички свідомого читання, розвивати мовлення учнів, виховувати шанобливе ставлення до звичаїв і традицій нашого народу.

Дидактично-методичне забезпечення. Відео-фільм «Різдво Христове», малюнкове зображення страв до Святвечора; книжка «Свята, традиції, звичаї українського народу» / Упорядник Г. Кирпа. – Х.: Белкар – книга, 2013.

План-конспект

1. Організація учнів до уроку.
2. Актуалізація життєвого досвіду учнів.

2.1. Бесіда.

- Діти, промайнули зимові канікули. Вони, на мою думку, подарували вам гарний настрій, веселі розваги, чудові свята. Хто поділиться враженнями про зимові канікули? (Діти обмінюються враженнями, розповідають, як провели зимові канікули). Хто пригадає, що є символом Нового року? Де ви зустріли Новий рік? Хто був вашим гостем? Що найбільше запам'яталося від зустрічі цього свята?

2.2. Розгляд малюнкових зображень. 12 страв до Святвечора.

- Хто знає назви страв, зображених на малюнках? Символом якого свята є вони? Хто готує страви до святкового столу? Чи допомагаєте ви готувати страви? Які саме? Яку страву вважають найголовнішою? Коли смакують 12 стравами?

2.3. Узагальнення вчителя.

- За давніми традиціями, різдвяне святкування починається ще ввечері напередодні Різдва. Вечір цей зветься Святим чи Святвечором. Саме Різдво припадає на 7 січня (25 грудня). Це один із найбільш шанованих днів у календарі для всіх християн та одне з найважливіших родинних свят, магічний день, коли кожна сім'я створює в оселі атмосферу затишку, добробуту, злагоди, любові... Якщо ви хочете більше дізнатися про звичай і традиції нашого народу, пов'язаних зі святкуванням Різдва, зверніться до книжки «Свята, традиції, звичаї українського народу» із серії «Світ навколо тебе» (учитель демонструє цю книжку або її зображення в інтернеті), яка доповнить, поглибить ваші знання про це величне свято.

3. Повідомлення теми уроку і мотивація навчальної діяльності.
4. Ознайомлення з текстом Г.Кирпи «7 січня – Різдво Христове».

4.1. Читання твору мовчки.

4.2. Перевірка первинного сприйняття змісту твору з використанням ігрового прийому «так чи ні».

- Діти, я буду ставити запитання, а ви будете відповідати лише одним словом: «так чи ні».

◆ Різдво Христове відзначають 6 січня? (Ні).

◆ Одне з найбільших християнських свят є Різдво Христове? (Так).

◆ Різдво Христове – це свято смутку і образ? (Ні).

◆ Різдво Христове покликане об'єднувати людей, зробити усіх кращими? (Так).

◆ На святковому столі має бути 15 страв? (Ні).

◆ Чи вважають люди дідух на столі символом щастя? (Так).

◆ Уся родина сідає за різдвяний стіл, коли з'явиться місяць на небі? (Ні).

◆ Прочинають і закінчують вечерю варениками з капустою? (Ні).

4.3. Аналіз змісту ілюстрації до твору.

- Розгляньте уважно малюнок. Яку думку виразив художник? Які події, явища, прикмети показав? Які засоби для цього використав: колір, настрій родини, святковий стіл...? Що об'єднує зміст твору і зміст ілюстрації?

Ф і з к у л ь т х в и л и н к а

4.4. Повторне перечитування твору учнями вголос в групах.

- Діти, кожна група читає один абзац і готує запитання, яке поставить класу. Відповідатиме учень/учениця, на якого/яку вкажуть.

4.5. Робота з методичним апаратом твору.

Відповіді на запитання, вміщені наприкінці твору.

Виконання різнорівневих завдань та їх перевірка.

5. Перегляд відеофільму (фрагменту фільму) «Різдво Христове». Обмін враженнями.

6. Підсумок уроку.

- Про яке християнське свято ви прочитали текст? Коли відзначають Різдво Христове? Чому, на вашу думку, це свято вважають святом радості і єднання людей? Який вечір називають Святвечором? Що нового ви дізналися про свято Різдва Христового?

7. Домашнє завдання.

- Розпитайте у своїх рідних, яких традицій, звичаїв дотримується ваша сім'я до Різдва Христового.

Тема. Надзвичайна страва

Матеріал до уроку. М. Хоросницька «Кутя».

Мета. Поглиблювати знання учнів про звичаї і традиції нашого народу, удосконалювати навички виразного і свідомого читання, пробуджувати інтерес до сімейних традицій.

Дидактико-методичне забезпечення. Слова-картки, малюнкове зображення різдвяних страв.

План-конспект

1. Організація класу до уроку.

2. Перевірка домашнього завдання.

- Діти, ви запитували своїх рідних про те, яких традицій дотримується ваша сім'я, готуючись до Різдва? Поділіться отриманою інформацією з нами. (Діти розповідають). Хто знає, з чого готують головні страви Святвечора – узвар і кутю? Розкажіть про це.

3. Підготовка учнів до сприймання змісту вірша М. Хоросницької «Кутя».

3.1. Бесіда.

- Чи знаєте ви, діти, як називається святковий вечір, головними стравами якого є також кутя та узвар? Чому цей вечір називають «Щедрим»? Якими стравами смакують цього вечора люди?

3.2. Лексико-орфоепічна робота з елементами семантичної.

- Прочитайте слова-картки: **до смаку, на порі, натомість, зовється, опісля, заманється, звичай, лишень.**

Значення яких слів вам зрозуміле, а яких – ні? Доберіть близькі за значенням слова до слів: **на порі** (на часі, зараз), **до смаку** (добра, апетитна, смачна); **опісля** (потім, пізніше), **заманється** (хотіти, бажати, прагнути), **лишень** (тільки).

3.4. Гра «Доберіть риму».

- Зима «заморозила» слова, «розтопіть» їх і знайдіть їм співзвучні.

на порі́	лиш
кулі́ш	замане́ться
зове́ться	день
спра́ва	дітвора́
лише́нь	стра́ва
часте́нько	солоде́нько

4. Повідомлення теми уроку і мотивація навчальної діяльності.

5. Робота над віршем М. Хоросницької «Кутя».

5.2. Читання вірша учителем.

5.2. Перевірка первинного сприйняття змісту вірша.

- Про що ви прослухали вірш? Які емоції виникли у вас, слухаючи вірш? Про що нагадав вам вірш? Яке ставлення автором до улюбленої страви нашого народу? А ваше?

5.3. Читання вірша учнями мовчки.

- Прочитайте вірш мовчки. Зверніть увагу на слова, що римуються.

5.4. Читання вірша учнями вголос.

◆ Імітативне читання.

◆ Виразне читання вірша строфами.

◆ Читання з виконанням завдань.

- Прочитайте рядки, у яких авторка підкреслює любов усіх до куті; згадуються щоденні страви; авторка говорить про те, скільки разів і коли їдять кутю; авторка висловлює ставлення до звичаю.

◆ Повторне виразне читання вірша.

6. Робота з методичним апаратом до вірша.

6.1. Відповіді на запитання, вміщені наприкінці тексту.

6.2. Виконання різнорівневих завдань та їх перевірка.

7. Робота з розвитку мовлення учнів.

7.1. - Поміркуйте і скажіть: «Як ви розумієте вислів: «Медом куті не зіпсуєш»? А що думаєте про це ви?

7.2. - Розкажіть, як би ви приготували кутю для своєї родини? Які інгредієнти є обов'язковими, а які ви додасте на свій смак?

8. Підсумок уроку.

- Який настрій викликав у вас зміст вірша? Які рядки цієї поезії вам би хотілося вивчити напам'ять? Що спільного у змісті вірша і твором Г. Кирпи «7 січня – Різдво Христове? Підтвердіть свої думки словами кожного твору.

Розгляньте страви, зображені на малюнку. Які з них є на столі на Святвечір, а які – на Щедрий вечір? Якими стравами вам би хотілося поласувати на Щедрий вечір? Коли ми відзначаємо Щедрий вечір? Яких традицій на Щедрий вечір дотримуються у вашій родині? Розкажіть про них.

9. Домашнє завдання.

- Навчіться виразно читати вірш; за бажанням, вивчіть рядки, які найбільше сподобалися, напам'ять.

Тема. Велика буква в назвах річок, озер, морів, гір (2 год)

Мета. Поглибити знання учнів про написання великої букви у власних назвах, розвивати пам'ять, увагу, виховувати любов до рідного краю.

Дидактико-методичне забезпечення. Опорні картки для словниково-логічних вправ, опорна схема; книжка «Енциклопедія для чомучок»: книга друга – Х.: Белкар – книга, 2018 (серія: «Світ навколо тебе»).

План-конспект

1. Організація учнів до уроку.

2. Актуалізація опорних знань учнів.

2.1. Групування слів за вказаною ознакою: **прізвища людей, клички тварин, назви міст (сіл), назви вулиць (майданів).**

- На картках вказані ознаки, за якими ви повинні згрупувати слова.

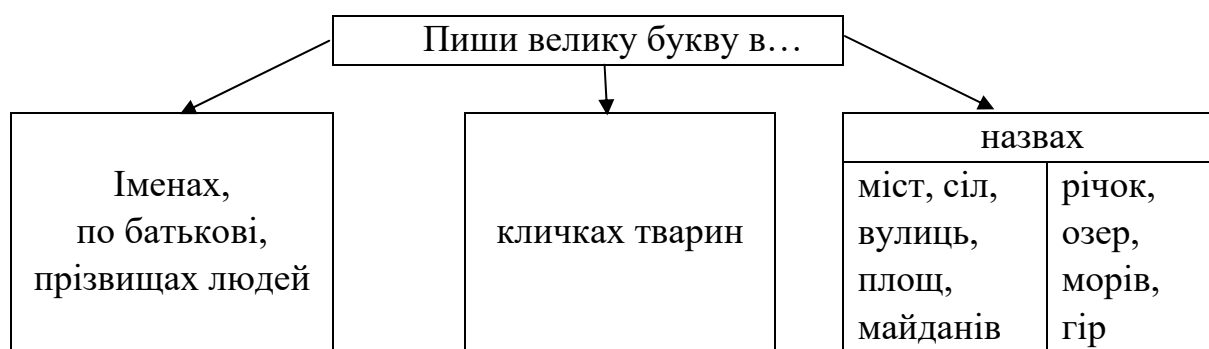
(Учитель прикріплює почергово картки на дошці, учні добирають слова за вказаною ознакою або вибирають із записаних на дошці).

Петриненко, Мурчик, Нікополь, Вербівка, Миру, Волі, Солов'яненко, Лиска, Калинчук, В'юнок, Миколаїв, Дружби, Садова.

2.2. Повторення написання великої букви у власних назвах.

3. Мотивація навчальної діяльності учнів.

3.1. - Розгляньте опорну схему «Пиши велику букву в...»

- Що зі змісту схеми вам відомо? Наведіть приклади до відомої вам інформації. Що є для вас новим? Якщо назва схеми «Пиши велику букву в...», то з якої букви треба писати назви річок, озер, морів, гір? Зробіть висновок.

3.2. Згрупуйте слова за вказаними ознаками: **річки, озера, моря, гори.**

Свитязь, Дунай, Охотське, Японське, Синевір, Дністер, Альпи, Карпати.

3.3. Робота над вимовою і написанням слова «**озна́ка**» (усно).

- Сьогодні ми часто вживаємо слово «озна́ка». Прочитайте слово, дотримуючи правильного наголосу. Поділіть слова на склади (оз-на-ка). Чому так? Який склад наголошений? Як можна перенести це слово з рядка в рядок? Складіть зі словом «ознака» речення. Яка спільна ознака покладена в основу написання великої букви? Скористайтеся опорною схемою.

4. Повідомлення теми уроку і мотивація навчальної діяльності.

5. Робота з підручником.

5.1. Каліграфічна хвилинка: **Др, Оз, Мо, Гг; річка, озеро, море, гора.**

5.2. Читання, аналіз змісту вправ 1,2 (с.11) та виконання завдань до них.

Ф і з к у л ь т х в и л и н к а

5.3. Колективне опрацювання вправи 4 (с.11).

5.4. Списування з ускладнювальними елементами (вправа 5). Перевірка виконаного завдання.

6. Узагальнення й систематизація знань учнів.

- Перегляньте ще раз опорну схему. Самостійно складіть правило про вживання великої літери на письмі. До кожної позиції, зазначеної на схемі, наведіть приклади.

7. Перевірка домашнього завдання (вправа 6).

8. Бесіда «Земля – планета голуба».

- Чи знаєте ви, діти, чому землю називають голубою планетою? (Учні висловлюють свої припущення).

Слово вчителя.

- Якщо дивитися на Землю з космосу, то ви побачите кулю блакитного кольору. І це тому, що три чверті її поверхні займає вода. Вам, очевидно, буде цікаво знати, що Земля має 4 океани. Хто знає, як називають океани? (Тихий, Атлантичний, Індійський, Північний Льодовитий). **З якої букви ви писатимете назви океанів?** Земля має 75 морів. Назвіть моря, які ви знаєте. (Азовське, Чорне, Мертве, Жовте, Середземне, Червоне, Каспійське, Саргасове...) З якої назви пишуть назви морів? Чи чули ви щось про найдивовижніші річки? (Одна з них Кришталева річка, або її ще називають Річка п'яти кольорів. Вона знаходиться в Колумбії. Вода змінює свій колір залежно від пори року – вона може бути зеленою, блакитною, чорною, фіолетовою, жовтою. Це природне диво пояснюється водоростями, що ростуть на дні річки. Вони мають різні кольори і зацвітають у певний сезон.

Королевою усіх річок вважають Амазонку (Південна Америка) – найдовшу, наймогутнішу, найповноводнішу річку світу.

Найбільшою річкою світу Європи є Дунай, яка несе свої води через територію Австрії, Словаччини, Угорщини, Хорватії, Сербії, Болгарії, Румунії, Молдови, України. Головною річкою України є Дніпро.

На землі багато озер. Серед найбільших – озеро Верхнє (на кордоні США і Канади), Вікторія (Африка), Байкал (Росія). В Україні краєм озер називають волинське Полісся, яке налічує понад 200 озер. Найвідоміші серед них Шацькі озера: Світязь, Піщанське, Пулемецьке, Луки, Перемут, Люцимер, Турське і десятки інших. Характерною ознакою Шацьких озер є те, що вони здебільшого сполучаються між собою річкою Прип'ять, протоками і каналами.

Найбільшим і найкрасивішим озером Українських Карпат є Синевир, інша назва – Морське око.

Якщо ви захочете знати більше про океани і моря, річки та озера, гори та печери, про їхніх унікальних мешканців, а також про дивовижні прояви природи – цунамі, смерчі, що також мають назви, якими наділяє їх людина, то ознайомтесь з книжкою «Енциклопедія для чомучок: книга друга. – Х.: Белкар – книга, 2018. – (Серія: «Світ навколо тебе»).

(Учитель демонструє обкладинку книжки).

Ви дізналися, чому Землю називають голубою планетою. Скажіть, з якої букви будете писати назви океанів, морів, рік, озер, гір?

9. Робота з підручником.

9.1. Каліграфічна хвилинка: **Кк, Льв, Ми; Київ, Львів, Миколаїв.**

9.2. Самостійна робота. (Вправи 7,8).

Ф і з к у л ь т х в и л и н к а

9.3. Робота в парі. (Вправа 9).

9.4. Письмо з пам'яті. (Вправа 10).

9.5. Аналіз написання і вимови слова «медаль».

10. Підсумки уроку.

- З якої букви пишуть назви морів, озер, річок, океанів, гір? Коли ще вживаємо велику літеру на письмі? Наведіть приклади.

Поміркуйте і дайте повну відповідь на запитання:

◆ Яке місто є столицею України? З якої букви треба писати назву міста?

◆ Які слова в реченні ви напишете з великої букви, чому?

Тарас Григорович Шевченко народився в селі Моринці.

◆ Яка назва річки згадується в реченні: «Київ розкинувся на берегах Дніпра»? З якої букви напишете назву річки?

11. Домашнє завдання. Вправа 6 (перший урок); вправа 11 (2 урок).

Тема. Яке зимове слово найголовніше?

Матеріал до уроку. Н. Кир'ян «Зимові слова».

Мета. Збагачувати й активізувати словниковий запас учнів, удосконалювати навички правильного і виразного читання; виховувати почуття прекрасного.

Дидактико-методичне забезпечення. Зображення ковзанів, лиж, снігура, синички, санчат; зображення зимових розваг.

План-конспект

1. Організація класу до уроку.

2. Перевірка домашнього завдання.

2.1. Виразне читання вірша М. Хоросницької «Кутя»; відповіді на запитання:

◆ З якими інгредієнтами приготувати кутю до святкового столу?

◆ Які страви згадує авторка у вірші?

◆ У які вечори прикрашає кутя святкові столи?

◆ Як авторка називає кутю?

2.2. Читання вірша напам'ять (за бажанням).

3. Підготовча робота до сприйняття змісту вірша Н. Кир'ян «Зимові слова».

3.1. Робота з наочністю.

- Розгляньте малюнки. Назвіть предмети, зображені на них. Що об'єднує ці предмети?

3.2. Лексико-семантична робота.

- Поясніть значення таких слів: **ковзанка, груба (пічка)**. Від якого слова утворилося перше слово? Чи є в когось вдома груба? Чим вона відрізняється від печі?

3.3. Гра «Добери риму».

- Визначіть, які слова римуються. (Слова записані на дошці).

Лід	синички
шуба	піч
рукавички	груба
Оксани	сани

3.4. Логічні вправи.

- Прочитайте записані на дошці слова: **санки (гринджоли); сніг, мороз, заметіль, бурулька, колядка, щедрівка, лід, іній; чоботи, лижі, ковзани, шуба, кожушок, валянки, сніжки.**

Поміркуйте, що об'єднує ці слова? Чи можна прочитані вами слова назвати «зимовими»? Які ще «зимові» слова ви знаєте?

4. Повідомлення теми уроку і мотивація навчальної діяльності.

5. Робота над змістом вірша Н. Кир'ян «Зимові слова».

5.1. Читання вчителем вірша.

5.2. Перевірка первинного сприйняття змісту вірша.

- Як авторка назвала вірш? Які «зимові» слова вона використала у вірші? Які почуття викликав у вас вірш? Чому? Чи викликали у вас «зимові» слова відчуття холоду? Які саме? А від яких «зимових» слів ставало тепло?

5.3. Підготовка учнів до виразного читання вірша.

◆ Розстановка логічно-смислових та пунктуаційних наголосів і пауз. (Учні олівцем розставляють наголоси та паузи, вчитель читає вірш).

◆ Напівголосне колективне читання вірша відповідно до складеної партитури.

5.4. Виразне читання вірша учнями вголос.

5.5. Виразне читання-відповідь вірша учнями вголос.

- Прочитайте виразно відповідь словами вірша на запитання:

◆ Які «зимові» слова об'єдналися довкола слова «сніг»?

◆ Які «зимові» слова викликали у вас відчуття приємного тепла? Чому?

◆ Про яких зимових пташок згадує авторка у вірші?

◆ Яку загадку сховала авторка в останньому реченні вірша?

5.6. Робота з методичним апаратом до вірша.

◆ Відповіді на запитання, розміщені наприкінці вірша.

◆ Виконання та перевірка різнорівневих завдань.

6. Застосування знань на основі творчої роботи над текстом.

- Поміркуйте, пошукайте в тексті, прочитайте слова, які за змістом об'єднали слово «сніг» (сніжинки, снігурі), «тепло» (шуба, піч, пальто, груба, теплі рукавички), «розваги» (лід, ковзанка, лижі, ковзани, сани).

- Що об'єднує слова «ковзанка» і «ковзани». Поміркуйте, які слова могли сховатися у них. З букв кожного слова утворіть по 6 нових слів.

1-в

ковзанка

(Козак, закон,
казан, наказ,
казка, ваза...)

2-в

ковзани

(Закон, вози,
нива, знаки,
вазони, кози...)

- Розгляд та аналіз змісту картини «Зимові розваги».

7. Узагальнювальна робота.

- Про що розповіла авторка у вірші? Якими «зимовими» словами ви збагатили свій словник? Які картинки зринули у вашій уяві під час читання вірша?

8. Підсумок уроку.

8.1. Гра «Кому я належу?»

- Прочитайте прізвища авторів творів та їхні назви. Визначте, хто є автором вказаних творів.

Ганна Кирпа

Кутя

Марія Хоросницька

Зимові слова

Надія Кир'ян

7 січня – Різдво Христове

8.2. Відгадування загадок.

◆ Що це за птиця, що сонця боїться? (Сніжинки)

◆ Без пензлика і олівця

Та малює без кінця. (Мороз).

◆ Лечу, кручу, на весь світ бурчу. (Завірюха).

Біла морква униз головою росте. (Бурулька).

- Які зимові слова, що трапилися серед відгадок, не використала Надія Кир'ян у своєму вірші?

9. Домашнє завдання.

За бажанням, вивчити вірш напам'ять. Читати виразно. Визначити рядки вірша і намалювати до них зображення.

Тема. Зимові розваги

Матеріал до уроку. «Весела зима» (за К. Ушинським).

Мета. Розвивати мислення й мовлення учнів, навчати встановлювати смислові зв'язки між словами, виховувати почуття колективізму.

Дидактико-методичне забезпечення. Малюнкове зображення зимових розваг, предметне зображення слів-відгадок (ковзани, лижі, сани).

План-конспект

1. Організація класу до уроку.

2. Перевірка домашнього завдання.

2.1. Виразне читання вірша учнями.

2.2. Читання вірша напам'ять, за бажанням, з демонстрацією малюнків до самостійно обраних частин твору.

3. Повідомлення теми уроку і мотивація навчальної діяльності.

4. Робота з наочністю.

- Розгляньте картину. (Якщо немає плакатного зображення, то можна використати малюнок у підручнику, с.23). Який настрій викликає картина, чому? Що (кого) художник зобразив на передньому плані? Що бачите в центрі, ліворуч, праворуч? Що зображено на задньому плані? Що, на вашу думку, є найважливішим у змісті картини? Яку думку висловив художник? Які ознаки, явища він показав? Як він це підкреслив? Як представлені герої картини? У якій ситуації вони показані? Як художником переданий настрій героїв? Чим заворює зміст картини? Який колір переважає у природі? Чи спостерігали (бачили) ви такі явища навколо себе, які зображені на картині? Чи містить картина елементи казковості, які саме? На які зимові розваги, що зображені на картині, ви звернули увагу? А які зимові розваги приваблюють вас?

5. Робота над твором «Весела зима» (за К. Ушинським).

5.1. Установка на сприймання змісту твору.

- Поміркуйте, чи можна замінити заголовок «Весела зима» на інший.

5.2. Читання твору учнями мовчки.

5.3. Перевірка первинного сприйняття змісту.

- Як автор назвав твір? Чи можна дібрати до твору інший заголовок? Який? («Зимові розваги», «Зимові витівки», «Зимові веселощі»...) Найточніший заголовок, на вашу думку, який? (Авторський).

5.4. Повторне читання твору учнями вголос.

- Прочитайте твір. Розгляньте малюнок до нього. Чи всі зимові розваги, описані автором, відображені художником на малюнку?

5.5. Робота над мовними засобами твору.

- Прочитайте перший абзац твору. Які слова використав автор, щоб показати різні природні явища? Якими словами автор описує сильний вітер зі снігом? (Захурделить, сніговиця). А які ще слова, близькі за значенням до цих, ви знаєте? (Хуртовина, заметіль, завірюха, віхола, хуга...). Яку картину можна намалювати до змісту цієї частини твору? Розкажіть.

Ф і з к у л ь т х в и л и н к а

- Прочитайте другий абзац твору. Як ви доповнили б його зміст? Поміркуйте і встановіть зв'язок між словами: ліпить – ?, мурує – ? спускається – ?, гасає – ?, ходить – ?

- Що у цих зв'язках є «зайвим»? Чи ходите ви на лижах? Можна ходьбу на лижах назвати зимовими розвагами?

- Прочитайте третій абзац. Розкажіть про свої почуття, які навіває ця частина твору. Як цьому посприяв автор?

5.6. Узагальнювальна робота над змістом твору.

- З яким настроєм треба читати твір? Прочитайте лише ті слова, які передають веселощі. Намагайтеся передати свій настрій, відповідаючи на запитання: «Чи сподобався вам твір? Чим?»

5.7. Робота з методичним апаратом до твору.

- Відповіді на запитання, вміщені наприкінці твору.

- Виконання та перевірка різнорівневих завдань.

6. Відгадування загадок.

- Розгадайте загадки. Укажіть на малюнок-відгадку.

По стежині, по дорозі
Бігти я у них не в змозі,
По снігу не йдуть як слід:
До вподоби тільки лід. (Ковзани)

Беруть вони з гори розгін,
Коли немає хуртовини.
А вгору їх на мотузку
Тягнути треба по сніжку. (Сани).

Дві в руках, дві в ногах –
Не провалишся в снігах,
А поїдеш легко ти
І залишиш два сліди. (Лижі).

- Діти, лижі, сани, ковзани використовують лише для розваг? Які зимові види спорту ви знаєте? Послухайте ще одну загадку і скажіть, який вид зимового спорту приховано у слові-відгадці.

Чорна мишка через лід
Бігла, залишивши слід,
А за нею хлопець квапив
Дерев'яну гнуту лапу. (Шайба та ключка. Хокей)

7. Підсумки уроку.

- Чи сподобався вам урок? Що вас найбільше зацікавило? Про що розповісте вдома рідним? Послухайте вірш Тамари Коломієць і скажіть, про яку зимову розвагу розповіла авторка?

Снігова казка

Усе засипав білий сніг,
А за ним одлига – на поріг.
І ми в дворі, де я живу,
Зліпили казку снігову.

Ось ведмідь – товстий дивак –
Сніжку пробує на смак.
Ось вовчисько-м'ясолюб
Зирить – взять кого на зуб...

Ось лисичка гостровуха
Гороб'ячий щебет слуха.
Ось зайчиська куцохвості
Всіх запрошують у гості.

А оце – сніговик,
В цілім світі мандрівник.
В капелюх його вберем,
Буде в нас він казкарем.

- Що привабило вас у сніговій казці?

8. Домашнє завдання.

Підготувати розповідь про свою улюблену зимову розвагу.

Тема. Число іменників (2 год.)

Мета. Ознайомити учнів з категорією числа іменників, звернути увагу на їх кількісну співвіднесеність, сприяти розвитку мовного чуття, виховувати спостережливість, охайність.

Дидактико-методичне забезпечення. Опорна схема «Число іменників», малюнкове зображення зимової пори, предмети шкільного приладдя.

План-конспект

1. Організація учнів до уроку.

2. Актуалізація опорних знань учнів. Перевірка домашнього завдання.

- Що ви знаєте про вживання великої букви? Поясніть написання великої літери у словах, які ви вставляли замість крапок, виконуючи домашнє завдання. Назвіть ланцюжок букв у слові «медаль». Скільки букв і скільки звуків у цьому слові? Чому? На яке запитання відповідає це слово? Наведіть приклади іменників, які відповідають на запитання «хто?»

3. Повідомлення теми уроку і мотивація навчальної діяльності.

4. Сприймання й первинне усвідомлення нового матеріалу. Мотивація навчальної діяльності.

4.1. Робота з опорною схемою «Число іменників». Ознайомлення учнів з терміном «число іменників». (Вправа 6, с.15).

4.2. З'ясування суттєвих ознак категорії числа іменників.

◆ Гра «Один – багато».

- Я, діти, називаю (показую) один предмет, а ви називайте багато таких же предметів.

Олівець, ручка, книжка, пенал, підручник, зошит.

◆ Робота в парах (вправа 1, с.14).

4.3. Каліграфічна хвилинка: **Чч, Ии, Сс; число, один, множина.**

5. Осмислення нових знань.

5.1. Відтворення засвоєного матеріалу за змістом вправ 2,3 (с.14, 15).

Фізкультхвилинка

5.2. Робота в групах.

Виконання завдань-вправ:

1 група – вправа 4 (с.15).

2 група – вправа 5 (с.15).

3 група – вправа 7 (с.15).

4 група – вправа 8 (с.16).

5.3. Аналіз змісту правила (с.16) та виконання вправи 9 (с.16).

6. Узагальнення й систематизація знань учнів.

6.1. Робота з сюжетним малюнком «Зимова пора».

- Назвіть предмети, які зображені в однині. Утворіть множину від назви цих слів. Які предмети зображені у множині? Утворіть однину від назв цих предметів.

6.2. Робота над вимовою і написанням слова «помилка» (вправа 10, с.16).

- Прочитайте слово. Зверніть увагу на наголошений склад. Скільки складів у слові? Який склад ненаголошений? У якому числі вжите слово? Утворіть форму множини, правильно наголошуючи відповідний склад. Складіть речення з цим словом.

7. Домашнє завдання. Вправа 11.

8. Встановлення спільних та відмінних ознак в іменниках однини і множини.

7.1. Робота з предметними зображеннями: парта, дошка, стіл, альбом. У якому числі вжиті іменники, які ви назвали? Утворіть форму множини. У чому подібність слів? (Означають однакові предмети). Чим відрізняються слова? (Позначають різну кількість предметів).

9. Перевірка домашнього завдання (вправа 11).

- Яку групу предметів ви записали? Які іменники вжиті у формі множини?

9.1. Каліграфічна хвилинка: **Хх, Сс, Цц; хуга, слово...**

10. Самостійна робота (вправа 12) та її перевірка.

11. Словниково-логічні вправи на класифікацію за вказаною ознакою (вправа 13, с.17).

12. Робота над вимовою і написанням слова «**д'ятел**».

- Слово «**д'ятел**» вжите в якому числі? Назвіть ланцюжок звуків у цьому слові. Назвіть тверді приголосні звуки. Як звучить перший звук? Чому? Яким умовним значком позначите звук [д']?

Утворіть від слова «**д'ятел**» форму множини. Зверніть увагу, як правильно у цій формі звучить слово (**д'ятли**).

Запам'ятайте вимову і написання цього слова.

13. Робота в групах.

1, 2 групи – вправа 14 (с.17).

3 група – вправа 17 (с.18).

Перевірка виконаної роботи.

14. Підсумки уроку.

- У якому числі можуть вживатися іменники? Утворіть форму однини від іменників: браті́, се́стри, ді́дусі, бабу́сі.

- Утворіть форму множини від іменників: жі́нка, ді́вчина, хлопець, чоловік.

- У якому числі стоять іменники: Чернівці, Черкаси, Гімалаї, Альпи, гроші, терези, кросівки, канікули.

- У якому числі вжиті такі іменники, як дружба, добро, Говерла, Київ, золото, Дніпро.

15. Домашнє завдання.

Вправа 15. Вивчити правило на с.16.

16. Виконання завдань з рубрики: «Перевір себе»

1. Продовж речення.

Слова-назви істот відповідають на запитання _____.

2. Назви слова, які відповідають на запитання **хто?**

Зима, сніг, снігур, синиця, хуртовина, заметіль, лисиця.

3. Назви слова, які відповідають на запитання **що?**

Юнак, хлопець, дівчинка, учениця, дім, школа, аркуш, учень, книжка.

4. Підкресли слова, які написані з великої букви. Поясни їхній правопис.

Тарас Григорович Шевченко – видатний український поет.

5. Підкресли слова, які написані з великої букви. Поясни їхній правопис.

Сергійко і Наталя годують телятко Зірку, а Дениско і Андрійко напувають водою лошат Соколика і Орлика.

6. Впиши назви міста, села, вулиці.

Ми живемо у місті Харкові.

Ми живемо у селі Калинівка.

Наша школа розташована на вулиці Грушевського.

7. Допиши першу букву в кожному слові.

...деса, ...ернігів, ...унай, ...ністер, ...зовське море.

8. Допиши першу букву в кожному слові.

...орне море, озеро ...иневир, річка ...рип'ять.

9. У якому числі вжиті іменники?

Буква, літера, абетка, алфавіт, азбука.

10. У якому числі вжиті іменники?

Книжки, підручники, зошити, парти, ручки.

Тема. Добрі наміри

Матеріал до уроку. А. Костецький «Добрий сніговик».

Мета. Розвивати мовлення та мислення учнів. Удосконалювати навички виразного читання, пробуджувати бажання робити добрі справи, виховувати любов до природи.

Дидактико-методичне забезпечення. Предметні зображення: білка, пташка, заєць, олень; жолуді, горіхи, пучок верболозу (осики), соняшникове насіння, сіль, жмут сіна.

План-конспект

1. Організація класу до уроку.

2. Перевірка домашнього завдання.

2.1. Розповіді учнів про улюблену зимову забаву.

2.2. Читання тексту «Весела зима» (за К. Ушинським).

3. Повідомлення теми уроку і мотивація навчальної діяльності.

4. Підготовча робота до сприйняття змісту твору А. Костецького «Добрий сніговик».

4.1. Читання з дошки слів парами.

Навіщо – віща, уночі – ідучі, дорóги – нóги, стирчіть – спить, спить – заліть, ним – дім, ніс – ліс, ліс – одніс, послухай – вуха.

- Прочитайте слова парами. Поміркуйте, чи римуються слова в кожній парі?

4.2. Словниково-семантична робота.

- Поясніть, як ви розумієте значення таких слів, як **навіщо** (для чого?), **нишком – тишком** (тихенько, мовчки), **заметіль кудлата** (хуртовина; великі, лапаті сніжинки сиплються на землю).

5. Робота над твором А. Костецького «Добрий сніговик».

5.1. Установка на сприймання змісту твору.

- Послухайте твір А. Костецького «Добрий сніговик» і скажете, що нагадує він: легенду, оповідання, казку?

5.2. Читання вчителем твору та перевірка первинного сприйняття його змісту учнями.

- Який літературний жанр нагадує прослуханий твір? Чим? Які добрі наміри мав сніговик? Як ви вважаєте, може сніговик здійснити свої наміри?

5.3. Читання твору учнями мовчки; відповіді на запитання, вміщені наприкінці тексту.

5.5. Робота над виразним читанням твору.

◆ Підготовча робота до виразного читання.

- З якою інтонацією треба читати слова дітей? Який тон ви оберете для читання слів-відповідей сніговика? З яким настроєм слід читати твір?

◆ Діалогічне читання.

- Між ким відбувалася розмова? Запитання може ставити одна особа? А відповідь хто дає?

◆ Виразне читання твору за схемою «Питання – відповідь».

5.6. Виконання та перевірка різнорівневих завдань.

5.7. Узагальнювальна робота над змістом твору.

- На що схожий твір «Добрий сніговик»? Що в ньому казкового? Що хотів підкреслити цим автор? Який висновок ви зробили для себе? Яка основна думка твору?

6. Підсумок уроку.

6.1. Гра «Що і кому?»

- Розгляньте предметні зображення тварин та ті предмети, які я вам показуватиму. Поміркуйте, з якою метою я їх демонструю вам. Пограємо в гру «Що і кому?» Не залишіть без їжі жодну тваринку і пам'ятайте, що ми повинні турбуватися про них та берегти природу.

6.2. Висновки-узагальнення.

- Якими добрими думками і намірами порадував сніговик? Чи можна стверджувати, що діти зростатимуть добрими людьми, чому? Чим ви можете поповнити перелік добрих справ?

7. Домашнє завдання.

Виразно читати твір, вибрати частину твору, до якої зможете намалювати свою ілюстрацію.

Мета. Чому заєць взимку не мерзне?

Матеріал до уроку. Латвійська казка «Як заєць з морозом сперечався».

Мета. Активізувати читацьку пам'ять учнів, збагачувати словниковий запас, удосконалювати навички виразного читання, виховувати почуття відповідальності та бажання читати казки.

Дидактико-методичне забезпечення. Таблиця «Дотримуйся інтонації».

План-конспект

1. Організація учнів до уроку.
2. Перевірка домашнього завдання.
  - 2.1. Виразне читання твору «Добрий сніговик» А. Костецького.
  - 2.2. Вибіркове зачитування уривків твору, до яких намальовані ілюстрації.
  - 2.3. Діалогічне читання тексту вірша.
3. Повідомлення теми уроку, мотивація навчальної діяльності.
4. Підготовча робота до сприйняття змісту латвійської казки «Як заєць з морозом сперечався».
  - 4.1. Робота з таблицею «Дотримуйся інтонації».
    - Діти, у таблиці записані слова. Їх треба прочитати з тією інтонацією, якої вимагає розділовий знак над колонкою.

!	•
Перетворити	Сперечався
не зможеш	заєць
зможу	майнула думка
г'яряче	поб'ємося об заклад
заморозиш	морозити
кричить	не думає
ти дивись	випуклими

- 4.2. Лексико-семантична робота.
  - Прочитайте ще раз слова з таблиці. Поясніть значення таких слів: **сперечатися, майнула, випуклі**. Значення яких слів чи словосполучень залишилося вам незрозумілим?
5. Робота над казкою «Як заєць з морозом сперечався».
  - 5.1. Читання казки учнями мовчки.
  - 5.2. Перевірка первинного сприйняття змісту казки.

- Заєць з морозом сперечався чи сварився?
- Що спричинило суперечку?
- Чи вдалося морозу здійснити свої наміри, чому?

5.3. Повторне інтонаційне читання казки учнями вголос.

5.4. Робота з методичним апаратом казки.

- ◆ Аналіз змісту ілюстрації та її «озвучення».
- ◆ Відповіді на запитання, вміщені наприкінці казки.
- ◆ Виконання та перевірка різнорівневих завдань.

5.5. Узагальнювальна робота над змістом казки.

- Хто з героїв вам більше до вподоби, чому?
- Чи сподобалося вам завершення суперечки?
- Що би вам хотілося змінити в казці, чому?
- Яку користь суперечка принесла зайцю?
- А нашкодив чимось мороз зайцеві?
- Який висновок можна зробити, ознайомившись зі змістом казки?

6. Підсумки уроку.

- З якою казкою ви ознайомилися на уроці? Чи вона сподобалася вам? Які почуття виникли у вас, коли сперечалися герої казки? Яким є завершення казки?

7. Домашнє завдання.

Прочитати казку з дотриманням інтонації героїв. Скласти продовження казки, де головні герої потоваришували.

8. Виконання завдань з рубрики: «Перевір себе»

1. *Про який привіт розповіла Надія Красоткіна? Пригадай назву цього твору.*

2. *Хто з авторів описав найрізноманітніші форми сніжинок? Як називається цей твір?*

3. *Якого кольору буває сніг? Хто допоміг тобі побачити або уявити це?*

4. *Зірка Мензатюк написала твір:*

А «Мільйон мільйонів сестричок»;

Б «Мільйон мільйонів братиків»;

В «Мільйон мільйонів хмаринок».

5. *Розкажи, чому зиму називають веселою?*

6. *Які зимові слова ти пам'ятаєш?*

7. *Пригадай, про що розповіла казка «Як заєць з морозом сперечався».*

8. *Поміркуй, чому Анатолій Костецький назвав вірш «Добрий сніговик»? Чим нагадує цей твір казку? Поясни.*

9. *Які свята відзначають узимку? Назви своє улюблене свято. Який текст про зимові свята тобі найбільше сподобався? Чому?*

Тема. Вчимося складати розповідь

Мета. Сприяти розвитку мислення та зв'язного мовлення учнів, формувати оцінні судження, виховувати почуття краси та естетичний смак.

Дидактично-методичне забезпечення. В. Наумчук, М. Наумчук. Зошит з розвитку зв'язного мовлення. 2 клас.

План-конспект

1. Організація учнів до уроку.

2. Актуалізація життєвого досвіду учнів.

2.1. Вступне слово вчителя.

- За вікном у нас зима, про яку ви вже багато читали, ділилися враженнями які отримали від власних спостережень за змінами в природі, у житті людей. Ми всі милуємося білосніжним вбранням дерев і кущів, радіємо за землю, що спить під пухнастою ковдрою, усміхаємося, коли бачимо, як сріблясто-мереживні сніжинки танцюють у повітрі. Зима приносить з собою неповторну красу, гарний настрій, веселі розваги і чудові свята.

2.2. Бесіда. Розповіді учнів.

- Який настрій подарувала зима вам? Чим приваблює вас ця пора року? Які дива подарувала вона цьогоріч? Як з друзями ви проводите дозвілля? Які розваги захоплюють вас? Чи отримуете ви насолоду від казкового полону, у який вас узяла зима?

2.3. Активізація словникового запасу учнів.

- Доберіть до запропонованих іменників слова, якими ми характеризуємо те чи інше явище.

Зима (чепурна, холодна, морозяна, весела, сніжна, прекрасна, чарівна, казкова...)

Сніг (білий, пухнастий, м'який, чистий, лапятий, краплистий, іскристий...)

Сніжинка (мереживні, сріблясті, пухнасті, зірчасті, променисті, рясні, волохаті, сніжно-білі...)

Мороз (міцний, злий, сильний, тріскучий...)

- Які ще «зимові» слова ви знаєте?

3. Повідомлення теми уроку, мотивація навчальної діяльності.

4. Робота з зошитом.

4.1. Колективна робота «Чому по-різному говорять про зиму?» (Завдання 1).

4.2. Складання розповіді про пташок за змістом вірша і запитаннями (завдання 2).

4.3. Робота з деформованим текстом. Переказування змісту новоутвореного тексту.

Ф і з к у л ь т х в и л и н к а

4.4. Робота з текстом «Сніговик» (завдання 1): читання твору, відповіді на запитання, аналіз змісту малюнків (усно).

5. Складання розповіді учнями та її запис. Зачитування учнями розповідей.

6. Самостійне опрацювання вірша О. Сенатович «Сніговик-питайлик».

7. Підсумок уроку.

- Чи сподобався вам урок? Що на уроці було найбільш цікавим? Яку розповідь ви склали? Чи до вподоби вам ваші розповіді? Чим зачаровує нас зима? Чи хочеться вам додати кольорів до сніжно-білої зими? Яких і чому?

ПОЗАКЛАСНЕ ЧИТАННЯ

Тема. Наші помічники – газети

Мета. Розширювати уявлення учнів про дитячі періодичні видання; удосконалювати вміння орієнтуватися в дитячих газетах; пробуджувати бажання читати газети.

Дидактико-методичне забезпечення. Дитяча художня книжка, журнал, підшивка дитячих газет, вирізки з газет, інтернет-газети.

План-конспект

1. Організація учнів до уроку.

2. Відгадування загадки.

Голубка біла
в наш дім залетіла.
Що в світі бачила,
про все розповіла. (Газета).

3. Повідомлення теми уроку, мотивація навчальної діяльності.

4. Актуалізація життєвого досвіду учнів.

- Прочитайте записи на дошці:

- ◆ Новині з усієї планети.
- ◆ Книжкова родина.
- ◆ Газета – наш добрий помічник і мудрий радник.
- ◆ Про все на світі і т.п.

- Як ви вважаєте, ці записи стосуються теми нашого уроку? Який із записів найточніше підказує, про що ми будемо розмовляти на уроці?

5. Робота з дитячою художньою книжкою, журналом, газетою.

- Назвіть книжкову родину (книжка, журнал, газета). Як називається книжка? Розгляньмо всі разом книжку. Хто з вас може дати вичерпну інформацію про книжку?

- Як називається журнал? Що ви можете розповісти про журнал? Чим відрізняється журнал від книжки?

- Яку назву має газета? Чи передплачує ваша родина газети? Кому вони адресовані: дорослим чи дітям? Які їхні назви? Чи читають у ваших родині інтернет-газети? Що приваблює читачів у газеті?

6. Аналіз та загальна характеристика газети.

(Учитель демонструє газету для дорослих читачів і будь-яку дитячу газету, ставить запитання, діти відповідають).

- Чим газета нагадує книжку? А чим відрізняється? Як ви думаєте, у газети один автор чи багато?

- Хто подає матеріали до газети? Як називають дописувачів? (Кореспонденти).

- Хто опрацьовує і систематизує надісланий матеріал? (Редактори). Щоб дізнатися прізвища редакторів, треба переглянути останню сторінку газети. (Вчитель показує, зачитує сам і залучає дітей). У газеті є прізвища і головного редактора. (Учитель зачитує).

- Як ви думаєте, хто бере участь у випуску газети? (Кореспонденти, журналісти, редактори, редакційна колегія, коректори, художники...).

- Чи мають відношення до випуску газет лісники, лісоруби, працівники паперових комбінатів? Чому ви так вважаєте?

- Хто, на вашу думку, бере участь у випуску інтернет-газет?

- Як газети потрапляють на прилавки газетних кіосків, у наші оселі, у бібліотеки?

- Скільки разів на тиждень ми можемо зустрічатися зі своїми новими друзями – газетами? Де цю інформацію можна отримати? (Біля назви газети вказують її періодичність),

- Чи вказана біля назви газети дата її випуску, номер, рік видання? (Учитель показує, де можна отримати цю інформацію та зачитує її).

- Чи можна дізнатися, скільки примірників (або який тираж) газети надруковано? На якій сторінці повідомляють про це? На різних сторінках газети вміщують різну інформацію?

- Як оформлена газета? Чи є в ній світлини, малюнки? Хто їх автор? Як про це дізнатися? Чи виділені в газеті заголовки? Як це зроблено?

- Як зберігають усі примірники газети, що вийшли друком протягом року? (Учитель показує підшивку газет). А чи можна зберегти цікавий матеріал з газети в умовах сім'ї, не роблячи підшивки? (Так, можна робити вирізки з газет).

- Щоб запам'ятати, з якої газети зроблено вирізку, слід на ній записати дату видання газети та її назву. У центральних бібліотеках країни зберігають газети з перших років їх видання. Познайомившись з такою підшивкою, можна дізнатися, які події відбувалися в давні часи, про що писали газети, про що читали люди в той чи інший період. Газета – це літопис країни, її народу.

- Чим дитяча газета подібна до газети для дорослих? Про що в ній пишуть? Як розташований матеріал для читання на газетних сторінках? Хто пише в дитячу газету? Коли і як вона виходить друком? Чи можуть бути дописувачами дитячої газети діти? Що незвичного ви помітили в дитячій газеті?

Ф і з к у л ь т х в и л и н к а

7. Розповідь учителя про першу газету у світі.

- Діти, перша газета з'явилася в Римі в першому столітті до нашої ери. Вона аж ніяк не нагадувала сучасну газету. За пропозицією древньоримського видатного діяча Юлія Цезаря, перша газета мала вигляд гіпсової плити, на якій записували різні повідомлення про події в місті. Зацікавленість римлян повідомленнями на гіпсових плитах зростала. Тоді було вирішено розмножувати тексти. Окремі повідомлення записували на невеликих глиняних табличках і продавали їх населенню.

Гіпсові плити мали спеціальні назви. Вони, звичайно, не були схожі на справжню газету. І все-таки це були газети: вони виконували одне з основних завдань – повідомляли новини.

Плити виставляли досить значний час. Вони припинили своє існування лише на початку IV століття нашої ери.

Назва слова «газета» пішла від дрібної срібної монети «газета», яка була колись у Венеції. За цю дрібну монету можна було поснідати, купити дешевий одяг, аркуш дрібно списаного паперу. Цей аркуш був необхідний венеціанцям. У ті часи Венеція переживала період тривалого розквіту. Сюди звозили товари з багатьох країн Європи. Тому всім необхідна була точна інформація. З'явилися люди, які збирали інформацію, обмінювалися нею та об'єднувалися в групи. Таких людей стали називати «новелантами» або «газетантами». Вони інформацію записували на невеличких аркушах паперу. За такий аркуш платили одну газету – срібну монету. Звідси і пішла назва аркуша паперу. Так народилася назва – газета. А через декілька десятиріч це слово стало назвою друкованого листа у Франції. Запозичене у французів слово «газета» прижилося у слов'янських мовах. З'явилася і нова професія – «збирач новин». Пізніше їх стали називати журналістами.

8. Цікавинки про газети (розповідь вчителя).

- Чи знаєте ви, діти, що:

- ◆ Першість серед областей України за кількістю місцевих газет і журналів належить Львівщині, на другому місці – Київська область.
- ◆ Перша в Україні газета «Львівський кур'єр» польською мовою вийшла у 1749 році.
- ◆ Найстарішою з існуючих в Україні газет є «Демократична Україна», заснована у червні 1918 р.
- ◆ Найменше за розміром періодичне видання вийшло друком у Львові в 1881 р. Це була газетка «Пріятель дітей». Її формат 9x12 см. Такою ж була і газетка «Правди божіи». Обидві друкували в друкарні Ставропігійського університету.

(За матеріалами книги рекордів України «Україна в цікавих фактах. – Л.: Слово, 1992).

9. Гра «Уяви себе кореспондентом дитячої газети».

- Діти, не лише кореспонденти або постійні дописувачі пишуть свої статті в газети та журнали. Пишуть читачі, які хочуть поділитися думками про ту чи іншу подію, якість явище, про вчинок друга, про дружний клас, про хороший вчинок і т.п. Уявіть себе кореспондентом дитячої газети. Кожен має написати в газету про те, що нас хвилює, цікавить, про що мріємо... Усно складіть розповідь (замітку). Подумайте і підготуйте розповідь про те, що ви напишете в газету. (Учні розповідають своїх замітки (дописи)).

10. Читання-розгляд учнями дитячих газет. Обмін враженнями.

11. Підсумки уроку.

- З якою книжковою родичкою ви познайомилися на уроці? Хто з них «народився» першим? Від якого слова походить слово «газета»? Що це слово означало у давнину? Чим зацікавила вас газета, з якою ви самостійно працювали? Що прочитали? Розкажіть.

12. Рекомендації до позаурочної діяльності з журналами , газетами.

- Розглядайте газети, журнали. Шукайте в них цікаву для себе інформацію. Діліться нею зі своїми друзями. Якщо буде можливість і бажання, зробіть вирізку з газети. Принесіть її до школи. Поділіться новиною з однокласниками.

Тема. Перевір себе (2 год)

Мета. З'ясувати ефективність засвоєння теми «Дослідження ролі іменників у мовленні», удосконалити навички свідомого читання, діалогічного мовлення, розвивати зв'язне мовлення, виховувати почуття відповідальності.

Дидактико-методичне забезпечення. В. Наумчук, М. Наумчук «Зошит з української мови та читання». 2 клас. Частина 2.

План-конспект

1. Організація учнів до уроку.

2. Повідомлення теми та мети уроку, мотивація навчальної діяльності.

3. Робота з зошитом.

3.1. Самостійне опрацювання учнями тексту Н.Забіли «Древній Київ» та завдань до нього. (Завдання 1, 2, с.3).

3.2. Списування (завдання 3).

3.3. Самоконтроль: вживання великої літери на письмі (завдання 4).

Фізкультхвилинка

4. Актуалізація знань учнів про категорію числа іменників.

4.1. Виконання завдань 5-8 (с.4, 5).

4.2. Самоперевірка виконаних завдань.

5. Тестовий контроль «Перевір свої досягнення» (с.6,7).

6. Слухання твору В. Сухомлинського «Дивний мисливець» (с.68).

Фізкультхвилинка

7. Тестова перевірка сприйняття на слух твору «Дивний мисливець» В. Сухомлинського (с.8).

8. Перевірка говоріння як виду мовленнєвої діяльності (завдання 1, с.9).

9. Перевірка вмінь зв'язного мовлення учнів з опорою на малюнок і запитання (завдання 2, с.9).

10. Підсумки уроку.

- Чи всі впоралися з завданнями? Яке із завдань було найлегшим (найцікавішим, найважчим)? Під час виконання яких завдань вам хотілося поставити запитання вчителю? Зараз запитайте про те, що вас турбувало? Які завдання були подібні до тих, що ви виконували на уроках раніше?

Ми всі разом зробимо висновки-узагальнення.

- Які слова ми називаємо «іменниками»?

- На які питання відповідають іменники? Наведіть приклади іменників, які відповідають на питання хто?, що?

- У якому числі можуть вживатися іменники? Вкажіть число іменників: зима, сніг, сніжинки, лід, річки, озера.

- Коли на письмі вживається велика буква?

ДОСЛІДЖЕННЯ ВИРАЖАЛЬНИХ МОЖЛИВОСТЕЙ ПРИКМЕТНИКІВ, ВИКОРИСТАННЯ ЇХ У МОВЛЕННІ. МАЙСТРИ ДОБРИХ СПРАВ

УКРАЇНСЬКА МОВА

Тема. Слова, що вказують на ознаки предметів (прикметники) (2 год)

Мета. Ознайомити учнів з терміном «прикметник», допомогти зрозуміти, що здатність передавати безпосередню ознаку властива лише прикметникові, розвивати мислення й мовлення, збагачувати словниковий запас дітей, виховувати повагу до людей праці.

Дидактико-методичне забезпечення. Предметні зображення: яблуко, груша, лимон, малина, м'яч, будинок, чоботи, книжка – зображення зимового пейзажу, опорна схема «Ознаки предмета».

План-конспект

1. Організація учнів до уроку.

2. Підготовка учнів до сприйняття нового матеріалу.

2.1. Робота з предметними малюнками.

- Діти, я показуватиму предмет, а ви називатимете його ознаку за вказаною прикметою.

Яблуко (на запах) – запашне; груша (на смак) – солодка; лимон – (за кольором) – жовтий; малина (за розміром) – маленька; м'яч (за формою) – круглий; будинок (за матеріалом) – цегляний; чоботи (за призначенням) – зимові; книжка (за змістом) – цікава.

- Діти, ви правильно вказували на ознаки предметів. Отже, кожний предмет має властиві йому ознаки.

2.2. Гра «Словотворці» (усно).

- Від іменників утворіть нові слова, які вказують на ознаку предметів.

Зима – зимовий, весна – ..., літо – ..., осінь – ..., вовк – ..., заєць – ..., мир – ..., загадка – ..., сонце – ...

2.3. Гра «Впізнай мене».

- За ознаками впізнайте предмет.

◆ Свіжий, теплий, запашний, пшеничний ... (хліб)

- ◆ Жовте, холодне, зимове ... (сонце)
- ◆ Ясне, синє, високе, безхмарне... (небо)
- ◆ Біла, снігова, пухка, тепла ... (ковдра)
- ◆ Холодний, вітряний, морозяний, зимовий ... (день)
- ◆ Співуча, рідна, солов'їна, ніжна ... (мова)

Узагальнення: за ознакою можна впізнати предмет.

3. Повідомлення теми уроку і мотивація навчальної діяльності.

4. Засвоєння нового матеріалу.

4.1. Постановка запитань до слів-ознак.

- Поміркуйте, на які питання відповідають слова – ознаки предметів.

Добрий (який?), чудова (яке?), прекрасне (яке?), хороші (які?)

Доберіть слова, які відповідають на питання **який?** (радісний, веселий, жартівливий), **яка?** (розумна, змістовна, цікава), **яке?** (тепле, ніжне, спокійне), **які?** (дужі, сильні, працьовиті).

4.2. Висновок: слова, що вказують на ознаки предметів, відповідають на питання який?, яка?, яке?, які?

4.3. Ознайомлення з терміном «прикметник».

◆ Слова, що вказують на ознаки предметів і відповідають на питання який?, яка?, яке?, які? називають прикметниками.

- Дослідіть, від якого слова могло утворитися слово «прикметник». Доберіть до нього близьке за значенням. (Ознака).

Запам'ятайте! Здатність називати ознаки предметів властива лише прикметникам.

Наведіть приклади прикметників, що відповідають на питання який? (яка? яке? які?)

5. Робота з підручником.

5.1. Опрацювання змісту правила.

Ф і з к у л ь т х в и л и н к а

5.2. Робота в групах. Виконання завдань 1, 2, 3 (с.27, 28).

5.3. Самостійна робота (за матеріалами вправи 4, с.28) та її перевірка.

6. Розвиток мовлення учнів. Слухове письмо з виконанням завдання.

- Поясніть, як ви розумієте значення висловлювань. Підкресліть прикметники. Усно поставте до них питання.

◆ Нових друзів наживай, старих не забувай.

◆ Від теплого слова і лід розмерзає.

◆ Весела думка – половина здоров'я.

7. Письмо з пам'яті (на час).

Зима морозяна надворі,

Замети білі на землі.
Зоріють в небі ясні зорі.
Заснули зайчики малі.

Н. Забіла

- Підкресліть іменники разом з прикметниками. Поясніть значення слова «зоріють» (світять, виблискують...)

8. Узагальнення-підсумок.

- Як називають слова, що вказують на ознаки предметів? На які запитання відповідають прикметники? З якими словами пов'язані завжди прикметники? Доберіть до назв предметів ознаки:

- ◆ за кольором – небо, сонце;
- ◆ за матеріалом – стіл, кухоль;
- ◆ за смаком – щавель, сіль.

9. Домашнє завдання.

Прочитати правило, навести власні приклади. Вправа 5, с.29.

10. Перевірка домашнього завдання.

11. Актуалізація знань учнів про прикметник.

11.1 Робота з опорною схемою.

- Розгляньте схему «Ознаки предмета».

	колір	розмір	форма	смак	?
лимон (який?)					
груша (яка?)					
яблуко (яке?)					
вишні (які?)					

- Які ознаки називає прикметник? Якими ознаками ви можете доповнити схему? (Матеріал, зовнішність, характер...) Доберіть до іменників прикметники за вказаними ознаками.

11.2. Добір іменників до прикметників.

- Діти, до прикметників доберіть іменники, яким характерні такі ознаки:

- ◆ свіже, прозоре, прохолодне, весняне... (повітря)
- ◆ веселі, дзвінкоголосі, заклопотані... (пташки)
- ◆ білокора, кучерява, струнка... (берізка)
- ◆ швидкий, гомінкий, маленький... (струмок)

11.3. Робота з картиною «Зимовий пейзаж».

- Розгляньте картину. Назвіть усі предмети, зображені на ній, разом з їх ознаками. Складіть з утвореним словосполученням речення (усно).

- Поміркуйте, чи допомагають прикметники робити нашу мову багатію, ніжною, поетичною, досконалішою... Висновок зробимо наприкінці уроку.

12. Вибірковий слуховий усний диктант.

- З тексту вірша виберіть прикметники. З яким іменником вони пов'язані, скажете усно.

Тепла і ніжна – в матусі рука.

Дужа й солонна вона – в моряка.

У сталевара – міцна, мозолиста.

В лікаря – чуйна, шорстка – в хлібороба.

Тільки ніяка рука – у нероби.

Л. Савчук

- Чому по-різному авторка називає руки? Як по-іншому можна назвати руки? (Працьовиті). Ваші рученята також працюватимуть, тож почніть писати в зошитах.

13. Каліграфічна хвилинка: Пп, Рр, Ее; предмет.

(Повторення про структуру букв, типи їх з'єднань з іншими буквами).

- Зверніть увагу на вимову і написання слова «предмет». На яке запитання відповідає це слово? Доберіть до слова «предмет» ознаки (за вибором учнів).

14. Робота з підручником.

14.1. Самостійна робота (вправа 7).

14.2. Робота в групах (за матеріалами вправи 8). Перевірка виконаного завдання.

Ф і з к у л ь т х в и л и н к а

15. Колективно-творча робота.

- Діти, ми маємо перетворити іменникові сполучення слів у прикметниково-іменникові.

Іграшка з паперу – (паперова іграшка),

шишка з сосни – ..., стежка в лісі – ...,

квіти весни – ..., промені сонця – ...,

сукня з шовку – ..., гілка верби – ... .

16. Слухове коментоване письмо.

Бамбукового ведмедика називають пандою. Живе звір у лісах із бамбуку. Панди їдять молоді паростки цієї рослини. Панди – рідкісні тварини. У них цікаве забарвлення. Голова й тулуб білі, а передні лапи і вушка – чорні. Навколо очей теж чорні круги.

17. Підсумки уроку.

- То які слова роблять нашу мову ніжною, мелодійною, красивою, живою, лагідною...? Що ви дізналися про прикметник? (Учні відповідають зв'язним висловлюванням).

- Послухайте зміст вірша, у якому багато прикметників. Які почуття виникнуть у вас, розкажете після слухання.

Земля – ласкава, люба, рідна,
а сонце – щире, золоте,
і небо – лагідне, блакитне,
життя – прекрасне, дороге.

А очі – добрі, ніжні,
а голос – чистий і дзвінкий,
а руки – теплі і надійні,
а погляд – сонячний, ясний.

Квітки у полі – білі, сині,
червоні, жовті, голубі,
хмарки у небі – бистрокрилі,
весняні, літні, зимові.

Висновки.

Усі ознаки слова називає, жодного не обминає прикметник. Він робить нашу мову співучою, солов'їною, барвінковою, рідною...

- Які почуття викликав у вас вірш? А настрої який?

18. Домашнє завдання.

Вправа 9 (с.29).

Тема. Що віддаси, сторицею вернеться

Матеріал до уроку. Н. Красоткіна «Добро творити», М. Чепурна «Золота хвилина».

Мета. Спонукати учнів до роздумів, розвивати мовлення, удосконалювати навички виразного читання, виховувати бажання приносити користь людям.

Дидактико-методичне забезпечення. Записи прислів'їв на картках (або дошці); ілюстративний матеріал про хороші справи (медіаресурс: волонтерські справи: допомога й догляд за людьми-інвалідами, тваринами; посадка дерев, кущів; допомога старшим, молодшим).

План-конспект

1. Організація учнів до уроку.

2. Перевірка домашнього завдання.

2.1. Інтонаційне читання латвійської казки «Як заєць з морозом сперечався».

2.2. Розповідь казки з іншою кінцівкою твору.

2.3. Мотивація навчальної діяльності учнів.

- Як ви думаєте, діти, мороз для зайця зробив добру справу, відступившись від нього? Як можна оцінити поведінку зайця стосовно його самого? Для себе він добру справу робив? Чому ви так вважаєте?

3. Робота з наочністю.

3.1. Робота з ілюстративним матеріалом.

- Розгляньте малюнкове зображення різних справ. Як чинять люди, коли рятують тварину від загибелі, голоду; коли садять дерева; коли надають допомогу літнім людям або тим, хто пересувається в інвалідному візку; чи збирають теплий одяг та продукти харчування і передають тим, хто потребує їх?..

3.2. Читання прислів'їв, приказок, розкриття їх змісту.

◆ Менше обіцяй – більше роби.

◆ Як ми людям, так і люди нам.

◆ З миру по нитці – голому сорочка.

◆ Коли люди до тебе добрі, то ти будь ліпший.

◆ Не одежа красить людину, а добрі діла.

◆ Добрі помирають, а діла їхні живуть.

◆ Посієш вчинок, виросте звичка.

4. Повідомлення теми уроку, мотивація навчальної діяльності.

5. Робота над змістом вірша Н. Красоткіної «Добро творити».

5.1. Лексико-семантична робота.

- Поясніть, як ви розумієте значення таких слів і висловів: **фраза, межа, добродійність, сториця, мудро жити, сонце в серці мати, йти від серця.**

5.2. Читання вірша вчителем.

5.3. Перевірка первинного сприйняття змісту вірша.

- Які почуття викликав у вас прослуханий вірш? Чи навіває вірш спогади про ваш власний життєвий досвід? До чого авторка закликає кожного з нас? Чи варто хвалитися своїми добрими справами?

5.4. Підготовка до виразного читання вірша.

◆ Складання мовленнєвої партитури читання: розстановка смислових, інтонаційних наголосів, пауз.

◆ Імітативне читання учнів за вчителем.

5.5. Виразне читання вірша учнями.

5.6. Повторне читання вірша з виконанням завдань.

- Прочитайте вірш і дайте відповідь на запитання, вміщені наприкінці тексту.

◆ Виконання та перевірка різнорівневих завдань.

5.7. Узагальнювальна робота над змістом вірша.

- Як ви зрозуміли пораду авторки «з любов'ю на людей і світ дивись й твори добро»? Чи зрозуміли ви пояснення авторки, що значить бути людиною? Які вислови, що записані на картках (дошці), близькі за змістом до авторської думки?

Ф і з к у л ь т х в и л и н к а

6. Активізація мисленнєвої діяльності учнів.

- Чи можна стверджувати, що люди, які творять добро, мають золоті руки? Як ви розумієте значення вислову «золоті руки»? Слово «золоті» вжиті в прямому чи переносному значенні? А якщо буде таке сполучення слів: «золота хвилинка». У якому значенні тут ужите слово «золота»? Чи правильно ви міркуєте, переконаєтеся, прослухавши вірш М. Чепурної «Золота хвилинка».

7. Робота над віршем «Золота хвилинка» М. Чепурної.

7.1. Слухання змісту вірша. (Учитель виразно читає вірш).

Золота хвилинка

У великій книзі на столі
прочитала по складах Марина:
«Найдорожча всюди на землі –
Золота хвилинка».
Дівчина у матері пита:
– Що таке хвилинка золота?
Мати доню ніжно цілувала,
Усміхнулась і отак сказала:

– Із хвилинок золотих, дитя,
все людське складається життя.
А чому їх марнувать не треба:
за хвилину хтось злетить у небо,
хтось ялинку чи кленок посадить,
щось корисне другові порадить.
І від цього так душі приємно,
Що живеш ти в світі недаремно.
Ось і ти, як виростеш, в житті
не марнуй хвилини золоті.

Марія Чепурна

7.2. Перевірка сприйняття змісту вірша.

- Як ви думаєте, Марина була школяркою чи дошкільнятком? Дівчинка, на ваш погляд, виросте допитливою? Чи вдалося мамі пояснити донечці, що таке «золота хвилина»? А ви як зрозуміли цей вислів?

7.3. Читання вірша учнями; відповіді на запитання, вміщені наприкінці тексту.

- Що спонукало авторку написати цей вірш?
- Що зацікавило Марину в книзі?
- Як мама пояснила донечці, що таке «золота хвилина»?

7.4. Виконання та перевірка різнорівневих завдань.

- Поміркуй, чому авторка надає значення кожній хвилині життя.
- Що, на твою думку, можна зробити за одну хвилину?
- Проаналізуй свій режим дня. Чи вистачає тобі часу зробити щось корисне і приємне?

7.5. Визначення головної думки вірша.

8. Підсумок уроку.

- Які ваші враження від змісту обох віршів? Що об'єднує обидва твори? Чого прагнуть навчити своїх читачів обидві авторки? Що у цих віршах є найважливішим?

- Чи виникло у вас бажання прочитати ще якісь твори, написані цими авторками?

- З якими творами цих авторок ви вже знайомі?
- Які рядки в обох віршах говорять про одне і теж, але різними словами?

9. Домашнє завдання.

Виразно навчитися читати вірші. В одному з них визначити рядки, які хотілося б вам вивчити напам'ять. Вивчіть їх.

Мета. Добро робити не важко

Матеріал до уроку. Я. Стельмах «Санчата».

Мета. Навчати учнів аналізувати і висловлювати оцінні судження, удосконалювати вміння читати в особах, виховувати почуття доброти, щирості, взаємодопомоги.

Дидактико-методичне забезпечення. (Дивись попередній урок читання).

План-конспект

1. Організація учнів до уроку.
2. Перевірка домашнього завдання.
  - 2.1. Виразне читання віршів.
  - 2.2. Читання напам'ять уривків з віршів.
3. Повідомлення теми уроку, мотивація навчальної діяльності.
4. Робота над змістом оповідання Я.Стельмаха «Санчата».
  - 4.1. Читання тексту оповідання учнями мовчки з виконанням завдання.
    - Прочитайте мовчки оповідання.
    - 1. Позначте слова, вислови, значення яких вам незрозумілі.
    - 2. Назвіть усіх персонажів (дійових осіб) твору.
  - 4.2. Перевірка первинного сприйняття змісту оповідання.
    - Які слова, вислови ви позначили? Хто може розкрити їхній зміст? (На дошці записані слова: **Ярослав, Митько, дядечко, тіточка, бабуся**).
    - Прочитайте слова, записані на дошці. Як ви думаєте, чи всі дійові особи, про яких йдеться в оповіданні, представлені?
      - Яке ім'я не згадується в тексті, але воно присутнє в нашій уяві? (Ярослав).
      - Як ви вважаєте, автор описав ситуацію, яка трапилася з ним та його другом?
      - Що трапилося з хлопчиками? Чи сподобалася вам їхня поведінка?
      - Чи з добрими думками поверталися хлопчики додому? Про що це говорить?
      - Прочитайте вже відомі вам вислови. Який, на вашу думку, може бути характеристикою головних героїв оповідання? Озвучте цей вислів і спробуйте пояснити, чому саме його ви обрали як один із способів характеристики хлопчиків.
    - 4.3. Читання оповідання вголос за схемою: учитель – учні (слова автора читає вчитель; дядечка, хлопчиків, тіточки, бабусі – учні) з дотриманням інтонаційно-смыслових пауз.
    - 4.4. Інтонаційне читання діалогу:

дядечко – хлопчики – тіточка – бабуся.

4.5. Робота з методичним апаратом до твору: аналіз змісту малюнка; відповіді на запитання, вміщені наприкінці тексту; виконання та перевірка різнорівневих завдань.

4.6. Узагальнювальна робота над змістом оповідання.

- Хто автор прочитаного вами оповідання? Як він назвав свій твір?

- Чи можуть санчата бути одним з головних образів твору? Чому ви так думаєте?

- Як автор ставиться до всіх представлених образів?

Прочитайте слова: санчата, дядечко з паличкою, хлопчики, тіточка, хлоп'ята, бабуся. Вони вам підкажуть відповідь на поставлене запитання. Яка головна думка твору? А яка частина оповідання примусила вас усміхатися?

- А яка – здивуватися?

5. Підсумки уроку.

- Чи сподобалося вам оповідання? Що саме ви би хотіли, щоб трапилося з вами?

- Якими можна назвати стосунки між хлопчиками? Чи добру справу зробили хлоп'ята?

- Яке ваше ставлення до героїв твору? А ви би вчинили так, як хлопчики чи по-іншому? Чому? Чого навчає вас оповідання?

6. Домашнє завдання.

Підготувати розповідь про власну цікаву історію. Навчитися читати оповідання в особах.

Тема. Зміна прикметників за питаннями (2 год)

Мета. Навчати дітей правильно ставити запитання до прикметників, керуючись смыслом слів, допомогти дітям зрозуміти зв'язок прикметників з іменниками, виховувати любов до природи.

Дидактично-методичне забезпечення. Листяний гербарій, картки зі словами «так», «ні».

План-конспект

1. Організація учнів до уроку.

2. Перевірка домашнього завдання.

2.1. Тестова перевірка теоретичних знань. (Учні піднімають картки зі словами «так» чи «ні»).

◆ Слова, що вказують на ознаки предметів – це – прикметники? (Так).

◆ Прикметники відповідають на питання хто? що? (Ні).

◆ Слова: **гарячий, свіжий, смачний, запашний** – це іменники? (Ні).

◆ Слова «**духмяний, пшеничний, свіжий**» відповідають на питання який? (Так).

◆ Слова **рання тепла сонячна** відповідають на питання яке? (Ні).

◆ Слова «**глибоке, синє, бурхливе**» відповідають на питання яке? (Так).

2.2. Перевірка виконаних завдань до вправи 9.

2.3. Узагальнення.

- Що таке прикметник? На які запитання відповідає прикметник? З якими словами в реченні пов'язаний прикметник.

Доберіть два прикметники до слова **дошка**. Доберіть два прикметники до слова **клас** (приміщення). Поставте запитання до прикметників.

Доберіть два прикметники до слова **вікно**. Поставте питання до прикметників.

3. Повідомлення теми уроку, мотивація навчальної діяльності.

4. Актуалізація знань учнів.

4.1. Постановка питань до прикметників.

- Ви вже знаєте, що прикметники завжди «товаришують» з іменниками, міцно підтримують їх. Переконайте мене в цьому; прочитайте мовчки речення на дошці і виправте помилки у словах.

Біла цвіт на калині, (-ий-)

білий стежка в долині, (-а-)

білі хмари на небі,
білий личко у тебе. (-е-)

- Прочитайте виправлений текст. На які запитання відповідають прикметники, чому?

4.2. Гра «Словотворці».

- Утворіть від прикметників іменники. Зелений – ... (зелень), малиновий – ... (малина), апельсинова – ... (апельсин), вишневе – ... (вишня), книжкова – ... (книжка), рідне – ... (рідня).

5. Каліграфічна хвилинка: Тт, Гг, Пп; тато, матуся, праця.

6. Робота з підручником.

6.1. Колективне опрацювання завдань вправи 1 та їх виконання (с.30).

Ф і з к у л ь т х в и л и н к а

6.2. Списування з ускладнювальними елементами (вправа 2).

6.3. Робота над вимовою і написанням слова «портфель».

- Зверніть увагу на слово «портфель». Скільки складів у слові? Який склад наголошений? Вимовте правильно слово. Скільки у ньому букв? А звуків? Чому? Запам'ятайте написання цього слова.

З букв слова «портфель» утворіть нові слова. (Порт, рот, форт, форель, орел...)

6.4. Добір прикметників за вказаними запитаннями (вправа 4).

7. Домашнє завдання.

Складіть і запишіть речення з обраним словом кожної колонки (вправа 4).

8. Гра «Граматичні оказії».

- Діти, хтось невдало склав порівняння, поєднавши прикметники з іменниками. Допоможіть виправити «хтосику» його помилки.

Солодкий, як сіль (мед, цукор).

Хитрий, як пух (лисиця).

Легкий, наче чавун (пух).

Прозорий, наче мур (скло).

Вайлуватий, як заєць (ведмідь).

Полохливий, як лев (заєць).

- Коли ми вживаємо такі порівняння?

9. Перевірка домашнього завдання.

- Прочитайте речення, які ви склали з обраними прикметниками. На які запитання відповідають обрані вами прикметники?

(Учням рекомендують додаткові завдання).

◆ Доберіть ознаки (прикметники) до іменника «білочка» (їжак).

◆ Доберіть прикметники до іменника «зима» (весна, літо).

10. Каліграфічна хвилинка: Дд, Оо, Бб; добрий, добра, добре.

11. Робота з підручником.

11.1. Колективне опрацювання вправ 5, 6 (с.31).

Висновки: прикметники, як і іменники, можуть стояти в однині та в множині.

Ф і з к у л ь т х в и л и н к а

11.2. Самостійна робота (вправа 7, с.31).

12. Розвиток зв'язного мовлення учнів.

(Учитель демонструє гербарій).

- Хто з вас, діти, знає, що таке гербарій? Хто ним користується? Як самому можна виготовити гербарій? Висушують лише квіти?

Уявіть собі, що влітку ми спробуємо зробити гербарій. Кожний з нас дбайливо збере, засушить, прикріпить листочки. Які листочки будуть у нашому гербарії? (Кленові, ..., ..., ...) Почніть свою розповідь так: «Я вирішив/вирішила зібрати гербарій. Для цього я збирав/збирала...

13. Підсумок уроку.

- Які слова є окрасою нашої мови? Що таке «прикметники»? На які запитання відповідають прикметники? Наведіть приклади прикметників, що відповідають на запитання який? яка? яке? які? З якими словами в реченні пов'язаний прикметник? Поєднайте слова за змістом (запис на дошці)

вишневий	варення
вишнева	сади
вишеве	сік
вишневі	гілочка

14. Домашнє завдання.

Вправа 8 (с.31).

Тема. Сердечне побажання

Матеріал до уроку. В. Сухомлинський «Добре слово», А. Григорук «Як стати чарівником».

Мета. Вчити дітей працювати з текстом, формувати вміння аналізувати, узагальнювати, удосконалювати навички свідомого читання, формувати чутливе ставлення до людей.

Дидактико-методичне забезпечення. Предметне зображення медових стільників, скоромовка в лабіринті.

План-конспект

1. Організація учнів до уроку.

2. Перевірка домашнього завдання. Читання в особах оповідання Я.Стельмаха «Санчата».

3. Збагачення словникового запасу учнів. Лексико-семантична робота.
(Запис слів, словосполучень на дошці).

Танути на очах, поживне, медовий, стільник, прабабуся, ослінчик, сердечне бажання; пуд (шоколаду), вовчий апетит, луснути, донесхочу, химерне (слово).

4. Повідомлення теми уроку, мотивація навчальної діяльності.

5. Робота над оповіданням В.Сухомлинського «Добре слово».

5.1. Ознайомлення зі змістом оповідання. Читання твору учнями мовчки.

5.2. Перевірка первинного сприйняття змісту оповідання з елементами вибіркового читання.

- Дайте відповіді на запитання словами твору.

Хто автор оповідання? Як він назвав свій твір?

Хто головний герой твору?

Що трапилося з дівчинкою? Чим харчувалася Оля, щоб одужати?

Про кого забули родичі Олі?

Яке бажання залишилося у серці старенької?

Що спонукало Олю до одужання?

5.3. Визначення головної думки твору.

- Прочитайте прислів'я:

◆ Добре слово краще за цукор і мед.

◆ Весела думка – половина здоров'я.

◆ Без лиха не буває добра.

◆ Немає що дати, але є що сказати.

- Яке з них найточніше виражає головну думку твору?

5.4. Робота з методичним апаратом твору.

- «Озвучення» малюнка до тексту.
- Відповіді на запитання, вміщені наприкінці твору.
- Виконання та перевірка різнорівневих завдань.

Ф і з к у л ь т х в и л и н к а

6. Робота над оповіданням А. Григорука «Як стати чарівником».

6.1. Читання вчителем оповідання «Як стати чарівником».

- Тату, а я можу стати чарівником? – якось запитав маленький Ростик.
- Навіщо тобі? – здивувався тато.
- Щоб геть усе, що забажаю, збувалося.
- А чого б тобі хотілося найдужче?

Ростик на мить замислився, глибокодумно посмикав себе за вухо і сказав:

- Я, знаєш, чого хотів би? Цілісінький пуд шоколаду!

– Овва, який у тебе вовчий апетит! – засміявся тато. Навіть для чарівника пуд шоколаду забагато. Від такої кількості і в нього живіт може луснути. Або розболиться, що швидко допомога примчить. Ні, Ростик, твоє бажання якесь, я б сказав, несерйозне. Навіть безвідповідальне.

– Ну, тоді я... я зробив би, щоб завжди в нас було літо. Щоб весь час сонечко гріло. Усе росло. І бідні пташки в рій не відлітали. І купайся цілий рік.

– По-перше, – заперечив тато, – є чимало таких місць на землі, де ніколи не буває ні снігу, ні морозу. І ходи собі в майці й шортах цілий рік. А по-друге, ти що не любиш весни, коли прокидається всяка билиночка, коли все оживає, цвіте, радіє життю? Або візьми ти осінь! Цієї пори весь світ наче в золоті. І ниви, й городина, і садки щедро дарують нам свої плоди. Й білосніжна зима теж не гірша. Тут тобі й новорічна ялинка. І на санчатах спускайся донесхочу. І на ковзанах бігай. І сніговика ліпи... Ні, щось ти не все, Ростик, продумав до кінця.

– Тоді, – рішуче сказав Ростик, – я зробив би так, щоб наші обидва дідусі з бабусями ніколи не старіли. Щоб усі люди завжди молоді були. І не хворіли ніколи.

– Оце діло! – схвально підхопив тато. – Про таке багато хто з давніх-давен мріє. І, очевидно, без чарівника тут не обійтися.

- Ну, а як ним стати? – нетерпляче налягав на своєму Ростик.

– Я знаю один спосіб, – лукаво усміхнувся тато. – Але він непростий. Щоб стати, хлопче, чарівником, треба п'ять разів підряд швидко-швидко й жодного не збившись, проказати одне слівце. А воно складненьке: «орбірідонтіжурсардішкопфурт». Прокажеш його скоромовкою п'ять разів підряд – і висловлюй своє бажання. Воно тут-таки й збудеться...

Вже другий тиждень Ростик тренується вимовляти це химерне слово. Але поки що без успіху.

Ану ж ви спробуйте!

Анатолій Григорук.

6.2. Аналіз змісту прослуханого оповідання.

- Про що розповідав автор в оповіданні?
- Чи всі мрії сина схвалив тато? Чому?
- Яку жартівливу пораду дав тато Ростіку, щоб він став чарівником?

6.3. Виконання та перевірка різнорівневих завдань.

- Розкажи, про що мріяв Ростик.
- Яке бажання, на думку Ростикового тата, є найкращим?
- Чому всі інші він назвав безвідповідальними?
- Про що ти мрієш? Як гадаєш, що потрібно для здійснення твого бажання?

7. Робота з лабіринтом.

- Відшукайте в лабіринті скоромовку.

Кричав		Архип	
	Архип,		охрип.

Не		кричати	
треба	Архипу		до хрипу

(Кричав Архип, Архип охрип.

Не треба Архипу кричати до хрипу).

- Як ви думаєте, Ростикові легше було би справитися з цією скоромовкою? Чому? А яку скоромовку ви хочете запропонувати хлопчикові?

8. Підсумки уроку.

- Який твір ви читали на уроці? А слухали який? Чого навчають вас твори? Що об'єднує ці оповідання? Яку пораду ви дали би Олі, а Ростикові?

9. Домашнє завдання.

- Прочитайте оповідання В. Сухомлинського «Добре слово». Складіть діалог між бабусею Надею та дідом Опанасом.

Тема. Будь природі другом

Матеріал до уроку. М. Фролова «Щасливий день», Л. Ніцой «Страшне страховисько».

Мета. Навчати дітей усвідомлювати зміст та головну думку твору, формувати вміння висловлювати оцінні судження, удосконалювати навички свідомого читання, виховувати почуття емпатії, любов до природи.

Дидактико-методичне забезпечення. Медіаресурси, «Хрестоматія сучасної української дитячої літератури для читання в 1, 2 класах». – Львів: Видавництво Старого Лева, 2016.

План-конспект

1. Організація класу до уроку.

2. Перевірка домашнього завдання.

2.1. Читання тексту В. Сухомлинського «Добре слово».

2.2. «Читання» діалогу, який відбувся між бабусею Надією та дідусем Опанасом.

3. Підготовка до сприйняття змісту оповідання М. Фролової «Щасливий день».

3.1. Лексико-семантична робота.

- Поясніть, як ви розумієте значення слів: **неодмінно, скільки заманеться, поніжитися, опецькувате (цуценя), канючити, не виборсується, причаїлися, шпаринка, удосвіта, обнишпорити.**

3.2. Робота над заголовком «Щасливий день» М. Фролової.

- Як ви думаєте, про що хоче розповісти авторка, якщо вона дібрала заголовок оповідання «Щасливий день»?

4. Читання твору М. Фролової «Щасливий день».

Щасливий день

I

Сьогодні в мене день народження. Хіба ж є дні, кращі за цей? Мене вітатимуть вдома, в школі, бабуся пиріг до класу принесе – пригощати моїх однокласників. Юлія Нилівна неодмінно за щось хороше похвалить.

А в неділю зійдуться до нас мої друзі – Сергійко, Ромка, Наталка – будемо веселитися, скільки заманеться.

По дверях ляпають долоньки. Це Оля, моя сестричка, намагається відчинити двері. Гуде в замкову шпаринку:

– Мишко, ау!

Мама вмовляє її:

– Зачекай, Олечко, нехай Мишко поспить.

Сьогодні мені на другу зміну. Деякий час, доки до школи прибудовують новий корпус, ми навчатимемося після обіду. Можна й поніжитися в ліжку. Але мені зовсім не хочеться вилежуватися в такий день.

– Я не сплю! – гукаю. – Заходьте!

Двері розчиняються. Нікого не видно.

І раптом з-за дверей викочується опецькувате цуценя. Хтось підштовхнув його до мене.

Воно падає на бік, задирає догори передні лапи. Дивиться на мене чорними очима. Живе! Справжнісіньке!

Хіба може таке бути, щоб мені на день народження подарували цуценя? Таке трапляється тільки в книжці про Карлсона й Малюка.

Безліч разів я канючив: купіть цуценя! Хоча б на двох із Сергійком – один день воно поживе в нього, другий у мене.

Та ліпше було мені про це й мови не заводити...

І ось – цуценятко!

Я кидаюсь до нього, хапаю на руки. Воно не виборсується, мабуть, утямило, що тепер – моє!

Мама й Оля причаїлися за дверима, в шпаринку підглядають.

Я одразу здогадався, біжу до них, цілую.

Мама каже:

– Татові дякуй. Примчав з відрядження удосвіта і цуценя привіз...

Тато на роботі. Коли він прийде, я подякую йому сто разів! Вибігаю на балкон, піднімаю цуценя високо вгору – дивіться всі! А воно не скавулить, не боїться, таке гарне, смирененьке цуценятко.

II

На подвір'ї знялося ревище. Я здригнувся, ніби хтось зненацька підкрався до мене й дав штовхана. Хіба можна сьогодні плакати, в такий день?!

Мені взагалі якось не по собі, коли хто плаче. Якщо рюмсаєш сам, то знаєш чого.

А от чому обливається сльозами інша людина?

Коли плачеш сам, то певен, що тебе невдовзі пожаліють, допоможуть. А іншу людину? Хто пожаліє її, хто pomoже?

Пускаю цуценя на підлогу, хутко натягаю спортивну форму – і гайде на подвір'я.

Плаче Катя. Вона стоїть посеред дитячого майданчика, поруч – її молодші братик і сестричка. Вони допомагають їй рюмсати.

– Ти чому, Катю, плачеш? – питаю дівчинку.

Вона відповідає не одразу, ще кілька хвилин реве щосили, тоді вгамовується й понуро мовить:

– Я стрічку нову загубила. Тільки вчора купили. Всі кущі обнишпорила – ніде нема.

Через якусь там стрічку я нізащо не став би плакати. Але Катю я розумію: всі в нашому будинку знають, що мама її сварить за найменшу дрібницю.

Я мчу додому, налітаю на маму.

– Катюка стрічку загубила! Онде в дворі плаче. Буде їй дома!..

Мама дістає з шафи стрічку – широку, в клітину, шелестливу. Це найперша Олина стрічка.

Я за ту стрічку й біжу до Каті. Та вона тільки зиркнула на неї і в руки не взяла.

– Зразу видно, що не моя, моя – блакитна...

Що робити? Галопом – до Наталки, моєї однокласниці. Ходити до неї, хоча ми в однім під'їзді живемо, я соромлюся.

Але ж людина плаче – і я забуваю про той сором.

Наталка витягає всі свої стрічки, серед них є блакитні. Тепер ми йдемо до Каті разом.

Катя бере одну стрічку.

– Ця схожа... – одразу повеселішала вона.

Як гарно, коли сяє сонечко, кружляють хмарки в ясному небі і ніхто-ніхто більше не плаче. І цуценя дибуляє по квартирі. Бабуся приготувала смачний обід. І батьки в мене такі чудові, і друзі в класі, і Юлія Нилівна. Ще й день народження в мене сьогодні.

Найщасливіша я в світі людина!

Майя Фролова

5. Перевірка сприйняття змісту оповідання.

- Чому авторка назвала оповідання «Щасливий день»?
- Що викликало в Мишка багато радості?
- Чому хлопчикові стало жаль Катю?
- Хто і як намагався допомогти Каті?
- Чому Мишко вважав себе найщасливішою людиною?

6. Творча робота.

- Поміркуйте, які малюнки вам би хотілося «побачити» до цього твору.
- Розкажіть, чим запам'ятався вам День народження?

7. Узагальнення – висновки.

- Коли будь-яка людина почуває себе щасливою? Чи можете ви пригадати подію, яка зробила вас щасливими? Чому Мишко почувався щасливим? Як ви думаєте, Мишко виросте доброю людиною? Обґрунтуйте свою відповідь.

Ф і з к у л ь т х в и л и н к а

8. Мотивація навчальної діяльності учнів.

8.1. Бесіда: «Друзі природи».

- Кого ми можемо називати друзями природи? Чи тільки на слово можна вірити тим, хто каже, що він/вона любить природу? Як ви розумієте вислів: «Природу треба не тільки любити, її треба берегти і примножувати її багатства»? Розкажіть, як ви бережете природу.

8.2. Установка на читання.

- Ви, діти, ознайомтеся з оповіданням Л. Ніцой «Страшне страховисько». Поміркуйте і зробіть висновок: чи є друзі охоронцями природи?

9. Читання оповідання за схемою «учитель – учні».

10. Аналіз змісту оповідання.

10.1. Робота в парах.

- Прочитайте запитання на с.41 підручника. Дайте на кожне запитання відповідь.

10.2. Виконання та перевірка різнорівневих завдань.

11. Узагальнення – висновки.

- Як ви вважаєте, твір містить елементи казки? Які саме? Як ви вважаєте, що спонукало авторку написати цей твір? Чи почуватимуть себе діти щасливими після того, як зробили добру справу? Хто їм допомагав? Чи можемо діток, їхніх батьків вважати охоронцями природи?

12. Підсумки уроку.

- Що спільного в змісті обох творів? Яка головна думка твору «Щасливий день» М. Фролової? Як Л. Ніцой підкреслила головну думку свого твору? Чи співчували ви головним героям творів? Які їхні вчинки варті наслідування?

13. Домашнє завдання.

Підготувати розповідь про свій добрий вчинок.

Тема. Прикметники, близькі та протилежні за значенням (2 год)

Мета. Навчати учнів порівнювати слова й об'єднувати їх в групу за суттєвими лексико-граматичними ознаками, формувати вміння використовувати граматичні знання в самостійних творчих роботах, виховувати бажання робити добрі справи.

Дидактико-методичне забезпечення. Картки-завдання для групової роботи, слова-картки.

План-конспект

1. Організація учнів до уроку.

2. Перевірка домашнього завдання.

2.1. Прочитайте близькі за значенням слова до слова **ввічливий**. На яке запитання відповідають ці слова? Чи можуть бути ці слова характеристикою вихованої людини?

2.2. Прочитайте групу слів, які вказують на ознаку кольору? Вони означають один колір чи багато? На яке питання відповідають ці слова?

2.3. Які способи переносу ви показали в словах **кольоровий** і **люб'язний**?

Узагальнення.

- На що вказують прикметники? На які запитання відповідають прикметники? Згрупуйте прикметники за питаннями: **який? яка? яке? які?**

Добрий, чудова, хороше, славні; запасні, духмяне, ароматна, приємний, розумна, кмітливий, мудре.

(Учні можуть на дошці записувати слова в колонки або ставити до кожного слова питання).

3. Повідомлення теми уроку і мотивація навчальної діяльності.

4. Гра «Згрупуйте нас».

- Діти, згрупуйте довкола слова **ясний**, близькі за значенням (учитель виставляє слова-картки: **яскравий, сонячний, погожий, безхмарний**; або навпаки – учитель називає групу слів, а діти вибирають із запропонованих слів-карток, близьке за значенням).

- До слів: теперішній, сьогоднішній, нинішній, новий, новітній, модерний доберіть, близьке за значенням (**сучасний**).

Узагальнення.

- За якими ознаками ви групували слова? Доберіть до слова «веселий» слова, близькі за значенням.

5. Робота над прикметниками, протилежними за значенням.

5.1. Читання слів-карток.

Тепла – холодна; високе – низьке;

мокра – суха; широкі – вузькі; солоний – солодкий;

глибоке – мілке; мала – велика.

- Чи мають щось спільне пари слів? Вони близькі за значенням чи ні?

5.2. Гра «Поєднайте нас».

- Поєднайте парами слова, щоб вони вказували на протилежні ознаки.

(Демонструються слова-картки або їх запис на дошці).

Радісний – ?, тихий – ?, м'яка – ? близьке – ?, мирна – ?, рідне – ?

(Сумний, дзвінкий, тверда, далеке, ворожа, чуже).

Узагальнення.

- Є не лише прикметники, близькі за значенням, а й з протилежним.

Доберіть прикметними, протилежні за значенням, до таких слів: **важкий** (легкий), **вологий** (сухий), **холодна** (гаряча), **рідке** (густе), **повільні** (швидкі).

Каліграфічна хвилинка: **Сс, Хх, Жж.**

6. Робота з підручником.

6.1. Колективне опрацювання вправ 1 (с.32), 3 (с.33).

Ф і з к у л ь т х в и л и н к а

6.2. Робота в групах. (Вправа 2, с.32); вправа 6 (с.33).

6.3. Самостійна робота (вправа 4, с.33).

6.4. Розв'язування кросворду (вправа 6, с.33). (Протилежні за значенням слова до запропонованих у підручнику: **тупий, чорний, гарячий, близький, темний, маленький, густий, солоний, кривий, швидкий**).

7. Робота над вимовою і написанням слова «середа».

8. Домашнє завдання (вправа 7, с.34).

9. Перевірка домашнього завдання.

- Що означає слово «**середа**»? Скільки складів у цьому слові? Назвіть голосні звуки, приголосні. Назвіть глухий приголосний звук у цьому слові. Доберіть до нього парний дзвінкий ([з]).

10. Гра «Вилучіть «зайве слово».

- Знайдіть «Зайве» слово серед запропонованих.

◆ Веселий, радісний, смішливий, **малий**.

◆ Великий, гігантський, **похмурий**, здоровенний.

◆ Помаранчевий, апельсиновий, **прозорий**, оранжевий.

◆ Дорогий, **дикий**, цінний, коштовний.

11. Робота в групах (усно діти виконують запропоновані завдання).

Картка 1.

У кожному прислів'ї назвіть прикметники, протилежні за значенням.

- ◆ Від рідної землі віє теплом, а від чужої – холодом.
- ◆ З поганої трави не буде доброго сіна.
- ◆ Малого коня хвали, а великого запрягай.
- ◆ Маленька праця краща за велике безділля.

Картка 2.

Згрупуйте слова, близькі за значенням.

Відважний, відкритий, відвертий, мужній, прямий, помітний, хоробрий, безстрашний.

До слів **відважний, відкритий** доберіть слова, протилежні за значенням.

Картка 3.

Доберіть ознаки предметів, протилежні за значенням. Складіть два речення з поданими словосполученнями (на вибір).

Теплий вітер – ... вітер. Прозора вода – ... вода. Свіжий хліб – ... хліб.
Похмурий день – ... день. Старий будинок – ... будинок.

Картка 4.

Прочитайте текст. Замініть ознаки предметів на протилежні за значенням. Як змінився настрій тексту?

Похмурий ранок змінився нудним днем. Швидко бігли до школи сумні учні. Голодні гуси гуляли у дворі. Брудний песик спав на ганку.

12. Робота з підручником.

12.1. Колективна усна робота над змістом завдань до вправ 11, 8 (с.34), 12, 13 (с.35).

Каліграфічна хвилинка: **Уу, Юю, Яя, Ул, Як, Ям.**

12.2. Гра «Шифрувальники» (вправа 9, с.34). (Розшифровані слова: **вулиця, кепка, пісенька, автобус, гостинці, апельсин**).

Ф і з к у л ь т х в и л и н к а

12.3. Самостійна робота (вправа 10, с.34).

13. Слухо-зоровий диктант із завданням.

Кремезний дуб росте в лісі. Під розлогим деревом відпочивають люди. Могутній велетень годує жолудями диких звірів.

- Підкресліть прикметники. Визначте, які прикметники за значенням.

14. Підсумки уроку.

- Які бувають прикметники за значенням? Доберіть до прикметника «**знаменитий**» близькі за значенням слова. (Видатний, відомий, визначний, великий, блискучий...)

Доберіть до прикметників **повільний** (жвавий), **загублений** (знайдений), **дешевий** (коштовний), **серйозний** (жартівливий) протилежні за значенням слова.

15. Домашнє завдання. Вправа 14.

16. Виконання завдань з рубрики: «Перевір себе».

1. Назви прикметники.

Цікавий, дружба, кмітливий, віддані, діти, чесна, школа, добре.

2. На які запитання відповідають прикметники?

А хто? що?

Б що робить? що роблять?

3. Прикметники називають

А предмет чи особу

Б ознаку предмета

В дію предмета

4. Назви рядок, у якому всі слова відповідають на запитання який?

А сміливий, яскрава, нове, смішний

Б сумний, довгий, кумедний, даній

5. Назви рядок, у якому всі слова відповідають на запитання яка?

А солонка, свіжа, червона, темна

Б добра, голосні, приголосні, українська

6. Назви рядок, у якому всі слова відповідають на запитання яке?

А низьке, кмітливе, дитяче, старе

Б друковане, нудна, дерев'яні, лакований

7. Назви рядок, у якому всі слова відповідають на запитання які?

А складні, найкращі, лагідна, ясне

Б писані, охайні, купчасті, великі.

8. Які прикметники мають близькі за змістом значення?

Веселий – сумний, добрий – милосердний, теплий – холодний.

9. Які прикметники мають протилежне за змістом значення?

Захоплюючий – цікавий, темний – тьмянний, спритний – неповороткий.

10. Яке словосполучення має переносне значення?

Дзвінкий голос, пшеничне волосся, шоколадна цукерка.

11. У речення «Добре ім'я – найкраще багатство» назви прикметники.

12. Склади речення із прикметником «добрі».

Тема. Такий різний день

Матеріал до уроку. С. Пантюк «Ярків день».

Мета. Збагачувати словниковий запас учнів, удосконалювати навички виразного читання, пробуджувати бажання читати веселі вірші, виховувати стриманість, дисциплінованість.

Дидактико-методичне забезпечення. Малюнкове зображення доби: ранок, день, вечір, ніч; прислів'я-картки.

План-конспект

1. Організація учнів до уроку.

2. Перевірка домашнього завдання.

2.1. Розповіді учнів про власні добрі вчинки.

2.2. Читання карток з прислів'ями.

◆ З ким поведешся, того й наберешся.

◆ Скажи, хто твій друг, а я скажу, хто ти.

◆ Найбільша сила у світі – терпіння.

◆ Не роби комусь, що собі не мило.

◆ Один за всіх, усі за одного.

◆ Учися доброму, погане на ум не прийде.

- Поясніть, як ви розумієте значення цих висловів. Чого вони навчають вас?

3. Повідомлення теми уроку і мотивація навчальної діяльності.

4. Робота з наочністю

- Розгляньте малюнок. Який час доби зображений на них? Доберіть ознаки, які характерні для кожного часу доби.

5. Відгадування загадок.

Треба слово вам згадати:

День і ніч разом назвати. (Доба)

Він біжить, не оглядається

І ніколи не вертається. (Час)

Що було вчора і прийде

завтра? (Ранок, день, вечір, ніч).

Вони несхожі за обличчям,

Різниця вічна є у них:

Він до роботи людство кличе,

Вона до сну скликає всіх. (День і ніч)

Чорне полотно лізе у вікно. (Ніч)

Чорну бабу проганяє, до роботи підіймає. (Ранок)

Що то за гість, що темряву їсть? (Ранок)

Махнула птиця крилом –

Пів світу накрила чорним рядном. (Ніч)

6. Повідомлення теми уроку і мотивація навчальної діяльності.

7. Опрацювання вірша С. Пантюка «Ярків день».

7.1. Робота над заголовком. «Мозковий штурм».

- Як ви думаєте, про кого/що цей вірш? Пофантазуйте, про що може йтися в ньому?

7.2. Збагачення словникового запасу учнів.

- Поміркуйте, чи можуть бути характеристикою людей такі слова, як **жваві, світлі, променисті, голосисті, чисті?**

- Дослідіть, від яких слів утворилися назви-характеристики діток: **веселуни, радунці, смішкини, реготуни, усміхайки, веселятка.**

- Кого ми можемо називати «неслухняниками», «пустунами»? Як ви думаєте, людина, промовляючи ці слова, буде мати гарний настрій? Чи ці слова звучатимуть погрозово?

- У який час доби діток можна назвати «пацькунами», «соненятками», «дрімотулями»?

7.3. Слухання вірша з установкою: хто по-різному називає діток і чому?

7.4. Перевірка сприйняття змісту вірша.

- Хто по-різному називає діток? Чому? До кого приходять друзі? Як поводять себе друзі маляти вранці? А по обіді? Коли всі заспокоюються?

7.4. Читання тексту вірша учнями вголос за планом:

◆ Веселі гості.

◆ Гості-бешкетники.

◆ Вечірні дрімотулі.

Ф і з к у л ь т х в и л и н к а

7.5. Робота над виразністю читання.

- Складання інтонаційно-сміслової партитури читання: розстановка пунктуаційних, смислових (логічних) пауз, наголосів.

- Виразне читання учнями вірша за частинами.

- Озвучення малюнків словами вірша.

7.6. Розвиток мовлення учнів. Робота в групах.

- Поміркуйте, чим би ви доповнили книжкові малюнки. Які свої малюнки ви можете запропонувати? Підготуйтеся і розкажіть.

7.7. Робота з методичним апаратом до вірша.

◆ Читання запитань і відповіді на них.

◆ Виконання та перевірка різнорівневих завдань.

7.8. Узагальнювальна робота над змістом вірша.

- Які почуття викликав у вас вірш? Чи можете ви дати пораду друзям малюка? Яку? З яким настроєм автор писав і ви читали вірш? Чи однакове ваше ставлення до гостей у різний час доби? Що обов'язково ми маємо пам'ятати, коли буваємо в когось у гостях? Яке з прислів'їв, на вашу думку, відповідає змісту вірша?

8. Підсумки уроку.

- Чи сподобався вам вірш? Які відчуття він викликав у вас? Які слова використав автор, щоб ми краще відчували настрій героїв вірша? Чи доводилося вам спостерігати за поведінкою гостей? Що найбільше вас вразило? А у вірші?

9. Домашнє завдання.

- Визначте частину вірша, яка найбільше до вподоби, і вивчіть її напам'ять.

Тема. Хоч мале, та добре діло

Матеріал до уроку. В. Сенцовський «Іде Андрійко вулицею».

Мета. Формувати вміння працювати з текстом, удосконалювати навички свідомого й виразного читання, пробуджувати бажання приносити користь людям.

Дидактико-методичне забезпечення. Запис прислів'їв на картках.

План-конспект

1. Організація учнів до уроку.

2. Перевірка домашнього завдання.

Читання напам'ять частин вірша (як окремих, так і вірша в цілому).

3. Підготовча робота до сприйняття змісту оповідання В. Сенцовського «Іде Андрійко вулицею».

3.1. Лексико-семантична робота.

- З'ясуйте значення таких слів: **боязка, повагом, збив набакир, квапитися, вигін, поступилися.**

3.2. Передбачення змісту оповідання за низкою слів:

Андрійко, узяв м'яча, силач росте, допоміг зібрати пакунки, пригощайтесь...

- Прочитайте слова. Уявіть себе письменником. Про що би ви написали, використовуючи ці слова? А про що написав В. Сенцовський своє оповідання, ви дізнаєтеся, коли ознайомитися з текстом «Іде Андрійко вулицею».

4. Ознайомлення учнів з оповіданням.

4.1. Читання твору вчителем.

4.2. Перевірка первинного сприйняття.

- Хто головний герой оповідання? Яким ви уявили його? Кого автор ще згадує у творі? Що про них ви дізналися?

4.3. Повідомлення теми уроку і мотивація навчальної діяльності.

- Діти, тема уроку «Хоч мале, та добре діло». Поміркуйте, кому з героїв твору можна сказати: «Хоч мале, та добре діло ти зробив»?

4.4. Читання учнями твору за частинами:

◆ Допомога малюкам.

◆ Силач росте.

◆ Зібрані пакунки.

◆ Вистачило кожному.

Фізкультхвилинка

4.5. Діалогічне читання.

- ◆ Андрійко – малюки.
- ◆ Автор – дядьки.
- ◆ Автор – тітонька.

4.6. Узагальнення-висновок.

- Чи захотілося вам потоваришувати з Андрійком, чому? Що ви зрозуміли з прочитаного твору? Яка основна думка оповідання? Чому, на вашу думку, автор назвав оповідання «Іде Андрійко вулицею»? А який би ви дали заголовок твору?

4.7. Самостійна робота учнів з методичним апаратом до оповідання.

5. Підсумок уроку.

- З ким ви «познайомилися» на уроці? Як ви думаєте, хлопчик є вашим однолітком? Андрійка хтось стимулював до добрих справ? А вас хтось спонукає робити добрі справи? Яке з прислів'їв може характеризувати нашого героя найточніше:

- ◆ Більше діла – менше слів.
- ◆ Не дивися на чоловіка, а на його роботу.
- ◆ Аби руки і охота – буде зроблена робота?

6. Домашнє завдання.

Прочитати оповідання і переказати його зміст.

7. Виконання завдань з рубрики: Перевір себе.

1. Як називається розділ, у якому є твори про людські взаєностосунки,

2. У якому вірші вжите прислів'я: «Що віддаси, сторицею. Вернеться?»

А «Золота хвилинка»

Б «Добро творити»

В «Ярків день»

3. Яке бажання, на думку тата Ростика, є найкращим?

А Пуд шоколаду

Б Щоб пташки не відлітали у вирій

В Щоб дідуся і бабусі ніколи не старіли

4. Що вилікувало Олю від недуги?

А молоко

Б лісові ягоди

В добре слово

5. Що подарували Мишкові на День народження?

А кошеля

Б цуценя

В конструктор

6. Кого хлопці підвезли на санчатах?

А дядечка

Б бабусю

В один одного

Тема. Життя дано на добрі справи

Мета. Розширювати уявлення дітей про корисні справи, розвивати зв'язне мовлення учнів, спонукати їх до хороших справ.

Дидактико-методичне забезпечення. В. Наумчук, М. Наумчук. Зошит з розвитку зв'язного мовлення. 2 клас, медіаресурси «Добрі справи».

План-конспект

1. Організація учнів до уроку.

2. Повідомлення теми уроку.

3. Бесіда «Що таке добрі справи».

3.1. Відповіді учнів на запитання.

- Діти, про які добрі справи ви читали на уроках читання? Якими добрими справами вам самим довелось займатися? Чи є у вас бажання приносити користь людям, прагнення творити добро?

3.2. Узагальнення вчителя.

-Ви живете серед людей. Кожен ваш вчинок, кожне ваше бажання позначається на тих, хто вас оточує. І ви часто замислюєтеся над тим, як краще, як правильніше треба зробити, щоб усім було добре. Ви намагаєтеся бути чесними, захищаєте менших, поважаєте старших, прагнете творити добре. Саме від ваших добрих справ, добрих справ інших людей, від доброго слова світ стає добрішим.

4. Робота з зошитом.

4.1. Читання тексту «Синички» та аналіз його змісту (усно).

4.2. Читання тексту «Добра справа» та письмові відповіді на запитання, вміщені наприкінці твору.

4.3. Робота з прислів'ями та приказками (завдання 3).

Фізкультхвилинка

5. Робота з медіаресурсами «Добрі справи».

(Якщо немає можливості скористатися мультимедійними засобами, можна використати малюнкові матеріали зошита).

5.1. Аналіз змісту зображень.

- Чи можна назвати доброю справою, коли ви:

- ◆ проявите повагу до старших (у транспорті, на вулиці, вдома...);
- ◆ застережете друга/подругу від небезпечного вчинку на пішохідному переході; при поводженні з м'ячем на дорозі...);
- ◆ піклуватиметеся про тварин у притулку (вдома...).

Фізкультхвилинка

5.2. Аналіз ситуацій.

1. - Уявіть собі, що ваші батьки господарюють у садку. Вони згрібають листя, складають сухі гілочки, обкопують і підбілюють дерева...

- Як ви поведете себе в такій ситуації? Розкажіть, яку добру справу ви готові здійснити?

2. - Уявіть собі, що ви побачили, як хлоп'яткові на візочку важко одягнути курточку, бо у хлопчика рукав в гіпсі, а з ніжками – проблеми від народження. Він навчається у вашій школі, але ви незнайомі.

- Як учините ви? Чи запропонуєте свою допомогу? Що скажете незнайомцю?

3. - Уявіть собі, що бабуся пересаджує кімнатні квіти. Випадково один горщик розбився, земля розсипалася довкола. Бабуся занепокоїлася.

- З якою пропозицією ви звернетесь до бабусі? Як ви вважаєте, добрі справи потребують спонукання до них, прохання, вказівок, заохочень? Чи очікуєте ви винагороду за свої добрі справи?

- Діти, пам'ятайте, що добрі справи самі за себе говорять і якщо ми робимо щось хороше, то від цього нам стає також добре, приємно.

6. Самостійна робота (завдання 5).

6.1. Читання завдання.

6.2. Запис розповіді з опорою на запитання.

6.3. Зачитування записаної розповіді учнями.

7. Підсумки уроку.

- Про що ми сьогодні говорили на уроці? Які добрі справи вас вразили? Яку добру справу ви обов'язково зробите? Поміркуйте, про яку добру справу розповіла Лідія Компанієць у своєму вірші «Татова порада»?

Хлопчик вбіг із двору в хату,
До тата голосно гука:
– А я провідав у лікарні
Свого найкращого друга!
Тож правда, тату, я чутливий
І маю серце золоте? –
Замисливсь тато на хвилину
І так сказав йому на те:
– Коли тебе в тяжку хвилину
Людина виручить з біди,
Про це добро, аж поки віку,
Ти, синку, пам'ятай завжди.

Коли ж людині щиросердно
Ти зробиш сам добро колись,
Про це забудь, аж поки віку,
Мовчи й нікому не хвались!

- Яку добру справу зробив хлопчик? Які добрі поради дав синові тато? І кожний з нас також має до них прислухатися, тому що життя нам дано на добрі справи.

Тема. Бути людиною

Мета. Розширювати коло дитячого читання, удосконалювати вміння орієнтуватися в структурі книжки, ознайомити учнів з поняттям «автор – книжка – збірка», виховувати прагнення творити добро.

Дидактико-методичне забезпечення. Дитячі художні книжки В.Сухомлинського «Всі добрі люди – одна сім'я», «Квітка сонця», «Майже чарівна розмова», «Бути людиною».

План-конспект

1. Організація учнів до уроку.

2. Робота з виставкою книжок.

- Розгляньте книжки. Прочитайте їхні назви. Хто автор усіх книжок? Чи є серед них знайома книжка? Як ви думаєте, про що може йтися в цих книжках?

Прочитайте тему уроку «Бути людиною». Як ви розумієте вислів «Бути людиною»?

Чи є на виставці книжка з такою ж назвою? Покажіть її. Давайте всі разом поміркуємо, що ми можемо розповісти про книжку до її читання. Хто автор книжки? Яка назва книжки? Як дізнатися, скільки творів у книжці? Хто їх автор?

(Учитель робить узагальнення).

- Усі твори, що вміщені в книжці, написав В. О. Сухомлинський. У ній декілька творів. Такі «книжки, які містять два і більше творів, називають «збірками». Це книжка-збірка творів одного автора.

- Як довідатися, чи відповідають інші книжки такій ознаці, як «автор – книжка – збірка»?

(Перегляд одної з книжок, після чого діти роблять висновок: ця книжка є збіркою творів одного автора).

- Як ви думаєте, діти, чи можна за назвою книжки передбачити, про що розповідається в ній? З якою книжкою, серед запропонованих, вам хочеться ознайомитися детальніше? Чому?

3. Читання вчителем оповідання «Заплющені очі» з книжки В. Сухомлинського «Квітка сонця».

Заплющені очі

У хаті біля відчиненого вікна сидить молода мати. На її обличчі – щаслива усмішка. Бо з хати вийшов, пішов за ворота і став на зеленій долині її п'ятирічний син. Який вік красивий, який розумний!

Ось до маленького Віті підходять два хлопчики – сини інших матерів – Коля й Боря. Вони такі ж п'ятирічні хлоп'ята, як і Вітя. Але, думає Вітіна мама, далеко їм до її сина: Вітя й розумніший, і кмітливіший.

Дивиться мати на дітей, усміхається. Ось вони засперечались, махають руками, мов півники крилами. Тут Вітя стиснув кулачка і... вдарив Колю. А Коля стоїть і мовчить.

Мати заплющила очі... «Нічого страшного в тому немає, – думає мати. – Діти ж не б'ються, а бавляться».

Розплющила очі й побачила, як Боря стиснув кулачок і вдарив Вітю. Вітя голосно заплакав. Від жаху в матері затряслися руки. Вона вибігла з хати й закричала:

– Що ж це ви знущаетесь із беззахисного дитяти? Як вам не соромно! Ви ж бачите, що він скромний і безотвітний.

Вона підбігла до гурту, взяла сина за руку. Той розплакався ще дужче й притулився до мами.

На лавці біля сусідньої хати сидів дідусь. Він усе це бачив.

Дідусь тихо промовив:

– Любов із заплющеними очима – майже ненависть. А неправда з широко відкритими очима – гірше за ненависть.

Та мати не чула цих мудрих слів.

4. Бесіда-роздуми над прослуханим.

- Як звуть хлопців з оповідання? Чия мама вважала свого сина найкращим?

За чим довелось спостерігати жінці? Як вона відреагувала на те, що її дитина вдарила іншого хлопця? Чи змінилася реакція молодшої мами, коли вдарили її сина? Що сказав дідусь, який усе це бачив? Як ти розумієш його слова?

(Слова дідуся перечитуються повторно).

5. Самостійне знайомство учнів з книжкою В. Сухомлинського «Бути людиною».

- Ознайомся з книжкою В. Сухомлинського «Бути людиною». Після перегляду книжки самостійно прочитайте оповідання «Бо я – людина».

Ф і з к у л ь т х в и л и н к а

6. Читання учнями оповідання, вказаного вчителем.

(У разі відсутності книжки текст для дітей можна роздрукувати).

Бо я – людина

Вечоріло. Битим шляхом йшло двоє подорожніх – батько й семирічний син. Посеред шляху лежав камінь. Батько не помітив каменя, спіткнувся, забив ногу. Крекчучи, він обійшов камінь і, взявши дитину за руку, пішов далі.

Наступного дня батько з сином йшли тією ж дорогою назад. Знову батько не помітив каменя, знову спіткнувся і забив ногу.

Третього дня батько й син пішли тією ж дорогою. До каменя було ще далеко. Батько каже синові:

– Дивись уважно, синку, треба обійти камінь.

Ось і те місце, де батько спіткнувся й забив ногу. Подорожні сповільнюють кроки, але каменя нема. Бачать, обабіч дороги сидить сивий старий дід.

– Дідусю, – запитав хлопчик, – ви не бачили тут каменя?

– Я прибрав його з дороги.

– Ви також спіткнулися й забили ногу?

– Ні, я не спіткнувся й не забив ногу.

– Чому ж ви прибрали камінь?

– Бо я – людина.

Хлопчик зупинився у задумі.

– Тату, – запитав він, – а ви хіба не людина?

7. Вияв і оцінка якості самостійного читання – розгляду учнями книжки.

- З яким твором В. Сухомлинського ви ознайомилися? Які ще твори є в книжці? Як ви про це довідалися? Який твір передує прочитаному вами оповіданню? Який є наступним? Що допомагає швидко відшукати в книжці той чи інший твір? (Зміст). Поясніть, що примусило хлопчика задуматися? Як ви вважаєте, чому дідусь сказав: «Бо я – людина». Чи зрозумів тато слова дідуся? Як він мав вчинити ще першого разу? А як вчинили б ви?

8. Рекомендації до позаурочної діяльності з книжками.

- Пошукайте на книжкових полицях у класі чи вдома книжки-збірки одного автора. Запитайте у своїх рідних, як вони розуміють вислів: «Бути людиною».

Тема. Перевір себе (2 год)

Мета. Перевірити ефективність засвоєння учнями знань з пройденої теми, розвивати мислення, домагатися точності й охайності при виконанні завдань.

Дидактико-методичне забезпечення. В. Наумчук, М. Наумчук. Зошит з української мови та читання. 2 клас. Частина 2.

План-конспект

1. Організація учнів до уроку.
2. Повідомлення теми й мети уроку.
3. Опрацювання вірша О. Пархоменко «Детимам і Явсесам».
  - 3.1. Читання твору учнями мовчки.
  - 3.2. Відповіді на запитання, вміщені наприкінці вірша.
  - 3.3. Визначення головної думки вірша.
  - 3.4. Виконання завдання 2 (с.11).
4. Добір до вказаних іменників ознак (завдання 3).
5. Робота над загадками.
(Слова-відгадки: сніг (сніжинки; туман).
6. Групування прикметників за вказаною ознакою (завдання 5).

Фізкультхвилинка

7. Добір іменників до вказаних прикметників (завдання 6).
8. Робота над прикметниками, близькими та протилежними за значенням (завдання 7, 8).
9. Тестовий контроль граматичних знань учнів з пройденої теми (с.14-15).
10. Контрольне списування тексту О. Копиленко «Ласунчик» (с.16).
11. На час. Диктант з виконанням завдання.

Верба

Скрізь в Україні росте плакуча верба. Вона ніби позначка води під землею. Тому й копають люди криниці під вербою. Дерево очищає воду. Де срібляста вербиця – там здорова водиця. (29 слів).

- Підкресліть прикметники.

12. Підсумок уроку.

- Які слова називають прикметниками? Яку роль відіграють прикметники у мовленні? На які ознаки можуть вказувати прикметники? Наведіть приклади прикметників за вказаними вами ознаками.

СПОСТЕРЕЖЕННЯ ЗА РОЛЛЮ ДІЄСЛІВ У МОВЛЕННІ І ЗАСТОСУВАННЯ ЇХ У ВЛАСНИХ ВИСЛОВЛЮВАННЯХ. ВЕСНЯНЕ ПРОБУДЖЕННЯ

УКРАЇНСЬКА МОВА

Тема. Слова, які називають дію предмета (дієслова) (2 год)

Мета. Ознайомити учнів зі словами, які називають дію предметів, навчати розрізняти слова за вказаними ознаками, формувати вміння ставити запитання до дієслів, сприяти розвитку культури мовлення, естетичних почуттів.

Дидактико-методичне забезпечення. Опорні картки із запитаннями; картки для роботи в групах.

План-конспект

1. Організація учнів до уроку.

2. Перевірка домашнього завдання.

2.1. Повторення про прикметник як лексико-граматичне явище: що означає; на які запитання відповідає; з якими словами пов'язаний у реченні.

2.2. Перевірка виконаних завдань до вправи 14 (с.35).

3. Мотивація навчальної діяльності.

3. 1. Повідомлення теми і мети уроку.

- Діти, сьогодні ми будемо вивчати нову тему. Ви дізнаєтеся багато цікавого про слова – назви дій.

Дослідіть, від яких слів утворилося слово «дієслово» (діє-слово). А чи кожне слово може діяти, тобто щось робити? (Ні). Дію можуть виконувати слова, які називають предмет, істоту чи неістоту. Наприклад, літак (що робить?) летить, дівчинка (що робить?) вишиває, хлопчик (що робить?) читає.

3.2. Робота в групах.

Зараз кожна група отримає картку. Вам потрібно виконати завдання, яке пропонується (усно).

Картка 1.

Поміркуйте, хто як голос подає.

Собака..., Півень..., Корова ..., Кішка... .

Качка... . Жаба... . Коза... . Баран... .

Картка 2.

Поміркуйте, як хто пересувається.

Риба... . Орел... . Змія... . Кінь... . Жаба... .

Горобчик... . Людина... .

Картка 3.

Поміркуйте, хто що робить.

Лікар   оре

Учитель   лікує

Тракторист   продає

Продавчиня   навчає

Волонтер   грає

Акторка   допомагає

Картка 4.

Доберіть з дужок потрібне за змістом слово і прочитайте речення.

Веселе сонечко (сяє, блищить).

проміння щедро (лє, сиплє),

гайок привітно (шепче, шелестить),

неначе кличе (привітатись, пригостить;

струмочок (дзюрчить, виграє)

(П. Грабовський)

Картка 5.

Замість крапок доберіть за змістом слова з довідки.

До нас... лелека

з косою на плечі,

води... з глека

та й... на спориші.

(М. Вінграновський)

Довідка: напився, сів, прийшов.

Картка 6.

Доповніть прислів'я словами, що означають дію.

Книга вчить, як на світі ...

Праця годує, а лінь ...

Не хитруй, не мудруй, а чесно ...

Друга шукай, а знайдеш ...

Не хвались, а ...

Поспішим – людей ...

(Після завершення роботи діти відповідають; учитель узагальнює відповіді).

- Усі слова, якими ви доповнювали, змінювали, добирали запропоновані завдання, означають дію предметів. До них можна поставити запитання: що робить?, що робив? що робити?, що зробити?.. Наприклад, іде (що робить?), прийшов (що зробив?), жити (що робити?), насмішиш (що зробиш?)...

4. Робота з підручником.

4.1. Опрацювання змісту правила (с.45).

4.2. Робота з малюнковим матеріалом (вправа 1, с.45) (усно). Доберіть картки з питаннями до дієслова.

4.3. Списування. Перевірка виконаного завдання.

Ф і з к у л ь т х в и л и н к а

5. Робота над вимовою і написанням слова «жайворонок».

- Скільки складів у слові «жайворонок»? Який наголошений склад? Назвіть усі приголосні звуки. Який з них є завжди м'який? [й]. Назвіть усі голосні звуки. Який голосний звук повторюється тричі? [о]. Запам'ятайте вимову і написання цього слова.

Назва якого птаха «заховалася» у слові? (Ворон). А ще яка? (Ворона).

◆ Біжить, дзюрчить, шумить... (струмочок)

◆ Дме, рве, завиває, виє... (вітер)

◆ Літає, дзижчить, жалить... (оса, бджола)

- На які запитання відповідають дієслова? Доберіть картку з питанням.

6. Самостійна робота (вправа 4, с.46).

7. Домашнє завдання.

Вправа 5 (с.46), вивчити правило (с.45).

8. Робота із загадками.

- Відгадайте загадки. До слів-відгадок доберіть слова, що означають дії.

Плавала, купалася,
сухенькою зосталася. (Качка)

Живе спокійно, не спішить,
вона ніколи не біжить,
Під панцирем без страху
гуляє... (Черпаха)

Мовчить, а багато людей навчить. (Книга)

На які питання відповідають дібрані слова?

9. Перевірка домашнього завдання.

- На що вказують слова, які відповідають на запитання що робити?, що робить, що робив? що зробить? Як називають ці слова? На які запитання відповідають дієслова, які ви використали при виконанні вправи 5?

10. Робота над вимовою і написанням слова «учитель».

- Вимовте слово. Скільки складів є у слові? Назвіть голосні звуки. Який приголосний є м'яким? [л']. Якими буквами передано на письмі м'якість приголосного звука [л']?

Поміркуйте, яке дієслово «сховалося» у слові «учитель»? На яке запитання відповідає дане дієслово?

Ф і з к у л ь т х в и л и н к а

11. Робота з підручником.

11.1. Творча робота.

- Розгадайте мовні ребуси (вправа 7).

(Біжать. Розтанув. Летять. У творі Н. Забіли «Ластівки» ці слова вжиті у другому, четвертому, дев'ятому та одинадцятому реченні).

11.2. Робота в парі (вправа 8, с.46).

12. Розвиток зв'язного мовлення.

12.1. Робота в групі (вправа 9). Усне складання розповіді на тему «Зустрічаємо весну».

12.2. Зачитування розповіді учнями.

13. Підсумки уроку.

- З якими словами ви познайомились на уроці? На які запитання відповідають дієслова? Наведіть приклади дієслів, поставте до них запитання.

14. Домашнє завдання.

Виконати вправу 10 (с.47).

Тема. Знову починається весна.

Матеріал до уроку. К. Міхаліцина «Сонечко бавиться», А. Костецький «Весняні дарунки».

Мета. Розвивати образне мислення учнів, удосконалювати навички виразного читання, уміння орієнтуватися у змісті твору, виховувати естетичні почуття.

Дидактико-методичне забезпечення. Слова-картки, медіаресурс із зображенням картини весни.

План-конспект

1. Організація учнів до уроку.

2. Перевірка домашнього завдання.

2.1. Читання оповідання В. Сенцовського «Іде Андрійко вулицею» за частинами.

2.2. Переказ оповідання.

3. Повідомлення теми уроку і мотивація навчальної діяльності.

4. Підготовча робота до сприйняття змісту віршів.

4.1. Лексико-орфоепічна робота.

- Правильно і чітко прочитайте слова на картках.

Весняне, заспане, хмаророзганяйчики, вицятковує, ластовиння, фіранки, поталі, сіячі.

4.2. Лексико-семантична робота.

- Визначіть серед слів, які записані на картках, ті, що мають таке значення:

- ◆ щойно пробудитися зі сну (заспане);
- ◆ ставить цяточки, позначки якісь (вицятковує);
- ◆ веснянки, світло-коричневі цятки на обличчі (ластовиння);
- ◆ завіски на вікні (фіранки);
- ◆ ті, хто сіють зерно (сіячі);
- ◆ розтоплені сонцем сніги (поталі).

4.3. Робота над заголовком («Мозковий штурм»; «Коло ідей»).

- Заголовок твору «Сонечко бавиться». Пофантазуйте, про що може йтися у творі.

- Заголовок твору «Весняні дарунки». Як ви думаєте, які дарунки може отримати довілля від весни? (Діти стають у коло і висловлюють свої думки).

5. Опрацювання вірша К. Міхаліциної «Сонечко бавиться».

5.1. Читання вірша вчителем.

5.2. Аналіз сприйняття змісту вірша.

- Чи підтвердилися ваші припущення, коли ми працювали із заголовком? З ким гралося (бавилося) сонечко? Про що захотіло повідомити сонечко?

6. Читання вірша учнями з виконанням завдання.

- Прочитайте вірш. Позначте слова, які: 1) римуються; 2) по-іншому називають сонячні промінці; 3) слова, які означають дію предмета.

7. Виразне читання вірша за планом.

1. Пальчики-хмаророзганяйчики.

2. Подарунок дітвори.

3. Стук у шибки.

Фізкультхвилинка

8. Робота над змістом вірша А.Костецького «Весняні дарунки».

8.1. Читання вірша учнями мовчки.

8.2. Аналіз сприйняття змісту вірша.

- Чи ваші ідеї з подарунками знайшли відображення у змісті вірша? Будьте уважними! Встановіть зв'язок між словами, що треба: полям, лісам, птахам, дітям, мамам, річкам, зернинам, сіячам.
? ? ? ?

? ? ? ?

8.3. Складання мовленнєвої партитури: розстановка пунктуаційних, смислових наголосів і пауз.

8.4. Виразне читання вірша учнями.

8.5. Робота з методичним апаратом до вірша; узагальнення.

- Відповіді на запитання, розміщені наприкінці текстів.

- Виконання та перевірка різнорівневих завдань.

9. Підсумки уроку.

9.1. Робота з медіаресурсами.

- Яка пора року зображена? Які почуття викликає у вас прихід весни? Що найбільше вражає вас навесні? За чим любите спостерігати навесні?

9.2. Бесіда.

- Який з віршів допоміг «побачити» вам найрізноманітніші картинки весни? Чи подібні вони до побачених зображень? Який з віршів вам хочеться перечитати? Чим привабив вас цей вірш?

10. Домашнє завдання.

- Визначіть рядки в одному з віршів, які би ви хотіли запам'ятати. Вивчіть їх напам'ять.

Тема. Птахи несуть весну на крилах

Матеріал до уроку. Н. Забіла «Ластівки».

Мета. Звернути увагу учнів на жанровий різновид твору; вдосконалювати вміння читати діалог, встановлювати причиново-наслідкові зв'язки, формувати любов до природи.

Дидактико-методичне забезпечення. Малюнкове зображення пташиних гнізд; предметне зображення птахів.

План-конспект

1. Організація учнів до уроку.

2. Перевірка домашнього завдання.

2.1. Читання віршів К. Міхаліциної «Сонечко бавиться», А. Костецького «Весняні дарунки».

2.2. Читання напам'ять улюблених рядків з віршів.

3. Робота з наочністю.

3.1. Розгляд ілюстративного матеріалу.

- Назвіть птахів, яких ви бачите на малюнках. Чи знаєте ви, яке розмаїття пташиних гнізд існує в природі? Розгляньте їх зображення. Вони різної форми, з різного матеріалу.

3.2. Розповідь учителя з використанням малюнків пташок та їхніх гнізд.

- Пташки майструють свої житла по-різному. Ремез «тче» гніздо на гілках, що висять над водою. Довгохвоста синиця будує собі житло-кулю в розвилці дерев. Волове очко ховає гніздо в хмизі, і воно схоже на м'ячик. Жовтобровий вівчарик будує на землі мініатюрний курінь. Ластівки вимуровують цілі фортеці під дахом будівель, а соловейко гніздо своє мостить на землі або під захистом куща. На високих деревах мостять гнізда граки, які «несуть» на крилах весну. На високих скелях будує гніздо гірський орел, а степовий – серед трави, на землі. Де живе дятел, шпак ви знаєте. А де живуть сови, лелеки?

- Діти, які птахи повертаються в наші краї навесні?

4. Повідомлення теми й мети уроку.

5. Опрацювання твору Н. Забіли «Ластівки».

5.1. Читання тексту вчителем.

5.2. Аналіз первинного сприйняття змісту твору.

- Якою інформацією поділилася з вами авторка? Про що ви дізналися? Кого з героїв твору ви запам'ятали? Між ким відбувалася розмова? Що непокоїло

дівчинку? Як мама заспокоїла донечку? Що незвичного ви помітили при читанні твору мною?

5.3. Читання учнями вголос твору абзацами – частинами з виконанням колективного завдання.

(За потребою вчитель ще раз демонструє читання – вірєць, учні відтворюють).

- У першому абзаці позначте слова, які римуються. (Струмки – ластівки. Весна – до вікна).

- У другому абзаці проінтонуйте питальні та окличні речення так, щоб передати допитливість та турботу дівчинки про пташок.

- Третій абзац прочитайте у швидкому темпі, щоб усі зрозуміли, як швидко ластівка будує своє гніздо.

- Наступні четвертий – восьмий абзаци прочитайте у природному темпі, спокійно-розміркованим тоном. Слухачі мають зрозуміти, що і як пояснює Ясі її мама.

- Дев'ятий абзац прочитайте емоційно-схвильовано, передаючи настрій дівчинки.

- Десятий і одинадцятий абзаци прочитайте так, щоб ми відчували настрій мами.

5.4. З'ясування жанрової характеристики твору.

- Авторка розповіла вам цікаву історію. Про кого ця історія? Чи можна стверджувати, що авторка написала оповідання? У творі трапляється багато римованих рядків, слів. У яких творах слова наприкінці рядків римуються? Ми можемо стверджувати, що ми ознайомилися з віршованим оповіданням? Як з'ясувалося, ми працювали з оповіданням, написаним у віршованій формі. Багато таких оповідань про дівчинку Ясю написала Наталя Забіла.

5.5. Повторне діалогічне читання твору за схемою:

Яся – мама – Яся – мама.

5.6. Узагальнювальна робота над змістом.

- Що видалось вам цікавим у творі Н. Забіли «Ластівки»? Чим цікавилась Яся? Як мама задовольнила допитливість донечки? Як ви думаєте, якого віку дівчинка? Чи зрозуміла Яся, чому багато пташок відлітають восени у теплі краї? Як ви думаєте, що хотіла розповісти авторка? Що є причиною швидкого ліплення гнізда? Зробіть висновок, скориставшись низкою словосполучень: **до вікна летять → для малят → лежать яєчка → будуть пташенята-ненажери → навчить літати → взимку холодно в гнізді → в теплий край → весна → прилетять знов.**

6. Розвиток мовлення учнів. Робота в групах.

- Поясніть, як ви розумієте значення таких висловлювань:

1 гр. **Ластівка день починає, а соловей кінчає.**

2 гр. **Ластівки низько літають – дощ обіцяють.**

3 гр. **Ранні ластівки – щасливий рік.**

4 гр. **Де ластівка не літає, а в квітні додому прилітає.**

5 гр. **Ластівка весну починає, а осінь покидає.**

- Які з них є народним спостереженням?

7. Підсумки уроку.

- Поясніть, як ви розумієте тему уроку: «Птахи несуть весну на крилах». Чи сповістили ластівки з твору Н. Забіли про прихід весни? Як саме? Чи доводилось вам бачити гніздо ластівок? З чого ліплять гніздо ці пташки? Яку користь приносять ластівки та інші птахи? Який висновок ви можете зробити?

8. Індивідуальне домашнє завдання.

Дати відповідь на всі запитання, виконати завдання, що запропоновані наприкінці твору. Різномірні завдання виконати за вибором.

Тема. Постановка запитань до дієслів (2 год)

Мета. Проводити пропедевтичну роботу до засвоєння категорії часу дієслів, навчати розпізнавати дієслова за питаннями, збагачувати словниковий запас учнів, розвивати мовне чуття, виховувати естетичний смак.

Дидактико-методичне забезпечення. Опорні картки з питаннями дієслів, малюнкове зображення весни.

План-конспект

1. Організація учнів до уроку.

2. Перевірка домашнього завдання.

2.1. Читання напам'ять записаного вірша В. Марсюка «Де ти, ластівко, літала...».

2.2. Відтворення змісту правила за запитаннями вчителя:

- На що вказують дієслова? На які запитання відповідають дієслова? Наведіть приклади дієслів, які відповідають на запитання **що робить?, що робив?, що зробить?, що буде робити?**

3. Гра «Перетвори слово».

- Перетворіть іменники в дієслова.

Малювання – ..., читання – ..., письмо – ..., праця – ..., мрія – ..., спів – ..., стрибок – ... .

- На які запитання відповідають дієслова?

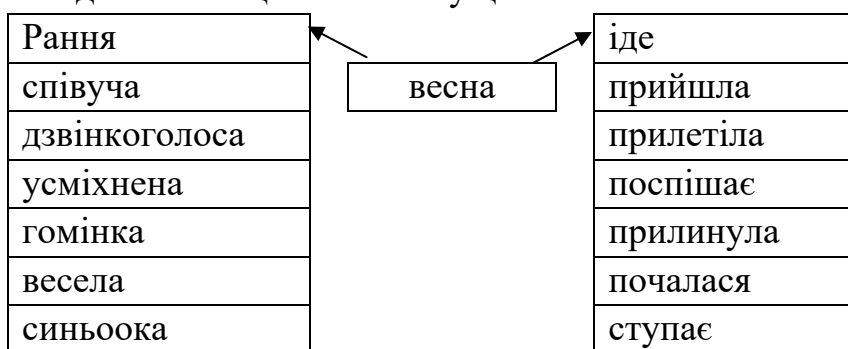
4. Активізація мисленнєвої діяльності учнів.

4.1. Робота з наочністю.

- Розгляньте малюнок. Яку пору року зображено? Що приваблює вас на малюнку? Доберіть до слова «весна» слова-ознаки. (Рання, гомінка, чарівна, співуча, дзвінкоголоса, усміхнена, синьоока...) На яке запитання відповідають дібрані вами прикметники?

(Учитель чи діти записують довкола слова «весна» названі прикметники).

4.2. Складання «асоціативного куща».

- Доберіть до слова «весна» слова-дії (дієслова). (Іде, прийшла, прилетіла, прилинула, поспішає, наступила, почалася, ступає...) До дієслів поставте запитання, обираючи на картках потрібне. (**Що робить?, Що зробила?**)

(Діти групують дієслова за питаннями). На які ще запитання відповідають дієслова? Наведіть приклади дієслів, які відповідають на запитання **що зробить?, що буде робити?**

- Усно складіть речення, в якому до слова «весна» вказані її ознаки та дії. (Прийшла синьоока весна. Іде весна дзвінкоголоса. Поспішає гомінка весна. Співуча весна прилетіла...)

4.3. Узагальнення.

- На які запитання відповідають іменники; прикметники; дієслова? Наведіть приклади.

5. Каліграфічна хвилинка: **Ввв, ес, на весна, співає, весела.**

6. Робота із загадками.

- Відгадайте загадки. До кожної відгадки доберіть дієслова. Поставте до них запитання (усно).

На капусті я вродився,
На капусті я умер,
Та ізнов ожив тепер.
Тільки вже не той я став,
Що в капусті плазував:
Не плазую, а літаю,
Бо прегарні крильця маю. (Метелик)

Що за дивні рибалки:
Ставлять сіті на гілки.
В травах сіті розставляють,
Нишком здобичі чекають. (Павуки)

Я дуже працю поважаю,
Всю весну й літо літаю
У поле, до гаю,
Медок
Із різних квіток.
Кого не злюблю,
Того жалом колю. (Бджола)

7. Вибірковий коментований диктант.

- Виписати дієслова разом з іменниками. Ставте запитання до дієслів.

І завітне наше поле,
І зазеленіє, –
Знов його весна прекрасна
Квіточками вкриє.

Леся Українка

Завітала синьоока весна в наш край. Голуба хустинка майнула над сонною землею. Земля прокинулася і причепурилася.

Ф і з к у л ь т х в и л и н к а

8. Робота з підручником.

8.1. Колективна робота (вправа 2, с.48). Змініть дієслова так, щоб вони відповідали на запитання **що робити?, що робить?, що робив?, що зробив?, що зробить?, що буде робити?**

(Завдання виконати усно).

Зразок: Годує – годувати – годує – годував – нагодував – нагодує – годуватиме.

8.2. Робота в парах (вправа 1, 3; с.48). Перевірка виконаних завдань.

9. Робота над вимовою і написанням слова «читання» (с.49).

- Прочитайте правильно слово. На який склад падає наголос? Скільки у слові букв? А звуків? Який приголосний м'який? [н']. Скількома буквами передається подовжений приголосний на письмі? Це слово «заховало» три імені дівчаток. Їх так вдома називають рідні. Прочитайте імена дівчаток (Таня, Аня, Яна). Як звучать повні імена? (Тетяна, Анна (Ганна), Яна). З якої букви пишуть імена? У якому імені букв більше, ніж звуків? Який звук подовжений при вимові? [н]. Він твердий чи м'який приголосний? У якому імені звуків більше, ніж букв? Чому? Назвіть ланцюжок букв і звуків у цьому слові.

10. Домашнє завдання.

Вправа 4 (с.48).

11. Перевірка домашнього завдання. (Вправа 4, с.48).

12. Групування і запис дієслів за опорними питаннями:

Що робить? Що робив? Що зробить?

- Запишіть дієслова у три колонки. (Слова доцільно записати на дошці або вчитель диктує: надає, подав, прийде, перемиг, приставить, квітує, складає, перекаже, говорив).

13. Колективна творча робота.

- Замінити кожний вислів дієсловом. До записаних дієслів усно поставити запитання.

- ◆ Зробив з мухи слона – (перебільшив)
- ◆ Дерти носа – (задаватися)
- ◆ Пастися задніх – (відставати)

- ◆ Вмивалася слізьми – (плакала)
- ◆ На вус намотувати – (запам'ятати)
- ◆ Заливався сміхом – (реготав).

14. Робота з підручником.

14.1. Самостійна робота (Вправа 8, с.49).

Ф і з к у л ь т х в и л и н к а

14.2. Робота в парі. (Вправа 5, с.49).

14.3. Завдання на точність слововживання. (Колективна робота над виконанням завдань до вправи 6, с.49).

15. Підсумки уроку.

- На які запитання відповідають дієслова? Наведіть приклади дієслів, які відповідають на запитання **що робити? що зробити? що робить? що зробив? що зробила?..**

До іменників доберіть дієслова.

Весна..., граки..., струмки..., діти...

16. Домашнє завдання.

Вправа 9, с.49.

Тема. Прилетіли ми знову додому

Матеріал до уроку. О. Олесь «Журавлі», Л. Забашта «Гуси».

Мета. Звернути увагу учнів на мовні засоби, використані авторами у творах, удосконалювати навички виразного читання, виховувати любов до природи.

Дидактико-методичне забезпечення. Медіаресурси з зображенням птахів.

План-конспект

1. Організація класу до уроку.
2. Перевірка домашнього завдання.
  - 2.1. Відновлення послідовності подій в оповіданні (1-й рівень).
  - 2.2. Розповідь за створеним колажем до оповідання (2-й рівень).
  - 2.3. Розповідь цікавинок про ластівок (3-й рівень).
3. Повідомлення теми уроку і мотивація навчальної діяльності.
4. Словниково-семантична робота як засіб підготовки до сприйняття вірша О. Олесея «Журавлі».
  - Поясніть, як ви розумієте значення таких слів: **воркують, віщують, мочари, вістуні, брами.**
5. Опрацювання вірша О. Олесея «Журавлі».
  - 5.1. Читання вчителем вірша,

Журавлі

Прилетіли журавлі,
Сіли в полі на ріллі,
То пасуться, то курличуть –
Мабуть, це Весну вже кличуть.
Ходять довгі журавлі,
Щось вишуковують в землі,
Щось воркують, щось віщують,
Вже Весну, здається, чують.
А здаля вже крався лис...
Шії витягли, знялись,
Закурликали з-під хмари
І злетіла на мочари.
У квітках летить Весна,

Журавлів шука й не зна,
Що вони їй вістунами
Відчиняють всюди брами.
Линуть в небі журавлі,
А курличуть до землі...
Линуть сірими ключами,
Відмикають білі брами.

Олександр Олесь

5.2. Перевірка сприйняття змісту вірша.

- Про кого ви прослухали вірш? Як по-іншому ще називають журавлів? Як ви думаєте, що віщують птахи? Хто відчинив весні брами? А про які білі брами згадав поет у вірші?

5.3. Повторне читання вірша вчителем.

- Послухайте вірш ще раз. Намагайтеся запам'ятати, як автор називає журавлів. (Довгі журавлі, вістуни).

- Кого автор згадує ще у вірші? Хто з героїв вірша виконує такі дії: **прилетіли, сіли, пасуться, курличуть, ходять, вишукують, воркують, віщують, знялись, закурликали, злетіли, відчиняють, линуть?**

5.4. Узагальнення-висновок.

- Коли журавлі повертаються з теплих країв на рідну землю? Де селяться птахи? Як людина ставиться до цих дивовижних і красивих птахів? Чи є у нашій місцевості журавлі? Розкажіть, що ви знаєте про них.

Ф і з к у л ь т х в и л и н к а

6. Самостійне ознайомлення учнів з віршем Л. Забашти «Гуси».

- Ознайомтеся з віршем Л. Забашти «Гуси». Поміркуйте, про яких гусей йдеться у вірші: диких чи свійських.

6.1. Читання учнями вірша мовчки.

6.2. Відповідь на запитання: про яких гусей прочитали вірш – диких чи свійських?

6.3. Читання вірша учнями вголос за частинами:

- Прочитайте рядки вірша, які дадуть відповідь на запитання:

- ◆ Коли прилетіли гуси?
- ◆ З яким настроєм їх зустрічали?
- ◆ Що покладе гусочка до гніздечка?
- ◆ Як про себе дадуть знати маленькі гусенята?

6.4. Перечитування вірша з виконанням завдання.

- Прочитайте вірш ще раз. Позначте слова, які звучать пестливо.

Як ви вважаєте, з якою метою авторка використала пестливі слова?

- Прочитайте вірш так, щоб слухачі відчували ваш настрій.

6.5. Робота з методичним апаратом до вірша.

◆ Відповіді на запитання, розміщені наприкінці вірша.

◆ Аналіз змісту ілюстрації до вірша.

- Хто зображений на передньому плані ілюстрації, на другому? Кого ви бачите в центрі, зліва, праворуч? Що найважливіше показав художник? Як він це представив? Чи точно художник відтворив задум авторки вірша? Який момент відтворив художник на малюнку? Що найбільше вас приваблює як у вірші, так і на малюнку? З якими почуттями ви розглядаєте малюнок?

◆ Робота з різнорівневими завданнями до вірша та їх перевірка.

7. Підсумки уроку.

Учитель демонструє зображення перелітних птахів.

- Розгляньте зображення. Чи знайомі вам птахи, яких ви бачите на малюнках? Поміркуйте, що є спільного у змісті прочитаних віршів та ілюстраціях до них. Як людина має проявляти своє ставлення до диких птахів і взагалі до природи?

8. Домашнє завдання.

- Вірш Л. Забашти «Гуси» навчитися читати виразно.

Тема. Весною все ожива, танцює й співа

Матеріал до уроку. О. Копиленко «Весна іде».

Мета. Розширювати уявлення учнів про ознаки весни, навчати орієнтуванню в структурі твору, удосконалювати навички свідомого читання, спонукати дітей вести спостереження за змінами в природі навесні.

Дидактико-методичне забезпечення. Запис висловів частинами на картках.

План-конспект

1. Організація учнів до уроку.
2. Перевірка домашнього завдання.
Виразне читання вірша Л. Забашти «Гуси».
3. Мотивація навчальної діяльності учнів.
3.1. Слухання поетичних уривків.

А ми шпаківні будували...
Як розпускалися садки,
До нас весною завітали
Веселі наші співаки. (Г. Бойко)

- Яку добру справу зробили діти? З якою метою вони майстрували шпаківні?

Як прийшла до нас уквітчана
Весна.
Посадила я берізку
Край вікна.
Стала я берізку поливать... (Г. Бойко)

Ранньою весною
В нашому садку
Я сама садила
Вишеньку струнку. (Г. Бойко)

- Від імені кого автор написав прослухані рядки? Якими справами займалися герої віршів? Чи траплялася вам нагода садити дерева, кущі й доглядати за ними?

Знов починається весна –
Знов починаються дива!..
То серед двору із-за снігу

Раптовно визирне трава.
То раптом лагідні веснянки
Засіють щоки та носи.
То розщобечуться ще зранку
Птахи на сотні голосів!
І зовсім це не дивина –
Так починається весна!

А. Камінчук

- Про які весняні дива розповів автор? Які зміни в природі відбуваються з приходом весни?

3.2. Робота з прислів'ями та приказками.

- Діти, з'єднайте частини прислів'я, приказки та поясніть їх зміст.

Весна не за горами,...

Весна ледачого...

Журавлі прилетіли...

...весну принесли

...вона приходить, не давши телеграми

...не любить.

3.3. Прогнозування теми уроку.

- Поміркуйте, про що сьогодні буде йтися на уроці?

4. Повідомлення теми уроку і мотивація навчальної діяльності.

5. Опрацювання твору О. Копиленка «Весна іде».

5.1. Читання оповідання за схемою: «учитель – учні мовчки (4-6 абзаци) – учитель».

5.2. Аналіз первинного сприйняття змісту оповідання.

- Хто автор оповідання? Як автор назвав своє оповідання? Що приносить весна? Коли весна перемагає зиму? Про що ви довідалися з твору? Який із складених вами висловів підходить до змісту оповідання? Обґрунтуйте свою відповідь.

5.3. Робота в групах.

1 група. – Прочитайте 1-3 абзаци. Підготуйтеся до переказування їх змісту.

2 група. – Прочитайте 4-6 абзаци. Підготуйте три запитання за їх змістом. Поставте запитання однокласникам.

3 група. – Прочитайте 7-9 абзаци. Обговоріть, яку картину ви би хотіли намалювати до їх змісту. Розкажіть зміст уявлюваної картини однокласникам.

5.4. Гра «Відшукай і дочитай».

- Діти, відшукайте речення за його початком і дочитайте до кінця.

◆ Вони волохаті, неначе брудні, ...

◆ Ще не прилітає як слід,...

◆ Десь уже мчать до нас...

- ◆ Незабаром ми почуємо...
- ◆ На ще вогких пагорбках...
- ◆ Погляньте, муха...
- ◆ Йде справжня...

5.5. Узагальнення-висновок.

- Що хотів сказати автор, описуючи прихід весни? Якими почуттями поділився письменник з нами? Визначте основну думку твору. Якими словами висловив її автор? Підтвердіть свої думки словами твору.

5.6. Робота з методичним апаратом до оповідання.

6. Підсумок уроку.

- Про які зміни в природі ви довідалися? Що з прочитаного запам'яталося найбільше? Які питання вам би хотілося з'ясувати у автора? Якими емоціями ви поділитися з рідними, розповідаючи про весну?

7. Домашнє завдання.

«Озвучити» малюнок до оповідання, використовуючи слова твору.

Тема. Образ весни в поезії

Матеріал до уроку. О. Пчілка «Весняні квіти», Н. Забіла «Весна».

Мета. Сприяти розвитку мовлення й мислення учнів, збагачувати словниковий запас, пробуджувати інтерес до краси й неповторності природи, формувати бережливе ставлення до неї.

Дидактико-методичне забезпечення. Світлини весняних квітів.

План-конспект

1. Організація учнів до уроку.
2. Перевірка домашнього завдання.
Читання уривків з оповідання О. Копиленко, «озвучення» малюнка.
3. Розгляд світлин (малюнків, медіазображень) весняних квітів.
4. Повідомлення теми уроку і мотивація навчальної діяльності.
5. Робота над віршем О. Пчілки «Весняні квіти».
  - 5.1. Розповідь учнів про весняні квіти.
  - 5.2. Читання вчителем вірша.

Весняні квіти

Весна-чарівниця,
Неначе цариця,
Наказ свій послала,
Щоб краса вставала.
І проліски, й травка,
Й зелена муравка,
І кульбаба рясна,
Й фіалочка ясна –
Всі квіти весняні,
Веселі, кохані,

З-під листя виходять,
Голівки підводять
Од сну зимового
До сонця ясного!
Ті квіти дрібненькі,
Мов дітки маленькі,
Розбіглись у гаю:
Я їх позбираю
В пучечок докупки –
Для мами-голубки!

Олена Пчілка

- 5.3. Читання вірша учнями мовчки.
- 5.4. Аналіз первинного сприйняття змісту вірша.
  - Про що авторка розповіла у вірші? З ким авторка порівнює весну? Якою красою авторка спонукала милуватися нас? Кому подарують весняні квіти?
- 5.5. Робота над виразністю читання вірша.
  - Оберіть тон, темп, гучність при зачитування відповіді на питання.

- ◆ Як авторка називає весну і з ким її порівнює?
- ◆ Що послала весна природі?
- ◆ Що було у весняному наказі?
- ◆ Як виконувався наказ весни?
- ◆ З ким порівнюються квіти у вірші?
- ◆ Що зробить дитина з квіточками?
- ◆ Кому призначений цей букет?

- Зверніть увагу на розділові знаки. Прочитайте виразно вірш, щоб слухачі стали зачаровані дивовижною красою природи.

(Учні читають вірш виразно).

6. Узагальнення-висновок.

- Які почуття виникли у вас при роботі над віршем? Хто допоміг нам побачити красу природи навесні? Про що О. Пчілка намагалася нам розповісти? Як заримувала авторка слова, щоб ми раділи приходу весни? Прочитайте їх парами.

Ф і з к у л ь т х в и л и н к а

7. Робота над віршем «Весна» Н. Забіли.

7.1. Читання вірша вчителем.

Весна

Ось іде весна ланами,
Перелогами, лісами,
Де не ступить – з-під землі
Лізуть паростки малі.
Як опустить вниз правицю –
Зеленіє скрізь травиця.
Як лівицю підведе –
Всюди листя молоде.
На берізку гляне зблизька –
У сережках вся берізка,

До верби підійде – ба! –
В білих котиках верба.
А як здійме руку вгору
До блакитного простору –
З кожним помахом руки
Линуть з вирію пташки.
Розквітають в луках квіти,
Зеленіють в лісі віти.
Все зелене, молоде...
За весною літо йде!

Наталя Забіла

7.2. Аналіз первинного сприйняття змісту вірша.

- Які картинки виникли у вашій уяві, коли ви слухали вірш? Де вам подумки довелось побувати?

7.3. Читання вірша учнями вголос.

- Прочитайте вірш і позначте слова, якими ви скористаєтеся при малюванні картини.

7.4. Робота над мовними засобами.

(Лівиця, правиця, сережки, білі котики, блакитний простір, все зелене, молоде).

7.5. Виразне читання вірша.

7.6. Узагальнення-висновок.

◆ Що спільного між цими віршами? Ким зображена весна?

◆ Яка частина мови допомагає авторам описати красу весни? Прочитай ці слова.

◆ Назви яких квітів ти пам'ятаєш із віршів? Які ще весняні рослини тобі відомі?

7.7. Виконання та перевірка різнорівневих завдань.

* Поміркуй, чому весну називають «чарівницею». Перелічи, які дива вона творить.

** Який вірш, на твою думку, детальніше розповідає про прихід весни? Навчися його виразно читати.

*** Знайди загадку на весняну тему. Вона може бути про квітку чи птаха, який повертається до нас навесні.

8. Підсумки уроку.

- Хто з авторів допоміг нам побачити і відчутти весняну красу? Про що розповіла О. Пчілка? Де ви «побували» разом з Н. Забілою? Давайте ми всі разом складемо уявний весняний букет і подаруємо його тому, кому захочемо.

- Поділіться своїми думками, чи варто зривати квіти, які є окрасою природи. Можливо, ми залишимо цю красу в гайках, луках, лісах, ланах, щоб нею милувалися інші люди? Моя думка, що краса, подарована природою, є багатством усіх людей... А ваша?

9. Домашнє завдання.

Намалювати картинку до одного з віршів (за вибором).

Тема. Дієслова, близькі та протилежні за значенням

Мета. Проводити спостереження над смисловим значенням дієслів, збагачувати словниковий запас учнів, розвивати мовне чуття, виховувати почуття дружби і відповідальності.

Дидактико-методичне забезпечення. Опорна схема «Дієслово».

План-конспект

1. Організація учнів до уроку.

2. Перевірка домашнього завдання.

2.1. Зачитування речень з оповідання О. Копиленка «Весна іде» (вправа 9).

- Постановка запитань до дієслів: погляньте, гріється, пряде, гладить, чепуриться.

3. Актуалізація опорних знань учнів. Робота з опорною схемою «Дієслово».

- Розгляньте схему «Дієслово». Розкажіть все, що ви знаєте про дієслово. Наведіть власні приклади.

4. Гра «Вилучіть «зайве» слово».

– Прочитайте (послухайте) слова. Яке серед них «зайве»? Обґрунтуйте свою відповідь

- ◆ Мурує, будує, зводить, дім.
- ◆ Пролив, заривав, сльози, заплакав.

◆ Прилетить, прилине, весна, наступить.

- До кожної групи дієслів поставте запитання.

5. Творча робота.

- Послухайте пари іменників. Утворіть від них дієслова – пари.

сварка – мир (сваритися – миритися)

зневага – шана (зневажати – шанувати)

втрата – знахідка (втрачати – знаходити)

- Поставте запитання до дієслів. Які дієслова з утворених пар ви будете залюбки використовувати у своєму мовленні?

- До іменників доберіть дієслова, які означали таку саму дію, але з іншою ознакою.

Дощ – (іде, ллє, падає, накрапає...)

Му́зика – (звучить, бадьорить, грає...)

Сонце – (світить, сяє, сіяє, іскриться...)

Думка – (вважає, дивує, дошкуляє, приголомшує...)

- Чи можна вважати близькими за значенням дібрані вами дієслова?

6. Повідомлення теми й мети уроку.

7. Робота з підручником.

7.1. Виконання завдань – вправ 1, 2 (усно) – с.50.

7.2. Робота в парах (вправа 4, 3 с.51, 50) (після проведення каліграфічної хвилинки).

Каліграфічна хвилинка: **Зз, Сс, Бб.**

Зразок, слово, близький.

Ф і з к у л ь т х в и л и н к а

7.3. Робота над вимовою і написанням слова «те́атр» (вправа 7).

- Прочитайте слово. Який склад є наголошений? Назвіть усі приголосні, голосні звуки. Які приголосні глухі? Назвіть парний дзвінкий приголосний до звука [т]. Як можна перенести з рядки в рядок це слово? Чому тільки є один варіант переносу цього слова?

7.4. Виконання вправ-завдань 8 (колективно), 6 (самостійно).

8. Підсумки уроку.

- Що ви дізналися про дієслово ще? До дієслів «вигадує» («виганяти») доберіть близькі за значенням. (Видумує, фантазує, мудрує, придумує...; випровадити, випроваджувати, виставляти, спроваджувати...)

До дієслова «забороняти» («хворіти», «сумувати»...) доберіть протилежні за значенням. (Дозволяти; одужати, радіти...)

9. Домашнє завдання.

Виконати вправу-завдання 5 (с.51).

Тема. На кого я схожий?

Матеріал до уроку. К. Міхаліцина «Хто росте у парку».

Мета. Розвивати мислення і мовлення учнів, удосконалювати навички свідомого читання, пробуджувати інтерес до пізнання довкілля, виховувати естетичні почуття.

Дидактико-методичне забезпечення: медійно-предметне зображення різних видів дерев.

План-конспект

1. Організація учнів до уроку.

2. Перевірка домашнього завдання.

2.1. Розгляд учнівських малюнків до віршів О. Пчілки «Весняні квіти», Н.Забіли «Весна» (за вибором).

2.2. Виразне читання віршів (за вибором).

3. Робота з наочністю.

Розгляд зображень різноманітних дерев. (Діти називають дерева, розповідають, де вони ростуть, яку користь приносять, чи прикрашають довкілля і т.д.) Учитель, демонструючи різні зображення, останнім показує гінкго («срібний абрикос»), запитуючи учнів, чи відоме їм це дерево з такою незвичною назвою і що вони про нього чули, бачили, знають.

4. Повідомлення теми уроку і мотивація навчальної діяльності.

5. Опрацювання твору К. Міхаліциної «Хто росте у парку».

5.1. Мотиваційна установка до читання.

- Прочитайте твір. Поміркуйте, чому авторка стверджує, а не запитує «Хто росте у парку». Чому «хто», а не «що»?

5.2. Самостійне ознайомлення учнів зі змістом твору.

5.3. Перевірка сприйняття змісту твору учнями.

- Дайте відповідь на питання: «Чому авторка стверджує, а не запитує «Хто росте у парку»? Чому «хто», а не «що»?

- Про що ви дізналися з твору? Що подобалося паросткові? Що його найбільше цікавило? Паросток знайшов відповідь на своє питання?

5.4. Детальний аналіз змісту твору з елементами вибіркового читання.

- Прочитайте ту частину твору, в якій розповідається про:

- ◆ маленький парк у великому місті;
- ◆ зустріч паростка з березою;
- ◆ розмову, що відбулася між паростком і гінкго;

◆ почуття, яке відчуло гінкго.

5.5. Визначення головної думки твору.

6. Робота з підручником (с.61).

- Дайте відповідь на друге – четверте запитання, прочитавши їх у підручнику на с.61.

7. Підсумки уроку.

- Що нового ви дізналися сьогодні на уроці? Як по-іншому називають гінкго? Як гінкго розуміє слово «щастя»? Чому ви так вважаєте? Як ви думаєте, паросток відчув себе також щасливим, чому? А коли ви, дітки, відчуваєте себе щасливими?

8. Домашнє завдання.

- Виконати різнорівневі завдання. Скласти розповідь про подорож паростка великим парком.

Тема. Використання дієслів у мовленні (2 год)

Мета. Розвивати навички точного вживання дієслів у мовленні, продовжити роботу по спостереженню за вживанням дієслів у прямому і переносному значенні, близьких і протилежних за змістом, формувати мовне чуття, виховувати поетичні смаки.

Дидактико-методичне забезпечення. Картки з поетичними рядками.

План-конспект

1. Організація учнів до уроку.

2. Перевірка домашнього завдання.

2.1. Читання дієслів, протилежних за значенням, з чітко вираженим наголошеним складом.

2.2. Добір дієслів, близьких за значенням.

Жартую (веселюся), крокую (ступаю), говорю (розмовляю), міркую (думаю), зводити (будувати), поздоровляти (вітати).

3. Повідомлення теми уроку і мотивація навчальної діяльності.

4. Спостереження за вживанням дієслів у прямому і переносному значенні.

На картці (дошці) записані поетичні рядки.

- Прочитайте поетичні рядки Т. Шевченка. Які дієслова у переносному значенні використав поет?

Вітер з гаєм розмовляє,
Шепче з осокою,
Пливе човен по Дунаю
Один за водою.

- Які дієслова в переносному значенні використала Г. Малик у своєму вірші?

А без чого жодне діло
не кипіло, не горіло?
Без завзятих і робочих,
До усяких справ охочих,
здібних до усіх наук,
двох твоїм умілих рук.

- Які дієслова в переносному значенні використала Леся Українка у вірші?

В гомоні зеленим ліс залопотів,
Під яскравим сонцем весь позолотів;
Горда і цнотлива, до княжни подібна,
Вийшла на узлісся конвалія срібна...

- Чи роблять наше мовлення багатшим, красивішим, виразнішим, точнішим... дієслова, близькі і протилежні за змістом, з прямим і переносним значенням?

5. Робота в групах.

- Виконайте завдання, вказані в картках.

Група 1.

- Підкресліть дієслова, ужиті в переносному значенні.

По діброві вітер віє,
Гуляє по полю.
Край дороги гне тополю
До самого долу.

Т. Шевченко

Група 2.

- Позначте дієслова, вжиті в переносному значенні.

Тихесенько вітер віє,
Степи, лани мріють,
Між ярами над ставами
Верби зеленіють.

Група 3.

- Підкресліть дієслова, протилежні за значенням.

- ◆ Згода дім будує, а незгода руйнує.
- ◆ Сміливий там знайде, де боягуз загубить.
- ◆ Літо біжить, підстрибуючи, а зима бреде, похнюпившись.

Група 4.

- Від прикметників утворіть дієслова.

Радісний – ..., сумний – ..., смішний – ..., веселий – ..., сухий – ..., плавучий

– ....

- Позначте дієслова, близькі за значенням.

6. Слуховий вибірковий диктант.

- Випишіть дієслова.

До лісу змалку звикла я...
Тут вранці чуєш солов'я
і цілий Божий день – пташок.
Тут поблизу шумить струмок,
Біжить, розказує про те,
Де в лісі папороть цвіте,

Куди біжить він і чому
Так вдома нудиться йому...

О. Олесь

- Підкресліть дієслова, вжиті в переносному значенні.

Ф і з к у л ь т х в и л и н к а

7. Робота з підручником.

7.1. Робота в парах (вправа 1, с.52).

7.2. Списування з завданнями (вправа 2).

7.3. Письмо з пам'яті (вправа 3, с.53).

7.4. Робота з деформованим реченням. Встановлення зв'язку слів у реченні.

8. Відновлення слів за вказаними приголосними. Встановлення зв'язку слів у реченні (вправа 5, с.53).

9. Самостійна робота (вправа 6).

Ф і з к у л ь т х в и л и н к а

10. Колективно-групова робота (вправа 7).

10.1. Читання уривка з вірша Т. Шевченка. Відповіді на запитання.
(Колективна робота).

10.2. Робота в групах.

Виконання завдань 1-3 до вправи.

10.3. Перевірка виконаних завдань.

11. Підсумок уроку.

- Яку роль відіграють дієслова в мовленні? Складіть речення, щоб дієслово «сміється» було вжите як у прямому, так і в переносному значенні. Наведіть приклади дієслів з протилежним значенням. Доберіть близькі за значенням дієслова до слів: говорити, турбуватися, берегти, блищати.

12. Домашнє завдання.

Вправа 8, с.54.

13. Виконання завдань з рубрики: «Перевір себе».

1. Слова, які називають дію предмета, це:

А іменники

Б прикметники

В дієслово

2. Дієслова відповідають на запитання:

А що робити?, що робив?, що зробить?

Б який? яка? яке? які?

В хто? що?

3. Протилежними за значенням є дієслова:

А молодіє – росте; накрапає – моросить

Б говорить – мовчить; стоїть – їде

В летить – падає; пірнає – заглиблюється

4. *Близькими за значенням є дієслова:*

А блищить – сяє; ясніє – світліє;

Б говорить – спить; будують – темніють

В починає – завершує; виходить – заходить

5. *У реченні «Сходить сонце над землею» дієсловом є:*

А сонце

Б сходить

В над землею

Тема. Життя великого Кобзаря

Матеріал до уроку. О. Іваненко «Маленьким про Великого Тараса».

Мета. Поглиблювати знання учнів про життя Т. Г. Шевченка, удосконалювати навички читання, пробуджувати почуття поваги та шани до Кобзаря.

Дидактико-методичне забезпечення. Медіаресурси із зображенням пам'ятників Т. Шевченку в світі; портрет Т. Шевченка.

План-конспект

1. Організація учнів до уроку.

2. Перевірка домашнього завдання.

2.1. Розповідь учнів про «Подорож паростка великим парком».

2.2. Виконання різнорівневих завдань до твору К. Міхаліциної «Хто росте у парку».

3. Повідомлення мети уроку.

4. Розповідь учителя про Т. Г. Шевченка з використанням наочності.

- Діти, ви вже багато знаєте про генія українського народу Т. Г. Шевченка. Ви читали його твори, вчили напам'ять вірші, брали участь у вшануванні імені поета, письменника, художника. Ви і надалі будете знайомитися з творчістю Т. Шевченка, дізнаєтеся, які чудові картини він писав, будете пишатися тим, що ім'я великого українця відоме у всьому світі і що воно (ім'я) увійшло в сотню найвідоміших українців усіх часів. У багатьох країнах світу Т. Шевченку встановлено пам'ятники (30 країнах), його твори перекладені більше, ніж на сто мов світу, його ім'ям названі навчальні заклади, театри, площі, вулиці, населені пункти. Шанують пам'ять сина української землі народи Кавказу й Азії, Європи, Канади, Аргентини, США.

З особливою любов'ю, глибокою повагою ставимося до Т. Шевченка ми, українці. Так було, так є і так завжди буде!

5. Мотивація навчальної діяльності учнів.

- Діти, ви ознайомитеся з твором О. Іваненко «Маленьким про Великого Тараса». Прослухавши твір, дасте відповідь на питання, які записані на дошці.

6. Ознайомлення зі змістом твору О. Іваненко «Маленьким про Великого Тараса».

6.1. Читання твору вчителем.

Маленьким про Великого Тараса

(скорочено)

Коли я була зовсім маленькою, отакою, як ви зараз, у нас дома дуже любили співати. Зберуться після роботи літнім вечором під свято і співають.

Я знала, що завжди наприкінці співатимуться дідові любимі пісні «Реве на стогне» і «Як умру». Дід теж підтягатиме. Я знала всі слова, і хоч не всі вірно вимовляла і розуміла, тоненько і собі співала. І ніхто з мене не сміявся, бо я сиділа в діда на руках або коло нього.

Ми жили далеко від Дніпра, але з самого малку я уявляла собі, який він широкий, могутній, і вночі, під час бурі, реве та стогне і підіймає високі хвилі. А закінчувалася пісня тихо-тихо, і дід завжди трохи піднімав руку, щоб співали тихо, наче вже буря скінчилась і все засинало. Я дуже любила цю пісню.

А коли співали «Як умру», починали її завжди басами – тато, сусід дядя Яша і дорослі хлопці, мені ставало сумно і трохи страшно. Пісню звали «Заповіт». Я не все розуміла в цій пісні, але уявляла високу гору над Дніпром, на ній могилу, і звідти ген-ген далеко видно: лани, річки, всі міста і села. І хтось це все бачить, кличе, щоб люди повставали, рвали кайдани, і просить, щоб його згадували.

А коли я стала трошки старшою, я спитала діда:

– А хто це просить?

– Хіба ти не знаєш? – здивувався дід. Йому здавалось, мабуть, якщо я співаю, я вже все розумію і знаю. – Це просить той, хто написав цю пісню, а написав її Тарас Шевченко, наш Кобзар.

Великий портрет Тараса Шевченка висів у нас над столом. Скільки я пам'ятала себе, так уже знала його обличчя. Він немов дивився на мене, завжди уважно, лагідно і сумно.

– Це він написав «Заповіт», і «Реве та стогне», і «Садок вишневий коло хати», і ще багато пісень та віршів, – сказав дід. – Їх люблять, бо він кликав ними людей боротися за волю, щоб не було багатих і бідних, а щоб усі люди жили в мирі і дружбі, спільно працювали.

– А він ще живий? – спитала я. – Адже він писав «Як умру». Може, він ще не помер?

– Ні, – похитав головою дід, – він жив давно, я був тоді зовсім маленьким, коли він помер. Але про нього знали всі, хто боровся за волю народу. Недарма його «Заповіт», коли був ще цар, забороняли співати жандарми, бо він сам, Тарас Шевченко, боровся за народ і все своє життя поклав за це.

– Як? – спитала я. – Розкажи.

І дід кілька вечорів підряд розповідав мені про Тараса Шевченка.

Я слухала уважно діда, і для мене Тарас Шевченко був уже близькою, рідною людиною.

Незабаром я пішла вчитися до школи. Напровесні вчителька нам сказала:

– У березні буде Шевченківське свято. Давайте готуватись. Вивчимо вірші Тараса Григоровича Шевченка, його пісні.

Я сказала, що я знаю «Садок вишневий».

– От і добре. Ти й прочитаєш.

На свято я прийшла з дідом. Він ішов такий урочистий, задоволений.

– Дочекався, – сказав, – свято Кобзаря по всіх усядах вільно справляють.

Всі дівчатка були в українських вишиваних сорочках і з віночками, і стрічками на голові. Ми казали і співали вірші Тараса Шевченка, а на кінець усі учні школи, – і молодші, і старші, і всі учителі, і директор, і батьки, які прийшли на свято, і мій дідусь, – усі встали і співали «Заповіт»:

І мене в сім'ї великій,
В сім'ї вольній, новій,
Не забудьте пом'янути
Незлим тихим словом.

А посередині сцени стояв у вітах великий портрет Тараса Григоровича Шевченка. Він дивився ласкаво-ласкаво, наче він був з нами насправді і радів, що тепер усім дітям добре, і ми справді були як одна сім'я.

Оксана Іваненко

6.2. Відповідь учнів на запитання, що записані на дошці.

- Прочитайте запитання, записані на дошці. Дайте на них відповідь.

1. Хто автор прослуханого вами твору?

2. Для читачів якого віку написане оповідання?

3. Від чийого імені ділиться спогадами авторка?

4. Про що згадувала дівчинка?

5. Хто дівчинці розповідав про Т. Шевченка?

6. Що принесло задоволення дідусеві й усій шкільній родині?

6.3. Повторне вибіркоче читання вчителем твору за бажанням учнів.

- Діти, що би ви хотіли почути ще раз з прослуханого оповідання? (Учні називають той чи інший епізод твору, вчитель його перечитує). Чи хочете ви ще раз почути розмову онуки з дідусем? Послухайте ще раз уривок із твору, у якому йдеться про шкільне Шевченківське свято.

6.4. Аналіз змісту твору.

- Яких традицій дотримувалися в сім'ї письменниці? При виконанні якої пісні дівчинці ставало сумно? Як ще називають Т. Шевченка? Що розповів про Т. Шевченка онучці її дідусь? Коли відзначають Шевченківське свято? Як вшановували пам'ять Т. Шевченка в школі, в якій навчалася дівчинка? Що дуже схвилювало дідуся? Які почуття огорнули всю шкільну родину під час свята? Поясніть, як ви зрозуміли вислів: «Ми справді були як одна сім'я»?

7. Розвиток мовлення учнів.

- Діти, пригадайте, як у нашому класі, школі вшановують пам'ять Т. Шевченка? Розкажіть, яку ви брали участь у підготовці та проведенні Шевченківського свята? Хто допомагав вам готуватися до свята? Які твори Т. Шевченка ви вчили напам'ять? Як був прикрашений клас, сцена? Поділіться своїми споминами.

8. Читання твору учнями. Вправа «Дочитай абзац».

- ◆ «Я знала, що завжди...»
- ◆ «А коли співали...»
- ◆ «Великий портрет Тараса...»
- ◆ «Всі дівчатка були...»
- ◆ «А посередині сцени...»

9. Підсумки уроку.

- Хто поділився спогадами свого дитинства? Що найбільше запам'яталося дівчинці? Назвіть вірші, які згадуються в оповіданні. А які ще вірші Т. Шевченка ви знаєте? Що вас найбільше схвилювало, коли ви слухали чи читали оповідання? Як вшановують пам'ять Т. Г. Шевченка в Україні?

10. Домашнє завдання.

Розповісти рідним про дитячі спогади письменниці, якими вона поділилася зі своїми читачами.

Тема. Творчість Тараса Шевченка

Матеріал до уроку. Т. Шевченко «Садок вишневий коло хати», «Зацвіла в долині».

Мета. Розвивати пам'ять та уяву учнів, удосконалювати навички виразного читання, виховувати гордість за духовну спадщину українського народу.

Дидактико-методичне забезпечення. Зображення селянської хати у садку шевченківських часів, картки, відео «Етнографічний музей України».

План-конспект

1. Організація учнів до уроку.

2. Перевірка домашнього завдання.

Розповідь учнів про дитячі спогади О.Іваненко, пов'язані з Т. Шевченком.

3. Вправа «Фотооко».

- Прочитайте слова на картках.

Садок, хрущі, плугатарі

Йдуть, співають, ждуть.

Вишневий, вечірня, маленькі.

(Учитель демонструє слово-картку не більше однієї секунди).

- Назвіть слова, які ви прочитали. Які з них відповідають на запитання «Що роблять?» Які іменники ви запам'ятали? Хто такі «плугатарі»? Чи були серед прочитаних слів прикметники? Які?

4. Повідомлення теми уроку і мотивація навчальної діяльності.

5. Робота над віршем Т. Шевченка «Садок вишневий коло хати».

5.1. Розгляд зображення селянської хати в садку.

- Розгляньте зображення. Чи часто сьогодні ми можемо побачити таку хатину? Але зберегли люди для своїх нащадків пам'ять про давні часи. Ви подивитесь відеоролик «Етнографічний музей України». (Перегляд відео). У таких оселях жили люди. Завжди, у всі часи українські хати були чепурні, білі, бо за ними доглядали працьовиті руки господарів. Усіх, хто мандрував Україною, вражала мальовнича природа і привітні люди. Про це і писав у своїх творах наш Кобзар.

5.2. Читання учнями вірша «Садок вишневий коло хати» Т. Шевченка.

5.3. Аналіз змісту вірша.

- Які думки викликав у вас прочитаний вірш? З яким настроєм ви читали цей твір? Як ви думаєте, з яким настроєм, почуттям писав поет вірш? Про що ця

поезія? Чи доводилося вам бачити хату в садку? Які емоції викликають у вас мальовничі картинки?

5.4. Робота в групах.

Група 1. Прочитайте рядки вірша, зміст яких можна передати малюнком.

Група 2. Прочитайте рядки вірша, які говорять про працьовитість людей.

Група 3. Пошукайте у вірші рядки, в яких розкриваються дружні стосунки між членами родини, і прочитайте їх.

Група 4. Поміркуйте, що хотів сказати поет про працю матері, коли обрав для цього слова: «Сама заснула коло їх».

6. Виразне читання вірша учнями.

- Прочитайте вірш так, щоб це сподобалося поету, який написав його.

7. Узагальнення-висновок.

- Про що розповів поет у вірші? Що він підкреслив словами: «Затихло все... Тільки дівчата та соловейко не затих»?

Ф і з к у л ь т х в и л и н к а

8. Опрацювання вірша Т. Шевченка «Зацвіла в долині».

8.1. Лексико-семантична робота.

- Стало любо, свитина, долина.

8.2. Читання вірша учнями мовчки.

8.3. Перевірка сприйняття змісту вірша.

Тест

1. *Зацвіла в долині:*

а) біла акація; б) червона калина.

2. *Поет порівнює калину з...*

а) дівчиною; б) хлопцем.

3. *Пташечка, зрадівши...*

а) защебетала; б) полетіла.

4. *Дівчина вийшла з хати...*

а) у козушку; б) у білій свитині.

5. *Дівчина вийшла погуляти...*

а) у гай на долину; б) у вишневий садок.

8.4. Повторне читання вірша учнями з установкою: називати слова, які римуються.

8.5. Складання мовленнєвої партитури читання вірша.

Розстановка інтонаційно-сміслових пауз, наголосів; обрання тону, гучності, темпу читання.

8.6. Виразне читання вірша учнями.

8.7. Аналіз змісту малюнка до вірша.

- Розгляньте малюнок. Поміркуйте, чи точно художник відтворив на малюнку те, про що сказав автор у вірші? Знайдіть у вірші слова автора, які використав художник, щоб передати свій настрій. Прочитайте їх.

9. Підсумки уроку.

- З якими творами Т.Шевченка ви працювали на уроці? Що об'єднує твори поета? Чи вдалося вам відчувати настрій поета? Як ви думаєте, поетові сподобалося би ваше прочитування віршів? Який з віршів вам би хотілося вивчити напам'ять?

10. Домашнє завдання.

Виконати різнорівневі завдання до обох віршів. Вивчити напам'ять вірш «Садок вишневий коло хати».

11. Виконання завдань з рубрики: Перевір себе.

1. Вірш «Весняні дарунки» написав:

- А Олександр Копиленко;
- Б Анатолій Костецький;
- В Тарас Шевченко.

2. У тексті Наталі Забіли «Ластівки» розповідається про:

- А будівництво гнізда пташками;
- Б маленьких ластів'ят;
- В приліт пташок на рідну землю.

3. Олександр Копиленко написав текст:

- А «Весна іде»;
- Б «Гуси»;
- В «Весняні квіти».

4. Вірш «Садок вишневий коло хати» написав:

- А Тарас Шевченко;
- Б Анатолій Костецький;
- В Олександр Копиленко.

5. Про рослину гінкго розповідається у тексті:

- А Наталі Забіли «Весна»;
- Б Катерини Міхаліциної «Хто росте в парку»;
- В Олени Пчілки «Весняні квіти».

6. У вірші Тараса Шевченка «Зацвіла в долині» поет червону калині порівняв із:

- А дівчиною-дитиною;
- Б пташечкою-щебетушкою;
- В біленькою хатою.

Тема. Вчимося описувати

Мета. Удосконалювати мовленнєву діяльність учнів з огляду на розгорнуті ознаки предметів, збагачувати словниковий запас, формувати вміння використовувати засоби мови відповідно до завдань висловлювання, виховувати любов до природи і бережне ставлення до неї.

Дидактико-методичне забезпечення. В. Наумчук, М. Наумчук. Зошит з розвитку зв'язного мовлення. 2 клас.

План-конспект

1. Організація учнів до уроку.

2. Повідомлення теми уроку.

3. Робота над загадками.

◆ Чия голова не має носа?

◆ Хто голівку свою влітку накриває
І по двадцять хустин на голівці має? (Капуста)

◆ Біг через пліт, зачепився і висить, а не вмирає.

◆ Жовтопузий карапуз
Йшов городом та й загруз,
Бо насіння стільки має,
Що аж боки розпирає. (Гарбуз)

◆ Відгадайте, діти, хто
Має носик – долото?
Ним комах з кори виймає,
Про здоров'я лісу дбає. (Дятел)

◆ Навесні пташки носаті
Оселились в нас на хаті,
Довгоногі, довгошиї,
Жабенят ловити вміють. (Лелеки).

- Що допомогло вам відгадати загадки?

- Які ознаки гарбуза (капусти, дятла, лелеки) вказані в загадці?

4. Робота із зошитом.

4.1. Читання тексту «Гарбуз».

- Назвіть ознаки овоча, на які вказано в тексті. Які з цих ознак відображені в загадках про гарбуз? (Учитель ще раз читає загадки).

4.2. - На які ознаки ви орієнтувалися, коли відгадували загадки про капусту? Складіть опис капусти за малюнком і вказаними ознаками-орієнтирами (завдання 2, с.44; усно).

4.3. Самостійна робота (завдання 3; усно).

4.4. Гра «Впізнай мене».

(Виконання завдань 4, 5, с.45; письмово).

Ф і з к у л ь т х в и л и н к а

5. Колективне складання опису лелеки за схемою-опорою.

5.1. Аналіз структури тексту.

5.2. Усвідомлення учнями логіки викладу думки.

5.3. Усне складання тексту-опису лелеки за схемою-опорою.

5.4. Самостійний запис тексту-опису лелеки учнями.

5.5. Зачитування учнями тексту-опису.

6. Підсумки уроку.

- Чого ми навчалися на уроці? Чи потрібно орієнтуватися на ознаки того чи іншого предмета, щоб точно описати його? На який предмет вказують такі ознаки: «Білі груди, чорні крила, над вікном гніздо зліпила». (Ластівка); «Уночі гуляє, а вдень спочиває. Має круглі очі, бачить серед ночі. (Сова); «На городі нога стоїть, на нозі голова висить, Куди сонце повертається, туди голова нахиляється». (Соняшник).

Складіть опис помідора, зозулі (усно).

Тема. Поет живе в серцях свого народу

Мета. Збагачувати знання учнів про дитячі роки Т. Шевченка, формувати емоційно-чуттєву сферу дітей, пробуджувати інтерес до творів про поета, допомогти усвідомити закономірність «автор – книга – жанр», «виховувати шанобливе ставлення до духовної спадщини українського народу.

Дидактико-методичне забезпечення. Портрети Т. Г. Шевченка в різні періоди його життя, дитячі художні книжки: О. Іваненко «Тарасові шляхи», Т. Шевченко «Мені тринадцятий минало», «Тече вода з-під явора», «Зоре моя вечірняя», «Дитячий кобзар», Є. Білоусов «Тарасове перо».

План-конспект

1. Організація учнів до уроку.

2. Орієнтація у групі книжок, представлених на виставці.

- Розгляньте книжки, представлені на виставці. Прочитайте назви книжок. Хто з авторів вам знайомий? Що з творів цього автора ви читали? Де і як відбулося «знайомство» з цим автором? Як називається книжка відомого вам автора? Як ви думаєте, про які шляхи йдеться в цій книжці? Розгляньмо книжку всі разом.

(Учитель тримає книжку О. Іваненко «Тарасові шляхи», посторінково гортає її, звертаючи увагу дітей на заголовки, малюнки...) Завершивши перегляд книжки, звертається до дітей:

- У книжці представлені твори одного автора чи багатьох? До книжки увійшли твори різних жанрів чи тільки оповідання? То зробімо висновок про книжку: це книжка-збірка творів одного автора. Прочитайте запис на дошці: «автор – книжка – жанр». З опорою на запис, дайте характеристику щойно переглянутій книжці. (О. Іваненко. Тарасові шляхи. Оповідання).

- Назвіть інші книжки, які є на виставці. Які з них ви бачите вперше? Про що може в ній йтися? На які ознаки ви будете орієнтуватися, щоб висловити припущення, про що (кого) розповідається в книжці? З якою книжкою вам би хотілося познайомитися ближче? Чому?

3. Читання вчителем оповідання «Маленьким про великого Тараса» О. Іваненко.

Маленьким про великого Тараса

Поки була жива мати Тараса, все-таки якось перебивались. Та от умерла мати, ще молодою, від непосильної праці та нужди. Лишились діти бідолашними сиротами. Не знав батько, що й робити з ними. Старша сестра Катруся ще при матері вийшла заміж і переїхала в інше село.

Оженився батько вдруге на вдові з трьома дітьми. Думав – легше буде, жінка і з дітьми, і в господарстві дасть лад. Та де там! Мачуха трапилась люта, не злюбила дітей, особливо Тараса. Тарас не давав своїх молодших сестричок кривдити, завжди за них заступався. Ну, а мачуха, хто що не нашкодить з її дітей – все на Тараса зверне і Тараса покарає.

Тільки й було радості, коли якось одним літом батько пішов з чумаками і взяв Тараса з собою. А чумаками звались люди, які ходили з України аж у Крим по сіль та рибу. Не було тоді поїздів, їхали чумаки возами, в які запрягали дужих, спокійних волів. Воли йшли поволі, і чумаки, власне, не на возах їхали, а йшли поряд довгим шляхом, степами, полями, понад ріками, озерами аж до Чорного моря.

От і Тарас вирушив з батьком у таку «чумачку» – подорож з чумаками. І багато-багато побачив по дорозі.

Побачив він і могутній Дніпро з мальовничими берегами, високі давні могили в широких степах, де трава, вища за людину, гойдалась од вітру, немов хвилі у морі, а вгорі у блакитному небі літали орли.

Минали чумаки зелені гаї, села і міста, і різні люди стрічались їм. То сліпий кобзар сидів, грав на кобзі і співав старовинні пісні-думи, то стрічали вони рекрутів-хлопців, яких забрали в солдати. За ними йшли матері, жінки, плакали, прощались, наче на все життя. Та воно майже так і було, бо в ті часи в солдатах служили двадцять п'ять років.

Бачив Тарас, що скрізь тяжко працюють люди, як і в їхньому селі. Стрічались їм пани в розкішних каретах, на баских годованих конях. Замислювався малий Тарас так само, як удома: чому скрізь одні працюють, поневіряються, а інші тільки гуляють, панують та розкошують?

Та під час подорожі дуже радів Тарас, що йде в батьком, з чумаками, так багато бачить навколо, стільки цікавого чує, а головне, ніхто на нього не гримає, не лає так, як мачуха.

Обіцяв батько і другого року взяти Тараса з собою, коли пан його самого з чумаками пошле.

Та не довелось, бо, як писав Тарас потім, -
...Батько, плачучи з дітьми
(А ми малі були і голі),
Не витерпів лихої долі,

Умер на панщині!.. А ми
Розлізлися межі людьми,
Мов мишенята. Я до школи –
Носити воду школярам...

Оксана Іваненко

4. Бесіда-роздум про прослухане оповідання.

- Чому так важко жилося Тарасовій родині? Якою виявилася мачуха Тараса? Як вона ставилася не до своїх дітей? Що принесло хлопчикові трішки радості? Що довелось побачити Тарасу, коли він подорожував з чумаками? Над чим замислювався малий Тарас? Чому не довелось хлопчикові вдруге піти в подорож з чумаками? Чим займався Тарас після смерті батька?

5. Самостійне ознайомлення учнів з книжкою, яку читатимуть (на вибір учителя).

6. Читання учнями вказаного вчителем твору.

7. Вияв і оцінка якості самостійного читання-розгляду книжки.

- Яку книжку ви самостійно розглядали і читали? Який твір ви прочитали? Що ви дізналися про книжку до читання твору? Скористайтеся пам'яткою розгляду книжки і розкажіть все про книжку. Про що ви дізналися з прочитаного твору? Де і з ким відбувалося все, що описане у творі? Що запам'яталося (схвилювало, здивувало; вразило, принесло радість)? Чи виникло у вас бажання ще більше довідатися про життя Т. Шевченка в дитинстві, юнацькі роки?

8. Цікавинки для учнів.

◆ У першу збірку творів поезій Т. Шевченка під назвою «Кобзар» увійшло лише вісім віршів.

◆ Т. Шевченко склав і видав «Букварь кожнорусскій». Це була остання прижиттєва книжка українського генія.

◆ Мистецька спадщина Т. Шевченка є значною. Твори живопису й графіки збереглися до нашого часу – 835 одиниць. За життя Т. Шевченка експонувалися окремі його малярські твори.

◆ Перші великі виставки художньої спадщини Т. Шевченка було організовано в 1911 році до 50-річчя з дня смерті Шевченка.

9. Розгляд портретів Т. Шевченка в різні періоди його життя.

- Хто зображений на портретах? Який портрет вам доводилося бачити раніше? Якого віку поет на кожному з них? Цей портрет (учитель демонструє «Автопортрет» Шевченка) написав сам Шевченко, інші портрети писали з нього його друзі. Ім'я Т. Г. Шевченка буде жити у віках в серцях українського народу.

10. Рекомендації до позаурочної діяльності.

Пошукати книжки з творами Т. Г. Шевченка і доповнити ними книжкову виставку.

Тема. Перевір себе (2 год)

Мета. Перевірити ступінь осмислення учнями вивченого матеріалу, уміння використовувати теоретичні знання під час виконання практичних завдань різної складності, виховувати охайність, любов до природи.

Дидактико-методичне забезпечення. В. Наумчук, М. Наумчук. Зошит з української мови та читання. 2 клас. Частина 2.

План-конспект

1. Організація учнів до уроку.
2. Повідомлення теми і мети уроку.
3. Робота з зошитом.
  - 3.1. Читання тексту Б. Харчука «Ромашка».
  - 3.2. Аналіз змісту твору.
  - 3.3. Виконання завдань.
    - Перечитування твору учнями мовчки.
    - Пояснить значення слова «левада».
    - Позначити дієслова, вжиті автором у переносному значенні.
  - 3.4. Виконання завдань 2, 3 (с.18-19).

Фізкультхвилинка

4. Робота з прислів'ями (завдання 4, с.19).
5. Групування і добір дієслів за вказаними ознаками (завдання 5-7, с.19-20).
6. Списування (завдання 8, с.21) з ускладнювальними елементами.
7. Тестова перевірка мовних знань (с.22-23).
8. Розвиток зв'язного мовлення. Складання діалогів.
  - 8.1. Робота з ілюстративним матеріалом.
  - 8.2. Аналіз ситуацій 1; 2.
  - 8.3. Відповіді на запитання-завдання до описаних ситуацій.
  - 8.4. Складання діалогів з опорою на малюнкове зображення.
9. Підсумки уроку.

- Яку роль відіграють дієслова в мовленні? Що ви знаєте про дієслова? Наведіть приклади дієслів, які відповідають на запитання що робить?, що зробила?, що буде робити? Послухайте вірш М. Чумарної «Мої квіти в садочку». Чи містить вірш дієслова, відповісте після його прослуховування.

Мої квіти в садочку –
Як зірочки у віночку:

Це ромашка біленька,
Це волошка синенька,
А це рожа червона –
Як сестричка піона!
Жовті в нас нагідки,
А рожеві квітки
Мають мальви та айстри –
Я їх сію на щастя!
І не буду їх рвати
Та носити до хати,
Бо для квіточок хата –
Лиш землиця багата!

- Які дієслова містить вірш? Поставте запитання до кожного дієслова. Чи виражають дієслова бажання авторки любити та оберігати природу?

- З чим авторка порівнює квіти? Які кольори квітів згадані у вірші? Пофантазуйте, про що би ви розповіли, якби вам довелося дати відповідь на запитання: «Квіти – окраса землі».

ДОСЛІДЖЕННЯ ЧИСЛІВНИКІВ І ВИКОРИСТАННЯ ЇХ У МОВЛЕННІ. ЛІТЕРАТУРНІ КАЗКИ.

УКРАЇНСЬКА МОВА

Тема. Слова, які позначають кількість предметів (2 год)

Мета. Ознайомити учнів із загальним поняттям про числівники, прослідкувати на прикладах роль числівників у реченні, мовленні, виховувати товариськість і взаємоповагу.

Дидактико-методичне забезпечення. Запис прислів'їв на картках.

План-конспект

1. Організація учнів до уроку.

2. Перевірка домашнього завдання.

3. Активізація мисленнєвої діяльності учнів.

- Пригадайте, що ви знаєте про іменник? Які слова відповідають на питання який? яка? яке? Які? На які питання відповідають дієслова? Наведіть приклади іменників, прикметників, дієслів.

- Послухайте віршик:

Раз, два, три, чотири –
кицю грамоти учили:
не читати, не писати,
а за мишками ганяти.

(З народного)

- Як називається такий віршик? Які слова допомогли визначити, що це вірш-лічилка? Чи можете ви поставити питання до слів: «раз, два, три, чотири»?

4. Повідомлення теми уроку і мотивація навчальної діяльності.

5. Робота над засвоєнням поняття «числівник».

5.1. Розгадування ребусів (вправа 1, с.64).

5.2. Опрацювання змісту правила.

5.3. Словотворча робота.

- Від числівників, що відповідають на запитання **скільки?**, утворіть і запишіть числівники, що відповідають на запитання **котрий?**

Один – ..., три – ..., шість – ..., сорок – ..., сто – ....

- Від числівників, що відповідають на запитання **котрий?**, утворіть і запишіть числівники, що відповідають на запитання **скільки?**

Другий – ..., четвертий – ..., сьомий – ..., двадцятий – ..., шістдесятий – ..., тисячний – ... .

6. Розвиток мовлення учнів. Розкриття ролі числівників у реченні.

- Складіть прислів'я. Поясніть, як ви розумієте їхній зміст.

◆ Одна бджола		і обидва на ліву ногу.
◆ Два чоботи – пара		лінивий два рази робить.
◆ Скупий два рази платить,		мало меду наносить.
◆ Влітку один тиждень		рік годує.

Ф і з к у л ь т х в и л и н к а

7. Робота з підручником.

7.1. Самостійна робота (вправа 2, с.64).

7.2. Робота в парах (вправа 3, с.64).

7.3. Заучування напам'ять слів руханки (вправа 4, с.65).

7.4. Письмо із пам'яті слів руханки.

8. Робота з загадками.

- ◆ Що то за птах, що на шістьох ногах? (Комар)
- ◆ Сім братів віком рівні, іменами різні (Дні тижня)
- ◆ Хто двічі родиться? (Птах)

- Назвіть числівник у кожній загадці. Чи уточнюють числівники зміст речення, указуючи на певну кількість (число) предметів?

9. Робота з приказками.

- Поясніть, як ви розумієте зміст приказок:

- ◆ Знати, як свої п'ять пальців.
- Чому саме п'ять, а не шість, сім?
- ◆ Одна нога тут, а друга там.
- ◆ Наговорити сім мішків гречаної вовни.

- Чи можна настигти вовну з гречки?

10. Гра «Веселі математики».

10.1. «Допоможіть цапкові».

Зустрічав цапок зайців –
довгожданих покупців.
Ті прибігли по капусту,
що вродила дуже густо.
І спитав привітно він:
– Скільки треба капустин?
– Тут нас десять мам і тат,
вдома ж двадцять зайченят...
І подумав цап про себе:
«Скільки ж їм капусти треба?»

Може, ви відповісте
на питання непросте?

І. Січовик

10.2. І про себе не забув.

Мав Сергійко десять слив.
Ними друзів пригощав:
Дві – Наталочці віддав,
Три – одержав Ярослав.
І Тимку дісталось двійко.
Скільки сливок з'їв Сергійко?

І. Січовик

- Назвіть числівники, які прозвучали у віршах: Поставте до них запитання. На яких уроках ми найчастіше користуємося числівниками?

10.3. Завдання на кмітливість.

- ◆ Скільки кроків зробить горобець за один день? (Жодного, бо горобець стрибає, а не ходить).
- ◆ Чи може іти дощ два дні поспіль? (Ні, бо між ними буде ніч).
- ◆ Летіло п'ять голубів, три мисливець убив. Скільки залишилось? (Три, інші полетіли далі).

11. Диктант-гра.

- Плескайте в долоні, почувши числівники.

З пам'яті запишіть їх.

Що у лісі так гримить?
Робить вулики ведмідь.
Їх зробив він тільки сім
На два менше, ніж хотів.

Д. Клименченко

- На які запитання відповідають записані вами числівники?

Фізкультхвилинка

12. Робота з підручником.

12.1. Самостійна робота (вправа 5, с.65).

12.2. Використання числівників у мовленні (вправа 6, с.65).

12.3. Робота в парах (вправа 7, с.65).

13. Підсумок уроку.

- Як називають слова, які позначають кількість предметів або їхній порядок при лічбі? На які запитання відповідають числівники?

- Визначте числівники в реченнях.

- ◆ Деякі гриби ростуть два дні, а білі гриби ростуть 10 днів. Найшвидше ростуть дощовики. За одну годину вони можуть вирости на 30 міліметрів. (З журналу).
- ◆ Найбільшим птахом в Україні є дрохва. Довжина її 100 сантиметрів, висота 120 сантиметрів і вага до 16 кілограмів. Найменшим є корольок, довжина якого 10 сантиметрів і вага 5-7 грамів. (З журналу).

14. Домашнє завдання.

Пошукати і записати три прислів'я, які містять числівники. Правило на с.64.
Вправа 8, с.65.

Мета. Стара казка на новий лад

Матеріал до уроку. Н. Забіла «Вовк і козлята».

Мета. Активізувати читацьку пам'ять учнів, розвивати мовлення, формувати емоційно-чуттєву сферу, пробуджувати почуття відповідальності за доручену справу.

Дидактико-методичне забезпечення. Відеофільм «Вовк і семеро козенят» (фрагмент).

План-конспект

1. Організація учнів до уроку.

2. Перевірка домашнього завдання.

2.1. Читання напам'ять віршів Т. Шевченка «Садок вишневий коло хати», «Зацвіла в долині» (за вибором учнів).

2.2. Перевірка виконання різнорівневих завдань до віршів Т. Шевченка.

3. Повідомлення теми уроку і мотивація навчальної діяльності.

4. Перегляд фрагмента відеофільму «Вовк і семеро козенят». Бесіда за змістом переглянутого фрагмента казки.

- Фрагмент до якої казки ви переглянули? Хто головні герої цього твору? Пригадайте, що вас найбільше схвилювало, коли ви вперше ознайомилися з казкою? Чим завершився твір? Як ви думаєте, могло би бути інше завершення казки? Яке? Чому казка навчила своїх читачів?

5. Робота над казкою Н. Забіли «Вовк і козлята».

5.1. Пошук казки за змістом у розділі «Літературні казки».

- Розгорніть підручники на с.5. У розділі «Літературні казки» знайдіть казку Н.Забіли. Як називається казка, яку написала вже знайома вам авторка? На якій сторінці підручника вона вміщена? Розгорніть підручники на с.69 і ознайомтеся з казкою.

5.2. Читання казки учнями мовчки.

5.3. Перевірка первинного сприйняття змісту казки.

- Чи сподобалася вам казка? Чим особливо сподобалася? Чи можна стверджувати, що це стара (відома) казка на новий лад?

5.4. Словникова робота.

- Діти, у змісті казки трапилися вам такі слова: **блискотить** (сяє), **вірний** (надійний), **щодуху** (дуже швидко, миттєво), **нишком** (мовчки), **причаївсь** (сховався, завмер), **лякливо** (боязко), **бебехнутися** (впасти).

- Доберіть близькі за значенням слова, щоб усі зрозуміли їх зміст.

5.5. Читання казки учнями вголос за частинами; аналіз змісту.

- О якій порі коза поверталася з лісу додому? Як про це сказала авторка?

- З яким настроєм коза-матінка повернулася до своїх діток? Хто її зустрічав?

Чим напувала коза козенят і Рябка?

- Як вовк опинився біля воріт козиної хати*?

- Чи вдалося вовкові здійснити свій задум?

- Що трапилося з вовком?

Чому коза раділа? Як про її радість розповіла авторка?

Ф і з к у л ь т х в и л и н к а

5.6. Робота з методичним апаратом до казки.

Відповіді на запитання, завдання, вміщені паприкінці казки.

Аналіз змісту малюнка з елементами вибіркового читання.

- Розгляньте уважно малюнок. Хто з героїв казки відсутній на малюнку? Як ви думаєте, чому художник не намалював маму козенят? Скільки козенят зображено на малюнку? А в казці вказане їх число? Яка частина казки проілюстрована? «Озвучте» малюнок.

Виконання та перевірка різнорівневих завдань.

5.7. Вибіркова характеристика героїв казки.

- Поміркуйте, кого з героїв казки можна характеризувати таким прислів'ям: «Страху нема там, де його не бояться».

5.8. Узагальнення-висновок.

- Хто з героїв казки вам сподобався найбільше, чому? Яким є ставлення авторки до героїв казки? Що ви зрозуміли з цієї казки?

5.8. Переказування казки за ланцюжком слів, словосполучень.

- За ланцюжком слів перекажіть зміст казки.

1. Хата → козенята чекають → із лісу йде.

2. Заходить → коза підходить → стукотить.

3. Відчиніться → прийшла → принесла.

4. Козенята → Рябка → до хати → молоко.

5. Підслухав → прибіг щодуху → ніс.

6. Почав → голоском → несучи → молока.

7. Цапок → через пліт → причаївся → воріт.

8. Не бачить → ніж → нетерпляче → скоріше.

9. Відімкнули → випустили → підібгав хвіст → відстрибнув → бебехнувся.

10. Йде із лісу → несе → розказують усе.

11. Радіти → молодець → розумні діти → кінець.

(Кожну групу слів можна записати на дошці або усно почергово повідомляти учням).

6. Підсумки уроку.

- Хто з авторів познайомив вас зі своєю казкою? Якій казці ви надасте перевагу: народній чи авторській (літературній), чому? Чиїм казковим вустам ви подаруєте вислів «Чия відвага, того і перевага»? Який висновок з казки ви зробили для себе?

7. Домашнє завдання.

Проілюструвати смайликами казку відповідно до настрою, з яким треба читати ту чи іншу частину.

Тема. Чудодійна сила посмішки

Матеріал до уроку. Л. Муур. «Малий Єнот і Той, що сидить у ставку».

Мета. Сприяти розвитку мовлення і мислення учнів, формувати оцінні судження, виховувати відповідальність за доручену справу.

Дидактико-методичне забезпечення. Наочно-предметне зображення єнота, дикобраза, запис прислів'я.

План-конспект

1. Організація учнів до уроку.

2. Перевірка домашнього завдання.

2.1. Читання казки Н.Забіли «Вовк і козенята» з орієнтацією на зображені смайлики.

(Учитель може на дошку прикріплювати зображення смайликів, учні, відповідно до вказаних емоцій, «озвучувати» казку). Доцільно окремі частини «озвучувати» з протилежними емоціями).

3. Робота з наочністю. Відгадування загадок.

- Розгляньте малюнки. Кого ви бачите на них? Що ви знаєте про цих тварин? Характерні ознаки кожної тварини вказані в загадках. Відгадайте, про кого йдеться:

◆ Знають усі – ця тварина охайна,
Будь-яку їжу поміє негайно. (Єнот)

◆ Упізна його всяке,
Це – великий їжак.
Відгадає ураз,
Зветься він... (дикобраз).

◆ Чималий, проворний; хрущів, мишей поїдає,
А на свою оборону безліч списів має. (Дикобраз)

- Складіть і ви, діти, загадку про єнота, дикобраза. Зверніть увагу, що в назві першої тварини (єнота) заховався музичний знак (нота), а в назві другої – щось затаїлося незвичне (образ). Візьміть до уваги і ці ознаки, складаючи свої загадки.

4. Повідомлення теми і мети уроку.

5. Опрацювання казки Л. Муур «Малий Єнот і Той, що сидить у ставку».

5.1. Читання казки вчителем.

Малий Єнот і Той, що сидить у ставку

Малий Єнот був маленький, але хоробрий.

Одного разу мама Єнотиха сказала:

– Сьогодні місяць буде дуже повний і дуже ясний. Чи можеш ти сам піти до швидкого струмка, моя крихітко? Чи не принесеш ти на вечерю раків?

– Авжеж, звичайно, – відповів Малий Єнот. – Я наловлю вам таких раків, яких ви ще зроду не їли.

Малий Єнот був маленький, але хоробрий.

Увечері зійшов місяць, великий, повний і ясний-яснісінький.

– Час іти, мій маленький, – сказала мама. – Йди, аж поки дійдеш до ставка. Там ти побачиш велику колоду, що лежить упоперек ставка. Перейди нею на той бік. На тому боці найкраще ловляться раки.

При ясному місяці Малий Єнот вирушив у дорогу. Він був такий щасливий, такий гордий! Скоро Малий Єнот дійшов туди, де росли високі дерева. Там спочивав Старий Дикобраз. Він дуже здивувався, коли побачив, що Малий Єнот гуляє в лісі без мами.

– Куди це ти йдеш сам-самісінький? – спитав Старий Дикобраз.

– До швидкого струмка! – відповів Малий Єнот гордо. – Я йду ловити раків на вечерю.

– Бережися, Малий Єноте! – сказав Старий Дикобраз. – Ти ж знаєш, у тебе нема того, що є у мене, – таких довгих і гострих колючок.

– Я нікого не боюся! – відповів Малий Єнот.

Він був маленький, але хоробрий.

Малий Єнот подався далі. Спочатку він ішов повагом, потім трохи швидше, а далі – вистрибом. Неподалік од швидкого струмка він побачив Гладкого Кролика. Гладкий Кролик спав. Він розплющив одне око.

– Ой, ти мене налякав! – сказав він. – Куди це ти йдеш, Малий Єноте?

– Я йду до швидкого струмка, – сказав Малий Єнот гордо. – Це по той бік ставка.

– О-о-о! – сказав Гладкий Кролик. – А ти не боїшся ЙОГО?

– Кого мені боятися? – спитав Малий Єнот.

– ТОГО, що сидить у ставку, – сказав Гладкий Кролик. – А я боюся!

– Ну, а я не боюся! – сказав Малий Єнот і пішов далі.

І ось нарешті Малий Єнот побачив велику колоду, що лежала впоперек ставка.

– Тут мені треба перейти, – сказав сам собі Малий Єнот. – А там, на тому боці, я ловитиму раків.

Малий Єнот почав переходити колодою на той бік ставка. Він був хороший.... Та нащо зустрів він того Гладкого Кролика! Йому не хотілося думати

про ТОГО, що сидить у ставку, але він нічого не міг із собою вдіяти. Він зупинився і зазирнув. Хтось сидів у ставку! Це був ВІН! Сидів там і дивився на Малого Єнота при місяці. Малий Єнот і взнаки не дав, що злякався. Він перекривав ТОГО, що сидів у ставку. ТОЙ, у ставку, теж перекривив його. Та як перекривив!

Малий Єнот повернув і дременув щодуху. Він так швидко промчав повз Гладкого Кролика, що той злякався. Він біг, біг не спиняючись, аж поки побачив Старого Дикобраза.

– Що таке? Що таке? – спитав Дикобраз.

Малий Єнот розказав йому про ТОГО, що сидить у ставку.

– А ти візьми палицю. Вернися і покажи йому, що в тебе є велика палиця.

Малому Єнотові хотілося принести додому раків. І він узяв палицю й рушив назад до ставка.

– Може, ВІН тим часом пішов собі? – сказав Малий Єнот сам до себе.

Ні. ВІН не пішов. ВІН, як і раніше, сидів у ставку. Малий Єнот підняв велику палицю й посварився нею. Але у ТОГО, що в ставку, теж була палиця. Велика-велика палиця! І ВІН посварився тією палицею на Малого Єнота! Малий Єнот упустив свою палицю й побіг.

***

Удома Малий Єнот розповів мамі про ТОГО, що сидить у ставку.

– Ой, мамо! – сказав він. – Мені так кортіло піти самому по раки! Мені так кортіло принести їх на вечерю!

– І ти принесеш! – сказала мама Єнотиха. – Вернися, моя крихітко, але цього разу не перекривляй його, не бери з собою палиці.

– Що ж я маю робити? – спитав Малий Єнот.

– Тільки усміхнися! – сказала мама Єнотиха. – Піди й усміхнися ТОМУ, що сидить у ставку.

– І більше нічого? – спитав Малий Єнот. – Ти певна?

– Це все, – сказала мама. – Я певна.

І ось Малий Єнот знову підійшов до ставка.

– Може, ВІН нарешті пішов? – сказав він сам до себе.

Ні, не пішов! ВІН, як і раніше, сидів у ставку. Малий Єнот примусив себе зупинитися. Тоді примусив себе зазирнути у воду. Тоді примусив себе усміхнутися ТОМУ, що сидів у ставку. І ТОЙ, що сидів у ставку, всміхнувся у відповідь! Малий Єнот так зрадів, що зареготався. І йому здалося, ніби ТОЙ, що сидів у ставку, теж регоче!

– Тепер ВІН буде зі мною дружити! – сказав собі Малий Єнот. – Тепер я можу перейти на той бік!

І він побіг колодою на той бік ставка. Там, на березі швидкого струмка, Малий Єнот заходився ловити раки. Скоро він наловив їх стільки, скільки міг донести. Він побіг колодою назад через ставок. Цього разу Малий Єнот помахав рукою ТОМУ, що сидів у ставку, а ТОЙ теж махав йому рукою.

Малий Єнот біг додому щодуху. Ніколи ще ані він, ані його мама не їли таких смачних раків. Так сказала мама Єнотиха.

– Тепер я можу йти туди зовсім сам, якщо хочеш. Більше я не боюся ТОГО, що сидить у ставку.

– Я знаю, – сказала мама Єнотиха.

– Він зовсім не поганий, ТОЙ, що сидить у ставку! – сказав Малий Єнот.

- Я знаю, – сказала мама Єнотиха.

– Скажи мені, – попросив він, – а хто це сидить у ставку?

Мама Єнотиха засміялася і все йому пояснила.

Ліліан Муур

5.2. Аналіз змісту прослуханої казки з елементами перечитування окремих частин.

- Чи сподобалася вам казка, чим? Чи трапилися в ній герої, про яких ви склали загадки? А хто ще є героєм казки?

- Яким зростав Малий Єнот? Як про нього говорила мама? Якої думки про свого героя авторка? З яким проханням мама звернулася до свого маленького синочка? Як почувався Малий Єнот, вирушаючи в дорогу? (Перечитування відповідних рядків). Кого зустрів Малий Єнот дорогою до ставка? Що здивувало Старого Дикобраза? Яка розмова відбулася між Гладким Кроликом і Малим Єнотом? (Перечитують відповіді рядки). Що примусило Малого Єнота повернутися додому? Чи правильну, на вашу думку, дав пораду Малому Єноту Старий Дикобраз? Яку пораду дала синові його мама? Що допомогло Малому подолати страх?

- Доведіть, що Малий Єнот був відповідальним і намагався виконати доручення мами.

- Чи зрозумів Малий Єнот, хто насправді сидів у ставку? Відображення кого він бачив?

- Прочитайте прислів'я: «Стався до людей так, як би ти хотів, щоб вони ставилися до тебе». У казці є підтвердження цій думці? (Зачитуються відповідні рядки). Яку силу має усмішка?

5.3. Підготовка до переказування казки. Переказування казки.

На дошці запис.

◆ Дружба з Тим, хто сидить у ставку.

◆ Розповідь Гладкого Кролика.

- ◆ Малий Єнот побачив Того, хто сидить у ставку.
- ◆ Мама Єнотиха попросила сина наловити раків.
- ◆ Зустріч зі Старим Дикобразом.
- ◆ Мама порадила синові повернутися і усміхнутися.

- Розташуй речення у тій послідовності, як розгортаються події в казці. Який епізод вам сподобався найбільше? Перекажіть зміст казки.

6. Підсумок уроку.

- Яке враження справила на вас казка? Чого навчає нас цей твір? Чи, на вашу думку, правильним є вислів: «Якщо сила не перемагає, то усмішка допоможе»?

7. Домашнє завдання.

Знайти цікаву інформацію про єнотів і поділитися нею з однокласниками. Розповісти казку рідним.

Тема. Сполучення числівників з іменниками (2 год)

Мета. Поглиблювати знання учнів про числівники, навчати елементарній організованості використання числівників у мовленні, розкривати зв'язки числівників з іменниками, розвивати мислення, виховувати наполегливість у досягненні мети.

Дидактико-методичне забезпечення. Циферблат годинника (макет), картки з висловами, які містять числівники.

План-конспект

1. Організація учнів до уроку.

2. Перевірка домашнього завдання.

2.1. Вибіркове зачитування речень.

- Прочитайте вислів, у якому вжито числівник «сімсот». На яке питання відповідає числівник? До якої загадки відгадкою є «дні тижня»? Який числівник ужито в цій загадці? Поставте до нього питання. У яких висловах ужито числівники «один», «три»? На які питання відповідають ці числівники?

2.2. Трансформативна вправа.

Від числівників, що відповідають на питання скільки?, утворіть числівники, що відповідають на питання котрий?

Два – ..., п'ять – ..., сім – ..., десять – ..., одинадцять – ..., двадцять – ..., сорок – ..., сто – ... .

3. Мотивація навчальної діяльності учнів.

3.1. Активізація мисленнєвої діяльності учнів.

- Поміркуйте, для чого потрібні числівники? Які прислів'я, приказки, що містять числівники ви пам'ятаєте?

(Учитель демонструє циферблат годинника).

- Котру годину показує годинник? Як правильно відповісти на запитання: «Котра година»? – якщо годинник показує такий час?

9.23; 12.45; 17.30; 22.16

3.2. Гра «Укажи числівники».

- Серед слів укажіть на числівники. Поставте до них питання.

Небо, сьомий, зорі, дванадцять, весняне, четвертий, сонечко, тепла, три, восьмий, квітує, запашні, двадцять.

3.3. Гра «Поеднай нас».

- Поєднайте числівники з іменниками. Три (учень), десять (дівчатка), одинадцять (олівці), тринадцять (зошити), два (село), п'ятдесят (туристи), шістдесят (дерева).

- Чи зрозумілими є утворені сполучення слів? Чи зрозумілими за значенням будуть такі словосполучення: три високі, десять малих, одинадцять мілких, два круглих, три ліплять, шістдесят летять?

Висновок: зрозумілим є поєднання числівника з іменником.

4. Повідомлення теми і мети уроку.

5. Цікавинки для дітей.

- Послухайте тексти. Почувши числівник, плесніть у долоньки.

Блакитна планета

Давні римляни вважали: у води є свій бог – Нептун. Його ім'я носить «блакитна» планета, яка складається з газів і рідини. На Нептуні доба триває сімнадцять годин, а рік дорівнює ста шістдесяти шести рокам на Землі.

- Що цікавого ви довідалися з тексту? Скільки часу триває доба на планеті Нептун? Скільки років мине на Землі, щоб на голубій планеті минув рік?

Чи багато ми говоримо? У середньому – одну годину на день, а за все життя – два з половиною роки. А якщо записати все, що ми говоримо, то вийде тисяча книжок по 400 сторінок у кожній.

6. Робота над новим матеріалом: сполучення числівників з іменниками.

(На дошці запис)

6.1. - Доповніть речення числівниками (усно).

Година має – ... хвилин. Доба має – ... годин. У році – ... місяців. У березні – ... днів.

6.2. - Поєднайте числівники з іменниками.

41 (дні), 52 (людина), 33 (буква), 20 (кілометр), 16 (годинники), 84 (рік).

- Зробіть висновок: з якими словами поєднується числівник?

Каліграфічна хвилинка: **Чч, чи, че, число...**

7. Робота з підручником.

7.1. Робота в парах (вправа 1, с.66).

Ф і з к у л ь т х в и л и н к а

7.2. Списування з завданням (вправа 2).

7.3. Зоро-слуховий диктант (вправа 3).

7.4. Творча робота (вправа 4, с.67).

8. Узагальнення.

- З якими словами в реченні поєднуються числівники? Наведіть приклади.

9. Домашнє завдання.

- Виконати завдання до вправи 5 (с.67).

10. Творча робота.

- З'єднайте частини висловів. Поясніть, як ви розумієте їхній зміст.

Показалась за сім вовків

а ні жодна не вдається.

Улітку один тиждень

літо не буває.

Два рази в році

копиця сіна.

За сто робіт береться,

рік годує.

- Чи містять вислови числівники? На які питання відповідають числівники? З якими іменниками вони поєднані?

11. Каліграфічна хвилинка: **Цц, Цв, це, цт, цвіте.**

12. Робота з підручником.

12.1. Списування (вправа 6, с.67).

Ф і з к у л ь т х в и л и н к а

12.2. Робота в групах (вправа 7, с.68).

12.3. Самостійна робота (вправа 8, с.68).

12.4. Робота в парах (вправа 9, с.68).

13. Підсумки уроку. «Перевір себе».

Тестове узагальнення-висновок

1. Числівники позначають:

А кількість предметів або їхній порядок при лічбі;

Б ознаки предметів.

2. Числівники відповідають на питання:

А хто? що?

Б скільки? котрий?

3. У реченні числівники пов'язані з:

А іменниками

Б прикметниками.

14. Домашнє завдання.

Виконати завдання до вправи 10 (с.68).

15. Виконання завдань з рубрики «Перевір себе».

Тема. Казки дракона Омелька

Матеріал до уроку. Сашко Дерманський. Про двох бездомних джинів та один нічийний глек.

Мета. Розвивати мовлення учнів, розширювати уявлення про казкові міфічні образи, удосконалювати вміння читати діалог, виховувати моральні якості.

Дидактико-методичне забезпечення. Предметне зображення старовинних амфор, малюнкове зображення джина.

План-конспект

1. Організація учнів до уроку.

2. Перевірка домашнього завдання.

2.1. Переказування казки Л. Муур «Малий Єнот і Той, що сидить у ставку».

2.2. Розповідь цікавої інформації про єнотів.

3. Підготовка учнів до сприйняття змісту казки Сашка Дерманського «Про двох бездомних джинів та один нічийний глек».

3.1. Бесіда.

- Яких казкових героїв ви можете пригадати? У яких казках вони траплялися вам? Чи траплялися вам незвичні казкові персонажі? Де ви їх бачили (чули про них читали)?

3.2. Робота з наочністю.

- Розгляньте малюнки. Чи викликали вони у вас здивування? Як називаються загадкові істоти, що живуть у посуді? Які казки ви знаєте/читали про джинів?

3.3. Лексико-семантична робота.

- З'ясуймо значення слів: **старовинна, морька, догори дригом, глек, бляшанка, закляття, поразка, дракон.**

4. Опрацювання казки Сашка Дерманського «Про двох бездомних джинів та один нічийний глек».

4.1. Читання казки за схемою: учні мовчки (1-5 абзаци) – учитель (зі слів: «От добре!.. до кінця казки»).

4.2. Робота з методичним апаратом до казки.

Відповіді на запитання, вміщені на с.71 підручника.

Виконання та перевірка різнорівневих завдань (с.71).

4.3. Постановка «живих» картинок з опорою на текст.

Розігрування сцени-діалогу між двома джинами.

Розігрування ситуації, яка відбулася між іншими персонажами казки.

5. Підсумки уроку.

- Чи сподобалася вам казка? Хто автор? Кому з героїв казки симпатизує вгор? А ви? Які слова дракона Омелька вам найбільше до вподоби? Озвучте їх ще раз.

6. Домашнє завдання.

Переказати казку рідним. Пофантазувати, щоб злий джин став добрим наприкінці казки.

Тема. Як звірі хвости отримали

Матеріал до уроку. І. Нехода «Чому в лисиці найкращий хвіст?»

Мета. Розвивати зв'язне мовлення учнів, удосконалювати навички виразного читання, уміння читати діалог, формувати емоційно-чуттєву сферу дітей.

Дидактико-методичне забезпечення. Шапочки-маски для постановки «живої» картинки.

План-конспект

1. Організація учнів до уроку.

2. Перевірка домашнього завдання.

2.1. Переказування казки Сашка Дерманського «Про двох бездомних джинів та один нічийний глек».

2.2. Переказування казки зі зміненою кінцівкою, в якій злий джин стає добрим.

3. Повідомлення теми уроку і мотивація навчальної діяльності.

4. Опрацювання казки І. Неходи «Чому в лисиці найкращий хвіст?»

4.1. Читання казки вчителем з установкою на слухання.

- Прослухавши казку, дайте відповідь на запитання, яке містить заголовок.

4.2. Аналіз первинного сприйняття змісту казки.

- Чому в лисиці найкращий хвіст? Для чого тваринам хвости? Хто оповістив про роздачу хвостів? Які тварини отримали хвости?

4.3. Читання казки учнями вголос.

4.4. Читання-аналіз змісту та мовних засобів казки.

- Як починається казка? Кому дятел надіслав телеграму? Про що йшлося в телеграмі? Хто із звірів відгукнувся на телеграму? (Одна лисиця, решта – свійські тварини). Якими словами автор підкреслює, хто як поспішав за хвостом?

- Установіть зв'язок між дією та предметом:

прибігла, подавсь, помчався, йшла, прителіпалася

? ? ? ? ?

(лисиця) (Сірко) (кінь) (корова) (свиня)

- Установіть зв'язок між дією та ознакою хвоста:

вибрала, дістався, дістав, взяла, зоставсь

? ? ? ? ?

(найкращий) (гарний) (хороший) (негожий) (маленький)

(На дошці запис)

- Прочитайте запис на дошці. Дайте відповідь словами казки: «Кому який дістався хвіст?»

- ◆ Великий, довгий та пухнастий
- ◆ Такий – хоч бубликом підкинть
- ◆ Хороший
- ◆ На осоку – траву похожий
- ◆ Маленький

- Чому лисиці дістався найкращий хвіст?

4.5. Читання діалогів, які відбулися між героями казки.

Фізкультхвилинка

4.6. Робота з методичним апаратом до казки.

Аналіз книжкового малюнка.

- Розгляньте уважно малюнок. Чи вдалося художникові відтворити зміст казки? Яких деталей не вистачає?

- ◆ Відповіді на запитання, уміщені наприкінці казки.
- ◆ Виконання та перевірка різнорівневих завдань.

4.7. Театралізація казки з використанням аксесуарів.

5. Підсумки уроку.

- Чи сподобалася вам казка. Хто її автор? Якими словами автор відповідає на запитання заголовка? Що би ви порадили авторові змінити в казці? Що з казки вам запам'яталося найбільше? Чи перемагає хтось у казці? Чому?

6. Домашнє завдання.

Переказати казку без діалогу між героями.

7. Виконання завдань з рубрики «Перевір себе».

1. Казку «Вовк і козенята» написала:

А Ліліан Муур

Б Наталя Забіла

2. Головним героєм казки Ліліан Муур був:

А Малий Єнот

Б дракон Омелько

3. У казці «Про двох бездомних джинів та один нічийний глек» Сашко Дерманський висловив головну думку вустами:

А дракона Омелька

Б зайчика Сашка

4. І. Нехода назвав свою казку:

А Чому в лисиці найкращий хвіст?

Б Гарні всі хвости.

Тема. Весняні квіти

Мета. Розвивати зв'язне мовлення учнів, навчати їх складати розповідь за вказаними ознаками, виховувати любов до природи, розвивати естетичні почуття.

Дидактико-методичне забезпечення. В. Наумчук, М. Наумчук. Зошит з розвитку зв'язного мовлення. 2 клас.: картина з зображенням весни.

План-конспект

1. Організація учнів до уроку.

2. Бесіда.

- Яка пора року настала? Чим приваблює весна кожного з нас? Що навесні викликає захоплення? Які зміни в природі найбільше вам до вподоби?

- Що ви бачите на картині? Які суттєві ознаки весни художникові вдалось відтворити? Пригадайте, хто з авторів прочитаних вами творів писав про весну? Які їхні твори ви пам'ятаєте? Хто з авторок написав вірш «Весняні квіти?» Кому яких весняних квітів описала Олена Пчілка у вірші?

3. Повідомлення теми уроку і мотивація навчальної діяльності.

4. Робота із зошитом.

4.1. Читання вчителем вірша Олени Пчілки «Весняна пісенька». Аналіз змісту за запитаннями, вміщеними наприкінці тексту (завдання 1, с.47). (Запитання читають учні).

4.2. Самостійна опрацювання вірша Н. Красоткіної «Квіти» (завдання 2, с.47-48).

4.3. Роздуми над значенням у житті людини квітів (завдання 3, 4, с.48).

4.4. Співвідношення малюнка з назвою квітки (завдання 5). Запис назв квітів.

Фізкультхвилинка

4.5. Робота з розвитку зв'язного мовлення. Складання розповіді про нарциса (завдання 6).

- ◆ Розгляд світлин квітки.
- ◆ Відповіді на запитання.
- ◆ Колективне складання розповіді про нарциса.
- ◆ Самостійний запис розповіді учнями.
- ◆ Самоперевірка написаного.
- ◆ Зачитування окремих розповідей учнями.

4.6. Робота над прислів'ями.

- Послухайте вислови. Поясніть, як ви розумієте їхній зміст.

У весняну погоду і смутний веселим буває.

◆ Весна ледачого не любить.

◆ Весна красна квітами, а осінь – снопами.

◆ Весна іде – красу несе.

- Яке з висловлювань може доповнити тему уроку? Чому?

5. Підсумки уроку.

- Про що сьогодні йшлося на уроці? Які весняні квіти вам до вподоби? Про яку квітку ви склали розповідь? Чия розповідь вам сподобалося? Чи можна стверджувати, що квіти є окрасою землі? А хто з авторів стверджує, що квіти є душею землі? Об'єднайте в одне речення слова «краса» і «душа», квіти, земля.

Тема. Що обереш ти: казку чи мультфільм?

Мета. Уточнити знання учнів про мультиплікацію, продовжити знайомство дітей з авторськими казками, показати на прикладах, що таке слухняність та дисциплінованість, навчати встановлювати причиново-наслідкові зв'язки.

Дидактико-методичне забезпечення. Дитячі художні книжки з українськими та зарубіжними казками: «Чарівний світ казок», «Українські казки», «Чарівний світ англійських казок», Беатрис Поттер «Казка про кролика Пітера», «Кролик Пітер та інші історії».

План-конспект

1. Організація учнів до уроку.

2. Робота з виставкою книжок до уроку.

- Розгляньте виставку книжок. Прочитайте їх назви. Як дізнатися, твори яких жанрів уміщені в книжках? Яка з книжок містить українські народні казки? Яка з книжок містить зарубіжні казки? Ці казки є народними чи авторськими? Яка зі сторінок книжки дасть вичерпну відповідь? Хто є автором зарубіжних казок? (Учні дають відповідь виключно з покликанням на книжку, демонструючи відповідні сторінки). Які з казок вам відомі?

3. Повідомлення теми уроку з елементарним обговоренням її змісту.

- Діти, ви вже знаєте, чим книжка відрізняється від газети, журналу. А чи знаєте ви, що таке мультиплікація, анімація? (Учні висловлюють свої думки).

- Прочитайте визначення: «Анімація, мультиплікація – вид кіномистецтва, твори якого створюються шляхом знімання послідовних фаз руху намальованих або об'ємних об'єктів».

- Поміркуйте і назвіть спільні ознаки книжки і мультфільму. (Герої, розвиток подій (сюжет)...) Чим відрізняється книжка від мультиплікації? (Книжка – поліграфічне мистецтво, а мультиплікація – вид кіномистецтва).

4. Робота в групах.

- Розкажіть друзям про свій улюблений мультфільм. Чого він навчає?

- Складіть список мультфільмів, які зняті за мотивами українських народних казок. Ознайомте зі списком однокласників.

5. Вибір книжки з казкою англійської письменниці та художниці Беатрис Поттер «Кролик Пітер».

- Пошукайте на виставці книжку з казкою Беатрис Поттер «Кролик Пітер». За якими ознаками ви обрали саме цю книжку?

6. Читання-слухання казки Б. Поттер «Кролик Пітер».

Кролик Пітер

(скорочено)

Жив собі неслухняний кролик Пітер Пуш. А сестричок його звали Булка, Плюшка і Пампушка. Усі вони жили разом із мамою в норі, під корінням великої пухнастої ялинки.

– Ну, діти, – сказала якось вранці мама, місіс Пуш, – ідіть погуляйте куди хочете – в ліс, в поле, тільки не ходіть в сад містера Мак-Грегора. Там з вашим татом трапилася велика неприємність: місіс Мак-Грегор запекла його в пиріг. Тож будьте уважні! А я – до крамниці.

З цими словами місіс Пуш взяла кошика і парасольку та вирушила через ліс до крамниці. Там вона купила пшеничного хліба і п'ять ватрушок.

Слухняні дівчата – Булка, Плюшка та Пампушка – пішли в ліс по ожину. А неслухняний Пітер Пуш пострибав на город містера Мак-Грегора! Хвіртка була зачинена, але він проліз під нею. Він поїв там салату, пожував квасолі й взявся за редиску...

Незабаром у нього роздуло живіт, і Пітер Пуш пішов шукати петрушку. Він знав, що петрушка допомагає від болю в животі. Але раптом за рогом огіркового парника блиснули окуляри містера Мак-Грегора! Стоячи навколішки, містер Мак-Грегор возився з капустою, але, помітивши кролика, миттю схопився і кинувся за ним.

– Лови злодія! – крикнув він, грізно потрясаючи граблями.

З переляку Пітер Пуш забув, де хвіртка, і відчайдушно заметушився по городу.

Він загубив черевички: один – у капусті, інший – в картоплі.

Звичайно, босоніж та на чотирьох лапах Пітер Пуш бігав набагато швидше. На жаль, він налетів на сітку навколо агрусу і застряг: зачепився гудзиком. На Пітері була новенька блакитна курточка з блискучими мідними гудзиками. З очей його бризнули сльози. Почувши схлипи Пітера, прилетіли схвильовані горобці.

– Не здавайся, Пітер Пуш! – зацвірінькали вони йому. – Скидай курточку та біжи!

Тут підскочив містер Мак-Грегор і накрив Пітера величезним решетом. Пітер Пуш вислизнув, але без курточки. Вона залишилася під решетом...

А містер Мак-Грегор підібрав його курточку та черевички і зробив з них опудало – відлякувати чорних дроздів.

Пітер Пуш жодного разу не зупинився і не озирнувся, поки не влетів у нірку під великою пухнастою ялинкою.

Він так втомився, що відразу впав на м'який пісок і закрив очі. Тим часом місіс Пуш смажила морквяні котлети.

– Ах, Пітере, який ти невдахо! – бурчала вона. – І тижня не минуло, а ти вже загубив другу курточку і другу пару черевиків!

Увечері Пітер зовсім заслаб – у нього заболів живіт і почався жар. Місіс Пуш поклала його в ліжку та заварила чай з ромашки.

Вона напоїла чаєм Пітера – як велів доктор – «одну столову ложку на ніч».

А Булці, Плющі та Пампущі на вечерю дісталися гарячі булочки, пампушки, пончики та солодкі ватрушки. Булка їла булочки, Плюшка – пампушки, а Пампушка – ватрушки... Але хто ж тоді з'їв усі пончики? Довго кроленята не гадали, вони швидко заплуталися та поснули.

Беатрис Поттер

7. Роздуми над прослуханим.

Поміркуйте, чому сестрички мали такі імена. Де жила сім'я кроликів? Чому подвір'я містера Мак-Грегора було небезпечним? Яка неприємність трапилася з Пітером Пушем?

8. Рекомендації до позаурочної діяльності учнів.

- Подивіться вдома мультфільм «Кролик Петрик». Ви знайдете мультфільм в інтернеті – на KINOafisha.ua! Намалюйте малюнок до улюбленого епізоду й організуйте в класі виставку. Обговоріть про спільне та відмінне між прочитаною казкою і переглянутим мультфільмом.

Тема. Перевір себе (2 год)

Мета. Перевірити засвоєння знань учнями про числівник, їх функціональні особливості (позначають число однорідних предметів або їх порядок при лічбі), спонукати до роздумів про перемогу добра над злом, удосконалювати вміння слухати і відтворювати прослухане, виховувати моральні якості.

Дидактично-методичне забезпечення. В. Наумчук, М. Наумчук. Зошит з української мови та читання. 2 клас. Частина 2.

План-конспект

1. Організація учнів до уроку.
2. Повідомлення теми й мети уроку.
3. Робота з текстом В. Паронової «Фіалка».
  - 3.1. Читання учнями казки мовчки.
  - 3.2. Відповідь на запитання, уміщеними в кінці твору.
  - 3.3. Читання казки учнями вголос за завданням.
    - ◆ Прочитати розповідь квітки-фіалки про себе.
    - ◆ Прочитати діалог між дідусем Лісовиком і лісовою красунею-русалкою.
    - ◆ Прочитати слова, що виражають головну думку казки.
4. Опрацювання вірша А.Костецького «Весна». Запис весняного дива (на вибір, завдання 2).
5. Письмове виконання завдань 2-4 (с.27-27).

Фізкультхвилинка

6. Виконання завдань 5-6 (с.29).
7. Робота над прислів'ями та приказками. З'ясування значення та змісту. (Завдання 7, с.29-30). Списування одного з висловлювань (на вибір).
8. Виконання завдання 8 (с.30).
9. Тестова перевірка граматичних знань (с.31-32).

Фізкультхвилинка

10. Слухання казки Братів Грімм «Горщик каші».
11. Тестова перевірка аудіативних умінь учнів (с.33).
12. Підсумки уроку.
  - Хто автор казки «Фіалка»? Хто написав казку «Горщик каші». Яка з казок вам сподобалася, чим? Що запам'ятали про числівник? Що викликало труднощі при виконанні завдань? Від яких завдань отримали задоволення?

ДОСЛІДЖЕННЯ ЗНАЧЕННЯ В МОВЛЕННІ СЛУЖБОВИХ СЛІВ І ВИКОРИСТАННЯ ЇХ ДЛЯ ЗВ'ЯЗКУ СЛІВ У РЕЧЕННІ. КОРІНЬ СЛОВА. ОСНОВА ТА ЗАКІНЧЕННЯ СЛОВА

УКРАЇНСЬКА МОВА

Тема. Упізнавання в реченні службових слів

Мета. Ознайомити учнів зі службовими словами, їх лексичним значенням у словосполученні та написання з іншими словами, розвивати вміння розпізнавати службові слова в реченні, виховувати моральні якості.

Дидактико-методичне обладнання. Картки зі службовими словами, малюнок сучасного будинку, дерева.

План-конспект

1. Організація учнів до уроку.

2. Перевірка домашнього завдання.

2.1. Читання записаної лічилки.

2.2. Актуалізація знань про числівники.

- Які слова ми називаємо числівниками? Назвіть числівники, які трапилися в записаних лічилках? На які питання відповідають числівники? Наведіть приклади числівників, які відповідають на питання скільки?, котрий? З якими словами числівники сполучені в реченні? На які питання відповідають іменники? У реченні «Облітав журавлю сто морів, сто земель» назвіть числівник з іменником, з яким він пов'язаний.

3. Підготовка до засвоєння нового матеріалу.

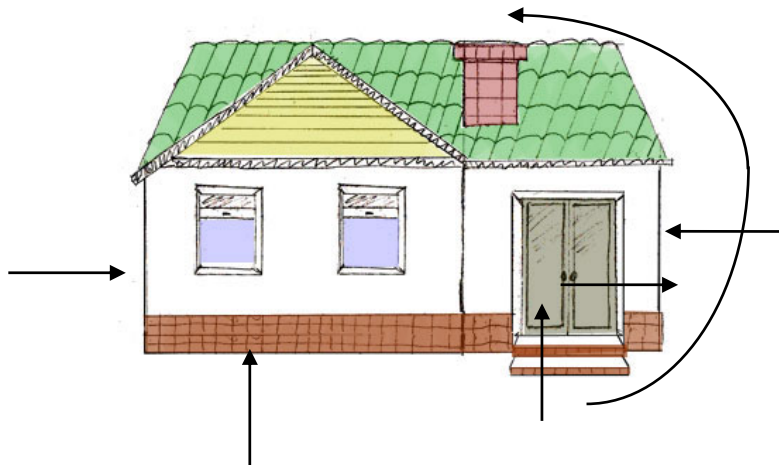
3.1. Робота з наочністю.

- Розгляньте зображення. Які предмети ви бачите? Прочитайте слова на картках: **на, біля, до, із, перед, у, в, по, на, між, серед, під, над.**

До яких слів можна поставити питання? На яке питання відповідають ці слова? Спробуйте поставити питання до слів, що написані на картках. Значить, є слова, до яких не можна поставити питання. А чи можемо без них обійтися у мові, мовленні?

3.2. Узагальнення ознак поняття.

- Діти, виберіть серед карток слова, які допоможуть нам зрозуміти, що напрям руху будь-кого. Зверніть увагу на стрілки?

(До, з, в, біля, за, перед...)

- Чи відповідають ці слова на питання?
- Виберіть серед карток слова, які допоможуть нам визначити місце знаходження будь-якого предмета.

(На, під, за, біля...)

- Чи відповідають ці слова на питання?
- З якими словами вони поєднані?

4. Повідомлення теми й мети уроку.

5. Осмислення граматичного поняття «службові слова».

5.1. Ознайомлення з терміном «службові слова» та визначення їх ролі в речення.

- Розгорніть підручники на с.75 і прочитайте правило.

Як називають слова, до яких не можна поставити питання? Яку роль відіграють службові слова у реченні?

5.2. Робота над вправами-завданнями 1, 2, 5 в групах (с.75).

5.3. Самостійна робота (вправа 3).

Ф і з к у л ь т х в и л и н к а

5.4. Колективне опрацювання завдань до вправ 4, 6 (усно).

5.5. Написання службових слів з іншими словами.

- Як у реченні пишуться службові слова з іншими словами? Якщо вилучити з речення «Вишня – одне з найстаріших дерев в Україні»: «Вишня поширилася в Україні з Малої Азії») службові слова, чи набуде речення змісту?

Щоб переконатися у правильності чи хибності ваших міркувань, познайомтеся зі змістом правила на с.760.

5.6. Узагальнення-висновок.

- Як у речення пишуться службові слова з іншими словами? Яку роль відіграють службові слова у реченні?

5.7. (На час). Виконання вправи 7 (с.76).

6. Підсумки уроку.

- З якими словами ми знайомились на уроці? Чому до них не можна поставити питання? Для чого служать у реченні службові слова? Як у реченні пишуться службові слова з іншими словами? Назвіть службові слова, які вам запам'яталися? Укажіть службові слова в реченні «На зеленій галявині у рясній траві дзюркотить лісова криничка». Наведіть приклади речень, у яких є службові слова.

7. Домашнє завдання.

Виконати вправу 8, с.77. Повторити правила, с.75-76.

Тема. Нема в світі краще, як своя країна (2 год)

Матеріал до уроку. Легенда про Україну.

Мета. Сприяти розвитку мовлення й мислення учнів, удосконалювати навички свідомого та виразного читання, уміння читати діалог, пробуджувати патріотичні почуття, виховувати любов до рідної землі.

Дидактико-методичне забезпечення. Фотоальбом «Мальовнича Україна», слова-картки.

План-конспект

1. Організація учнів до уроку.

2. Перевірка домашнього завдання. Виразне читання казки І. Негоди «Чому в лисиці найкращий хвіст?»

3. Повідомлення теми уроку і мотивація навчальної діяльності.

4. Підготовка до первинного сприйняття твору «Легенда про Україну».

4.1. Лексико-семантична робота.

- Господь – Творець – Бог

Чи відомі вам ці слова? Де і від кого ви їх чули? Коли найчастіше ми живимо ці слова? Значення цих слів однакове чи різне?

Розкрийте значення таких слів: **не квапитися, безпечно, роззирнутись, нечестивці, пильнувати, боронити, лицар, раби.** (Слова доречно записати на картках чи дошці).

4.2. Читання слів-карток: **поселив, почали, просити; не квапились, мандрували, милувалися, побачили; оглянувся, побачив, здивувався, переконався, сподобались; віддам, пильнувати, боронити, орють, захищають, назвали...**

4.3. Установка на цілеспрямоване сприйняття твору.

- Усі слова, з якими ви щойно працювали, вам трапляються у творі «Легенда про Україну». Кому належать ці дії, ви скажете, прослухавши текст.

5. Опрацювання твору «Легенда про Україну».

5.1. Читання твору вчителем.

5.2. З'ясування емоційного впливу твору на учнів.

- Яку легенду ви прослухали? Чи сподобалася вам «Легенда про Україну»? Яка частина твору примусила вас хвилюватися? Коли ви відчули полегшення, радість?

5.3. Повторне читання слів-карток.

- Перечитайте ще раз слова на картках. Кого із персонажів легенди вони стосуються: (За необхідності вчитель перечитує відповідні частини твору).

Ф і з к у л ь т х в и л и н к а

5.4. Читання учнями тексту мовчки з мотиваційною установкою.

- Прочитайте легенду мовчки. Визначіть, між якими дійовими особами точилася розмова-діалог.

5.5. Аналіз змісту твору.

- Між ким відбулася розмова-діалог? Що спонукало козаків звернутися до Творця? Як поводитися козаки, прийшовши до Бога? Про які європейські народи згадується у творі? Чому Бог не захотів залишати козаків без земель? Який куточок землі вирішив Господь віддати козакам? Чим він приваблював? Від чого Господь застеріг козаків? Чи задоволені залишилися козаки Божим подарунком? Як назвали свій куточок українці?

6. Перегляд фотоальбому «Мальовнича Україна».

- Перегляньмо альбом «Мальовнича Україна». Що привабило вас на світлинах? Можемо гордитися, пишатися, любити цю землю? Як ви думаєте, Україну можна називати «земним раєм»?

7. Читання твору учнями вголос.

8. Робота з методичним апаратом до твору.

8.1. Аналіз змісту ілюстрації до твору.

8.2. Відповіді на запитання, уміщеними наприкінці легенди.

8.3. Виконання різнорівневих завдань та їх перевірка.

9. Читання діалогу, який відбувся між дійовими особами твору.

Ф і з к у л ь т х в и л и н к а

10. Робота з прислів'ями.

- Прочитайте прислів'я, записані на дошці.

◆ Український народ своєї Батьківщини патріот.

◆ Рідний край – земний рай!

◆ Хто себе остерігає, той клопоту не має.

◆ Людина без Батьківщини – як соловей без пісні.

◆ Скромних та ввічливих скрізь поважають.

- Чи зрозумілим є їх значення? Поміркуйте, чи можуть ці висловлювання охарактеризувати окремі частини твору.

11. Перечитування частин легенди за вказаними прислів'ями.

(Доцільно відтворити послідовність розвитку подій: 1-5, 2-4, 3-1, 4-3, 5-2)

12. Підсумок уроку.

- Про що розповіла вам «Легенда про Україну»? Якими ви собі уявили козаків? Які риси козаків сподобалися Господу? А вам? Яка частина легенди викликала найбільше напруження? Чи виконали козаки наказ Творця? Яким чином? Яка головна думка твору? Поміркуйте, як сучасні українці продовжують справу козаків?

13. Домашнє завдання.

Перечитайте легенду ще раз. Підготуватися до читання в особах.

Тема. Правопис прийменників

Мета. Розвивати мислення і зв'язне мовлення учнів. Допомогти дітям усвідомити, що прийменник є самостійним словом, що його значення обумовлене іншими частинами мови (іменником, числівником), звернути увагу учнів на те, що прийменники вживаються з іменниками, формувати естетичні почуття, бажання допомагати старшим.

Дидактико-методичне забезпечення. Картки зі службовими словами, запис тексту на дошці.

План-конспект

1. Організація учнів до уроку.

2. Перевірка домашнього завдання.

2.1. Повторення правил про службові слова.

- Закінчіть речення.

◆ Слова, до яких не можна поставити питання, називають...

◆ У реченні службові слова від інших слів пишуть...

◆ Службові слова у реченні служать...

2.2. Перевірка виконаних завдань до вправи 8.

- Прочитайте речення зі службовим словом «за». Яке речення містить службове слово «на»? Яке службове слово ви додали в третє речення?

- Для чого вживають у мові, мовлення службові слова?

2.3. Узагальнення знань учнів. Робота з текстом (усно).

- Прочитайте текст. Поміркуйте, з якими службовими словами треба вжити слова в дужках, щоб текст звучав правильно і красиво.

Я люблю гуляти ...(парк). Там ...(сосна, є гніздо. ...(гніздо) сидять пташенята. Я стою ... (сосна) і спостерігає. Цілий день пташенята пищать. А їх батьки піклуються ...(дітки): приносять їжу, оберігають.

(Діти вибирають серед карток потрібне службове слово: **в, на, у, біля, про**).

- Як у реченні пишуться службові слова з іншими?

3. Робота над новим матеріалом.

3.1. Повідомлення теми й уроку.

3.2. Опрацювання змісту правила, с.77.

- Прочитайте правило. Наведіть приклади прийменників. Як пишуться прийменники з іншими словами?

- Складіть речення з прийменниками та іменниками, що запропоновані в правилі. (Вправа 2, с.77)

3.3. Зоро-слухове письмо з виконанням завдання (вправа 1, с.77).

3.4. Самостійна робота (вправа 3, с.77).

- З якими словами пов'язані прийменники?

Ф і з к у л ь т х в и л и н к а

3.5. Виконання завдання з розгорнутим поясненням (вправа 4, с.78).

- Які прийменники ви додали до запропонованих іменників? Чому окремі іменники написані з великої букви? З якими словами поєднані прийменники?

4. Робота над вимовою і написанням слова «**черевики**» (вправа 5, с.78).

- Правильно прочитайте слово. Скільки складів у слові? Який склад наголошений? Назвіть ненаголошені склади. Які букви, що позначають голосні звуки, пишуться в ненаголошених складах?

Яке весняне взуття ви знаєте? Складіть зі словом «**черевики**» і прийменниками «у», з, на» речення, змінюючи відповідно іменник.

5. Робота з розвитку зв'язного мовлення. Складання розповіді за серією малюнків. (Вправа 7, с.78) на тему «Помічники».

6. Підсумки уроку.

- З якими службовими словами ви ознайомилися на уроці? Як в реченні пишуться прийменники з іншими словами? Як перевірити правильність написання прийменників з іншими словами? З якими словами у реченні пов'язані прийменники? Наведіть приклади прийменників з іменниками. Укажіть сполучення іменників з прийменником у реченні: «Калиновий чай – найкращі ліки від застуди».

7. Домашнє завдання.

Повторити правило, с.77. Вправа 6, с.77.

Тема. Дослідження значення службових слів у мовленні

Мета. Поглиблювати знання учнів про службові слова та розкривати їх значення, пов'язані з простором, часом, причиною, метою, розвивати мовлення, формувати вміння узгоджувати прийменники з іменниками, виховувати уважність.

Дидактико-методичне забезпечення. Картки з прийменниками, словами «так», «ні», запис на дошці, малюнкове зображення дитячої кімнати.

План-конспект

1. Організація учнів до уроку.

2. Перевірка домашнього завдання.

2.1. Гра «Так чи ні».

- Діти, на мої запитання ви будете давати відповідь словами «так» чи «ні», які записані на картках.

◆ Слова: **дім, дощ, вітер** – це прийменники? (Ні)

◆ Слова: **до, перед, біля, серед, на** – це прийменники? (Так)

◆ Прийменники пишуться від інших слів окремо? (Так)

◆ Між прийменником і наступним іменником не можна вставити додаткове слово? (Ні)

◆ Службові слова служать для зв'язку слів у реченні? (Так)

2.2. Читання вправи 6 (с.78). Обґрунтування зміни значення слова зі зміною прийменників.

3. Читання тексту, записаного на дошці.

- Прочитайте мовчки запис на дошці. Поміркуйте, які прийменники треба додати перед іменниками.

Білий цвіт ... калині,
біла стежка ... долині,
білі хмари ... небі,
біле личко ... тебе.

- Які прийменники ви додали до іменників? Як змінився зміст речення, коли додали прийменники? Чому саме ці прийменники ви обрали?

4. Робота з підручником.

4.1. Робота в парі (вправа 1, с.79).

Каліграфічна хвилинка: **Пп, Фф, Хх; праця, Федір, хліб.**

◆ Запис двох речень за змістом вправи 1, їх зачитування.

4.2. Дослідження значення службових слів у сполученні з іменниками (вправа 2, с.79).

Ф і з к у л ь т х в и л и н к а

4.3. Виконання завдання з розгорнутим поясненням (вправа 3, с.79-80).

4.4. Коментоване списування (вправа 5, с.80).

5. Підсумки уроку.

5.1. Гра «Укажіть на мене».

- Серед слів, записаних на дошці, укажіть на службові слова.

Клас, урок, у, школа, біля, сад, учні, за, перед, на, сидять, в, парти.

- Спробуйте поєднати окремі прийменники з іменниками і складів речення.

5.2. Висновки.

- Чи можна до службових слів поставити питання? Яку роль у реченні відіграють службові слова? Як пишуться у реченні службові слова з іншими? Назвіть прийменники в реченні: «У лісі закувала зозуля», «На місто спускається вечір».

6. Домашнє завдання.

Виконати вправу 4, с.80.

Тема. Якими були запорожці? (2 год)

Матеріал до уроку. «Богатирі» (легенда).

Мета. Поглиблювати знання учнів про історію українського народу, вдосконалювати вміння працювати з текстом, удосконалювати навички свідомого читання, виховувати почуття гордості за своїх предків.

Дидактико-методичне забезпечення. Медіаресурси із зображенням запорожців; Михайленко Л. В. та ін. «Найцікавіше про Україну». Ілюстроване енциклопедичне видання. – Харків: Торнадо, 2007, с.16-20, «Понятійна таблиця».

План-конспект

1. Організація учнів до уроку.

2. Перевірка домашнього завдання.

2.1. Читання твору «Легенда про Україну» за частинами. Відповіді на запитання.

- З яким проханням звернулися до Бога люди, поселившись на Землі? Чому не квапилися з просьбою українці? Хто такі «чубаті вояки»? Чому Господь не захотів залишати козаків без земель? Який мав вигляд куточок землі понад Дніпром? Від чого застерігав Творець козаків? Чим займалися козаки, отримавши землю:

2.2. Читання легенди в особах.

(Автор – Творець – козаки).

2.3. Обґрунтування головної думки твору.

3. Повідомлення теми уроку і мотивація навчальної діяльності.

4. Передбачення змісту твору за ключовими висловами.

4.1. - Ознайомтеся з висловами, що трапляються у творі.

Богатирі були, дванадцятьма мовами вміли говорити, мали люстерко, туди не йдін, їх ніхто не міг узяти.

4.2. - Уявіть собі, наскільки це можливо, як ці висловлювання можуть наштовхнути вас на думку, про що/кого може йтися у творі.

4.3. - Обмін думками в парах (до 5 хв.).

4.4. - Заслуховування версій (3-4) того, про що/кого може йтися у творі.

5. Читання учнями мовчки легенди «Богатирі».

Фізкультхвилинка

6. Перевірка первинного сприйняття змісту легенди з використанням зображень запорожців.

- Чи підтвердилися ваші припущення того, про що/кого розповідається в легенді? На що ви звернули увагу в цьому тексті? Над чим змусив замислитися вас твір? Що ви відчули, читаючи легенду? Такими, як на малюнках, ви уявили собі запорожців?

7. Повторне читання легенди учнями вголос з мотиваційною установкою.

- Прочитайте легенду. Позначте слова, значення яких вам не зрозуміле.

(Після читання учні зачитують слова, значення яких не розуміють).

8. Робота в парах. Постановка взаємних запитань.

8.1. Читання легенди абзацами.

8.2. Почергова постановка запитань одне одному.

9. Колективна робота.

9.1. Відповіді на запитання, розміщені наприкінці легенди.

9.2. «Озвучення малюнка до легенди».

Ф і з к у л ь т х в и л и н к а

10. Виконання різнорівневих завдань та їх перевірка (с.92).

11. Розвиток мовлення учнів.

11.1. Ознайомлення з планом.

- Прочитайте запис на дошці.

◆ Богатирі-запорожці.

◆ Умілі запорожці.

◆ Передбачливий кошовий.

◆ Непереможний народ.

11.2. «Керований переказ».

- Прочитайте легенду почергово за вказаними частинами.

(Після прочитування учнями кожної частини учитель ставить запитання, відповідь на яке обговорюють у парі. Після цього дитина відповідає. Застосовується прийом «багаторівневого опитування», після чого переказується зміст легенди).

◆ Який зовнішній вигляд мали богатирі?

◆ Що вміли робити запорожці? Ви насправді думаете, що запорожці вміли це робити?

◆ Яку чарівну силу мали люстерка? Чому запорожці їх використовували?

◆ Яким народом були запорожці? Як ви думаете, правильно чи неправильно вчиняли запорожці?

12. Творчо-практичне завдання учням.

- Пофантазуйте, чим би ви хотіли володіти, чого хотіли би навчитися, коли б жили серед запорожців.

13. Робота з «Понятійною таблицею».

- Діти, у «Понятійній таблиці» вказані пункти, за якими ви маєте розповісти про запорожців.

«Понятійна таблиця»

Запорожці	Зовнішній вигляд	Характеристика		Місце проживання	Твоє ставлення до запорожців
		рис характеру	поведінки		

14. Підсумок уроку.

14.1. Колективний розгляд книжки Михайленка Л. В. та ін. «Найцікавіше про Україну».

- Якщо ви хочете більше дізнатися про запорожців, якщо вас цікавить, яку вони мали вдачу, що цінували понад усе, наскільки любили свою землю та багато чого іншого, то ознайомтеся з цією книжкою. Вона дасть відповідь на запитання, які вас цікавлять.

14.2. Узагальнення читацького досвіду учнів.

- Які легенди познайомили вас з козаками, запорожцями? Що ви про них дізналися? Які почуття викликали у вас козаки, запорожці? Яка головна думка твору «Богатирі»? Які думки виникли у вас, прочитавши легенду «Богатирі».

15. Домашнє завдання.

Установити спільні риси козаків і запорожців у творах «Легенда про Україну» і «Богатирі». Прочитати відповідні рядки.

Тема. Корінь слова. Спільнокореневі слова

Мета. Розпочати формування в учнів поняття «спільнокореневі слова», провести спостереження над однаковим написанням кореня в спільнокореневих словах, звернути увагу дітей на семантичну і структурну спільність споріднених слів, виховувати любов до природи.

Дидактико-методичне забезпечення. Малюнкове зображення водія за кермом у вантажівці, підводного човна на воді.

План-конспект

1. Організація учнів до уроку.

2. Перевірка домашнього завдання з розгорнутим поясненням.

2.1. Перевірка виконаних завдань до вправи 4, с.80.

2.2. Актуалізація граматичних знань.

- Як називаються слова, до яких не можна поставити питання? Як пишуться службові слова з іншими словами? Чи можна вставити слово між прийменником та іменником. Вставте додаткове слово чи питання між прийменником та іменником у речення. «У маки залетів метелик», «На дереві з'явився яблуневий цвіт».

3. Підготовка учнів до засвоєння нових знань.

3.1. Робота з наочністю.

- Назвіть предмети, зображені на малюнках.

3.2. Спостереження за спільнокореневими словами.

- Хто водить вантажівку? (Водій) Складіть речення зі словом «водій» (Водій водить вантажівку). (Речення записується на дошці).

- Знайдіть у реченні близькі за змістом слова і поясніть, чому вони близькі:

Водій водить

- Позначте спільну частину цих слів:

Водій

водить.

3.3. Формулювання висновку: слова, які мають спільну частину і об'єднані одним значенням, називаються спорідненими.

3.4. Первинне закріплення нового матеріалу.

- Що бачите на іншому малюнку? Чому слово «вода» не буде спорідненим (словом – «родичем») словам «водій», «водить»?

- Доберіть до слова «вода» споріднені слова

Вода, водичка, водний (простір), підводний.

- Позначте спільну частину цих слів. Яку спільну частину мають ці слова? Що їх об'єднує за змістом? Як ми можемо назвати ці слова?

4. Робота з підручником.

4.1. Практичне засвоєння поняття «споріднені слова».

Виконання вправи 1, с.81.

4.2. Опрацювання змісту правила, с.81.

4.3. Зоро-слухове коментоване письмо. (Вправи 6, 7, с.82).

Фізкультхвилинка

5. Робота над вимовою і написанням слова «четвер». Самостійний запис назв днів тижня.

6. Використання нового граматичного матеріалу в мовленнєвій практиці.

6.1. Робота в парах (вправа 5, с.82).

6.2. Самостійна робота. Виписування спільнокореневих слів з тексту. (Вправа 2, с.82).

7. Підсумки уроку.

- Як називаються слова, які об'єднані одним значенням? Як по-іншому називають споріднені слова? Укажіть спільну частину (спільний корінь) у словах:

кле́н – кле́нок – кле́новий; хлі́б – хлі́бниця – хлі́бний. Доберіть спільнокореневі слова до слова «зелень», які відповідали би на питання «який?», «що робить?».

Позначте спільну частину. (Зелень – зелений – зеленіє). Утворіть спільнокореневі слова від слова «мир».

8. Домашнє завдання.

Вивчити правило, с.81. Вправа 3, с.82.

Тема. Корінь слова

Мета. Формувати в учнів поняття «корінь» з орієнтацією на його ознаки: спільна частина споріднених слів, основа лексичного значення і визначення загальної семантики спільнокореневих слів, збагачувати словниковий запас, виховувати естетичні почуття.

Дидактико-методичне забезпечення. Малюнкове зображення: риба, рибалка, казанок, картина із зображенням весни.

План-конспект

1. Організація учнів до уроку.

2. Перевірка домашнього завдання.

- Прочитайте списані слова. Укажіть спільну частину в кожному рядку слів.

3. Підготовка до засвоєння нового матеріалу.

3.1. Робота з наочністю.

- Розгляньте малюнки. Назвіть усі предмети. Який предмет «зайвий»? Чому?

А якщо рибалка вирішить зварити юшку (суп) з риби, то як ця страва називатиметься? (Рибна юшка).

3.2. Запис слів на дошці; визначення спільної частини в споріднених словах

Риба – рибка – рибалка – рибна

3.3. Формування висновку: спільна частина споріднених слів називається коренем, тобто корінь – це спільна частина близьких за змістом слів. Корінь на письмі позначають дужкою ( ).

4. Осмислення граматичного поняття «корінь».

4.1. Ознайомлення з правилом на с.83, аналіз його змісту.

4.2. Колективне виконання вправи 1 з частковим поясненням.

- Чому ви вказали на «зайві» слова, адже всі вони мають спільну частину? А слово «черга» є спорідненим до слів «черговий», «чергувати»?

4.3. Первинне закріплення нового матеріалу.

- Чи можна визначити корінь, дивлячись чи промовляючи одне слово? Чому не можна? Якими мають бути слова, у яких знаходимо корінь? (Спільнокореневі).

Визначіть корінь у словах: гриб – грибок – грибниця – грибник.

4.4. Самостійне виписування з тексту вправ 2 (с.83) споріднених слів, позначення кореня.

(Шпаки, у шпаківнях, шпаченята).

5. Засвоєння алгоритму визначення кореня слова.

5.1. Робота з підручником (с.83).

Виконання інструкції на прикладі слів: дощ (дощик, дощовий), лев (левиця, лев'ячий), ключ (ключик, ключове).

- Що треба зробити, щоб визначити в слові корінь.

5.2. Формулювання висновку.

Щоб знайти корінь, треба:

- 1) дібрати спільнокореневі слова;
- 2) порівняти їх;
- 3) виділити спільну для них частину.

6. Тренувальні вправи (за матеріалами підручника) на закріплення матеріалу.

6.1. Робота в парах (вправа 3, 6, 7 – усно; 9, 12 – письмово).

6.2. Колективна робота (вправа 5, 10) з розгорнутим поясненням виконаних завдань.

6.3. Формулювання висновків: у споріднених словах корінь об'єднує їх за змістом, значенням (правило, с.84).

6.4. Вправа для закріплення висновку. (Вправа 11, с.85).

7. Підсумки уроку.

- З якою частиною слова ви ознайомилися? Як визначити корінь у слові? Чим об'єднує корінь споріднені слова?

- Розгляньте картину. Яка пора року зображена? Доберіть до слова «весна»

споріднені (веснянка, весняний, веснонька). Який корінь у цих словах? Утворіть

споріднені слова від слова «краса» (красивий, красуня, красень, красуватися). Чи близькі за змістом дібрані слова? Що (яка частина слова) їх об'єднує?

8. Домашнє завдання.

Повторити правила. Вправа 8, с.84.

Тема. 3 історії українських міст

Матеріал до уроку. Як постало місто Львів.

Мета. Розвивати мислення і мовлення учнів, удосконалювати навички свідомого читання, пробуджувати інтерес до пізнання історії рідного краю.

Дидактико-методичне забезпечення. Медіафото м. Львів, книжка «Зростаємо українцями» – Харків: Юнісофт, 2015 (с.122-123).

План-конспект

1. Організація учнів до уроку.

2. Перевірка домашнього завдання.

- Які спільні риси мали козаки і запорожці в прочитаних легендах? Можливо, це одні і ті самі люди? Вам траплялося чути слова «козаки-запорожці»? Можливо, запорожці були нащадками козаків? Які слова в легенді «Богатирі» підтверджують вашу думку? (Діти зачитують відповідні рядки з твору).

3. Мотивація навчальної діяльності учнів.

3.1. Робота з медіасвітлинами м. Львова.

- Подивіться на світлини. Чи знайомі вам зображення? Це місто називають культурною столицею України. Воно старовинне і водночас сучасне, красиве, привабливе, працьовите і мрійливе. Місто, яке знають у світі, яке люблять українці, яке манить до себе туристів та гостей зі всіх куточків України, світу. Ви хочете дізнатися, що розповідають легенди про місто Львів?

4. Повідомлення теми уроку і мотивація навчальної діяльності.

5. Робота над змістом легенди «Як постало місто Львів».

5.1. Читання легенди вчителем.

Як постало місто Львів

Колись, у сиву давнину, жив-був один князь. От поїхав він раз на лови. Полював увесь день, а надвечір став на спочинок попід високою горою.

Довго чи недовго відпочивав, аж підходить до нього старець і каже:

– Недобре місце вибрав ти, князю. Гору цю кличуть горою Лева. Бачиш, он там чорніє печера – живе в ній величезний лев. Щоночі виходить той гаспид на пошуки поживи. Багато люду вже пожер, от селяни відсіль і повтікали. Цієї ж ночі не доведеться левові далеко ходити на лови, як звідси не підеш. Рятуй своє життя, князю.

– Мисливець не тікає від дичини, а полює на неї, – спокійно відказав князь.

– То помагай Бог! Як визволиш цей край від людожера, люди повік-віку дякуватимуть тобі, – з тими словами старець низенько вклонився і пішов своєю дорогою.

Споночіло, та князь і не думав спати. З мечем у руках стояв біля печери, чекаючи на звіра. І от наче грім прогуркотів удалині – то лунав грізний рик лева, що прокинувся голодний та лютий.

Скоро хижак показався з печери – великий, кудлатий. Недовго думаючи, князь широко змахнув мечем і стяв страшну голову звіра. Від лев'ячого рикуну здригнулися гори, і мертвий звір гримнувся на землю.

На честь тієї перемоги князь взяв собі ім'я Лев, а зображення грізного звіра помістив на своєму гербі. На сусідній горі, ще вищій від гори Лева, збудували замок. І навколо нього дуже скоро розселився люд, сподіваючись на захист князя від ворогів. Так і постало славетне місто Лева – Львів.

5.2. Перевірка первинного сприйняття змісту легенди.

Про що розповідає легенда?

Яку пораду дав старець князеві?

Як зреагував князь на застереження старця?

Що спонукало людей розселитися навколо замку?

5.3 Словниково-семантична робота.

- Поясніть значення слів: постало, поїхати на лови, гаспид, спочіло, лунав, лютий, стяти голову.

- Доберіть до цих близькі за значенням слова. (З'явилося, полювання, істота, що втілює у собі зло, потемніло, звучав (доносився), злий, відрізати (відрубати) голову).

5.4. Перечитування легенди з детальним емоційно-оцінним аналізом її змісту.

- Поміркуйте, чому легенда має таку назву? Які герої стали учасниками описаних подій? Яка частина легенди вам найбільше запам'яталася? Яку картинку ви найбільш яскраво уявили, читаючи/слухаючи твір? Хто з героїв легенди вам особливо сподобався? Що привабляло вас у цьому герої? Чи було вам страшно, коли? Що вас порадувало?

- Спробуйте роз'єднати суцільний рядок літер на окремі слова і прочитайте вислів.

Любиізнайсвійріднийкрай.

- Чи прочитаний вами вислів може стосуватися змісту легенди?

Ф і з к у л ь т х в и л и н к а

6. Розвиток мовлення учнів. «Мікрофон».

6.1. – Діти, використайте уявний мікрофон, висловіть свої думки, закінчуючи речення.

◆ На сьогоднішньому уроці для мене найбільшим відкриттям було ...

- ◆ Ознайомившись зі змістом легенди, мене вразило те, що ...
- ◆ Зміст легенди спонукає мене ...

(По два-три учні висловлюють думки по кожній позиції).

6.2. Характеристика образу князя.

- Яким ви собі уявили князя? На вашу думку, який зовнішній вигляд він мав? Які головні риси притаманні князеві? Князь вам подобається чи ні? Чим? Яка його риса вас найбільше вразила, чому? Як ви думаєте, яким було ставлення людей до князя? А ваше? Як увіковічили ім'я князя нащадки?

6.3. Підготовка до переказування легенди.

- Розташуйте у правильній послідовності розгортання подій в легенді.

- 5 Постало славетне місто Львів.
- 4 Загибель людожера.
- 1 На полювання.
- 3 В очікуванні звіра.
- 2 Зустріч князя зі старцем.

6.4. Переказування змісту легенди за запропонованим планом.

6.5. Гра «Так – ні».

- Дайте відповідь на запитання одним словом: «так» чи «ні».

- ◆ Події, описані в легенді, відбувалися недавно? (Ні)
- ◆ Князь після полювання відпочивав на березі річки? (Ні)
- ◆ Підійшов до князя старець? (Так)
- ◆ Старець порадив князеві рятувати своє життя? (Так)
- ◆ Князь відрубав голову леву? (Так)
- ◆ Князь на честь перемоги взяв собі ім'я Лев? (Так)
- ◆ Місто Львів назване на честь князя? (Так)

7. Підсумки уроку.

- Що ви дізналися з легенди? Чи можна вчинок князя назвати героїчним, відважним, чому? Як би ви вчинили на його місці? Поміркуйте, що могло би трапитися, якби не зустріч князя зі старцем?

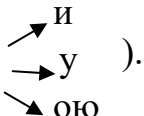
- У мене в руках книжка «Зростаємо українцями». Усім допитливим вона розкриє багато цікавого про нашу історію. Перегляньте її в позаурочний час.

8. Домашнє завдання.

Підготувати запитання, відповіді на які вам би хотілося отримати від князя, старця?

Тема. Основа та закінчення слова

Мета. Ознайомити учнів з поняттями «основа та закінчення слова», розкрити граматичні функції закінчення слова (формальна ознака – змінна частина слова: синтетична роль – служить для зв'язку слів з іншими словами), сприяти розвитку мислення, виховувати любов до природи.

Дидактико-методичне забезпечення. Змістовий компонент підручника (с.86-88), схема-зображення (книга).

План-конспект

1. Організація класу до уроку.
2. Перевірка домашнього завдання.
  - 2.1. Пригадування змісту правила.
    - Діти, закінчіть речення.
      - ◆ Спільна частина споріднених слів називається ...
      - ◆ У споріднених словах корінь об'єднує їх ...
      - ◆ Спорідненими називаються слова, які мають спільний ... і близькі за ...
      - ◆ Споріднені слова по-іншому називають ...
      - ◆ Слова з одним і тим же коренем називаються ...
  - 2.2. Визначення кореня у вказаних словах.
    - Назвіть корінь у словах:
горішина, горішок, горішки;
чистота, чистий, чистити;
сад, садок, садівник.
  - 2.3. Перевірка вправи 8 (с.84).
3. Повідомлення теми і мети уроку.
4. Підготовка до засвоєння нового матеріалу.
  - 4.1. Коментований запис тексту. (Текст до уроку записується на дошці).

Книга

Книга – твій друг і учитель. Без книги не існує життя. Тому треба берегти книгу. З книгою треба дружити.

- 4.2. Спостереження над змінною частиною слова.

- Яке слово повторюється в кожному реченні? Подивіться на схему-зображення.

- Яка спільна частина (корінь) у всіх формах слова «книга»? Яка змінна частина у всіх формах цього слова?

4.3. Формування висновку.

Змінна частина слова називається закінченням.

4.4. Спостереження за роллю закінчень.

- Послухайте текст «Книга» ще раз. У всіх реченнях тексту слово «книга» я промовлю з одним і тим же закінченням -а. (Учитель читає речення).

- Що спостерігається? (Речення неправильні, слова не пов'язані між собою). Від чого залежить зв'язок слів у реченні?

4.5. Формулювання висновку.

Закінчення служить для зв'язку слів у реченні.

5. Робота з підручником.

5.1. Осмислення змісту правила про закінчення слова (с.86).

- Прочитайте правило. Що таке закінчення? Для чого служить закінчення?

5.2. Вправи на закріплення нового матеріалу.

Виконання вправ 1-3 (усно з розгорнутим поясненням, с.86).

Списування з виконанням завдання (вправа 4, с.86).

6. Самостійне ознайомлення з поняттям «основа слова».

6.1. Ознайомлення зі змістом правила (с.86) та його осмислення.

- Яку частину слова називають основою слова? Яка частина слова називається основою? Як позначається основа слова?

7. Закріплення понять «основа та закінчення слова».

7.1. Усне колективне опрацювання змісту та завдань вправ 5-7 (с.87) з частковим поясненням.

7.2. Виконання вправи 8 (с.87) з розгорнутим поясненням запису споріднених слів до вказаних і позначення у них кореня.

7.2. Удосконалення вмінь по сукупності ознак розпізнавати нове граматичне поняття серед інших (вправа 9, с.88).

8. Підсумки уроку.

8.1. Відгадування загадки.

Нас слова міняють часто,

І, звичайно, це – на щастя,

Бо якби ми не мінялись,
То слова не поєднались. (Закінчення)

8.2. Вивчення напам'ять вірша.

Якщо змінюєш ти слово,
то незмінна там основа.
Ту частину, що міняли,
Ми закінченням назвали.

С. Сторожев

8.3. Узагальнення-підсумки

- З якими частинами слова ви ознайомилися? Яку частину слова називають закінчення? Для чого служать закінчення? Як називається частина слова без закінчення?

- Визначіть закінчення та основу в словах: земля, сонце, небо, зорі, місяць. Яке зі слів складається лише з основи? У кожній парі слів вкажіть слово, яке має тільки основу: день – денний, ніч – нічка, вечір – вечірня, друг – дружба.

9. Домашнє завдання.

Вивчити правила на с.86.

Виконати вправу 10 (с.88).

10. Виконання завдань з рубрики «Перевір себе».

1. Назви службові слова.

Місто, село, річка, від, біля, море, озеро, над, під, про.

2. До службових питань:

А не ставляться;

Б ставляться;

В інколи.

3. Службові слова в реченні служать:

А для зв'язку слів;

Б для краси;

В для вираження емоцій.

4. У реченні службові слова пишуться:

А разом;

Б окремо;

В через риску.

5. Без службових слів речення:

А не набуває змісту;

Б набуває змісту;

В не викликає емоцій.

6. Серед запропонованих слів назви прийменники.

Між, будинок, двір, перед, за, із, небо, повітря, у, до, біля.

7. Прийменники з іншими словами пишуться:

А окремо;

Б разом;

В через риску.

8. Між прийменниками та іншим словом вставити питання чи інше слово:

А можна;

Б не можна;

В інколи.

9. Склади речення із прийменниками над, біля.

10. Назви пари прийменників, протилежних за змістом.

На – під. Біля – близько, в – із, у – в.

11. Назви пари прийменників, близьких за змістом.

Серед – між, до – після, край – біля, за – перед.

12. У реченні «У кожного з нас є маленьке сонце», назви прийменники.

Тема. Мудра квіточка

Матеріал до уроку. Краса й здоров'я – цілий рік.

Мета. Розвивати в учнів мовлення і мислення, спонукати їх до роздумів щодо мотивів поведінки дійових осіб, формувати оцінні судження, удосконалювати вміння читати діалог, навички свідомого й виразного читання, виховувати любов до природи і навчати насолоджуватися красою.

Дидактико-методичне забезпечення. Медіазображення квітів, про яких йдеться в легенді, предметне зображення квітки безсмертника.

План-конспект

1. Організація класу до уроку.

2. Перевірка домашнього завдання.

- Як називається легенда, у якій головними героями є князь, старець? Які питання ви підготували цим героям і хотіли би отримати від них відповіді?

(Учитель може звертатися до учнів з метою уточнення, доповнення уявної відповіді героїв легенди).

3. Повідомлення мети й мети уроку.

4. Підготовка учнів до сприйняття змісту легенди «Краса й здоров'я – цілий рік».

4.1. Розгляд медіазображень квітів: лілей, тюльпанів, нарцисів, троянд; любистку, волошок, барвінку, деревію, безсмертника.

- Розгляньте зображення. Чи можемо ми стверджувати, що квіти є окрасою землі? Які квіти є вашими улюбленими? Розкажіть про них. З яких квітів вам би хотілося скласти букет мамі з нагоди її Дня народження.

4.2. Лексико-семантична робота.

- Поясніть, як ви розумієте значення слів: незгода, незрівнянні, хвальба, пхатися.

5. Опрацювання легенди «Краса й здоров'я – цілий рік».

5.1. Первинне ознайомлення зі змістом легенди. Комбіноване читання за схемою: учні – вчитель.

5.2. Емоційно-оцінна бесіда за змістом прочитаного.

- Який момент легенди вам сподобався найбільше? Чому? Яка частина легенди вам краще запам'яталася? Що ви уявили найяскравіше, слухаючи легенду? Яка з квіток виявилася наймудрішою? Яка суперечка виникла між квітами? Хто мав залагодити суперечку? Чому, на вашу думку, Господь дав квіточці ім'я Безсмертник? Яке ваше ставлення до ситуації, описаної в легенді? Які думки і почуття викликала у вас легенда?

5.3. Вибіркове читання-відповідь на запитання вчителя?

- Дайте відповідь словами легенди.

- ◆ Які квіти подумали, що вони найбільше потрібні людям і чому?
- ◆ Яке повелися інші квіти?
- ◆ Як вчинив Бог з квіточками?
- ◆ З яким проханням до Бога звернулась квіточка?
- ◆ Як Бог винагородив квіточку за її мудрість?
- ◆ У яких словах квіточки проявлена її мудрість?

6. Розвиток мовлення учнів.

Запис на дошці.

- Прочитайте прислів'я. Поясніть, як ви розумієте їх зміст.

- ◆ Щасливо там жити, де вміють дружити.
- ◆ Не хвали себе, нехай тебе хвалять інші.
- ◆ Увічливих і скромних скрізь поважають.
- ◆ Хто людям добра бажає, той і собі має.
- ◆ По можливості не кривди і мурашку.

- Поміркуйте, чи можуть прислів'я бути порадами героям легенди? Яким квітам ви дасте ці поради? Свою відповідь обґрунтуйте.

7. Робота з методичним апаратом легенди.

7.1. Аналіз змісту малюнка.

7.2. Відповіді на запитання.

7.3. Виконання та перевірка різнорівневих завдань.

8. Читання діалогів між героями легенди. Визначення основної думки твору.

9. Підсумки уроку.

- Хто з героїв легенди вас розчарував? Чому? Яке призначення квітів на землі? Поміркуйте і скажіть, чому саме безсмертнику випала нагода/честь дарувати людям красу і здоров'я цілий рік.

10. Домашнє завдання.

Розглянути малюнок до легенди. Визначити частини твору, якими можна «озвучити» малюнок.

11. Виконання завдань з рубрики «Перевір себе».

1. Як називається розділ, який познайомив тебе з легендами?

2. Про що розповідається в «Легенді про Україну»?

3. Дванадцятьма мовами вміли говорити:

А запорожці;

Б турки.

Слова: «Мисливець не тікає від дичини, а полює на неї» належить:

А старцеві;

Б князеві.

4. Про незгоду поміж квітами йдеться в легенді.

А «Богатирі»;

Б Краса й здоров'я – цілий рік.

Тема. Увічливість та гарні манери

Мета. Розвивати мовлення учнів, збагачувати словниковий запас, виховувати моральні якості.

Дидактико-методичне забезпечення. В. Наумчук, М. Наумчук. Зошит з розвитку зв'язного мовлення. 2 клас.

План-конспект

1. Організація учнів до уроку.

2. Повідомлення теми уроку і мотивація навчальної діяльності.

3. Бесіда.

- Як ви розумієте, що таке увічливість, бути увічливим? А що розумієте під висловом: «У нього/неї гарні манери»? Чи ви бачили мультфільми, телепередачі, в яких розповідається про гарні манери? Поміркуйте, чи завжди слід бути увічливим, дотримуватися гарних манер, чому? Якою ви уявляєте собі увічливу людину? У яких випадках завжди слід дотримуватися гарних манер? На вашу думку, людина з гарними манерами завжди є ввічливою?

4. Робота з зошитом.

4.1. Виконання завдань 1, 2 (с.61).

4.2. Читання та розгорнуті відповіді на запитання-завдання (завд. 3, с.52).

4.3. Обговорення ситуацій (завдання 4, с.52-53).

4.4. Робота в парах.

◆ Аналіз ситуацій, зображених на малюнках (завдання 5, с.53).

◆ Запис слів увічливості (с.53).

Фізкультхвилинка

4.5. Бесіда-роздуми над запропонованими порадами (завдання 6, с.54).

- З якими порадами ви ознайомилися? Які з них вам найбільше до вподоби? Як можна характеризувати людину/дитину, яка дотримується цих рекомендацій? (Увічлива, вихована, інтелігентна, гречна, хороша, ласкава, гарна, мила, славна, сердечна, люб'язна, добросердна...) Кому зі своїх близьких ви дасте подібні рекомендації? Якими порадами неодмінно скористаєтеся самі?

4.6. Читання вірша М. Чумарної «Звертання» та аналіз його змісту (завд. 7, с.55).

- Прочитайте вірш. Як ви думаєте, між ким відбулася розмова, описана авторкою? Як ви вважаєте, чого навчає нас описана авторкою ситуація? Дайте відповідь словами вірша.

- Перегляньте вірш. Позначте слова, які би ви хотіли вживати у власному мовленні.

- Прочитайте вірш в особах. Які поради ви можете дати одному з героїв вірша? Як ви думаєте, він візьме до уваги ваші рекомендації?

- Запишіть слова-звертання, які ви використовуєте у своєму мовленні.

(Дорогий друже, шановна ..., люба, я радий/а вас/тебе бачити...)

5. Підсумки уроку.

- Про що йшлося сьогодні на уроці? Поміркуйте, чи людина з гарними манерами є людиною, яка дотримується правил мовленнєвої поведінки? Як можна назвати людину, яка знає та вміє правильно поводитися? (Поштива, увічлива, коректна, шаноблива, привітна, чемна, тактовна...) Як ви вважаєте, слова звертання, вітання, прощання, побажання, прохання, запрошення, подяки, вибачення є ознакою правил культури спілкування? Які слова увічливості ви завжди будете використовувати у власному мовленні?

ПОЗАКЛАСНЕ ЧИТАННЯ

Тема. Давно те діялось

Мета. Розвивати мислення і мовлення учнів, формувати вміння орієнтуватися у книжці за її назвою і змістом (оглав), виховувати шанобливе ставлення до історичного минулого нашої держави.

Дидактико-методичне забезпечення. Книжки: «Українські легенди», прислів'я, лічилки, скоромовки, загадки», «Лицарі волі» В. А. Пухнач. Вогник добра.

План-конспект

1. Організація учнів до уроку.

2. Повідомлення теми уроку і мотивація навчальної діяльності.

3. Робота з виставкою книжок. Розв'язування задач з орієнтування в дитячих книжках.

- Прочитайте тему уроку (запис на дошці). Розгляньте обкладинки книжок, які є на виставці? Поміркуйте, чи відповідають назви книжок темі уроку. Що треба зробити, щоб переконатися у правильності ваших відповідей?

(Кожну книжку з трьох представлених на виставці розглядають посторінково, акцентуючи увагу на обкладинці, титульній сторінці та сторінці, на якій видрукуваний «зміст» книжки).

- Яка з книжок є «зайвою» на виставці? Чому ви так думаєте? Доведіть правильність ваших відповідей з використанням книжки. (Це книжка, яка містить казки і оповідання про дітей, малюнки розповідають про сучасних школярів, дітей, а назва творів не відповідають темі уроку).

- Яка з книжок вам відома? Де і коли відбулася «зустріч» з книжкою? Що цікавого ви довідалися, розглянувши або прочитавши книжку? Розкажіть.

- Розгляньте всі разом книжку «Лицарі волі». Як ви думаєте, кого називали лицарями? Хто, на вашу думку, є лицарем волі? Про яких лицарів волі розповідається в книжці? (Богдана Хмельницького, Олексу Довбуша, Устима Кармелюка). Про кого з них ви би хотіли дізнатися? (Діти називають). Цікаво знати, це легенда чи оповідання? Розгляньмо зміст книжки. (Учитель акцентує увагу дітей на прізвища письменників, які є авторами творів. За бажанням учнів учитель знайомить їх з одним із творів у скороченому вигляді: окремі уривки читає, інші – розкажує, щоб не втомлювати учнів).

4. Бесіда-роздуми над прослуханим твором.

- Про кого ви прослухали твір? Де відбувалися події, описані у творі? Що вас найбільше вразило, слухаючи твір? Яким ви уявили собі головного героя твору?

Що хвилювало цього героя? Як він боровся за те, про що мріяв? Хто допомагав героєві у здійсненні його мрій? Чи були бідні люди вдячні за вчинки свого доброзичливця? Як ви можете характеризувати його?

5. Самостійне знайомство учнів з новою книжкою.

- Розгляньте книжку «Українські легенди, прислів'я, лічилки, скоромовки, загадки». Будьте дослідниками. Твори яких жанрів увійшли до книжки. Як ви про це дізналися? (За назвою книжки, надписами на титульній сторінці). Ви хочете знати про походження назв міст, річок, квітів?.. Прочитайте зміст. Про назви яких міст розповідають легенди? Походження назви якого міста вас цікавить? (Учні самостійно або в групах читають обрану легенду). Поділіться отриманою інформацією з друзями.

(У разі відсутності даної книжки для кожного учня класу, можна запропонувати легенду Н. Гуркіної «Про Софію Київську», роздрукувавши її для кожного учня. Легенда пропонується в конспекті для вчителя).

6. Самостійне читання легенди Н. Гуркіної «Про Софію Київську», аналіз змісту легенди.

Легенда «Про Софію Київську»

У давні часи жив князь Ярослав. За добру вдачу й гострий розум прозвали його Мудрим.

Князь був християнином і, щоб показати свою любов до Бога, вирішив побудувати храм.

Ще на бачила наша земля такої святині! До неба підіймалися стіни, а прикрашали їх тринадцять бань. Були вони, наче дванадцять апостолів на чолі з Ісусом Христом.

Всередині храму, як у казці: усі стіни в малюнках! На них і родина князя, і лики святих... все прикрашено золотом та сріблом, дорогоцінним камінням.

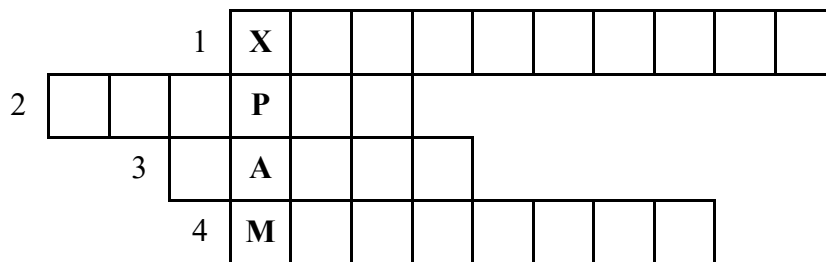
Та храм був не тільки місцем для молитви: мудрий Ярослав зібрав під його стінами бібліотеку, У ній математика, і граматика, і літописання.... За цими книгами діти вчилися читати та писати.

Не один день будував диво-храм Ярослав. Не одне літо минуло, поки завершилися всі роботи. Довгі десять років пішло на те, щоб під блакитним небом засяяв собор – Софія Київська. Вона й досі стоїть. А назва храму означає «мудрість».

Наталія Гуркіна

- Хто автор легенди? Чому храм називається святинею? Хто прийняв рішення про будівництво Софії Київської? Що зібрав під стінами храму Ярослав Мудрий? Що означає назва храму? Чи були ви у Софії Київській? Якщо так, то розкажіть, що вас найбільше вразило.

Розв'яжіть кросворд.

1. За вірою князь був ...
2. Ярослава називали ...
3. Всередині у храмі, як у ...
4. Назва храму означає ...
7. Рекомендації до позаурочної діяльності учнів.

Пошукайте вдома чи в класній бібліотеці книжки, в яких є легенди, розповіді, оповідання про минуле життя нашого народу і принесіть їх. Розкажіть про них друзям. Разом оформіть у класі книжкову виставку на тему «Давно те діялось».

Тема. Перевір себе (2 год)

Мета. З'ясувати ефективність засвоєння учнями матеріалу з вивченої теми, визначити рівень сформованості практичних умінь і навичок, формувати навички самостійної роботи, виховувати охайність та дотримання правил мовленнєвої поведінки.

Дидактико-методичне забезпечення. В. Наумчук, М. Наумчук. Зошит з української мови та читання. 2 клас. Частина 2.

План-конспект

1. Організація учнів до уроку.
2. Повідомлення теми й мети уроку.
3. Робота з текстом «Легенда «Про Софію Київську» (див. зошит, с.34-35).
4. Вибіркове письмо (завдання 2, с.35).
5. Виконання завдань на визначення службових слів (завдання 3, 4, с.35).
6. Добір службових слів до вказаних іменників (завдання 5-8, с.36-37).

Фізкультхвилинка

7. Текстова перевірка досягнень учнів (с.37-38).
8. Перевірка засвоєння поняття «спільнокореневі слова (завдання 1-3, с.39).
9. Виконання завдань на визначення основи, кореня, закінчення слова (завдання 4-8, с.39-41).
10. Тестова перевірка досягнень учнів (с.41-42).

Фізкультхвилинка

11. Написання диктанту «Мир».

Мир потрібен кожній людині в різних країнах. Людина народжується, щоб радіти, милуватися квітами, прислухатися до шелесту листя, щоб жити і працювати разом з усіма. Усе це можливе тільки в мирному житті. (Г. Почепцов). (33 слова).

12. Самоперевірка написаного.

13. Підсумки уроку.

- Які завдання ви виконували швидко, без особливих зусиль? Виконання яких завдань викликало у вас труднощі, чому? З якими завданнями вам би хотілося попрацювати ще раз? Яке завдання подумки перенесло вас у сиву давнину? Чого навчають вас записані прислів'я?

ДОСЛІДЖЕННЯ І КОНСТРУЮВАННЯ РЕЧЕНЬ. УСЕ ТАК ЦІКАВО ДОВКОЛА

УКРАЇНСЬКА МОВА

Тема. Поняття про речення

Мета. Ознайомити учнів з реченнями як синтаксичною одиницею на функціональній основі, допомогти дітям усвідомити, що речення – необхідний мінімум для вираження думки, розвивати мовлення, виховувати любов до природи.

Дидактико-методичне забезпечення. Запис речень на картках, дошці, картки із завданнями для групової форми роботи.

План-конспект

1. Організація учнів до уроку.

2. Підготовка учнів до сприйняття нового матеріалу.

- Послухайте текст. Визначіть, скільки в ньому речень.

Прийшла весна. // Зацвіла верба. // Вона стала схожа на золотий букет // Пахнуть медом її котики. // Поспішають до верби гості. // Гудуть над деревом бджоли, джмелі. // (6 речень).

- Скільки речень у тексті? Як ви визначили їх кількість? (За паузами між реченнями).

3. Повідомлення теми уроку і мотивація навчальної діяльності.

4. Сприймання й первинне усвідомлення матеріалу.

4.1. Порівняння груп слів. Визначення серед них речення. Вправа 1 (усно) (с.95).

4.2. Виділення паузами речень. Розв'язання завдань, указаних в інструкції до вправи 2 (усно; с.95).

5. Осмислення нових знань.

5.1. Побудова речень за запитаннями вчителя (усно).

- Де ви народилися?

- Де вирости і почали ходити до школи?

- Як називається ваше село (місто)?

- Ваше село (місто) є вашою маленькою батьківщиною?

- Як називається наша Батьківщина?

- Яке місто є її столицею?

5.2. Складання речень за зразком.

- Складіть речення за зразком. (Запис на дошці).

Ранок. Сонечко зазирнуло у віконце. Тарасик прокинувся. Час збиратися до школи.

5.3. Робота в групах. Робота з деформованим реченням.

- Діти, на картках написані слова, з яких вам треба скласти речення.

1 група. Ввічливих, шанують, і лагідних, скрізь.

2 група. Добре, краще, за, і, слово, цукор, мед.

3 група. На, добротою, відповідають, лагідність.

4 група. По, впізнають, роботі, майстра.

- Прочитайте утворені речення.

(Ввічливих і лагідних скрізь шанують.

Добре слово краще за цукор і мед.

На лагідність відповідають добротою.

По роботі майстра впізнають).

- Чого навчають ці висловлювання?

6. Узагальнення ознак поняття «речення».

6.1. Виконання вправи 3 (с.95) та її перевірка.

- Скільки речень вами записано. На які ознаки ви орієнтувалися, визначаючи кількість речень? (На крапки наприкінці речень, на завершену думку в кожному реченні).

6.2. Опрацювання змісту вправи 4 і завдань до неї (с.96; усно).

6.3. Робота над правилом (с.96).

6.4. Самостійна робота (вправа 5, с.96).

◆ Читання тексту.

◆ Вибіркове списування з виконанням завдання.

7. Підсумки уроку.

7.1. Тест узагальнення. Закінчіть речення.

◆ Речення складається зі ...

◆ Речення виражає ... .

◆ Перше слово в реченні пишуть з ...

◆ Наприкінці речення ставиться ...

7.2. Складіть речення зі слів: пишається, струнка, собою, берізка; дощик, землю, напуває, спраглу, водою.

8. Домашнє завдання.

Вивчити правило, с.96. Вправа 6.

Тема. Чудеса повсюди

Матеріал до уроку. С. Дерманський «Чудо із чудес».

Мета. Розвивати мовлення і мислення учнів, спонукати їх до роздумів, удосконалювати навички свідомого і виразного читання, заохочувати до спостережень, виховувати інтерес до довкілля.

Дидактико-методичне забезпечення. Інтернет-ресурси про сім чудес світу; смайлики із зображенням різних емоцій.

План-конспект

1. Організація учнів до уроку.

2. Мотивація навчальної діяльності учнів.

2.1. Читання легенди «Краса її здоров'я – цілий рік»; «озвучення» малюнка.

2.2. Бесіда .

- Які почуття викликав у вас зміст легенди? Яка з квіток виявилася наймудрішою? У чому проявилася її мудрість? Яким іменем нагородив її Господь? Як ви думаєте, чи варто було взагалі сперечатися квітам?

- Пофантазуйте, які чудеса можуть творити на землі квіти?

3. Повідомлення теми уроку і мотивація навчальної діяльності.

4. Підготовка учнів до сприймання вірша С. Дерманського «Чудо із чудес».

4.1. Вільні висловлювання учнів на запитання.

- Чи любите ви спостерігати за чим-небудь? Що вас приваблює під час спостережень? Що вас захоплює? Чи замислювалися ви, як це відбувається? Пригадайте, які найдивовижніші явища (речі, події...) викликали у вас захоплення. Які емоції ви переживали при цьому?

4.2. Робота з наочністю. Розповідь учителя.

- Перегляньте відеофільм про чудеса світу.

Таких чудес на Землі безліч. Кожного з нас дивують не лише якісь великі відкриття, а й маленькі дрібнички, що стали супутниками нашого повсякденного життя. Озирнімося довкола. Хіба нас не дивує, як зводять собі житло маленькі мурашки, як на синьому небі кудись поспішають хмаринки-коники, як бджілка збирає нектар, як розпускає троянда свої пелюстки, як соняшник повертає свою голівку за сонцем... Цих «як» – безліч. Треба мати бажання бачити ці дива, які нас оточують. Уже відомий вам поет Сашко Дерманський вміє помічати чудеса, навчає бачити їх, описуючи дива в своїх творах.

(Довідка для вчителя: сім чудес світу – це визначні пам'ятки людства: др. – єгипетські піраміди; храм Артеміди в Ефесі (близько 550 р. до н.е.); Мавзолей в

Галікарнасі (середина 4 ст. до н.е.); терасні, т.зв. висячі сади Самираміди у Вавілоні (7 ст. до н.е.); статуї Зевса в Олімпії (430 р. до н.е.), Геліоса в Родосі (292-280 рр. до н.е.); маяк в Александрії (близько 280 р. до н.е.)

5. Опрацювання вірша С. Дерманського «Чудо із чудес».

5.1. Читання вчителем вірша.

5.2. Перевірка первинного сприйняття змісту вірша учнями.

- Про що написав автор вірш? Які чудеса здивували автора? А що здивувало вас? Які почуття викликав у вас прослуханий вірш?

5.3. Читання вірша з «використанням прийому різночитання».

(Учитель читає вірш двічі, кожного разу з іншою інтонацією, а потім просить дітей порівняти інтонаційне прочитування вірша. – У якому випадку вам більше сподобалося? Чому?)

5.4. Читання вірша учнями за частинами.

- Прочитайте рядки, в яких автор:

1. Стверджує, що чудеса бувають різні, їх лише треба побачити.

2. Говорить про чудеса, які його здивували.

3. Переконає про найбільше чудо із чудес.

5.5. Читання учнями вірша вголос. Емоційно-оцінна бесіда.

- Прочитайте вірш ще раз.

- Що вам найбільше сподобалося у вірші?

- Які слова використав автор, щоб вам це сподобалося? Що відкрив вам автор у житті? Чи має це для вас значення?

- Розгляньте малюнок до вірша. Що допоміг автор побачити художнику? Підтвердіть свої думки словами вірша. Поміркуйте, чи містить вірш слова, якими сам автор висловлює основну думку. Зачитайте їх.

Ф і з к у л ь т х в и л и н к а

5.6. Емоційне читання вірша відповідно до вказаних емоцій.

5.7. Робота з методичним апаратом до вірша.

◆ Робота в парах. Відповіді на запитання, вміщені в кінці твору.

◆ Виконання та перевірка різнорівневих завдань.

5.8. Виразне читання вірша учнями.

6. Підсумок уроку.

- Які слова (рядки) використав автор, щоб спонукати вас бачити чудеса довкола себе? Які думки з'явилися у вас після опрацювання вірша?

- Уявіть собі, що ви зустрілись з автором. Про що би ви запитали його? Якими думками поділилися з поетом?

7. Домашнє завдання.

Запитати в дорослих членів родини про чудеса, які їх вразили. Вивчити рядки вірша, які найбільше сподобалися, напам'ять (за бажанням).

Тема. Розповідні речення

Мета. Закріплювати в учнів поняття про речення як функціональну одиницю мовлення, розширювати уявлення про розділові знаки наприкінці розповідних речень, навчати правильно інтонувати речення, виховувати любов до природи.

Дидактико-методичне забезпечення. Картки з розділовими знаками: крапка, знак оклику; словами «так», «ні».

План-конспект

1. Організація учнів до уроку.

2. Перевірка домашнього завдання.

2.1. Зачитування учнями записаних речень. Називання слів, наприкінці яких чується звук [а] (весна, прокинулася, земля, листя).

2.2 Узагальнення ознак речення.

Гра «Так чи ні».

- Дайте відповідь одним словом: «так» чи «ні».

◆ Речення може складатися з одного слова, яке виражає закінчену думку. (Так)

◆ У реченні слова пов'язані між собою за змістом. (Так)

◆ Речення – це слово або група слів, які не пов'язані між собою, і не виражають закінченої думки. (Ні)

◆ Речення – це слово або група слів, пов'язаних між собою слів, що виражають закінчену думку. (Так)

- Послухайте текст. Визначіть кількість речень у тексті.

Красень Ужгород щороку вабить до себе туристів. Сьогодні це одне з наймальовничіших міст України. В Ужгороді багато історичних пам'яток.

◆ У тексті 5 речень? (ні) А скільки? (3).

3. Повідомлення теми уроку і мотивація навчальної діяльності.

4. Підготовка до засвоєння нового матеріалу.

4.1. Робота в парах. Виконання вправи (с.97) та завдань до неї.

4.2. Визначення ознак поняття «розповідне речення».

- Послухайте текст і визначіть скільки речень у ньому.

У Карпати прийшла весна. У гірських краях весна прекрасна. Гори кличуть до себе мандрівників. (3 речення).

- Про що розповів вам текст? Куди завітала весна? Якою є весна у гірських краях? Кого до себе кличуть гори?

4.3. Дослідження назви «розповідне речення».

- Поміркуйте, від якого слова пішла назва «розповідне речення».

5. Осмислення нових знань. Робота з підручником.

5.1. Ознайомлення з правилом, с.97; аналіз його змісту.

5.2. Виконання вправ 2, 3; с.97.

5.3. Самостійне опрацювання правила на с.98.

5.4. Коментоване письмо (вправа 4, с.98).

5.5. Пояснювальний слуховий диктант.

- Діти, наприкінці кожного речення, ви вже про це знаєте, ставлять відповідний розділовий знак. Карткою покажете, який розділовий знак ви поставите наприкінці кожного речення. Поясніть чому.

Як чудово в лісі! Дятел бадьоро стукотить по дереву. Він не вміє співати. Замість пісні птах вистукує дзьобом.

6. Підсумки уроку.

- З якими реченнями ви ознайомилися на уроці? Чому вони мають таку назву? Які розділові знаки можуть стояти наприкінці розповідних речень? Коли наприкінці розповідних речень треба ставити знак оклику? Наведіть приклади таких речень.

7. Домашнє завдання.

Виконати вправу 5 (с.98). Поміркувати, що об'єднує вірші А. Костецького «Весна» та С. Дерманського «Чудо із чудес».

Тема. Відкриття Левченчука

Матеріал до уроку. П. Утевська «У краплині води».

Мета. Розвивати мовлення і мислення учнів, пробуджувати інтерес до пізнання нового, удосконалювати вміння працювати з текстом, виховувати моральні якості.

Дидактико-методичне забезпечення. Зображення (предметні, малюнкове) мікроскопа, лупи, підзорної труби.

План-конспект

1. Організація учнів до уроку.

2. Перевірка домашнього завдання.

2.1. Бесіда-розповідь учнів.

- Чи поділилися ваші близькі своїми спогадами про те, що їх вразило? Що вас здивувало в їхніх розповідях? Якою отриманою інформацією вам би хотілося поділитися друзями?

2.2. Виразне читання вірша С. Дерманського «Чудо із чудес».

Коментар учнів про чудеса довкола як підтвердження головної думки вірша.

3. Повідомлення теми і мети уроку.

4. Підготовка учнів до сприйняття змісту твору П. Утевської «У краплині води».

4.1. Мотивізаційна установка.

- Як ви думаєте, чи можна щось побачити в краплині води на долоньці (склі, тарілці, склянці...)? А якщо використати ось такі предмети? (Учитель демонструє зображення мікроскопа, лупи; труби).

4.2. Робота з наочністю.

- Як ви думаєте, де використовують ці предмети? З якою метою їх використовують люди? Найпоширеніше застосування мікроскопа, лупи, труби знаходять у яких галузях науки, життя? (Хімії, біології, медицини, космонавтики, мореплавстві, астрономії...)

4.3. Лексико-семантична робота.

- Розкрийте значення слів: чепурна, дозвілля, вирує, неквапно, перетинали, сотворіння, – добираючи до них близькі за значенням.

5. Робота над твором П. Утевської «У краплині води».

5.1. Читання твору за схемою: учитель (1, 3-7 абзаци) – учні (2, 8-9 абзаци).

5.2. Перевірка первинного сприйняття змісту твору.

- Про що ви дізналися з прочитаного твору? Що вас зацікавило у творі? Чи можна Левенчука назвати вченим? Поміркуйте, чи зрозумів винахідник збільшувальних скелець їх значення для людей.

5.3. Читання твору учнями вголос за логічно завершеними частинами та їх переказування .

- ◆ Голландський майстер скла.
- ◆ Повсякденне життя Левенчука.
- ◆ Рішення Левенчука.
- ◆ Життя у краплині води.
- ◆ Левенчукові скельця на службі вчених.

5.4. Робота в групах.

- ◆ Відповіді на запитання, вміщені наприкінці твору.
- ◆ Виконання та перевірка різнорівневих завдань.
- ◆ «Озвучення» змісту малюнка словами тексту.

5.5. З'ясування основної думки твору.

5.6. Висновки-узагальнення.

- Як ви вважаєте, захоплення Антоні Левенчука приносило йому задоволення? Що найбільше здивувало майстра під час використання збільшувальних скелець? Хто сьогодні мав би згадувати великого майстра і бути йому вдячним?

Як ви думаєте, пам'ять про голландця Левенчука будуть зберігати люди, чому?

6. Підсумки уроку.

- Що нового ви дізналися на уроці? Яке відкриття ви зробили для себе? А Левенчук зробив яке відкриття? Хто використовує винахід голландця в наш час? З якою метою вони це роблять?

7. Домашнє завдання.

Розповісти рідним про голландського майстра.

Тема. Питальні речення

Мета. Ознайомити учнів з реченнями, різними за метою висловлюваннями та інтонацією, навчати правильно інтонувати питальні речення, збагачувати словниковий запас дітей, виховувати бережне ставлення до природних багатств.

Дидактико-методичне забезпечення. Картки з питальними словами (або «Карусель запитань»).

План-конспект

1. Організація учнів до уроку.

2. Перевірка домашнього завдання.

2.1. Актуалізація читацької пам'яті учнів.

- Про які дива написав у своєму вірші А. Костецький? А про які чудеса розповів С. Дерманський? Чи близькі за значенням слова «чудесні», «дива»?

2.2. Перевірка виконаного завдання до вправи 5.

3. Повідомлення теми у мети уроку.

4. Мотивація навчальної діяльності учнів.

4.1. Мовна цікавинка. Розповідь вчителя. Знак питання (?) з'явився у XVIII столітті. Вигадали його в Стародавньому Римі. А трапилося це ось як. Наприкінці питального речення римляни просто почали писати слово «запитання». Але щоб якось заощаджувати дорогоцінний папір, писали тільки першу літеру, а нижче, під нею – останню (у них це літера «о»), яка стала звичайною крапкою.

4.2. Читання вірша вчителем.

– Намалюю пісню.

– А покажеш як?

– Бачиш, радію навкруг,
а у центрі – пісня.

Так.

– Намалюю тата.

– А покажеш як?

– Ось газета величезна,
А під нею тато.

Так.

– Намалюю маму.

– А покажеш як?

– Дуже холодно навкруг,

А у центрі – сонце.

Так.

– Намалюю щастя.

Як?

– Всі здорові. Хліба вдосталь – кожному.

Ось так.

Яніс Петерс

- Що хотіла намалювати дитина? Кого хотіла намалювати дитина? На яке запитання давала відповідь дитина? А як би ви намалювати пісню, щастя, маму, тата?

5. Сприймання й первинне усвідомлення нового матеріалу.

5.1. Робота з картками.

- Прочитайте слова, записані на картках.

- Коли вживаються такі слова? Виберіть одне з питальних слів і складіть з ним речення, у якому ви про щось/когось хочете запитати. Який знак ставить наприкінці таких речень?

5.2. Виконання вправи (усно, с.99).

5.3. Опрацювання змісту правила, с.99.

- Як називаються речення, в яких про щось або когось запитують? Який знак ставлять наприкінці питальних речень? На якому слові в питальних реченнях треба підвищувати голос?

5.4. Визначення питальних речень.

- Про що ти дзюркочеш, річечко?

- Про світанок, який розбудив мене.

- Що тобі треба, річечко?

- Я хворію від бруду. Почисть мене.

Ф і з к у л ь т х в и л и н к а

6. Робота з підручником.

6.1. Інтонування речень.

Виконання вправи 2, с.99.

7. Узагальнення й систематизація знань учнів.

7.1. Робота в парах.

Виконання завдань до вправи 3 (с.100) та їх перевірка.

7.2. Самостійна робота. (Вправа 4, с.100).

7.3. Складання розповідного й питального речення зі словом «червоний».

- Прочитайте слово. Назвіть букви, що позначають приголосні звуки. Зверніть увагу, яка буква пишеться після букви «ч» у слові червоний. Запам'ятайте написання цього слова. Складіть розповідне (питальне) речення з цим словом.

7.4. Трансформативна вправа (усно).

- «Перетворіть» розповідні речення на питальні.

Ліс – багатство народу. Він дає людині цінну деревину. Ліс називають фабрикою кисню. Він є зеленою аптекою для людини.

8. Підсумки уроку.

- Яке речення називають питальним? Який знак ставлять наприкінці питальних речень? На якому слові треба говорити гучніше в питальному реченні? Відгадайте загадки (запис на дошці). Правильно проінтонуйте питальне речення.

◆ Хто носить шапочку на ніжці? (Гриб)

◆ Що за квіточка пахуча, хоч червона, та колюча? (Троянда)

◆ Кому голки потрібні не для шиття, а для життя? (Їжачкові)

9. Домашнє завдання.

Прочитайте правило на с.99. Вправа 6, с.100.

Тема. Нотна абетка

Матеріал до уроку. М. Чумарна «До ре мі фа соль ля лі сі до».

Мета. Розвивати мислення й мовлення учнів, навчати працювати з текстом, удосконалювати навички свідомого читання, виховувати естетичні почуття.

Дидактико-методичне забезпечення. Музичний твір мажорного характеру (будь-яка дитяча пісенька, аркуш паперу різних кольорів).

План-конспект

1. Організація учнів до уроку.

2. Перевірка домашнього завдання.

2.1. Розповіді учнів про голландського винахідника Левенчука.

2.2. Відновлення послідовності розвитку подій у творі П. Утевської «У краплини води».

◆ Життя в краплині води.

◆ Повсякденне життя Левенчука.

◆ Голландський майстер скла.

◆ Рішення Левенчука.

◆ Винахід голландця на службі вчених.

2.3. Переказування змісту твору за відновленим планом.

3. Повідомлення теми уроку і мотивація навчальної діяльності.

4. Мотивація навчальної діяльності.

4.1. Слухання музичного твору.

- Послухайте музичний твір. Який настрій викликав він у вас? Чому? Чи слухали ви сумну музику? Які відчуття огортали вас, коли ви слухали таку музику?

4.2. Розгляд різнокольорових аркушів паперу. Який з кольорів викликає у вас усмішку? Який колір веселий? Який колір навіює смуток? На аркуші якого кольору вам би хотілося побачити фото (світлини) своїх близьких? Чому?

5. Сприймання та усвідомлення нового матеріалу. Розвиток мовленнєвих умінь і навичок.

5.1. Читання твору за схемою: вчитель (віршовані рядки) → учні (мовчки до кінця тексту).

5.2. Перевірка первинного сприйняття змісту твору.

- Про що ви дізналися з твору? З якими почуттями ви закінчили читання твору? Чи вилікувала бабуся настрій внучки? Яким чином вона це зробила? Які

два літературні жанри авторка поєднала у своєму творі? Вам сподобалося таке поєднання?

Ф і з к у л ь т х в и л и н к а

6. Повторне читання тексту учнями і робота над текстом.

6.1. Читання тексту учнями вголос.

ДО РЕ МІ ФА СОЛЬ ЛЯ СІ ДО

ДО весело сонце зустрічає.
РЕ усіх вперед веде у день.
МІ щасливо на сопілці грає,
ФА співа з фіалкою пісень.
СОЛЬ підспівує у лісі соловейку,
ЛЯ до сну колише всіх малят.
СІ у зорях сяє потихеньку –
І цвіте у звуках світу сад!

Ви знаєте, що звуки і кольори можуть лікувати ваш настрій? Цього мене навчила бабуся. Якось вона прийшла до мене в гості, а я сиділа ображено в кутку і ні з ким не хотіла розмовляти. Ви знаєте, як це буває.

– Ходімо полікуємо твій настрій, – сказала бабуся.

Мені стало цікаво, як це робиться. Бабуся намалювала чорного кота.

– Ось це твій настрій. Схожий?

– Еге! – сказала я.

– А тепер намалюємо іншого кота!

Я взяла фарби і почала малювати веселого котика. Він у мене вийшов червоним, у нього були жовті лапки, а на шії – великий рожевий бант. Зелені очиська були такі великі, що кіт, здавалося, проковтне мене своїми очима!

Кіт вийшов веселий, але я ще взяла і намалювала мишку, яка тягне кота за хвіст.

Як ви думаєте: чи полікувала бабуся мій настрій?

Марія Чумарна

6.2. Відповіді на запитання.

- Як ви думаєте, чому авторка дала твору «музичну назву»?

- Що для вас виявилось новим у творі?

- Як ви вважаєте, бабуся полікувала настрій онучки?

6.3. Виконання та перевірка різнорівневих завдань.

- Пошукай, яке завдання виконує кожна з нот. Прочитай. А яке завдання перед собою поставиш ти?

- Як ти ставишся до того, що трапалося? Що могло б статися, якщо б деякі дії не відбувалися? Чи траплялося з тобою щось подібне? Розкажи про це.

- Поміркуй, що було найзагадковішою подією у творі. Чи викликало щонебудь у творі спогади про твій власний життєвий досвід? Придумай продовження твору і розкажи.

6.4. Словесне малювання.

- Де відбувається подія, описана у творі? Хто є героями твору? Якою ви собі уявляєте бабусю? Як виглядає у вашій уяві внучка? Як ви думаєте, бабуся з онучкою сидітиме поруч? Що кожна з них намалювала на аркуші паперу? Який вираз обличчя матиме на вашому малюнку бабуся, а внучка?

- Опишіть словами свій уявний малюнок до твору?

6.5. Виразне читання твору учнями.

7. Підсумки уроку.

- Чого навчає вас твір? Якими думками поділилася авторка з вами? Що ви можете розповісти своїм близьким про нотну абетку? Чи зможете ви «лікувати» своїх рідних музикою і кольорами? Як ви це будете робити? Яка головна думка твору?

8. Домашнє завдання.

Прочитати твір, емоційно передаючи настрої внучки.

Тема. Спонукальні речення

Мета. Формувати вміння використовувати в мовленні речення, різні за метою висловлювання і за інтонацією, збагачувати словниковий запас учнів, спонукати їх дотримувати правил дорожнього руху.

Дидактико-методичне забезпечення. Опорна схема-таблиця «Речення».

План-конспект

1. Організація учнів до уроку.

2. Перевірка домашнього завдання.

2.1. Читання відповідей на завдання вправи 6, с.100.

2.2. Назвіть розділовий знак, який ви поставите наприкінці речень.

Чому пахнуть квіти?.. З чого раді діти?..

Бо їм сонце світить... Бо ростуть, як квіти...

М. Познанська

- Поясніть, чому саме такий розділовий знак ви пропонуєте? Як називається речення, наприкінці якого стоїть крапка? Як називається речення, наприкінці якого стоїть знак питання? Який знак ви поставите наприкінці речення, якщо в ньому висловлюються почуття радості, захоплення.

- Послухайте речення. Укажіть розділовий знак і кінці кожного речення.

Хто придумав дивосвіт?.. Землю красну отаку у зеленому вінку? Всі ці квіти, і ліси, і пташині голоси? Ліс, і річка, і поля – це ж усе моя земля! (Л. Забашта).

3. Повідомлення теми уроку і мотивація навчальної діяльності.

4. Сприймання й первинне осмислення матеріалу.

4.1. Знайомство учнів з терміном «спонукальне речення». Читання визначення за підручником (с.101).

4.2. З'ясування суттєвих ознак граматичного явища. Виконання вправи (с.1010).

5. Осмислення нових знань.

5.1. Ознайомлення з правилом, с.101.

5.2. Утворення спонукальних слів-дій від запропонованих.

- Утворіть від слів нові слова, які спонукали би до виконання якихось дій.

Читати (читай, читайте), писати (пиши, пишть), малювати (малюй, намалюйте), шанувати (шануй, шануймо), берегти (бережіть, оберігайте), дарувати (даруй, подаруйте...)

5.3. Списування. Вправа 2, с.101.

Фізкультхвилинка

6. Робота над вимовою і написанням слова «черговий».

- Поділіть слово на склади. Які склади містять по три звуки? У якому складі два звуки? На який склад падає наголос? Якою буквою на письмі позначається перший голосний звук? Запам'ятайте вимову і написання цього слова.

- Від якого слова утворено слово «черговий»? Утворіть від цього слова дієслово. Від дієслова утворіть форму слова, яка спонукає до виконання дії (чергуйте).

7. Робота з підручником.

7.1. Вибіркове письмо. Вправа 4, с.102.

7.2. Робота в парках. Вправа 5, с.102.

8. Підсумки уроку. Робота з опорною схемою-таблицею «Речення».

- Розгляньте таблицю.

- Розкажіть усе, що ви знаєте про речення. Наведіть приклади розповідних, питальних, спонукальних речень.

9. Домашнє завдання. Прочитайте правило на с.101. Вправа 6, с.102.

Тема. Дивовижні хмари

Матеріал до уроку. Е. Давиденко «Хмари».

Мета. Розвивати пізнавальні інтереси учнів, удосконалювати вміння читати діалог, виховувати в дітей допитливість, спостережливість.

Дидактико-методичне забезпечення. Малюнкове (медійне) зображення купчастих, перистих, шаруватих хмар.

План-конспект

1. Організація учнів до уроку.

2. Перевірка домашнього завдання.

Емоційне читання (переказування) твору Чумарної «До ре мі фа соль ля сі до».

3. Підготовка учнів до сприйняття змісту твору О. Давиденко «Хмари».

3.1. Бесіда.

- Чи знаєте ви, що таке хмари? Чи спостерігали ви коли-небудь за хмарами? На що бувають схожі хмаринки? Чи можна до слова «хмаринки» дібрати такі дієслова: «летять, пливуть, линуть, поспішають...»? Однакової сили дія виникає у вашій уяві, коли ми говоримо: «Летять хмаринки у небесну височінь» або «Пливуть хмаринки по синьому небу...»? Складіть речення про хмаринки з дієсловами: «линуть» і «поспішають».

3.2. Розгляд малюнкових (медійних) зображень купчастих, перистих, шаруватих хмар.

4. Повідомлення теми уроку і мотивація навчальної діяльності.

5. Підготовча робота до сприйняття змісту твору.

5.1. Прогнозування змісту твору за опорними словами.

- Прочитайте слова, словосполучення (запис на дошці):

височінь неба, хмари, переміщуються, пара легка, повітря піднімає, збивають в купи, ніде не затримуються, домівки немає, перисті, купчасті, шарувати, мріють про землю.

5.2. Розчитування на матеріалі лексики тексту.

I	II	III
Прошепотів	перетворюються	білий вершник
подобається	збиваються	крихітні краплинки
замилувався	затримуються	різні видива
переміщуються	носяться	водяна поверхня
торкнеться	робиться	висотний будинок

6. Опрацювання змісту твору Е. Давиденко «Хмари».

6.1. Читання твору учнями мовчки з мотиваційною установкою: чому дивувався Тарасик? Підготуватися до читання діалогу.

6.2. Перевірка первинного сприйняття змісту.

- Чому дивувався Тарасик? Чи відповів дідусь на запитання онука? Кого із героїв твору стосуються такі вислови: «захоплено прошепотів», «не повірив», «замислився»? (Тарасика).

6.3. Повторне читання тексту в особах (діалогічне читання).

6.4. Робота з методичним апаратом до твору з елементами вибіркового читання.

1. Робота з малюнком до твору.

- Розгляньте малюнок. Чи всі хмари, описані авторкою, є на малюнку? «Озвучте» малюнок словами твору.

2. Відповіді на запитання, уміщені наприкінці твору.

3. Виконання різнорівневих завдань та їх перевірка.

7. Підсумки-узагальнення роботи над твором.

- Що здивувало вас у змісті твору? Чи зрозуміли ви пояснення дідуса про те, як утворюються хмари? Хто з вас, діти, може розповісти, як утворюються хмари? Чому хмари ніде не затримуються? Про що мріють полонянки-краплі? Чи поповнили ви свої знання про хмари? Якими вони бувають,

8. Домашнє завдання.

Вибрати в тексті тільки ті речення, в яких розповідається про хмари, прочитайте їх.

Тема. Окличні та неокличні речення

Мета. Формувати в учнів уміння використовувати в мовленні речення, різні за метою висловлювання і за інтонацією, розставляти знаки пунктуації наприкінці речення у писемному мовленні, виховувати шанобливе ставлення до хліборобської праці та хліба.

Дидактико-методичне забезпечення. Опорна схема-таблиця «Речення».

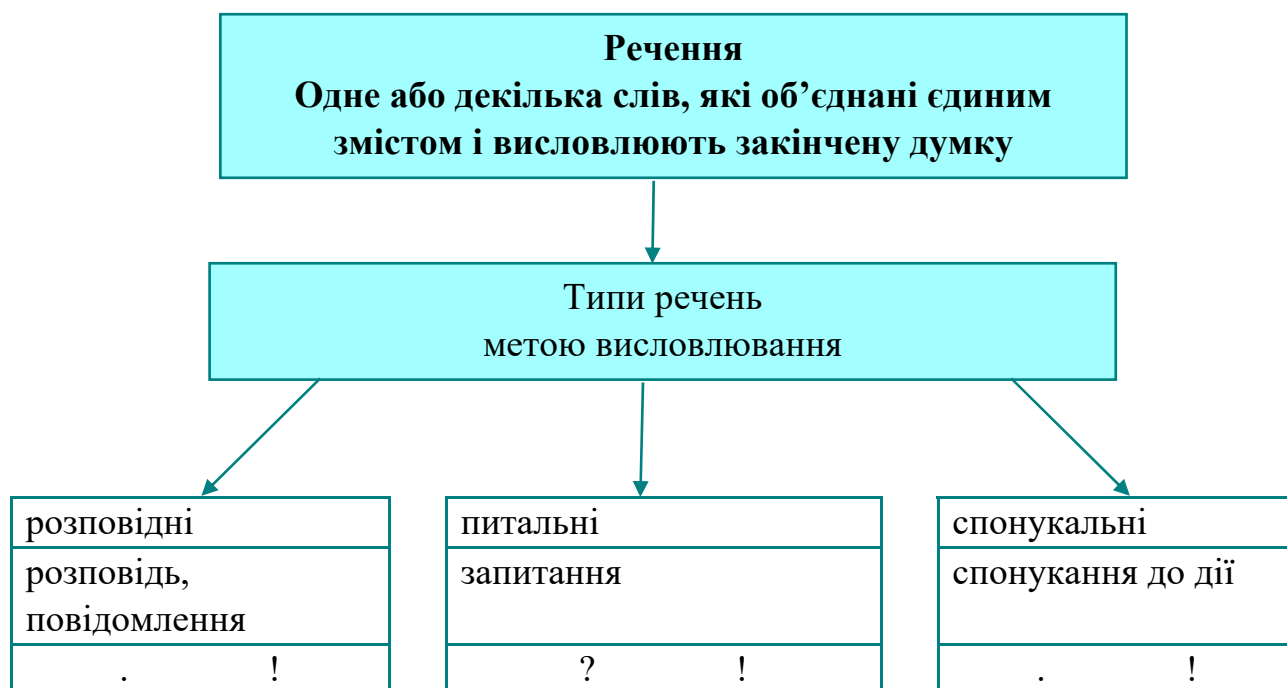
План-конспект

1. Організація учнів до уроку.

2. Перевірка домашнього завдання.

2.1. Повторення вивчених правил з використанням опорної схеми-таблиці «Речення».

- Діти, ви вже знаєте, що таке речення. Скористайтеся опорною схемою-таблицею і розкажіть все, що ви знаєте про речення.

- Що таке речення? Які бувають речення за метою висловлювання? Яке речення називається розповідним? Яке питальним? Які речення називають спонукальними? Що нового з'явилося у змісті схеми? Які знаки пунктуації можуть стояти наприкінці розповідних, питальних, спонукальних речень?

2.2. Перевірка вправи 6, с.102.

- Прочитайте речення, які ви склали за малюнком. Які розділові знаки ви поставили наприкінці розповідного, питального, спонукального речення? Якщо би ці речення вимовити з особливим почуттям, то який розділовий знак треба поставити наприкінці речення?

2.3. Цікавинки для дітей.

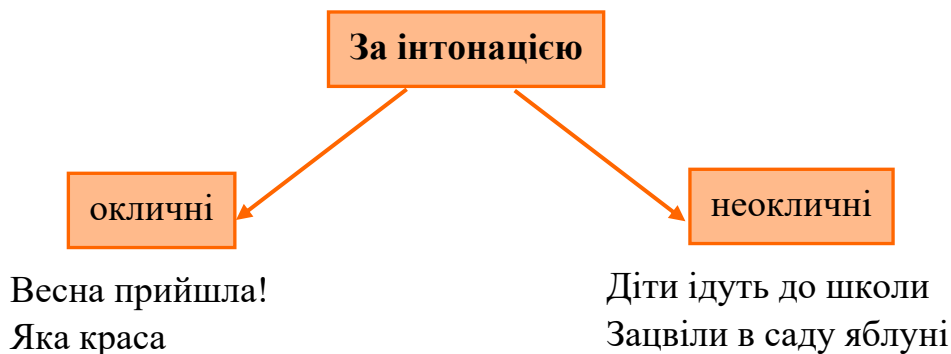
- Знак оклику (!), виявляється, у повсякденному житті є багатозначним: для школяра – це знак оклику, для шахіста – сильний хід, для водія – знак «Обережно!»...

3. Повідомлення теми уроку і мотивація навчальної діяльності.

4. Підготовка до засвоєння нових знань.

- Діти, подивіться на схему. Вона є продовженням вже вам відомої схеми-таблиці «Речення». Ви вже знаєте, що таке речення, які розрізняють речення за метою висловлювання. А за інтонацією речення якими бувають?

(Учитель додає наступну частину схеми-таблиці).

- Наведіть приклади окличних (неокличних) речень.

5. Осмислення нових знань учнями.

5.1. Хліб – батько, а мати – вода.

Хліб – усьому голова.

Бережіть хліб! Шануйте працю хлібороби!

Що у світі наймудріше? (Правда).

- Послухайте речення. Укажіть, які розділові знаки ви поставите наприкінці кожного речення. Як за інтонацією ви назвете ці речення? Наведіть приклади окличних речень.

5.2. Опрацювання змісту правила, с.103.

6. Систематизація знань учнів про речення.

6.1. Колективна робота над завданнями вправи 3 (с.103).

6.2. Списування з наступною перевіркою та частковим поясненням (вправа 2 (с.103)).

Ф і з к у л ь т х в и л и н к а

6.3. Тренувальні вправи. Виконання завдань до вправ 4, 5 з розгорнутим поясненням.

7. Робота над вимовою на написанням слова «шофер». Добір до слова «шофер» близького за значенням слова.

8. Підсумки уроку.

- Які бувають речення за інтонацією? Що стоїть наприкінці окличних/неокличних речень? Наведіть приклади розповідних окличних речень. Наведіть приклади спонукальних окличних речень.

- Речення «Сад вкрився рясним цвітом» перетворіть в окличне.

- Укажіть, яке за метою висловлювання речення: «Книжку читай – розуму набирай»? А за інтонацією?

9. Домашнє завдання.

Вивчити правило на с.103. Вправа 1, с.103.

Тема. Любіть і бережіть природу свого краю

Матеріал до уроку. В. Чухліб «Лісова дивина».

Мета. Розвивати мислення й мовлення учнів, удосконалювати вміння читати діалог, виховувати любов до природи та бережливе ставлення до неї.

Дидактико-методичне забезпечення. Малюнкове зображення лісових квітів, грибів.

План-конспект

1. Організація учнів до уроку.

2. Перевірка домашнього завдання.

2.1. Читання речень з описом хмаринок.

2.2. Відповіді на запитання:

- Де живуть хмаринки? Які дива можна побачити серед хмаринок? Як ці дива назвав дідусь? З якими видами хмаринок познайомив дідусь онука? Чому хмаринки перебувають увесь час у русі? Про що вони мріють?

3. Повідомлення теми уроку і мотивація навчальної діяльності.

4. Мотивація навчальної діяльності учнів.

- Як ви думаєте, а в лісі можна побачити різні дерева? (Учні висловлюють свої думки).

4.1. Робота з наочністю. Бесіда.

- Як ви думаєте, де ростуть квіти? Як вони називаються? Чи бачите ви знайомі вам гриби? Де вони ростуть? Чи можна руйнувати грибницю? Чому? А як треба збирати гриби? Кого з вас можна назвати «грибником»? З ким ви ходите до лісу? Як треба поводитись у лісі? Чи можна розводити багаття? Чому? Як ви одягаєтеся, йдучи до лісу? Чому треба бути обережними, уважними, перебуваючи у лісі?

- Чи можна назвати лісовою дивиною все, що в ньому росте, живе? Чому? Про лісову дивину послухайте оповідання В. Чухліба.

5. Сприймання та усвідомлення змісту оповідання.

5.1. Читання твору вчителем.

Лісова дивина

Щусь, щусь, попід соснами, попід березами – і вже пів кошика товстеньких боровичків і в Тарасика, і в Миколки. А від Тетянки гриби чомусь ховаються. Лише одного боровичка знайшла та кілька сиріжок.

– Знаєш що, збирай краще квіти. Принесеш мамі букет, – порадив їй Тарасик.

Квітів у лісі багато. Онде на галявині золотавіють цмин, звіробій, ліловіє верес, у видолинку цвітуть дикі рожі, деревій. І ще різні квіти, назв яких Тетянка й не знає.

– А це що за дивина? – зупиняється вона навпроти незнайомої квітки.

Над кущем пухнастого листя немовби вежа височіє, усипана великим жовтими квітами.

– Угадала, – сміється Тарасик. – Ця квітка так і називається – дивина. А ще – ведмеже вухо.

– Справді, ці листочки – ніби ведмежі вуха – такі волохаті.

– І заячий холодок у лісі росте, і зозулин льон, і вовчі ягоди, – розповідають Тетянці Тарасик і Миколка.

Набігалися по лісу, можна й перепочити ось на цій сонячній галявині.

– О, дзвіночки! – вказав Тарасик на квіти, що голубіли неподалік.

Тетянка торкнулася однієї, другої квітки:

– А чому ж вони не дзвонять?

– Бо спочивають зараз. А дзвонять рано-вранці, пробуджують лісових мешканців: «Дзвінь-дзень! Годі спати! До роботи! До роботи!» І зайці біжать капусту позривати, білки по горіхи, дятел кузню відчиняє, мурашки свій дім ремонтують.

Тарасик так цікаво розповідав, що й Миколка заслухався. А Тетянка сказала:

– Букет мамі й так сподобається. А дзвіночків я не буду рвати. Нехай дзвонять.

Василь Чухліб

5.2. Лексико-семантична робота.

- З'ясуйте значення слів: щусь, щусь попід соснами, золотавіє, ліловіє, видолинок, вежа, голубіє.

5.3. Відповіді на запитання за змістом твору (з перчитуванням учителем уривків).

- Як звали діток, які пішли в ліс? Що вони робили в лісі? Які гриби знаходили діти? Від кого гриби ховалися? Чи правильно ви дали відповіді на запитання, послухайте уривок оповідання і перевірте себе. (Учитель перчитує перший абзац).

- Яку пораду Тетянці дав Тарасик? (Учитель після відповіді учнів зачитує 2-й абзац).

- Який вигляд мала лісова галявина? (3-й абзац).

- Що подивувало Тетянку? Про які рослини розповіли Тетянці хлопчики? (6, 8 абзаци).

- Якого кольору дзвіночки побачив Тарасик? Що здивувало дівчинку? Як Тарасик пояснив Тетянці, чому мовчали дзвіночки? (10-13 абзаци). Чому дівчинка вирішила не зривати дзвіночки?

6. Читання твору учнями з мотиваційною установкою.

- Прочитайте оповідання. Пошукайте в тексті уривок, що нагадує казку.

7. Робота над текстом. Розвиток мовлення.

7.1. Читання уривка, який нагадує казку.

- Озвучте уривок тексту, який нагадує казку? Що в нім є казкового? А ви можете продовжити казку? Продовжіть.

7.2. Відповіді на запитання:

- Чому автор назвав своє оповідання «Лісова дивина»?

- Чим діти захоплювалися в лісі?

- Хто з дітей виявляв найбільшу допитливість?

- Що тебе здивувало у творі?

7.3. Виконання та перевірка різнорівневих завдань.

Прочитай перший абзац оповідання. За його змістом сформулюй два-три запитання. Обери однокласників, які дадуть відповіді.

Відшукай у творі назви лісових квітів, про які сказав автор.

Назви яких квітів згадуються у творі? А які лісові квіти знаєш ти? Розкажи. Поміркуй, чи поділяєш ти думку про те, що див довкола багато, лише треба їх побачити.

Поясни, як ти розумієш зміст слів Тетянки: «А дзвіночків я не буду рвати. Нехай дзвонять». Які почуття виникли в тебе до героїв оповідання? Чому?

7.4. Визначення головної думки твору.

7.5. Діалогічне читання твору учнями. (Слова автора доцільно читати вчителеві).

8. Підсумки уроку.

- Хто автор твору «Лісова дивина»? Яку ж дивину побачили діти в лісі? Що вразило дівчинку, яка побачила незнайому квітку? Чи вдалося Тарасикові переконати дівчинку? Чому? Як ви вважаєте, мама буде задоволена вчинком донечки? Поміркуйте, де мешкають діти, з якими вас познайомив автор? Чому ви так вирішили?

9. Домашнє завдання.

Перечитати твір. До однієї з частин оповідання намалювати малюнок.

Тема. Головні слова в реченні

Мета. Допомогти учням зрозуміти й усвідомити граматичну основу речення, особливості головних членів речення, розвивати мовлення, пробуджувати інтерес до ведення спостережень, виховувати любов до природи.

Дидактико-методичне забезпечення. Картки з умовними позначеннями головних членів речення, схем речення.

План-конспект

1. Організація учнів до уроку.
2. Перевірка домашнього завдання.
  - 2.1. Перевірка виконання вправи 1, с.103.
  - 2.2. Тестовий контроль за рівнем розуміння граматичного матеріалу з використанням елементу гри «Так чи «Ні».
    - ◆ Розповідні й спонукальні речення можуть вимовлятися з особливим почуттям? Так чи ні? (Так)
    - ◆ На письмі наприкінці таких речень ставлять знак питання? Так чи ні? (Ні).
    - ◆ Якщо наприкінці розповідних чи спонукальних речень знак оклику, то речення називають окличним? Так чи ні? (Так)
    - ◆ Якщо наприкінці речень стоїть крапки чи знак питання, то за інтонацією речення називають неокличними? Так чи ні? (Так)
    - ◆ За метою висловлювання речення бувають розповідні, питальні, спонукальні? Так чи ні? (Так)
    - ◆ Речення «Тихесенько човен пливе» є за метою висловлювання питальним? Так чи ні? (Ні)
    - ◆ Речення «Прикрашай і оберігай рідну землю» за метою висловлювання є спонукальним? Так чи ні? (Так)
3. Повідомлення теми уроку і мотивація навчальної діяльності.
4. Сприймання й первинне усвідомлення матеріалу.
  - 4.1. Робота з підручником.
    - ◆ Колективне виконання завдань до вправи 1, 105.
    - ◆ Опрацювання змісту правила, с.105. Ознайомлення учнів з умовним позначенням головних слів у речення (– , =).
    - ◆ З'ясування суттєвих ознак головних слів у реченні.
  1. Виконання вправ 2, с.105.

Фізкультхвилинка

4.2. Визначення головних слів у реченні. Засяяло весняне сонечко. Застрибали сонячні промінці. Защебетав соловейко.

- Послухайте речення. У якому реченні два слова? Про кого говориться в реченні? На яке питання відповідає це слово? Як ви його підкреслите на письмі? Що зробив соловейко? На яке питання відповідає слово «защебетав»? Як ви підкреслите це слово? Як ці слова назвемо? (Головними). Висновок: речення може складатися з головних слів.

- Наведіть приклади речень, які складаються з головних слів. (Трава зеленіє. Повіває вітерець. Діти навчаються...)

- Визначіть головні слова в наступних реченнях. (Учитель повторно почергово зачитує речення).

5. Робота в парах.

Виконання вправи 3 (с.106) та її перевірка.

6. Самостійна робота.

Виконання вправи 4 та завдань до неї. Перевірка виконаної роботи.

Виконання додаткових завдань до вправи.

- Прочитайте речення, яке відповідає схемі: $\lfloor \_ \_ \_ \_ \_$. Назвіть головні слова в цьому реченні. У яких реченнях головні слова стоять наприкінці?

7. Ознайомлення з правилом на с.106.

8. Складання речень учнями за схемами: $- = .$; $= - .$

9. Підсумки уроку.

- Про які слова в реченні ми сьогодні говорили? На які питання відповідають ці слова? Як на письмі підкреслюємо їх? Укажіть головні слова в реченні: «Шумить сосновий ліс». «Дерева стоять нахмурені».

10. Домашнє завдання.

Прочитати правила на с.105-106. Вправа 5, с.106.

Тема. Як виник папір?

Матеріал до уроку. П. Утевська «Син рослинного світу», М. Чумарна «Наші дерева».

Мета. Ознайомити учнів з винаходом паперу, розкрити значення паперу в житті людини, спонукати дітей дбайливо ставитися до природи.

Дидактико-методичне забезпечення. Зображення папірусу, берести на малюнках.

План-конспект

1. Організація класу до уроку.

2. Перевірка домашнього завдання.

Виставка дитячих малюнків до твору В. Чухліба «Лісова дивина».

3. Повідомлення теми і мети уроку.

4. Опрацювання змісту твору П. Утевської «Син рослинного світу».

4.1. Читання твору учнями мовчки з мотиваційною установкою.

- Прочитайте твір і позначте слова, значення яких ви не розумієте.

4.2. Перевірка сприйняття змісту твору.

- Значення яких слів ви не розумієте? (Лексико-семантична робота).

- Що цікавого ви довідалися з твору? Від чого походить назва «папір»? Що ще використовували люди для письма в давні часи? (Учитель демонструє зображення берестяних грамот, папірусу). Хто був винахідником паперу? Як він це зробив?

4.3. Робота в групах.

1 група. Прочитати уривок оповідання, в якому розповідається про походження назви «папір».

2 група. Прочитати уривок, у якому йдеться про використання різних рослин для письма.

3 група. Переказати уривок, в якому розповідається про процес винаходу паперу.

4 група. Розповісти, чому папір називають сином рослинного світу.

4.4. Колективне обговорення виконаних завдань.

- У якій країні в давнину писали на матеріалі, виготовлений із стебла рослини?

- Листя яких рослин використовували люди для письма? Що таке «берестяна грамота»?

- Шматки яких рослин використав Цай Лунь для деревного борошна? Що зробив китаєць з борошном?

- Де використовують папір сьогодні? Чи можемо ми уявити життя сучасної людини без паперу? З чого виготовляють папір сьогодні?

5. Робота з методичним апаратом до тексту.

5.1. Відповіді на запитання, розміщені наприкінці твору.

5.2. «Озвучення» малюнка.

5.3. Виконання та перевірка різнорівневих завдань.

Ф і з к у л ь т х в и л и н к а

6. Узагальнювальна робота над змістом твору П. Утевської «Син рослинного світу».

- Які відкриття ви зробили для себе, ознайомившись з оповіданням? Який шлях пройшов папір до своєї появи в сучасному вигляді? Із чого сьогодні виготовляють папір? Як ви розумієте зміст заголовка? Авторка пояснила зміст назви свого оповідання? Вам хочеться поділитися цією інформацією зі своїми друзями чи рідними? Про що ви розповісте їм?

7. Опрацювання вірша М. Чумарної «Наші дерева».

7.1. Читання тексту вірша вчителем.

Наші дерева

Дуб у лісі наймудріший:
Він дерев навчає тиші,
Бо найдовший вік прожив,
Надивився різних див.
Поряд нього – як дитина,
Зацвіла собі калина:
Хоч і ростом невеличка –
Між усіх дерев велична
Своїм цвітом і красою,
І цілющою росою.
А над річкою вербиця –
Всій воді земній сестриця,
А за нею красень-явір
Аж пишається у славі,
Далі липа-медівниця –
Всього лісу чарівниця:
Всіх медує і лікує,
Дуже довгий вік вікує.
І красується без слова

Рід дерев – ясна діброва,
Щось говорить, як уміє,
Тільки ми не розумієм.

Марія Чумарна

7.2. Перевірка сприйняття змісту твору.

- Які дива допомогла вам побачити авторка?
- Про які дерева йдеться у вірші?
- Чому, на вашу думку, авторка назвала вірш «Наші дерева»?
- Що нового ви дізналися, прослухавши вірш?

7.3. Читання вірша учнями мовчки, вголос.

7.4. Виконання та перевірка різнорівневих завдань.

- Пошукай, з ким авторка порівнює калину. Підготуйся виразно прочитати ці рядки вірша.

- Яке з дерев є чарівником лісу? Розкажи, що ти знаєш про це дерево. А що і як розповіла про нього авторка? Прочитай.

- Досліди, які спеціальні слова вживає авторка, щоб допомогти тобі побачити красу, відчути запахи, гордість за рідну природу. Поміркуй, що відчувала авторка, коли писала вірш. Прочитай його, намагаючись передати ці почуття.

7.5. Узагальнення-висновок.

- Який настрій викликав у вас зміст вірша? Які слова і вислови використала авторка, щоб ви краще уявили красу природи? Які свої почуття висловила авторка у вірші? Що сподобалося вам у цій поезії?

8. Підсумки уроку.

- Що, на вашу думку, об'єднує твір П. Утевської і М. Чумарної? Які дива допомогли вам побачити авторки? Про які з них вам би хотілося дізнатися більше? Що найбільше вас здивувало в обох творах? З яким запитанням вам би захотілося звернутися до авторок?

9. Домашнє завдання.

Розповісти рідним цікаву інформацію, про яку ви дізналися з творів. Пошукати в інтернеті інформацію про те, з чого виготовляють папір сьогодні, крім деревини.

Тема. Зв'язок слів у реченні

Мета. Допомогти учням усвідомити, як встановлюються зв'язки між словами в реченні, формувати вміння вживати у мовленні речення, різні за метою висловлювання і за інтонацією, виховувати любов до природи.

Дидактико-методичне забезпечення. Малюнкове зображення весни.

План-конспект

1. Організація учнів до уроку.

2. Перевірка домашнього завдання.

2.1. Виконання вправ 5, с.106.

- Прочитайте виписані головні слова з кожного речення, які розташовані так: = – ; – = . Поставте питання до головних слів. (Шумлять сосни. Ростає берізка. Дуб стоїть).

2.2. Повторення вивченого матеріалу.

- Що ви знаєте про речення? Які бувають речення за метою висловлювання? Які бувають речення за інтонацією? Наведіть приклади неокличних спонукальних речень. Головне слово в реченні, яке відповідає на питання хто? або що? підкреслювати треба однією чи двома рисками? Як підкреслите в реченні слово, яке відповідає на питання що робить? Поставте питання до слів у реченні: «Сонечко сміється», «Пливе човен», «Діти відпочивають».

3. Повідомлення теми і мети уроку.

4. Підготовка учнів до засвоєння нового матеріалу.

- Речення «Сонечко сміється» ми доповнимо одним словом «весняне».
- Складіть нове речення. (Весняне сонечко сміється). - Назвіть голосні слова у реченні, поставте до них питання. - Поміркуйте, на яке питання відповідає слово «весняне», з яким словом воно пов'язане в реченні? - За допомогою чого ми встановили зв'язок слів «сонечко весняне»? (За допомогою питань).

- Речення «Діти відпочивають» доповнимо словами, які нам зможуть уточнити, уявити, де відпочивають діти. («Діти відпочивають на лісовій галявині»). Які головні слова в цьому реченні? На які питання вони відповідають? За допомогою питань ми встановимо зв'язок з іншими словами у цьому реченні: відпочивають (Де?) на галявині; галявині (якій?) лісовій. Слова «на галявині, лісовій» пов'язані з яким головним словом?

Отже, усі слова у реченні зв'язані між собою. Встановити зв'язок між словами допомагають питання.

5. Робота з наочністю.

Складання речень за змістом малюнка.

Встановлення зв'язку слів у реченні (усно).

6. Осмислення нових знань.

6.1. Відтворення засвоєного матеріалу за запитаннями.

- У реченні слова пов'язані між собою за змістом? За допомогою чого встановлюється зв'язок слів у реченні?

6.2. Складання алгоритму для встановлення зв'язку слів у реченні.

- Щоб встановити зв'язок слів у реченні, що необхідно зробити насамперед? (Прочитати речення). Які слова маємо визначити в реченні обов'язково, щоб установити зв'язок між словами? (Головне). Далі що будемо робити? (Ставити від головних слів питання до інших слів, які з ними пов'язані). (Учитель заздалегідь записує алгоритм на дошці:

1. Прочитайте речення.

2. Поставте питання: про що/кого говориться в реченні?, що робить (робив, зробив) цей предмет.

3. Визначіть головні слова в реченні.

4. Поставте від головного слова, яке відповідає на питання хто?/що, питання, щоб визначити інше слово, з яким воно пов'язане в реченні.

5. Поставте від головного слова, яке відповідає на питання що робить?, питання до слів, з якими воно пов'язане за змістом.

6. Встановіть зв'язок слів у реченні.

6.3. Встановлення зв'язку слів у реченні за алгоритмом дій.

«У лісі шумлять високі сосни».

(Що? сосни, сосни (що роблять?) шумлять, сосни (які?) високі, шумлять (де?) у лісі.

Ф і з к у л ь т х в и л и н к а

6.4. Робота з підручником.

Робота в парах.

Виконання завдань до вправи 1, 2 (с.107) та їх перевірка.

Самостійна робота (вправа 3, с.107).

6.5. Узагальнення-висновок.

Ознайомлення зі змістом правила (с.108). Встановлення зв'язку слів у реченні: «Дитячі обличчя променилися радістю».

7. Підсумки уроку.

- Розгляньте таблицю «Речення» на с.108. (Вправа 4). Виконайте завдання, які пропонуються вам у цій вправі

8. Домашнє завдання.

Повторити правило на с.108. Вправа 5, с.108.

9. Виконання завдань із рубрики «Перевір себе».

Перевір себе

Знаю...

- 1. Що таке речення?*
- 2. Які бувають речення?*
- 3. Які розділові знаки ставлять наприкінці розповідних, питальних, спонукальних речень?*
- 4. За допомогою чого встановлюють зв'язки слів у реченні? (Розумію, можу пояснити).*
- 5. Як треба читати речення, наприкінці яких стоїть знак оклику?*
- 7. На якому слові треба говорити гучніше в питальних реченнях?*
- 8. Який знак ставлять наприкінці речення, якщо в ньому висловлені почуття?*

Умію...

- 9. Визначити головні слова в реченні.*
- 10. Поставити запитання від одного слова до іншого, щоб показати їх зв'язок у реченні.*
- 11. Установлювати межі речень.*
- 12. Відізнити розповідні речення від спонукальних і питальних речень.*
- 13. Встановлювати зв'язки слів у реченні.*
- 14. Підкреслювати головні слова в реченні.*
- 15. Наводити приклади всіх типів речень як за метою висловлювання, так і за інтонацією.*

Тема. Цікавий світ птахів

Матеріал до уроку. В.Приходько «Пташина лазня».

Мета. Розширювати уявлення дітей про життя пернатих, удосконалювати навички свідомого читання, розвивати мовлення учнів, виховувати у них любов до природи.

Дидактико-методичне забезпечення. Медіазображення (ілюстрації, опудала) різних птахів.

План-конспект

1. Організація учнів до уроку.

2. Перевірка домашнього завдання.

- Розгляньте, яку інформацію про виготовлення паперу ви знайшли в інтернеті? Якою інформацією ви поділилися з рідними, близькими?

3. Повідомлення теми уроку і мотивація навчальної діяльності.

4. Підготовча робота до сприйняття змісту оповідання В. Приходька «Пташина лазня».

4.1. Бесіда.

- Про які дива, що відбуваються довкола нас, ви вже знаєте? Що найбільше вас вразило? Чи спостерігали ви, чи бачили «зображення», як купаються в калюжах птахи? За якими пернатими ви вели спостереження? Яких птахів ви знаєте?

4.2. Розгляд зображень різних птахів.

- Як називаються пташки? Що цікавого визнаєте про пернатих наших друзів?

4.3. Розчитування на матеріалі лексики твору.

Шпак	заходівся	обтрусівся
гálки	нагоділися	хліюпаються
синіці	товчуться	галасують
жа́йворонок	вподобали	назліталося

- Прочитайте слова, дотримуючись правил вимоги.

4.4. Лексико-семантична робота.

- Прочитайте ще раз слова другої колонки. На які питання вони відповідають? Доберіть до цих слів близькі за значенням слова. (Почав, з'явилися, копошаться, полюбили).

5. Опрацювання змісту твору.

5.1. Читання твору учнями мовчки з виконанням завдання: запам'ятати назви птахів, про які йдеться у творі.

5.2. Перевірка первинного сприйняття змісту твору.

- Про яких пташок ідеться у творі? Про яке диво розповів автор? Як ви вважаєте, пташки купалися в калюжі чи лікувалися? Чому? Як утворилася калюжа серед степу?

5.3. Повторне читання твору з елементами вибіркового.

- Хто першим прилетів до калюжі? Як він приймав водні процедури? Дайте відповідь словами тексту.

- Як поводити себе горобці?

- Хто з пташок від задоволення перебування в лазні співав? Дайте відповідь словами тексту.

- Як автор пояснив своїм читачам, чому саме в одній калюжі купалися птахи? Розкажіть, перечитавши відповідні рядки твору.

Ф і з к у л ь т х в и л и н к а

5.4. Робота з методичним апаратом до твору.

Аналіз змісту малюнка.

- Розгляньте уважно малюнок до твору. Чи всі птахи, про які йдеться в тексті, є на малюнку? Чи вдалося художникові передати те задоволення, яке одержали пташки від лазні? Чим корисною для птахів була калюжка? Як художник вам «розповів» про це? Що ви додали б до малюнка?

◆ Відповіді на запитання до твору (с.117).

◆ Виконання та перевірка різнорівневих завдань.

6. Підсумки уроку.

- Хто допоміг вам збагатити свої знання про пташок? Чому, на вашу думку, автор назвав оповідання «Пташина лазня?» Чому з кожним днем калюжа ставала меншою? Чого чекатимуть пташки? Що найбільше вас вразило в оповіданні, чому?

7. Домашнє завдання.

Позначте в оповіданні слова-дії, які характеризують поведінку кожної пташки в лазні.

8. Виконання завдань з рубрики «Перевір себе».

Перевір себе

Знаю...

1. Назва прочитаного розділу...

2. Розділ починається твором...

3. Автором твору «До ре мі фа соль ля сі до» є...

4. Назва якого твору складається з одного слова?

Розумію, можу пояснити...

5. Чому Сашко Дерманський стверджує, що світ повний чудес?

6. Як можна «лікувати» настрій людини?

7. Яке значення має відкриття Левенгука?

8. Кому належать відкриття виробництва паперу?

9. Розповісти, як бувають хмари.

10. Знайти в змісті підручника потрібний твір.

11. Розповісти про користь полину.

12. Що нового довідався(лася) про дерева?

Висловлюємо своє ставлення

13. Мені сподобалося, як Марія Чумарна...

14. Буду читати про лісові рослини, щоб розповідати так, як...

15. Хочу, щоб усі цікавилися докільям, як це розповідається у творі...

16. Хочу, щоб мої друзі вивчили напам'ять вірш «Чудо із чудес» Сашка Дерманського, тому...

Тема. Навчаюся ділового мовлення

Мета. Розвивати усне і писемне мовлення учнів збагачувати їхній активний словниковий запас, виховувати повагу до рідних і близьких.

Дидактико-методичне забезпечення. В. Наумчук, М. Наумчук. Зошит з розвитку зв'язного мовлення, 2 клас.

План-конспект

1. Організація учнів до уроку.

2. Повідомлення теми уроку і мотивація навчальної діяльності.

3. Бесіда.

- Діти, як ви розумієте вислів «ділове мовлення»? Проведіть подумки дослідження, щоб з'ясувати, від якого слова утворилося слово «ділове». Чи відомо вам, що означають такі слова, як запрошення, оголошення, афіша, адреса, біографія? Поясніть, як ви розумієте їх? А що таке «реклама»? Чи можна цим словом поповнити низку уже відомих вам слів?

4. Читання тексту про спілкування та аналіз описаної ситуації (с.56).

5. Колективне опрацювання завдання 1 (с.56-57).

6. Самостійне складання і запрошення на день народження та його запис (с.58).

7. Усвідомлення поняття «лист»; складання правил його написання за опорними висловлюваннями та словами для довідки (с.58-59).

Фізкультхвилинка

8. Аналіз змісту малюнка на с.59; виконання завдань до нього.

9. Опрацювання змісту опорної схеми листа (завдання 4, с.59-60).

10. Самостійне написання листа до одного з членів родини (на вибір).

11. Підсумки уроку.

- Що було сьогодні на уроці? Якою інформацією вам хотілось би поділитися з рідними? Чим відрізняється, на вашу думку, запрошення від афіші? Що таке «лист»? Яких правил слід дотримуватись, складаючи текст листа? Пофантазуйте і створіть рекламу нашому уроку.

ПОЗАКЛАСНЕ ЧИТАННЯ

Тема. Цікаво знати

Мета. Розширювати читацький досвід учнів, уточнити поняття «книжка – збірка – автор», «книжка – збірка – автори», активізувати читацьку пам'ять дітей, пробуджувати бажання читати і розглядати книжку, виховувати читацькі смаки.

Дидактико-методичне забезпечення. Збірка «Квітковий годинник», Олена Лобода «Добре мати мрію», збірка «Життя пернатих».

План-конспект

1. Організація учнів до уроку.

2. Повідомлення теми уроку і мотивація навчальної діяльності.

3. Робота з виставкою книжок до уроку.

- Розгляньте книжки, представлені на виставці. Прочитайте їх назви. Чи можна за малюнками на обкладинках і назвами книжок визначити, про що або кого в них розповідається?

- Як ви думаєте, за сторінкою, на якій уміщено «зміст», можна здогадатися, чи відповідає книжка темі уроку? Що допоможе переконатися в правильності ваших відповідей?

- Прочитайте зміст книжок, представлених на виставці?

(На дошці запис).

Зміст (1)

Наталка Малетич. Як горобина та снігур подружилися.

Василь Сухомлинський. Дуб-пастух.

Миколи Сингаївський. Сад їжака-садівника.

Петро Боднарчук. Береза та глід.

Паола Утевська. Квітковий годинник.

Галина Кирпа. Як народилося яблуко.

Зміст (2)

«Пожежники»

Бімка

Мрія

Чорнило

Зірочка

Зміст (3)

Юрій Ярмиш. Лісові балакуни.

Семен Пасько. Зозуля.

Віктор Приходько. Жадібна синичка.

- Який із змістів книжок зацікавив вас найбільше? Чому? Чи можете ви здогадатися, якій книжці він належить? Що допоможе вам перевірити здогадку? (Розгляд книжки).

- Вкажіть книжку, в змісті якої не вказані автори творів. Я ви думаєте, чому?

- Яка з книжок містить три твори? За назвою книжки, малюнком на обкладинці, змістом можна здогадатися, про що вона розповість? Який з творів цієї книжки вам би хотілося прочитати самостійно. Обґрунтуйте свій вибір.

- У змісті якої книжки є знайомі вам прізвища авторів? Які? Які твори цих авторів ви пам'ятаєте? Твори яких літературних жанрів увійшли до цієї книжки? Як про це можна дізнатися? (За надписами на титульній сторінці, за «змістом»).

- Дослідіть, яка книжка містить твори лише одного автора. Переконайтеся самі і переконайте всіх нас, що це «книжка-збірка» одного автора. Яка з книжок є також збіркою творів багатьох авторів?

- Укажіть на книжку, яка має таку саму назву, як твір, прізвище авторки якого вам добре знайоме. Ви хочете отримати цікаву інформацію про квітковий годинник?

4. Установлення відповідності назви книжки поняттям.

- Ви вже ознайомилися з книжками, розглядаючи їх. Прослухайте вислів «книжка – збірка – автор». Назвіть книжку, яка відповідає вказаним ознакам. (Олена Лобода. Добре мати мрію!). Чи є на виставці книжка, яка відповідає таким ознакам-поняттям: «книжка – збірка – автора». Назвіть книжку.

Ф і з к у л ь т х в и л и н к а

5. Читання вчителем твору Паоли Утевської «Квітковий годинник» та аналіз його змісту.

- Сядьте зручно і слухайте твір П. Утевської «Квітковий годинник». (Учитель читає твір).

- Про що цікаве розповіла вам авторка? Що вас найбільше вразило? Які запитання вам би хотілося поставити авторці? Що і чому вас здивувало? Про які квіти вам би хотілося знати більше?

6. Самостійний розгляд книжки «Життя пернатих».

7. Розповідь учнів про книжку за «Пам'яткою розгляду книжки».

8. Читання учнями вказаного учням твору (або за вибором учнів).

9. Бесіда-роздуми над прочитаним.

10. Підсумки уроку.

- З якими новими книжками відбулася зустріч на уроці? З якими творами ознайомилися? Хто їхні автори? Із творами якого автора вам би хотілося познайомитися ще?

11. Рекомендації щодо позаурочної самостійної діяльності з книжками.

- У класній чи домашній бібліотеці знайдіть книжки, які, на вашу думку, містять цікаву інформацію. Орієнтуйтеся при виборі книжки на малюнки, прізвища авторів, на назву самої книжки.

Тема. Перевір себе (2 год)

Мета. Отримати інформацію про рівень сформованості практичних умінь і навичок з вивчених розділів читання та мови, удосконалювати навички читання, аудіювання, письма, виховувати шанобливе ставлення до хліба, до природи.

Дидактико-методичне забезпечення. В. Наумчук, М. Наумчук. Зошит з української мови та читання. 2 клас. Частина 2.

План-конспект

1. Організація учнів до уроку.
2. Повідомлення теми і мети уроку.
3. Опрацювання змісту твору «Хліб».
  - 3.1. Читання твору учнями мовчки, вголос.
  - 3.2. Аналіз змісту твору за запитаннями, уміщеними наприкінці тексту.
4. Виконання письмових завдань та їх розгорнуті пояснення (2-5, с.43-45).

Фізкультхвилинка

5. Виконання завдань 6-8 (с.46).
6. Тестова перевірка рівня сформованості умінь і навичок учнів (с.47-48).

Фізкультхвилинка

7. Слухання учнями твору В.Чухліба «Бджілка».
8. Тестова перевірка рівня сформованості аудіативних умінь і навичок (с.49-50).

9. Підсумки уроку.

- Який твір про хліб ви читали? Чи містив текст спільнокореневі слова? Які є речення за метою висловлювання? А за інтонацією? Наведіть приклади розповідного лексичного речення, питального, спонукального неокличного. Як у реченні визначити головні слова? За допомогою чого встановлюють зв'язок слів у реченні?

Установіть зв'язок слів у реченні «Добра звістка швидко по світу лине».

ДОСЛІДЖЕННЯ І СКЛАДАННЯ ТЕКСТІВ. СВЯТКОВА ПОЕТИЧНА СКРИНЬКА

УКРАЇНСЬКА МОВА

Тема. Поняття про текст

Мета. Практично ознайомити учнів з ознаками тексту, допомогти дітям осмислювати власну мовленнєву практику, формувати комунікативно-мовленнєві вміння, виховувати шанобливе ставлення до традицій українського народу.

Дидактико-методичне забезпечення. Сюжетний тематичний малюнок (за вибором учителя).

План-конспект

1. Організація учнів до уроку.

2. Перевірка домашнього завдання.

2.1. Повторення-актуалізація знань про речення.

- Які речення за метою висловлювання ви знаєте? А за інтонацією? Які розділові знаки ставлять наприкінці неокличних речень? Чи може стояти знак оклику наприкінці розповідних (спонукальних) речень? За якої умови ставлять знак оклику?

2.2. Читання учнями самостійно складених речень за схемами (вправи 5, с.108).

- Чи можна стверджувати, що всі речення пов'язані між собою за змістом, чому?

3. Повідомлення теми уроку і мотивація навчальної діяльності.

4. Підготовка учнів до сприймання нового матеріалу.

4.1. Робота з наочною.

- Розгляньте зображення. Що (хто) зображено на ній? Що намагався показати глядачам художник? Як він це зробив? Що вам подобається на картині? Складіть речення за змістом зображення. (Діти складають речення).

- Чи поєднані речення між собою за змістом?

4.2. Слухання учнями тексту «Весна».

- Послухайте речення (1-й варіант).

Настала весна. Вона задзвеніла співом пташок, загомоніла джерельцями в лісі, забуяла травами і квітами, сколихнула цвітом садки.

Весна – дуже красива пора року.

2-й варіант.

Весна прийшла. Бджоли – корисні комахи. Повітря пахне медом. Василькові купили книжку.

- Які із прослуханих речень зв'язані між собою за змістом? Про що ви довідалися з них? Чи можна до цих речень дібрати заголовки? Який? А інші речення об'єднані між собою за змістом? Чи можна дібрати до цієї групи речень заголовки?

4.3. Коментоване письмо. Запис тексту «Весна».

- У першому реченні підкресліть головні слова. Якими словами в другому реченні передані звуки весни? Чи всім подобається весна? Яке речення підтверджує вашу думку? Чи можна записані вами речення назвати текстом?

5. Осмислення знань про текст.

Робота з підручником.

5.1. Робота в групах (парах).

Виконання завдань до вправи 1, с.118.

5.2. Опрацювання змісту правила на с.118.

Самостійне читання учнями змісту правила.

Визначення найголовніших ознак тексту.

- Із чого складається текст? Речення об'єднуються за змістом (темою)? Речення розміщуються в тексті послідовно чи довільно? До таких речень, що пов'язані між собою за змістом і розміщені в певній послідовності, можна дібрати заголовки? Доберіть заголовки до тексту (вправа 1).

Фізкультхвилинка

5.3. Виконання вправи 2 (с.118), 5 (1119) – з розгорнутися пояснення.

6. Узагальнення й систематизація знань учнів.

6.1. Доберіть заголовки до тексту (усно).

На пелюстки квіточок, на трави впала крапля сонця. Вона торкнулася землі – земля заспівала. Якщо уважно прислухаєшся, то почувеш, як росте трава, як сміються діти. Ти побачиш, як повзе мурашка, як зацвітають квіти... Ти відчуєш прекрасну музику землі.

(Крапля сонця. Музика землі).

6.2. Робота з текстом, записаним на дошці. Відтворення послідовності розташування речень у тексті. Добір заголовка. (Усно).

Запис на дошці:

Ти можеш подивитися виставу по телевізору чи послухати по радіо.

Вистава – це сценічне видовище.

Більшість вистав називаються п'єсами. Їх грають актори перед глядачами, як правило, у театрі.

7. Підсумки уроку.

- Про що ви дізналися на уроці? Назвіть основні ознаки, про які ми сьогодні говорили (зв'язне висловлювання, що складається з речень. Речення пов'язані між собою за змістом (об'єднані темою) і розміщені в певній послідовності. До тексту можна дібрати заголовок).

- Складіть текст з 3-5 речень за малюнком.

8. Домашнє завдання.

Повторити правило, с.118. Вправа 3, с.119.

Тема. Радість Великодня

Матеріал до уроку. Н. Куфко «Свято Паски недалечко», К. Перелісна «Христос воскрес».

Мета. Розвивати мовлення учнів, удосконалювати навички виразного читання, пробуджувати інтерес до народних традицій, виховувати шанобливе ставлення до них.

Дидактико-методичне забезпечення. Предметне зображення писанки, крашанки, крапанки; їх малюнкове зображення, які є в художніх музеях України.

План-конспект

1. Організація учнів до уроку.

2. Перевірка домашнього завдання.

- Прочитайте слова-дії, які характеризують шпака, горобців... (почергово).

Що би ви хотіли запитати автора оповідання?

3. Повідомлення теми й мети уроку.

4. Підготовча робота до сприйняття змісту творів Н. Куфко «Свято Паски недалечко» та К. Перелісної «Христос воскрес!»

4.1. Робота з наочністю.

Демонстрація Великодніх яєць: крашанки, писанки, крапанки. Розгляд зображень музейних експонатів.

- Чи знаєте ви, діти, чим відрізняється крашанка від писанки, крапанки? Хто з вас бере (брав) участь у розмальовуванні яєць? Хто може розповісти про те, як розмальовують яйця? Як треба фарбувати їх? А чи знаєте ви, в який день тижня перед Великоднем роблять крашанки, писанки, крапанки? (Діти висловлюють свої думки).

4.2. Узагальнення вчителя.

За народним звичаєм, традицією, фарбувати, розмальовувати яйця треба у Великодню суботу, тому що яйця, пофарбовані в п'ятницю, швидко псуються. А зроблені в суботу зберігаються дуже довго. Писанка, крапанка – це орнаментовані курячі яйця. Яйце вважають символом життя. Крашанка – це пофарбоване яйце. Для фарбування використовують відвари різних трав, цибулиння тощо. Кольори, в які фарбують яйця, мають своє значення. Червоний – радість життя; жовтий – місяць, зорі, врожаї; блакитний – здоров'я; зелений – воскресіння природи; чорний з білим – пошана духів.

У наш час писанки роблять і з дерева або використовують готові наклейки з різноманітними зображеннями. Яйця мають дуже гарний вигляд. Тож і нині про гарного хлопчика або дівчинку кажуть: «Красивий, як писанка».

4.3. Лексико-семантична робота.

- Розкрийте значення таких слів:

Віки, доброзичливе, зичити, святість, воскресати.

5. Опрацювання змісту вірша Н. Куфко «Свято Паски недалечко».

5.1. Читання вірша вчителем.

5.2. Перевірка первинного сприйняття змісту вірша.

- Який настрій викликав у вас зміст вірша? Про яке велике свято нагадала ця поезія? Яких звичаїв дотримуються люди, готуючись до свята?

5.3. Читання вірша учнями мовчки з виконанням завдання.

- Прочитайте вірш мовчки. Позначте слова, які римуються. Підготуватися до читання вголос так, щоб передати святковий настрій.

5.4. Читання вірша учнями вголос.

- Прочитайте позначені вами слова, які римуються. Який настрій передала вам авторка? Які думки навіяла? Які почуття розбудила.

- Прочитайте виразно вірш так, щоб сподобатися слухачам.

5.5. Вибіркове читання за завданнями.

- Прочитайте рядки вірша, в яких ідеться про те, що спонукало людей до збереження традицій.

- Яких звичаїв дотримують люди? (3, 4, 7, 8-12 рядки).

- У яких рядках вірша авторка допомагає нам зрозуміти головну думку?

5.6. Робота з методичним апаратом до вірша.

◆ Відповіді на запитання, розміщені наприкінці вірша.

◆ Виконання та перевірка різнорівневих завдань.

Ф і з к у л ь т х в и л и н к а

5.7. Ознайомлення з віршем К. Перелісної «Христос воскрес!»

6.1. Читання вірша вчителем.

Христос воскрес!

Співає жайворон з небес:

«Христос воскрес! Христос воскрес!»

І небо дзвін гуде з села:

«Христос воскрес! Йому хвала!»

В проміннях сонячна блакить:

«Христос воскрес! Його хвалить!»

Журчить струмок – весняний дзвін:

«Воскрес Христос – Господній Син!»

Радіють діти у вінках:
«Христос воскрес на небесах!»
І вся земля, мов той вінок,
З чудесних трав, дітей, квіток...
І в серці радість через край:
Воскресли поле, річка, гай,
І лине пісня до небес:
«Христос воскрес! Христос воскрес!»

Катерина Перелісна

6.2. Перевірка первинного сприйняття змісту вірша.

- Про що написала авторка у вірші?
- Хто прославляє воскресіння Христа?
- Якими словами сповіщають усіх про воскресіння Христа?

6.3. Повторне читання вірша вчителем (учнями).

6.4. Робота з розвитку мовлення.

- Уяви себе художником. Яку картину ви напишете до першої строфи вірша?

Розкажіть.

- Поміркуйте, скільки картинок можна написати за змістом вірша. Розкажіть про одну з них.

- Що допомогло вам відчувати настрій акторки? З якими почуттям ви читатимете цю поезію своїм рідним? Прочитайте вірш так, як ви його читали на святковому концерті.

7. Підсумки уроку.

- Вірші яких авторів ви читали на уроці? Що об'єднує ці твори? Який з віршів вам би хотілося прочитати ще раз, чому? Про що ви розповісте рідним після уроку? Якою інформацією поділитися з ними?

8. Домашнє завдання. Розпитати в рідних, яких звичаїв дотримують у родині. Виразно читати вірші.

Тема. Будова тексту

Мета. Дати дітям уявлення про будову тексту, формувати практичні вміння, розрізняти складові частини тексту, виховати любов до природи.

Дидактико-методичне забезпечення. Опорні схеми «Текст», «Будова тексту».

План-конспект

1. Організація учнів до уроку.

2. Перевірка домашнього завдання.

2.1. Перевірка виконання завдань до вправи 3, с.119.

2.2. Актуалізація знань учнів про текст.

- Доповніть речення.

◆ Текст – це зв'язне... (висловлювання).

◆ Текст складається із... (речень).

◆ Речення в тексті пов'язані між собою за... (змістом).

◆ Речення у тексті розміщені в певній... (послідовності).

◆ До тексту можна зібрати... (заголовки).

3. Повідомлення теми й мети уроку.

4. Робота над формуванням уявлень про будову тексту.

4.1. Робота з деформованим текстом. (Запис на дошці).

- Прочитайте речення. Розташуйте їх у такій послідовності, щоб вийшов текст.

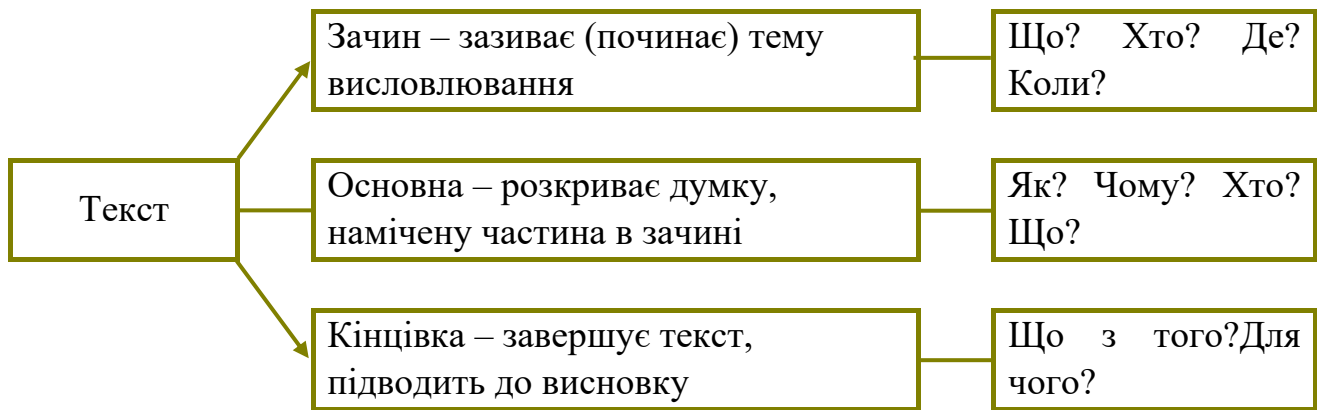
Мурашка покликала товаришів. Воно було важким. Дружно тягнуть зернину малі трудівники. Мурашка знайшла зерно.

- Яке речення має починати текст? Які речення мають бути наступними? Яке останнє речення? Чи можна дібрати заголовок, який? Отже, що таке текст? (Діти роблять узагальнення – висновки).

4.2. Робота з опорними схемами.

- Розгляньте опорні схеми. Усі разом їх проаналізуємо, щоб дати відповідь на запитання: «З яких частин складається текст?»

- З яких частин складається текст? Що означає кожна частина? (Висновки роблять учні).

Текст. Будова тексту

Зачин	Невтомно клопочуться білочки.
Основна частина	То мчать аж до верхівки ялин, то перестрибують з гілки на гілку.
Кінцівка	Веселішого звірка немає в лісі.

5. Робота з підручником.

5.1. Опрацювання вправи 1.

5.2. Колективний аналіз змісту правил с.120-121.

Ф і з к у л ь т х в и л и н к а

5.3. Робота в парах.

Виконання вправи 3 (с.121), вправи 5 (с.122).

5.4. Робота в групах.

Складання тексту за зачином, кінцівкою і малюнками до основної частини. (Вправа 6, с.122).

6. Підсумки уроку.

- Що таке текст? З яких частин складається текст? Визначіть, до якої частини тексту належать такі речення: «На хаті лелеки звили гніздо», «Красива берізка в будь-яку пору року!», «Птахи наносили сухого гілля, м'якої трави, вимостили собі розкішне житло».

7. Домашнє завдання.

Повторити правила на с.120-121. Вправа 4, с.121-122.

Тема. Типи текстів (2 год)

Мета. Розширювати уявлення учнів про текст; ознайомити їх з текстами-розповідями та текстами-описами, у їх порівнянні; формувати практичні вміння визначати типи текстів, виховувати в дітей спостережливість, культуру спілкування.

Дидактико-методичне забезпечення. Схема-опора «Типи текстів».

План-конспект

1. Організація учнів до уроку.

2. Перевірка домашнього завдання.

2.1. Виконання вправи 4 (с.121-122).

2.2. Перевірка знань учнів про текст та його будову.

3. Повідомлення теми й мети уроку.

4. Колективний аналіз записаних на дошці текстів.

- Прочитайте тексти. Що в них однакове, а що різне?

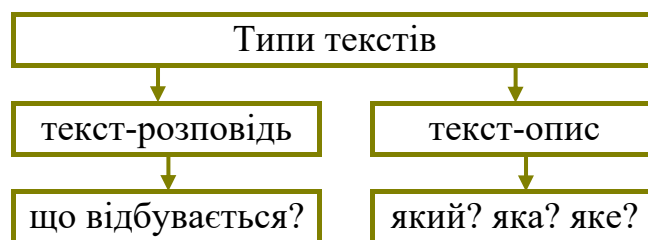
◆ Котик Мурчик – наш домашній улюбленець. Він спокійний, але буває грайливим. Улюбленою іграшкою котика є м'ячик. А ще любить гратися з бабусиним клубком ниток, з яких вона в'яже джемпер. Мурчик любить сметану й курячу печінку. Котик дуже пухнастий. Його любить уся родина.

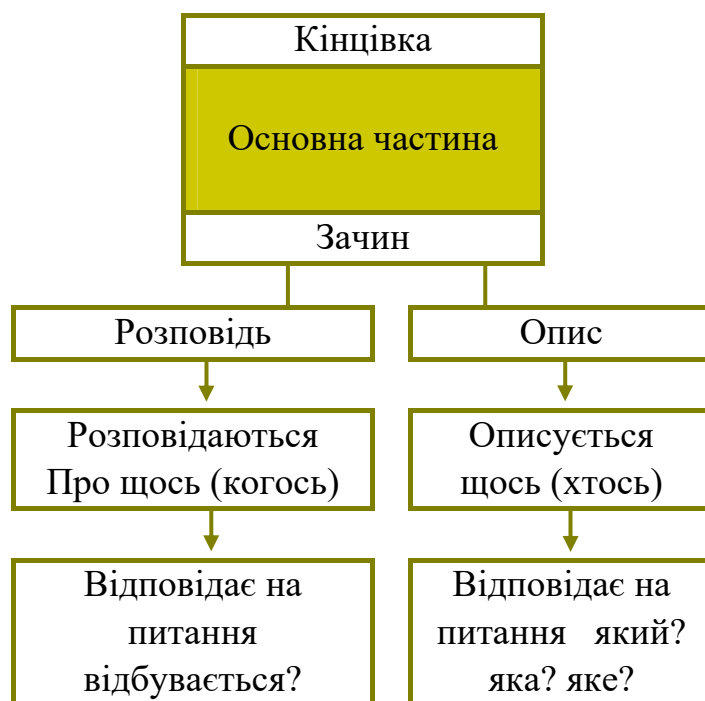
◆ Котик Мурчик – пухнастий улюбленець нашої сім'ї. У нього лапки білі, м'якенькі, з чорними цятками. Шубка на котикові біла, з чорними крапками на спині. Голівка чорна, але гострі вушка білі, чуткі. Зуби в Мурчика гострі, вуса довгі. Очі зелені, завжди примружені. Хвіст у котика смугастий.

- Про кого йдеться у кожному тексті? Що спільного в цих текстах?

- Що дізналися про котика з першого тексту? А що дізналися з другого тексту? Отже, про котика ви отримали інформацію з різних текстів. Один текст вам розповів, а другий – описав зовнішній вигляд котика. Який з текстів можна сфотографувати і побачити котика на світлині (малюнку)? Якими бувають тексти, ви дізнаєтеся, розглянувши опорну схему. Розгляньте її.

5. Робота з опорною схемою «Типи текстів».

- Які бувають тексти? Як відрізнити текст-розповідь від тексту-опису? Яке питання можна поставити до тексту-розповіді, а яке – до тексту-опису?

6. Осмислення нових знань.

6.1. Робота в групах (усно).

Група 1, 2. Скласти опис улюбленої іграшки.

Група 3, 4. Скласти розповідь про улюблену іграшку.

Ф і з к у л ь т х в и л и н к а

6.2. Робота з підручником.

◆ Опрацювання змісту правила, с.123.

◆ Робота в парах. Виконання вправ 2, 4 (с.124).

◆ Самостійна робота. (Вправа 4, с.124).

Перевірка самостійної роботи.

7. Домашнє завдання. Вправа 1, с.123. Вивчити правило, с.123.

8. Актуалізація знань учнів про текст з використанням опорної схеми «Типи текстів».

9. Робота в парах. Виконання завдань вправ 5 (с.124), 6 (с.125). Перевірка виконаних завдань.

10. Колективне опрацювання змісту вправи 8 (с.125).

Ф і з к у л ь т х в и л и н к а

11. Самостійний запис опису сорочки.

12. Підсумки уроку.

- Що нового ви дізналися про текст? Як відрізнити текст-опис від тексту-розповіді? Який з текстів може відповідати на питання «що відбувається»? Укажіть, який це текст: розповідь чи міркування. Доберіть заголовок.

Білка має видовжене тіло на пухнастий хвіст. На мордочці звіра виблискують круглі чорні очі. Вушка в неї маленькі й гострі. Хутро у тваринки руде, черевце біленьке.

13. Домашнє завдання. Вправа 7, с.125.

Тема. Як Великдень надворі, то й писанки на столі

Матеріал до уроку. Д. Чередниченко «Писанка», Н. Гуменюк «Писанка».

Мета. Розвивати монологічне мовлення учнів, удосконалювати навички виразного читання, формувати інтерес до народних традицій, виховувати бажання дотримувати народних звичаїв.

Дидактико-методичне забезпечення. Зображення різноманітних писанок.

План-конспект

1. Організація учнів до уроку.
2. Перевірка домашнього завдання.
  - 2.1. Виразне читання віршів.
  - 2.2. Розповіді учнів про отримання традицій.
3. Повідомлення теми уроку і мотивація навчальної діяльності.
4. Опрацювання змісту вірша Д.Чередниченко «Писанка».
  - 4.1. Первинне сприйняття змісту вірша. Читання тексту вчителем.
  - 4.2. Емоційно-оцінна бесіда за змістом вірша.
    - Хто автор вірша? Про що ця поезія? Який настрій передав вам автор? Що сподобалося в змісті вірша? Чи запам'яталися вам слова, які звучать ніжно, пестливо?
  - 4.3. Читання вірша учнями з установкою на виконання завдань-запитань, розміщених наприкінці твору.
  - 4.4. Виконання та перевірка різнорівневих завдань (с.130).

Фізкультхвилинка

5. Робота над віршем Н. Гуменюк «Писанка».
  - 5.1. Читання вірша учнями з установкою: підготувати відповіді на запитання, які розміщені наприкінці вірша.

Писанка

На долоньці в Лесі
Дивонько казкове –
Писанка чудова
Різнокольорова.
Писанку цю вперше
Леся розписала,

Мама тільки трішки
Їй допомагала.
Три пучки калини,
Три птахи крилаті –
Мов маленьке сонце
Світиться у хаті.

Надія Гуменюк

- Як авторка назвала вірш? Як ти думаєш, чому?
- Чому писанку авторка називає казковим дивом?
- Які зображення нанесла дівчинка на яйце?

5.2. Робота в групах. «Перевірка виконаних завдань».

1 група.

- Виберіть і прочитайте слова, якими авторка називає писанку. Якими словами ви можете доповнити її розповідь?

2 група.

- Які рядки вірша сподобалися вам над усе? Чому? Прочитайте їх виразно.

3 група.

- Дослідіть, що спільного у віршах Надії Гуменюк і Дмитра Чередниченка? Чим вони відрізняються? Які почуття виникли у вас при читанні цих віршів? Спробуйте доповнити вірш Дмитра Чередниченка малюнками, про які розповідала Надія Гуменюк.

6. Підсумки уроку.

- З якими творами ви ознайомилися на уроці? Хто їх автори? Чому, на вашу думку, автори однаково назвали вірші? Чи виникло у вас бажання розмалювати писанку? Що (кого) ви намалюєте на ній?

7. Домашнє завдання.

Вивчити напам'ять вірш Д. Чередниченка «Писанка». Намалювати на аркуші паперу писанку, яку ви зробите власноруч (за бажанням).

Тема. Великодні ігри

Матеріал до уроку. М. Хоросницька «Великодня гра».

Мета. Розширити уявлення дітей про святкування Великодня та дитячі ігри під час свят, удосконалювати навички виразного читання, пробуджувати бажання учнів пізнавати й підтримувати народні традиції.

Дидактико-методичне забезпечення. Відеоролик «Великодні ігри».

План-конспект

1. Організація учнів до уроку.

2. Перевірка домашнього завдання.

2.1. Читання напам'ять вірша Д. Чередниченка «Писанка».

2.2. Розповіді учнів про підготовку (чи святкування) до Великодня.

3. Повідомлення теми уроку і мотивація навчальної діяльності.

4. Перегляд відеоролика «Великодні ігри»; бесіда за його змістом.

- Про що ви подивилися відео? Які з переглянутих ігор ви знаєте? З якою познайомилися вперше? Які дитячі народні ігри вам відомі? У які ігри ви граєтеся навесні? Хто розповість про гру, до якої залучаються всі ваші друзі? Чи відомі вам такі ігри, як «Довга лоза», «Коти і миші», «Подольночка», «Дзвін»?.. Хто може розповісти про умови, місце проведення ігор?

5. Опрацювання змісту вірша М. Хоросницької «Великодня гра».

5.1. Читання вірша вчителем.

5.1. Перевірка сприйняття змісту вірша.

- Як назвала вірш М. Хоросницька? Про що вона написала у творі? Вам відома така гра? Чи все зрозуміло було вам, коли слухали вірш? Що привабило вас у змісті гри?

5.2. Читання вірша учнями мовчки та виконання завдань.

- Прочитайте вірш мовчки. Розставте наголос у тих словах, які римуються.

5.3. Читання учнями римованих слів з відповідним наголосом.

5.4. Читання вірша учнями вголос. Відповіді на запитання, які вміщені наприкінці твору.

Фізкультхвилинка

5.5. Аналіз змісту книжкового малюнка.

- Розгляньте малюнок. Його зміст подібний до змісту вірша? Чи вдалося художникові передати радісний настрій дітей? Що вас приваблює в зовнішньому вигляді діток? Чи можна за малюнком здогадатися, в яку гру бавляться діти?

5.6. Робота в групах.

Виконання та перевірка різнорівневих завдань.

5.7. Узагальнювальна робота над змістом вірша (з елементами вибіркового читання).

- Дайте відповідь словами вірша.

- ◆ Яким чином мають розташуватися діти, щоб пограти у великодню гру?
- ◆ Кому з діток випала честь розпочати гру?
- ◆ Що має робити ведучий гри?
- ◆ Як довго триває гра?
- ◆ Хто виходить переможцем у грі?
- ◆ Що очікує переможця гри?

5.8. Виразне читання вірша учнями.

6. Підсумки уроку.

- Про яку дитячу забаву розповіла вам авторка? Чим привабила вас гра? Поміркуйте, чи галасують діти під час участі в забаві? Чому? Яке ставлення авторки до гри? А ваше? Як називається гра? А вірш Марії Хоросницької?

7. Домашнє завдання.

Перечитати опрацьований вірш. Позначити рядки, які слід читати повільно, які – емоційно. Підготувати розповідь про свою улюблену гру.

Тема. Найрідніша в світі – мама

Матеріал до уроку. О. Дерманський «Теплий віршик для мами».

Мета. Розвивати мовлення учнів, удосконалювати навички свідомого і виразного читання, формувати вміння узагальнювати, виховувати любов і шанобливе ставлення до жінки, чиє ім'я – мама.

Дидактико-методичне забезпечення. Світлини матерів учнів класу; запис вірша на дошці, аудіозапис вірша А. Костецького «Все починається з мами».

План-конспект

1. Організація учнів до уроку.

2. Перевірка домашнього завдання.

2.1. Виразне читання вірша М. Хоростецької «Великодня гра» з дотриманням темпу, тону читання.

2.2. Розповіді учнів про улюблену гру.

3. Підготовча робота до сприйняття нового матеріалу.

3.1. Читання записаного матеріалу на дошці.

Мама

Мати, матуся, матусенька,
Мамка, матусечка, матінка,
Мама, мамуся, мамусенька,
Мамчик, мамунчик, мамуся,

Мамця, мамусик, мамусечка,
Мамуня, мамунька, мамонька,
Мамуся, мамунька, мамулечка,
Мамуська, мамуленька, мамочка...

Степан Павленко

- Прочитайте рядки вірша Степана Павленка. Кому автор присвятив вірш? Які почуття виникли у вас, коли ви читали вірш? Як автор змінював наймогутніше у світі слово – мама? Що він відчував, уживаючи різні варіанти слова «мама»?

3.2. Робота зі світлинами матерів учнів класу.

- Уважно розгляньте світлини своїх мам. Це найдорожча людина для кожного з вас. Ми всі любимо своїх матерів, горнемося до них, усміхаємося, дякуємо їм за все, а найголовніше за те, що вони є.

- Оберіть слова з вірша Степана Павленка, якими ви звертаєтеся до своїх мам. Дивлячись на світлину своєму мамі, промовте їх з тією теплотою, ніжністю і любов'ю, яку ви відчуваєте до найпрекраснішої людини у світі – мамі.

4. Повідомлення теми уроку і мотивація навчальної діяльності.

5. Робота з твором О. Дерманського «Теплий віршик для мамі».

5.1. Ознайомлення учнів із змістом вірша.

- Прочитайте вірш мовчки. Підготуйтеся дати відповідь на запитання, вміщені наприкінці твору.

5.2. Перевірка первинного сприйняття змісту за запитаннями, вміщеними наприкінці вірша.

Ф і з к у л ь т х в и л и н к а

5.3. Робота над виразністю читання вірша.

Підготовчі вправи.

- Як звертається автор до своєї мамі? Послухайте, як слід читати таке звертання. (Учитель зачитує відповідні слова).

- Як автор називає маму? Які прочуття треба передати читачам вірша, щоб сподобалося авторові? Давайте всі разом їх промовимо з відповідними почуттями. (Коллективно-імітативне прочитування відповідних словосполучень). Який темп читання оберемо? Яку гучність під час читання демонструватимемо?

◆ Розстановка пауз та наголосів учнями на основі зразка читання вчителя.

◆ Виразне читання вірша учнями.

5.4. Робота в групах.

Виконання та перевірка різнорівневих завдань.

5.5. Узагальнювальна робота над змістом вірша.

- Які рядки вірша вам особливо запам'яталися? Якою ви собі уявили маму поета? Чи траплялися вам мамі, подібні до мамі автора вірша? Які думки і почуття викликав у вас зміст вірша? Яка головна думка цієї поезії?

- Пофантазуйте, якби ви зустріли автора, які би слова вдячності висловили йому за вірш?

6. Підсумки уроку.

- Чому, на вашу думку, автор назвав вірш «Теплий віршик для мамі». Що він хотів підкреслити таким заголовком? На чому наголошує автор у вірші?

- Послухайте вірш Анатолія Костецького «Все починається з мамі».

Можна у світі чимало зробити:
перетворити зиму на літо,
можна моря й океани здолати,
гору найвищу штурмом узяти,
можна пройти крізь пустелі та хащі...

Тільки без мами не можна нізащо,
бо найдорожче стоїть за словами:
в світі усе починається з мами...

- Що об'єднує обох авторів? Як ви розумієте вислів: «...в світі усе починається з мами»?

7. Домашнє завдання.

Виразно читати опрацьований на уроці вірш. Намалювати малюнок мамі.

Тема. Засоби зв'язку речень в тексті (2 год)

Мета. Ознайомити учнів із засобами зв'язку речень у тексті, навчати виявляти їх у тексті, збагачувати словниковий запас, виховувати любов до природи, пробуджувати інтерес до пізнання.

Дидактико-методичне забезпечення. Малюнкове зображення квітки, птаха, сонця, калини; аудіозапис тексту «Ромашки».

План-конспект

1. Організація учнів до уроку.

2. Перевірка домашнього завдання.

2.1. Актуалізація знань про текст, його будову та типи текстів. (Доцільно використати попередні опорні схеми).

- Пригадайте, що таке текст. З яким частин складається текст? Які бувають тексти? Який з текстів можна назвати описом? А що таке текст-розповідь? Чи можна за заголовком тексту визначити, про що може йтися у творі? Поміркуйте, якщо текст має заголовок «Як сплять дельфіни», про що в ньому розповідатиметься? Це буде текст-розповідь чи текст-опис? Якщо текст має назву «Синьоока фіалка», то який це може бути тип тексту?

2.2. Читання опису горобчика (вправа 7, с.125).

3. Підготовка учнів до сприйняття змісту нового матеріалу.

3.1 Робота з наочністю.

- Що ви бачите на малюнках? Чи можна назви зображень замінити іншими словами, але щоб слухачі (читачі) чітко уявили, що саме йдеться про цей предмет, а не інший? Про яке із зображень йдеться, якщо я назву такі слова: окраса землі, красуня, рослина, вона, запашне диво... (квітка); пернатий друг, гострокрила красуня, дзвінкоголоса сусідка, вона... (пташка); небесне світило, природі помічник, грайливе диво, воно... (сонце); розлогий кущ, пишна красуня, цілюща рослина, рослина – символ українців... (калина).

3.2. Слухання тексту «Ромашки».

- Послухайте текст. Яке слово найчастіше повторюється?

На лузі цвітуть ромашки. Ти йдеш лугом і зриваєш ромашки. Вибираєш ромашки найбільші і найкращі. Ромашки люблять усі люди, тому і зривають ромашки.

Чи залишаться ромашки на лузі? Найрідніші й найгарніші ромашки. Найкращі ромашки зникнуть. Наша земля повинна бути прекрасною. Бережи рідну природу!

- Яке слово найчастіше повторюється? Чи можна це слово замінити іншими словами? Якими? (Їх, квіти, красуня, це білопелюсткове диво, рослини з жовтими оченятами, прикраси лугові...)

Повторне озвучення зміненого тексту вчителем.

- Який текст звучить краще, його приємніше слухати?

4. Повідомлення теми уроку і мотивація навчальної діяльності.

5. Осмислення нових знань учнями.

5.1. Усвідомлення змісту правила, с.127.

5.2. Колективне опрацювання вправи 3, с.126-127.

Ф і з к у л ь т х в и л и н к а

5.3. Робота в парах. Виконання завдань до вправи 2 (с.126) та їх перевірка.

5.4. Самостійна робота. Вправа 1, с.126.

6. Списування з виконанням завдання. (Вправа 4, с.127).

7. Робота в парах. (Вправа 5, с.128).

Ф і з к у л ь т х в и л и н к а

8. Розвиток зв'язного мовлення учнів.

8.1. Складання тексту-розповіді за планом та опорними словами. (Вправа 6, с.128).

8.2. Самостійне виконання завдання до складеного тексту та його перевірка.

9. Підсумки уроку.

- Як у тексті пов'язані між собою речення? Що може виступати засобом зв'язку речень у тексті? Замініть слово «Оленка» на інші слова, які можуть пов'язувати речення в тексті (дівчинка – подруга – вона – сестричка...) До слова «хлопчик» доберіть слова, які можуть бути засобом зв'язку речень у тексті (він – брат – школяр – сусід – товариш – Максимко – ...)

10. Домашнє завдання

Вивчити правило на с.127. Усно скласти текст-розповідь про вечір у вашій сім'ї.

11. Виконання завдань з рубрики «Перевір себе».

Знаю...

1. *Що таке текст?*

2. *З яких частин складається текст?*

3. *Які бувають тексти?*

4. *Розумію, вмію пояснити...*

5. *Чим відрізняється текст від речення?*

6. *Що таке заголовок тексту?*

7. *Як відрізнити зачин від кінцівки тексту?*

8. *У якій частині тексту розкривається основний зміст розповіді?*

9. Чим відрізняється текст-розповідь від тексту-опису.

Вмію...

10. Дібрати заголовок до тексту.

11. Відокремлювати частини тексту на письмі.

12. Знаходити в тексті зачин, основну частину, кінцівку.

13. Скласти текст-розповідь і текст-опис.

14. Користуватися засобами зв'язку речень у тексті.

15. Скласти вітання мамі (бабусі).

Тема. Жартівлива пропозиція

Матеріал до уроку. О. Сенатович «Поміняймося місцями».

Мета. Розвивати мовлення й мислення учнів, спонукати їх до висловлення оцінних суджень, удосконалювати навички виразного читання, виховувати чуйне ставлення до матусь.

Дидактико-методичне забезпечення. Зображення життєвих ситуацій: допомога дітей дорослим, розбите коліно в дитини, мама біля ліжка хворої дитини, дитина про щось «розповідає» усміхненій мамі тощо.

План-конспект

1. Організація учнів до уроку.

2. Перевірка домашнього завдання.

2.1. Огляд виставки дитячих малюнків, присвячених мамі.

2.2. Виразне читання вірша О. Дерманського «Теплий віршик для мамі».

3. Повідомлення теми уроку і мотивація навчальної діяльності.

4. Підготовча робота до сприйняття змісту твору О. Сенатович «Поміняймося місцями».

4.1. Аналіз ситуацій, зображених на малюнках.

(Після перегляду кожного зображення вчитель звертається до учнів щодо оцінних суджень. Наприклад,

- Як би ви вчинили в такій ситуації? Що, на вашу думку, могло засмутити (порадувати) маму (рідних)? З яким настроєм поверталися додому, чому? Коли (хто) особливо радіє(ють) успіхам своїм дітей? Поміркуйте, коли всі почуватимуть себе щасливими тощо.

4.2. Лексико-семантична робота.

- З'ясуйте значення слів: картати (дорікати), дарма (даремно, навмисно), товктися (тут – плутатися, заважати), неждано (несподівано, неочікувано), нагряне (тут – прийде, з'явиться), частувати (пригощати), не обурюватися (не злитися, не показувати незадоволення).

4.3. Прогнозування змісту вірша за заголовком «Поміняймося місцями» та словами вірша.

- Поміркуйте, про що/кого йдеться у вірші, якщо заголовок «Поміняймося місцями» і в змісті є такі слова: якби, з нами, уявіть, казка, двійка, не картатиму, за уроки, виправить сама, заходь, частувати, не обурюся, доріжки.

5. Опрацювання вірша О. Сенатович «Поміняймося місцями».

5.1. Читання вірша учителем. Випереджувальні запитання:

- Чи справдилися ваші припущення щодо змісту вірша?

- Визначити, це жартівливий вірш чи серйозний. Обґрунтуйте свою думку.

5.2. Перевірка сприйняття змісту твору за випереджувальними запитаннями.

5.3. Читання вірша учнями мовчки.

- Прочитайте вірш мовчки. Поділіть його на частини так, щоб уявно можна було «побачити» картинку. (5 картинок може бути, а 7 частин).

5.4. Вибіркове читання вірша учнями вголос за частинами з елементами аналізу змісту.

◆ Прочитайте зачин і кінцівку вірша.

◆ Про що мріяли діти? Яким вони уявили життя своїх мам? Підтвердіть ще раз словами тексту вірша.

◆ Яку першу уявну картинку описала авторка?

◆ Як поставиться мама до дитини, коли трапиться двійка ву неї?

◆ Як мама ставитиметься до своїх обов'язків,

◆ Що трапиться, коли на порозі з'явиться неочікуваний гість?

◆ Як поставиться дитина до гостя?

◆ Що пропонують діти і про що запитують у мам?

Ф і з к у л ь т х в и л и н к а

5.5. Читання вірша учнями вголос з дотриманням інтонаційних особливостей відповідних рядків.

5.6. Робота з методичним апаратом до вірша.

◆ Аналіз змісту малюнків. «Озвучення» малюнків рядками вірша.

◆ Відповіді на запитання, вміщені наприкінці тексту.

◆ Робота в групах.

◆ Виконання та перевірка різнорівневих завдань.

5.7. Робота над виразністю читання вірша.

Розстановка логічних, смислових наголосів та пауз.

Читання вірша учнями вголос за складеною мовленнєвою партитурою.

5.8. Узагальнювальна робота над змістом вірша.

- Чи сподобався вам вірш, чим? Який настрої викликав у вас зміст вірша? Поміркуйте, про що нагадала вам авторка вірша. А ваші мами пристали би на пропозицію помінятися місцями? Чому, на вашу думку, виникла в дітей така дивна пропозиція? Чого навчає вас цей вірш?

6. Підсумки уроку.

- З яким настроєм ви працювали з віршем? Чи траплялися з вами випадки, від яких вам ставало соромно? Це засмучувало вашу маму? Як ви думаєте, коли від ваших вчинків мами посміхаються, немов весняне сонечко?

7. Домашнє завдання.

Виразно читати вірш. Поділитися своїми враженнями з рідними від незвичної пропозиції мамі.

Тема. Усе починається з мами

Матеріал до уроку. М. Пономаренко «Якщо говорити між нами...», С. Андрійович «Маму потрібно не тільки любити».

Мета. Розвивати мовлення й мислення учнів, удосконалювати навички виразного читання, спонукати дітей до хороших справ, виховувати в учнів почуття любові та поваги до мами.

Дидактико-методичне забезпечення. Ілюстративний матеріал про сім'ю, аудіозапис вірша М. Пономаренко «Якщо говорити між нами...».

План-конспект

1. Організація учнів до уроку.

2. Перевірка домашнього завдання.

2.1. Виразне читання вірша О. Сенатович «Поміняймося місцями».

2.2. Розповіді учнів про сприйняття рідними незвичайних пропозицій мамі.

3. Повідомлення теми уроку і мотивація навчальної діяльності.

4. Робота з наочністю.

- Розгляньте зображення. Чи були у вас такі ситуації? Які спогади нав'яли ці малюнки? Розкажіть про це. Діти, чи допомагаєте ви мамам? Як ви це робите? Чи дякуєте ви матусі за її любов і ласку до вас? Які слова ви знаходите для цього?

5. Опрацювання змісту вірша М. Пономаренко «Якщо говорити між нами...»

5.1. Слухання аудіозапису вірша.

5.2. Перечитування вірша вчителем (учнями).

Якщо говорити між нами...

Якщо говорити
Між нами,
То все починається
З мами.
І казочка перша
У світі.
І сонячна подорож
В літо.
Найперші легенькі
Сніжинки
І сяюче диво –
Ялинка.

Від мами – і літери,
Й слово,
І зроблена разом
Обнова...
Якщо говорити
Між нами,
То все починається
З мами.

Марія Пономаренко

5.3. Аналіз первинного сприйняття змісту вірша.

- Укажіть назву вірша та прізвище авторки.
- Як ви думаєте, між ким відбувається розмова, описана авторкою?
- Як ви розумієте вислів: «все починається з мами»?

5.4. Робота в групах.

Група 1. Які почуття виникають у вас, коли ви читаете цей вірш? Які рядки вірша вам хочеться перечитати ще раз? Чому? Прочитайте їх.

Група 2. Перечитайте вірш ще раз. Спробуйте словесно намалювати ілюстрації до вірша.

Група 3. Які почуття висловлює авторка у вірші? Підтвердіть свою відповідь словами із цієї поезії. Продовжіть думку авторки про те, що ще може починатися з мами.

Ф і з к у л ь т х в и л и н к а

6. Робота над віршем С. Андрійовича «Маму потрібно не тільки любити».

6.1. Читання вірша вчителем.

6.2. Перевірка первинного сприйняття змісту вірша.

- Про кого ви прослухали вірш? До чого закликає автор вірша? Як ви думаєте, до кого звертається автор? Це може стосуватися всіх дітей: як маленьких, так і дорослих?

6.3. Читання вірша учнями мовчки.

- Прочитайте вірш мовчки. Визначіть рядки, якими автор підкреслює, чому маму треба не лише любити.

6.4. Повторне читання вірша учнями вголос. Складання мовленнєвої партитури читання.

- Чому маму потрібно не тільки любити? Як ви розумієте слово автора «маму потрібно ще й берегти»?

- Підготуйтеся розставити смислові, логічні інтонаційні наголоси та паузи. (Учні під керівництвом учителя на основі читання-зразка виконують завдання).

6.5. Виразне читання вірша учнями.

6.6. Робота з методичним апаратом до вірша.

- ◆ Робота з малюнком . «Озвучення» його змісту рядками вірша.
- ◆ Відповіді на запитання.
- ◆ Виконання та перевірка різнорівневих завдань.

6.7. Визначення основної думки вірша.

7. Підсумки уроку.

- Який вірш М.Пономаренко ви читали? Що ви сказали б авторці, коли б між вами відбулася розмова? З яким проханням-наказом звернувся С.Андрійович до всіх дітей? Як би ви запевнили і переконали автора, що виконуете його прохання?

8. Домашнє завдання.

Підготувати розповідь про те, як ви виконуете наказ автора С.Андрійовича. Виразно читати його вірш.

9. Виконання завдань з рубрики «Перевір себе».

Перевір себе

Знаю...

1. Чому розділ названо «Святкова поетична скринька».
2. З якого вірша цей вислів: «Святість – це чарівне слово...» Хто його автор?
3. Якими словами сповіщають усіх про воскресіння Христа і як треба відповідати?
4. Які слова-звертання модна використовувати, звертаючись до мами?

Розумію, можу пояснити...

1. Чому Великодні яєчка називають писанками, крашанками.
2. Чому Олександр Дерманський називає маму «теплими» словами.
3. Чому Оксана Сенатович запропонувала помінятися місцями мамі з її дитиною.

Вмію...

1. Розказати напам'ять вірші, які мені сподобались.
2. Знайти відповідність між назвою вірша і його автором:

«Свято Пасхи недалечко»	Катерина Перелісна
«Якщо говорити між нами»	Ніна Куфко
«Христос воскрес»	Марія Пономаренко
3. Встановити спільні й відмінні ознаки газети і книжки.
4. Вислови свої почуття і ставлення ...
5. Який з прочитаних віршів тобі хочеться прочитати своїм рідним, друзям?
6. Які вислови, порівняння можна використовувати, звертаючись до мами?
7. Який з прочитаних віршів викликав радість? Чому?

Тема. Тема, заголовок, основна думка

Мета. Навчати дітей розрізняти поняття «тема» і «основна думка тексту», допомогти їм зрозуміти, що таке заголовок тексту, формувати в учнів високі моральні якості.

Дидактико-методичне забезпечення. В. Наумчук, М. Наумчук. Зошит з розвитку зв'язного мовлення. 2 клас; опорна схема.

План-конспект

1. Організація учнів до уроку.
2. Повідомлення теми уроку і мотивація навчальної діяльності.
3. Робота з опорною схемою.
- Розгляньте схему.

Заголовок	повідомляє, про що буде розповідатися в тексті
Тема	про що/кого розповідається в тексті
Основна думка	що хотів сказати автор

- Діти, ви знаєте, що таке текст, як пов'язані речення в тексті, які засоби зв'язності речень у тексті. На уроках української мови, читання ми часто працюємо з заголовком тексту, його темою, визначаємо головну думку. Кожне з цих понять виконує свою функцію (роботу) в тексті. Яку? Вам підкаже схема.

- Яку «роботу» виконує заголовок у тексті? Як визначити тему тексту, основну думку?

4. Робота із зошитом.

4.1. Усвідомлення поняття «тема» тексту. (Завдання 1, с.61).

4.2. Закріплення поняття «заголовок тексту». Виконання завдань 2-4 на с.62.

4.3. Визначення основної думки тексту. Виконання завдань 5, 6, на с.63.

Фізкультхвилинка

4.4. Складання тексту-розповіді за малюнком і опорними словами (Вправа 7, с.64).

- Розгляньте малюнок. Прочитайте слова для довідки. Чи здогадалися ви, про що треба скласти розповідь. Який заголовок доберете? Про що ви розповісте в зачині, основній частині, кінцівці тексту? Якою темою будуть об'єднані речення у вашому тексті? Яку основну думку висловите?

4.5. Самостійний запис тексту-розповіді учнями. Самоперевірка написаного.

5. Підсумки уроку.

- Про що йшлося на уроці сьогодні? Як ви будете визначати тему , основну думку тексту? Що таке заголовок тексту? Доберіть заголовок до тексту.

Лелека – сонячний птах. Ранком він зустрічає сонце. На зорі лелеки злітають високо в небо. Там радісно клекочуть. Вони вітають новий день. (За В. Сухомлинським).

Тема. Газета – наш добрий помічник і мудрий порадник

Мета. Розширювати уявлення дітей про дитячу періодику, удосконалювати вміння орієнтуватися на сторінках газети, пробуджувати бажання передплачувати і читати дитячі періодичні видання.

Дидактико-методичне забезпечення. Дитяча газета «Казковий вечір» та інші фотозображення дитячих газет.

План-конспект

1. Організація учнів до уроку.

2. Повідомлення теми уроку і мотивація навчальної діяльності.

3. Робота з наочністю.

- Розгляньте фотозображення. Як називається ця друкована продукція? Які дитячі газети ви знаєте ще? Які дитячі газети приносить у ваш дім листоноша? Чи є такі газети на фото?

4. Колективний розгляд дитячої газети «Казковий вечір».

- Як ви думаєте, про що може повідомляти газета з такою назвою? Можливо, хтось із вас має таку газету? А які газети передплатили у вашій родині? Поміркуйте, чим відрізняється газета для дорослих читачів від дитячої? Чи містить газета для дорослих сторінку для дітей? (Учитель бере газету для дорослих і демонструє. Діти роблять висновок, що в одних газетах може бути сторінка для дітей, в інших вона відсутня). Діти вказують назву газети і висловлюють припущення, про що або про кого може розповідати дитяча сторінка).

- Уважно розгляньте газету «Казковий вечір». Чим вона нагадує книжку, журнал, а чим відрізняється? Хто подає матеріали для газети? Як називаються дописувачі по-іншому? Хто опрацьовує і систематизує матеріал, що надійшов до редакції? Хто бере участь у випуску газети? Чи є інтернет-газети? Які дитячі інтернет-видання ви знаєте? Чи є підшивки газет у ваших родинях? Для чого їх зберігають? Чи причетні до випуску газет лісники, лісоруби, працівники паперових фабрик, комп'ютерники, фотографи? Як газета потрапляє на прилавки кіосків, у бібліотеки, до поштових скриньок?

(Під час відповіді на запитання діти можуть скористатися словами для довідки: кореспонденти, редактори, журналісти, редакційна колегія, коректор, художник, фотографи, друкарі...)

- Скільки разів на тиждень виходить друком газета? Який має наклад (тираж)? Хто головний редактор цієї газети? (Діти дають відповіді з посиланням на газету).

- Поміркуйте, що спонукало Ярину Ключник написати ці рядки:

Ваша газета – це чудо,
Свято для мам і малят.
Знають про неї усюди –
Зі Сходу до самих Карпат.
Добрі, допитливі діти
Дуже чекають її,
Фарбують чудові квіти
І бачать чарівні сни.

5. Читання вчителем матеріалу з дитячої газети (на вибір). Обговорення прослуханого матеріалу.

6. Читання учнями тексту «Звідки прийшла газета».

Звідки прийшла газета

Перша газета з'явилася в Стародавньому Римі в першому столітті до нашої ери. Вона мало чим нагадувала сучасну газету. У Римі видавали закони, обов'язкові для всього населення, – про податки, про підготовку до військових походів, про введення нового календаря. Але всіх законодавців хвилювало питання – як зробити, щоб про всі закони дізналися зразу всі римляни?

Вихід знайшов видатний діяч давньоримської держави Гай Юрій Цезар. Він наказав поставити в центрі міста гіпсові плити. На них записували розпорядження римської влади та інші повідомлення про події, які відбувалися в місті. Ці повідомлення були короткими, адже на плитах не можна було розмістити багато тексту.

Зацікавленість римлян повідомленням на гіпсових плитах все зростала. Тоді було вирішено розмножувати тексти. Окремі повідомлення записували на невеликих глиняних табличках і продавали населенню.

Гіпсові плити мали спеціальні назви. Вони, звичайно, не були схожі на справжню газету. І все-таки це були газети: вони виконували одне з основних завдань – повідомляти новини.

Плити виставлялися доволі тривалий час. Вони припинили своє існування лише на початку четвертого століття нашої ери.

- Чим зацікавив вас текст? Чи можете ви пояснити друзям, звідки прийшла газета?

7. Гра «Юні кореспонденти». Робота в групах.

- Уявіть себе кореспондентом дитячої газети «Промінчик». Складіть розповідь і поділіться своїми думками про цікаву подію, про вчинок друга, про

якесь явище... Розкажіть однокласникам. Запитайте в друзів, чи видалася ваша інформація для них цікавою?

8. Підсумки уроку.

- З якими дитячими газетами ви ознайомилися на уроці? Які з них вам би хотілося, щоб передплатили батьки? Поміркуйте, чи записані на дошці вислови стосуються газети:

- ◆ Новини з усієї планети.
- ◆ Про все на світі.
- ◆ Книжкова родина.
- ◆ Газета – наш добрий помічник і мудрий радник.

9. Рекомендації до позаурочної діяльності.

- У читальному залі бібліотеки розгляньте дитячу газету. Виберіть інформацію, яка зацікавить вас. Підготуйтеся розповісти про це в класі.

Тема. Перевір себе (2 год)

Мета. Отримати інформацію про засвоєння учнями матеріалу про текст, його будову, типи текстів, активізувати читацьку пам'ять дітей, виховувати в них любов до природи та моральні якості.

Дидактико-методичне забезпечення. В. Наумчук, М. Наумчук. Зошит з української мови та читання. 2 клас. Частина 2.

План-конспект

1. Організація учнів до уроку.
2. Повідомлення теми і мети уроку.
3. Читання учнями твору В.Сухомлинського «Найласкавіші руки» та перевірка сприйняття його змісту.
4. Робота з деформованим текстом. Відновлення послідовності розташування речень у тексті (завдання 2, с.51).
5. Перевірка знань про структуру тексту. (Виконання завдань 3 (с.51), 4, 5 (с.52-53)).

Фізкультхвилинка

6. Визначення типу тексту «Василько». (Завдання 6, с.53).
7. Складання тексту-опису друга/подруги. (Завдання 7, с.53).
8. Встановлення засобів зв'язку речень у тексті «Бусол» (с.54).
9. Тестовий контроль засвоєного матеріалу «Перевір свої досягнення» (с.54-56).
10. Перевірка мовленнєвої навички «говоріння» (с.57, завдання 1).

Фізкультхвилинка

11. Складання діалогу за малюнком і запитаннями (завдання 2, с.57).
12. Написання диктанту.
Друзі йшли лісом і збирали гриби. На галявині вони помітили зламану берізку. Її тоненькі гілочки звисали додолу. Ніжне зелене листячко почало в'янути. Хлопчики підняли берізку і прив'язали до кремезного дуба. (30 слів).
13. Самоперевірка написаного диктанту.
14. Підсумки уроку.
- Які питання виникали у вас під час виконання завдань? Про що би ви хотіли запитати вчителя? Запитайте.

ПОВТОРЕННЯ ВИВЧЕНОГО. ЛІТО НА ПОРОЗІ

УКРАЇНСЬКА МОВА

Тема. Повторення вивченого (2 год)

Мета. Активізувати знання учнів про звуки букви, типи речень, частини мови (без уживання термінів), розвивати мислення й мовлення, пробуджувати естетичні почуття.

Дидактико-методичне забезпечення. Твір Ю. Старостенка «Доброго ранку всім!», твір Н.Бучуя «Зелений скрипаль».

План-конспект

1. Організація учнів до уроку.

2. Повідомлення теми і мети уроку.

3. Актуалізація знань учнів про речення, звуки і букви.

- Пригадайте, що ми називаємо реченням? Які бувають речення за метою висловлювання? Наведіть приклади. Які є речення за інтонацією? Наведіть приклади спонукальних окличних речень.

- Із чого складається речення? А з чого утворюються слова? Слово, що звучить, складається з букв чи звуків? Назвіть звуки у слові «ненька» [н, е, н', к, а]. Скільки в слові звуків, а букв? Чому? На які дві групи поділяють звуки? Назвіть букви, які на письмі позначають голосні звуки. Як поділяються приголосні звуки? (Тверді та м'які, дзвінкі та глухі приголосні). Яка буква не має відповідного звука? (Знак м'якшення). Яка роль знака м'якшення у слові? Як називаються слова, що відповідають на питання хто?, що? Які слова називають прикметниками? Наведіть приклади іменників з прикметниками. Що таке «дієслово»? На які питання відповідають дієслова? Наведіть приклади іменників з дієсловами.

4. Пояснювальне письмо. (Вправа 1, с.136).

5. Колективне опрацювання завдань до вправи 2, с.136.

Назвіть букви, що під час вимови позначають голосні звуки (А, е, о, и, і, я). Яке слово містить м'які приголосні звуки? (Місяць – 6 б., 5 зв.). Які слова в другому реченні «Місяць соковитих черешень і запашних полуниць, місяць першої сіножати й найдовших днів року...» відповідають на питання яких? (Соковитих, запашних, найдовших). Чи знаєте ви значення слова «сіножать»? Дослідіть, з яких слів воно утворилося. (Сіно + жати). Прочитайте відповідь на запитання «Коли прокидається червневий день?» Як пов'язані між собою слова в речення? За допомогою чого ви встановили зв'язок слів у реченні «Раненько

прокидається червневий день»? Прочитайте зв'язки слів у цьому реченні. (Що?) День; (що робить?) прокидається, прокидається (коли?) раненько, день (який?) червневий). Назвіть головні слова у цьому реченні? (День прокидається).

6. Робота в парах. (Вправа 3, с.136). Перевірка виконаних завдань.

Ф і з к у л ь т х в и л и н к а

7. Робота над словами, близькими за значенням. (Вправа 4, с.136-137).

8. Коментований запис речення «Сидів Ярко на травці й дививсь, як хвилька несе листок верби в лісовому струку».

- Назвіть букви, що позначають глухі приголосні звуки. (С, к, т, х; повтор букв не враховано). Скільки разів повторюється буква, яка позначає звук [с], [к], [т], [х]? Назвіть їхні парні дзвінки приголосні. Запишіть парами всі букви, якими на письмі позначають дзвінки й глухі приголосні звуки.

9. Вибірковий слуховий диктант.

- Визначіть слова, які не містять жодного дзвінкого приголосного.

Дим, дім, кіт, сто, дуб, біб, тиша, гра, сік, дар, кут, лад, око.

10. Самостійна робота. (Вправа 6, см.137). Перевірка виконаних завдань.

(Нього – 4 зв., 5 б.; своєї – 7 зв. [с, в, о, й, е, й, і], 5 б.

11. Підсумки уроку.

- Що на уроці вас зацікавило? Які реченні за інтонацією ви відшукали у творі Ю. Старостенка? За допомогою чого встановлюють зв'язок слів у реченні? Визначіть головні слова в реченні «Ранкова роса виблискує на трояндових пелюстках». Установіть зв'язок слів у цьому реченні. Укажіть у реченні іменники, прикметники, дієслова, службові слова.

Тема. Літо прийшло!

До уроку. Ю. Старостенко «Доброго ранку всім!»

Мета. Сприяти розвитку пізнавальних інтересів учнів, удосконалювати навички читання, навчати бути спостережливим, виховувати естетичні смаки та почуття.

Дидактико-методичне забезпечення. Медіазображення літньої пори, фотокалендар «Мальовнича Україна».

План-конспект

1. Організація учнів до уроку.

2. Перевірка домашнього завдання.

2.1. Виразне читання вірша С. Андрійовича «Маму потрібно не тільки любити».

2.2. Розповіді учнів про ставлення до мами (Маму потрібно іще й берегти).

3. Повідомлення теми уроку.

4. Вступне слово вчителя.

- Незабаром завершиться навчальний рік. На порозі вже стоїть літо. Скільки цікавого чекає на вас улітку! Ви вдихатимете літні пахощі, милуватиметеся красою ранків і заходом сонечка, спостерігатимете за розмаїтою квітковою оздобою землі, розширюватимете свої уявлення про навколишній світ, насолоджуватиметеся відпочинком і спілкуванням з рідними, близькими, друзями.., на вас чекають мандрівки рідним краєм. Ми всі мандруватимемо на уроках читання літніми стежками, які відкривають вам свою красу, допоможуть пізнавати й любити природу, викличуть у вас бажання пізнавати світ і себе в цьому світі.

5. Бесіда.

- Чого ви, діти, очікуєте від літа? Про що мрієте? Де б хотіли побувати? Якою корисною справою хотілось би зайнятися?

6. Робота з наочністю.

- Розгляньте зображення. Це літня пора перед вами. Які краєвиди! Яка краса! Яке багатство кольорів! Які чудові літні дарунки! Усе це побачили художники, фотографи, усе це бачимо і ми. А що вміють побачити письменники, ви дізнаєтеся, прочитавши їхні твори.

7. Опрацювання змісту твору Ю. Старостенка.

7.1. Лексико-семантична робота.

- З'ясуйте значення слів: спочинок, полум'яна колиска, мерехтять, стіні хлібів, зморена, урвати.

7.2. Читання учнями мовчки оповідання Ю. Старостенка «Доброго ранку всім!»

7.3. Перевірка первинного сприйняття змісту твору.

- Як ви вважаєте, з ким вітається автор твору? Чого він бажає всім! З яким настроєм писав оповідання автор? Чи сподобався вам твір? Що допоміг вам побачити письменник? Який літній місяць описав автор? Чому саме червень? Чим багатий червень? Яким ви собі уявили червневий день?

Ф і з к у л ь т х в и л и н к а

7.4. Повторення читання твору учнями вголос з установою: підготувати відповіді на запитання, уміщені наприкінці тексту.

7.5. Робота в групах.

Виконання та перевірка різнорівневих завдань.

7.6. Вибіркове читання з опорою на текст. Словесне малювання.

- Які кольори побачив автор у першому місяці літа? Чим зацікавило автора нічне небо? Опишіть словами картинку, яку побачив автор? Яким ви собі уявили хлібне поле? Розгляньте малюнок до оповідання. «Озвучте» його словами з тексту. Скільки у творі питальних речень? (5). Скільки окличних речень? (4). З якими почуттями, інтонацією їх треба читати? Яку частину оповідання вам хотілося би прочитати ще раз? Прочитайте.

8. Підсумок уроку.

- Чому, на вашу думку, автор назвав оповідання «Доброго ранку всім!»? А з нами він також привітався? Які слова у творі допомогли вам уявити червень і побачити всю його красу? Якими словами автор висловив головну думку? Підтвердіть свою відповідь словами тексту. З яким настроєм ви попрощаетесь з оповіданням?

Тема. Звуки природи

Матеріал до уроку. Н. Бічуя «Зелений скрипаль».

Мета. Розвивати мовлення й мислення учнів, удосконалювати навички свідомого читання, формувати пізнавальні інтереси, виховувати в дітей любов і шанобливе ставлення до природи.

Дидактико-методичне забезпечення. Фонозапис звуків природи, картки зі словами «так», «ні».

План-конспект

1. Організація учнів до уроку.

2. Бесіда.

- Чи вмієте ви слухати звуки природи? Чи чули ви: як шелестять, «розмовляють» листочки на дереві; як гуде джміль; як співають пташки; як шумить річка, які звуки видають тварини?.. Які з природніх звуків вас найбільше цікавлять? Як ви вважаєте, чи має природа звуки тривоги, радості, занепокоєння, щастя?

3. Слухання фонозапису звуків природи.

- Що/кого ви собі уявили, слухаючи звуки природи? Чи можна назвати звуки природи музикою світу? Чи сподобалася вам ця музика світу?

4. Робота над оповіданням Н. Бічуй «Зелений скрипаль».

4.1. Читання твору учнями мовчки х виконанням завдань.

- Познайомтеся з твором Н. Бічуї «Зелений стрикаль». Позначте у тексті слова, значення яких вам незнайоме.

4.2. Перевірка первинного сприйняття змісту твору.

- Які слова у творі виявилися вам незнайомі?

Гра «Так» чи «Ні».

- ◆ Хлопчика звали Ярко? (Так)
- ◆ Ярко сидів на березі річки? (Ні)
- ◆ Хлопчик побачив муху? (Ні)
- ◆ Влаштував концерт коник? (Так)
- ◆ Ярко почув пісню бджілки? (Ні)
- ◆ Після коника називається «сюрчання»? (Так)
- ◆ Чи хлопчик отримав задоволення від почутої пісні коника? (Так)

Фізкультхвилинка

4.3. Повторне читання твору учнями вголос.

4.4. Відповіді на запитання, вміщені наприкінці твору.

4.5. Вибіркове читання за завданням.

- Прочитайте перший абзац твору. Перекажіть його зміст.

- Прочитайте, як авторка розповіла про те, як сюрчить коник.

- Прочитайте рядки, які говорять про приємне здивування і задоволення, як отримав хлопчик від співу коника.

4.6. Робота в групах.

Виконання та перевірка різнорівневих завдань.

4.7. Узагальнювальна робота над змістом твору.

- Що нового ви дізналися, прочитавши оповідання? Що найбільше вас зацікавило? Якими словами ви можете охарактеризувати хлопчика? (Уважний, спостережливий, добрий, люблячий, щасливий, чуйний...). Яка частина тексту допоможе вам «озвучити» малюнок? Прочитайте цю частину твору.

5. Підсумки уроку.

- Якими враженнями поділилася авторка з вами? Який настрій вона намагалася передати вам? Що повинні ви зрозуміти зі змісту твору? Яка основна думка оповідання? Висловіть свої судження про прочитаний твір.

Тема. Повторення вивченого (2 год)

Мета. Узагальнити знання учнів про текст, частини мови (без уживання термінів), розвивати мовлення, збагачувати словниковий запас дітей, виховувати естетичні почуття.

Дидактико-методичне забезпечення. Картки зі словами: іменник, прикметник, дієслово, службові слова.

План-конспект

1. Організація учнів до уроку.

2. Повідомлення теми і мети уроку.

3. Актуалізація знань учнів про частини мови (без уживання терміну).

- Прочитайте слова, що записані на картках. Що означає іменник? На які питання відповідають іменники? До яких іменників ставиться питання що?/хто? Наведіть приклади іменників, які відповідають на питання що?/хто?!

- Поставте питання до кожного зі слів: яскравий, тепла, вечірнє, літні. Як називаються слова, що вказують на ознаки предметів? Наведіть приклади прикметників, які відповідають на питання який:, яка?, яке?, які? З якими словами в реченні зв'язані прикметники? У реченні «Великі дива оточують нас» назвіть прикметник з іменником.

- Назвіть у цьому реченні слова, що означають дію предмета. На яке питання відповідає слово «оточують»? На які ще питання відповідають дієслова? Наведіть приклади дієслів, які відповідають на питання що робить? (що робив?, що зроблю?, що зробили?, що робитимуть?, що будуть робити?)

- До яких слів у реченні не можна поставити питання? Для чого в реченні вживають службові слова? Наведіть приклади службових слів. Укажіть службові слова у реченні «У сизому тумані, в синій димовій – яблука рум'яні, груші медові». (М. Рильський).

4. Колективне визначення теми висловлювання. Розкриття значення прислів'їв. (Вправа 7, с.137).

5. Повторення вивченого про будову тексту.

- Що ми називаємо текстом? З яких частин складається текст? Якщо одна з частин тексту містить речення, яке виражає різні емоції, як таке речення слід читати?

Фізкультхвилинка

5.1. Робота в парах. Виконання завдань до вправи 8, с.137.

5.2. Списування із завданнями до вправи 9, с.138.

5.3. Робота в групах. Виконання завдань до вправи 10, с.138 (усно).

6. Колективне письмо: списування вправи 11, с.138 з виконанням указаних завдань:

6.1. Встановлення слів, які служать засобом зв'язності тексту.

6.2. Визначення типу тексту.

6.3. Постановка запитань до прикметників та іменників в описі рибки.

7. Підсумки уроку.

- Скільки букв в українській абетці? Якими буквами позначаються на письмі голосні звуки? Яка буква не має звука? Якими буквами позначається м'якість приголосних звуків? Назвіть парами дзвінки та глухі приголосні?

- Розкажіть усе, що ви знаєте про іменник (прикметник, дієслово, службові слова).

- Які бувають речення за метою висловлювання? А за інтонацією? За допомогою чого встановлюється зв'язок слів у реченні?

- Що ви знаєте про текст? З яких частин складається текст? Як розрізнити текст-розповідь і текст-опис? Що таке тема тексту? Як визначити у тексті головну думку? Що є засобом зв'язку речень у тексті?

8. Виконання завдань із рубрики «Перевір себе».

Знаю...

1. Якими буквами на письмі позначаються голосні звуки?

2. З якої букви пишуть власні назви?

3. Як розрізнити слова, які означають назви предметів, їх ознаки та дії предметів?

4. Які бувають речення за метою висловлювання та інтонацією?

5. З яких частин складається текст?

6. Розумію, можу пояснити

7. Чим відрізняються дзвінкий приголосний звук від глухого?

8. Що таке розповідне, питальне і спонукальне речення?

9. Коли наприкінці розповідних або спонукальних речень треба ставити знак оклику (!)?

10. Як встановити зв'язок слів у реченні?

11. Що таке заголовок тексту?

Вмію...

12. Накреслити звуко-складову схему слова.

13. Співвідносити кількість букв і звуків у слові.

14. Добирати слова близькі або протилежні за значенням до запропонованого.

15. Добирати заголовок до тексту.

16. Розрізнити текст-розповідь і текст-опис.

Тема. У гості до Ягідки.

Матеріал до уроку. Б. Вовк «З днем народження, Ягідко!»

Мета. Розширювати уявлення учнів про рослинний світ природи, удосконалювати вміння правильного інтонування речень, читання в особах, виховувати інтерес до пізнання довкілля та любов до природи.

Дидактико-методичне забезпечення. Малюнкове зображення ягід смородини, порічок; брусниці, журавлини, лохини, чорниця, баклажана, помідора.

План-конспект

1. Організація учнів до уроку.

2. Повідомлення теми уроку.

3. Підготовка робота до сприйняття змісту твору Б. Вовка «З днем народження, Ягідко!»

3.1. Робота з наочністю.

- Розгляньте зображення. Чи відомі вам ці рослини? Де вони ростуть? Яку користь приносять? Які з них є красою ваших дач, присадибних ділянок? Які ягоди є вашими улюбленими? Що можна приготувати з ягід? Які ягоди знаєте ще?

- Поміркуйте, чи баклажани, помідори, ці городні рослини, можуть називатися ягодами? Які ще городні рослини, які, зазвичай, ми називаємо овочами, також є ягодами?

3.2. Розгадування загадок.

Круглий, як куля,
Зелений, як трава.
Червоний, як кров,
Солодкий, як мед. (Кавун)

Як вогонь, горить червоний
Кущик у маленьких гронах. (Порічки)

Ягідки мої висять,
Як маленький виноград,
На кінці дрібні і не смачні,
А чим чорніші, тим смачніші. (Смородина)

Кавунчики дрібненькі,
Смугасті та кисленькі,
У колючки вбралися
І кущиком назвалися. (Агрус)

Я немов сестра малини,
Тільки в мене колір синій. (Ожина)

3.3. Розчитування. Лексико-семантична робота.

Народилася невдовзі порічка
відзначати завітав брусничка
обуритися при нагоді журавлина
засурмив цимбали лохина

- Значення яких слів вам незрозуміле?

4. Опрацювання змісту твору Б. Вовка «З днем народження, Ягідко!»

4.1. Читання твору вчителем.

- Послухайте твір. Запам'ятайте назви ягід, про які йдеться в ньому.

4.2. Перевірка первинного сприйняття змісту твору.

- Про які ягоди йдеться у творі? Чи сподобався вам твір? Це оповідання чи казка? Які елементи казковості вам запам'яталися? З яким настроєм ви слухали твір Б.Вовка?

4.2. Читання твору учнями вголос.

- Прочитайте текст і підготуйтеся дати відповідь на запитання, які вміщені наприкінці твору

4.3. Оглядове читання учнями мовчки.

- Перегляньте твір. Позначте слова Ягідки та інших дійових осіб.

4.4. Читання діалогу за особами з вилучення слів автора та дотриманням компонентів інтонації (тону, гучності, темпу...)

4.5. Постановка «живої» картинки. (Слова автора може читати (переказувати) вчитель або хтось з учнів).

4.6. Робота в групах.

Виконання та перевірка різнорівневих завдань.

4.7. Творча робота.

- Оберіть собі дійову особу, від імені якої складіть розповідь про день народження Ягідки? (Діти розповідають про уявний день народження).

5. Підсумки уроку.

- Чи сподобався вам твір Б.Вовка? Чим? Яка частина тексту вам сподобалася найбільше, чому? Хто був учасником оркестру? Як ви думаєте, хто кружляв у хороводі? Яка головна думка твору? Чому, на вашу думку, заголовок і кінцівка твору однакові?

Тема. Чарівний світ природи

Матеріал до уроку. «Рекомендуємо познайомитися» (за А. Волковою).

Мета. Розширювати уявлення учнів про таємниці природи, навчати спостережливості, допитливості, збагачувати словниковий запас дітей, виховувати бережливе ставлення до довкілля.

Дидактико-методичне забезпечення. Запис на дошці (картках) прикмет, прислів'їв, приказок, опорних слів.

План-конспект

1. Організація учнів до уроку.
2. Повідомлення теми уроку.
3. Відгадування загадок.

Жайворонок в небі в'ється,
Ясне сонечко сміється,
Шле проміння на поля,
Розігріта вся земля.
Липа вже цвіте. Вишня дозріває.
Це ж коли буває? (Улітку)

Теплий, довгий-довгий день,
Повна миска черешень,
Достигає жовтий колос,
Демонструє коник голос,
І суничка дозріває –
То ж коли усе все буває? (Улітку)

- Які ознаки літньої пори допомогли вам відгадати загадки? А які ще ознаки літа ви знаєте?

4. Робота з прислів'ями та приказками.

- Прочитайте прислів'я, приказки. Поясніть, як розумієте їхній зміст.

- ◆ Улітку один тиждень рік годує.
- ◆ Бджоли раді цвіту, люди – літу.
- ◆ Червень – рум'янець, липень – громовик,
а серпень – на копи багатий.
- ◆ Погане літо буває, як сонця немає.

5. Ознайомлення учнів з народним прогностиком.

- Діти, ви вже знаєте багато прикмет, ознак, таємниць, які вам відкрила природа. Довкола дуже багато цікавого, чудесного. Треба вчитися все помічати. Ось, що побачив, зауважив народ, спостерігаючи за природою літньої пори.

- ◆ Веселку видно після дощу, але вона швидко зникає – буде гарною погода, але коли довго «п'є воду» - на негоду.
- ◆ Павук снує павутину колесом – чекай гарну погоду.
- ◆ Перший туман літа – вірна грибна прикмета.
- ◆ Горобці збираються зграйками і купаються в пилюці – чекай негоди.
- ◆ Голуби воркують – буде гарна погода.
- ◆ Поховалися мурахи, комахи, оси, бджоли – буде негода.
- ◆ Рибки вистрибують із води – на негоду.
- ◆ Якщо надвечір вітер стих, то завжди буде погода.

- А які ви знаєте прикмети літньої погоди?

6. Робота з текстом «Рекомендуємо познайомитися» за А. Волковою).

6.1. Читання тексту вчителем.

Рекомендуємо познайомитися

Літо – найтепліша і наймальовничіша пора. Влітку побачив росу і веселку, дощ і сонце водночас, короткі, але сильні грози, у небі легкі, схожі на легесенькі пір'їнки хмарки, їх так і звать – перистими.

Природа розкриває свої таємниці, та не для всіх! Знайомить зі своїми прикметами лише допитливих, спостережливих. Живими провісниками літньої погоди є рослини і тварини. Якщо бажаєш, переконайся у цьому сам.

Біля ганку росте мокрець – малопримітна травичка. Проте вона точно «знає», яка буде сьогодні природа. Якщо малесенькі пелюсточки закриті – буде дощ. А коли білуваті квіточки розкриті – чекайте на хорошу сонячну погоду.

Над луками та озером вранці легка пелена туману – можете спокійно вирушати в похід, дощу не буде.

Вранці на клумбі з червоними каннами ви помітили, що на кожному листочку тремтить краплинка води, - вірна ознака, що вдень піде дощ.

Весело співає зяблик. І хоч пропливають на небі хмаринки, дощу не буде.

Біла акація вся обліплена бджолами. Ще здаля чути пахощі її квітів – неодмінно чекайте дощу. Це тому, що у гарячому переддощовому повітрі кожна квітка акації виділяє краплину запашного нектару, і він приваблює до неї бджіл і комах.

Вискочили на берег і гучно квакають жаби – значить, незабаром почнеться дощ. А на другий день сидять вони тихо і спокійно у воді – дощу не буде.

Чимало інших ознак можуть вказати на зміни в погоді літньої пори. А які ти знаєш прикмети, які таємниці тобі відкрила природа?

Алевтина Волкова

6.2. Перевірка сприйняття змісту твору.

- Про яку пору року розповіла авторка? Якою побачила цю пору авторка? На що письменниця звернула вашу вагу? Кому природа розкриває свої таємниці? Чи можна за «поведінкою» тварин, рослин прогнозувати зміни в погоді? Які прикмети, описані авторкою, вам запам'яталися? Які з прикмет ви хочете запам'ятати (прослухати ще раз)?

7. Розвиток мовлення учнів. Робота в групах.

- За опорними словами складіть прикмети літньої пори. Поясніть їх значення.

1 група. – Часті, грибів, тумани – буде, багато. Якщо не було дощу, вночі, удень, чекай, роси.

2 група. – Ластівки, низько, на дощ і вітер, літають і граються – .

Кроти, купини – буде тепла і ясна, нарили, високі, погода.

3 група. – Потяглися, буде, смугами – дощ, хмари. Якщо вмивається, і довго, кіт, лиже, буде, лапку – погода, суха.

- Які прикмети гарної погоди поповнили ваші знання? З якими прикметами погоди ви познайомилися?

◆ Часті тумани – буде багато грибів. Якщо вночі не було роси, удень чекай дощу.

◆ Ластівки низько літають і граються – на дощ і вітер.

◆ Кроти нарили високі купини – буде тепла і ясна погода.

◆ Потяглися хмари смугами – буде дощ.

◆ Якщо кіт вмивається і довго лиже лапку – буде суха погода.

8. Перечитування твору учнями.

- Хто і що є провісником літньої погоди? Що «розповідає» про погоду мокрець? Про що сповіщає зяблик? Як дізнатися про погоду, спостерігаючи за акацією? На які зміни в погоді літньої пори вказують жаби?

9. Підсумки уроку.

- Чого навчає твір А.Волкової? Які таємниці відкрила природа авторці? А вам? Які картинки літа допомогла авторка побачити (уявити) вам?

10. Виконання завдань із рубрики «Перевір себе».

Перевір себе

Знаю...

1. Як називається розділ?

2. У якому творі автор бажає усім «доброго ранку!» Чому саме?

3. Кого називають зеленим скрипалем? Чому?

4. Хто автор твору «З днем народження, Ягідко!»

5. Про що тобі цікаво читати.

6. Розумію, можу пояснити...

7. Коли прокидається червневий день?
8. Як видобуває своє сюрчання зелений скрипаль?
9. Які плоди належать до ягід? Як про них розповів Борис Вовк?
10. Чому природа розкриває свої таємниці лише допитливим і спостережливим?

11. Чому коник не шкодував для хлопчика веселої скрипки?

Вмію...

12. Знайти римовані рядки у творі.
13. Розказати, як звучить музика зеленого скрипаля.
14. Визначити головну дійову особу твору.
15. Пояснити значення окремих висловів.
16. Поставити питання до прочитаного твору.
17. Висловлюємо своє ставлення...
18. Мене здивувало, чому на святі ягід...
19. Найбільше мені сподобалося, яку музику почув Ярко.
20. Хочу зростати спостережливим(ою) тому, що...

Тема. Святкове вітання

Мета. Розвивати мислення і мовлення учнів, активізувати словник мовленнєвого етикету, виховувати шанобливе ставлення і любов до матері.

Дидактико-методичне забезпечення. В. Научук, М. Наумчук. Зошит з розвитку зв'язного мовлення. 2 клас, опорна схема «Вітання».

План-конспект

1. Організація учнів до уроку.
2. Повідомлення теми уроку.
3. Виразне читання вірша «Мама» В. Гринько. Виконання завдань за змістом твору. (Завдання 1, с.65).
4. Розкриття значення прислів'їв про маму. (Завдання 2, с.65)
5. Доповнення і запис низки слів-звертань до матерів, бабусь, сестер. (Завдання 3, с.65).

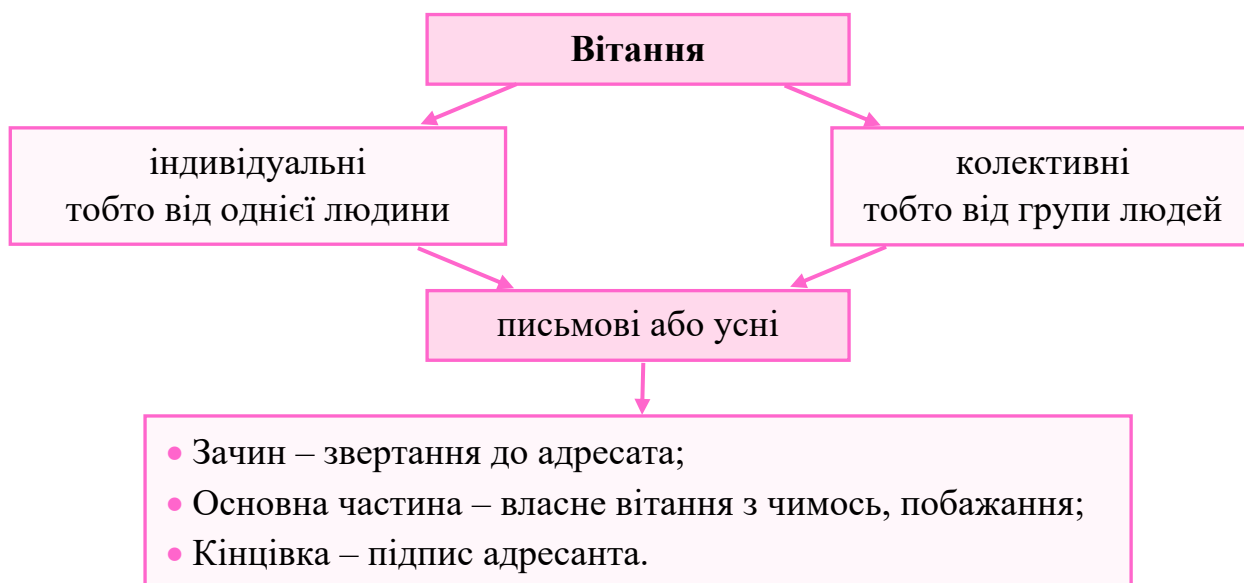
(Слова для довідки: рідна, ріднесенька, найдорожча, ніжна, мудра, берегиня, чарівна, найкраща, мила, хороша...)

6. Складання розповіді про маму (бабусю, сестру, подругу) з використанням опорних слів. (Завдання 4, с.66).

(Слова для довідок: руки – чисті, молоді, міцні, швидкі...; очі – глибокі, розумні, променисті, щасливі...; усмішка – ніжна, неймовірна, особливо, приємна...; серце – благородне, відважне, горде, лагідне...)

Фізкультхвилинка

7. Робота з опорною схемою «Вітання».

- Розгляньте схему. Прочитайте, які бувають вітання. З яких частин складається вітання? Вітання можна назвати текстом?

8. Висловлення оцінних суджень. (Завдання 5, с.66-67; усно).

9. Бесіда із засвоєння правил вітань.

- Діти, як треба звертатися до того, кого вітали? (З повагою, тепло, ласкаво, сердечно...)

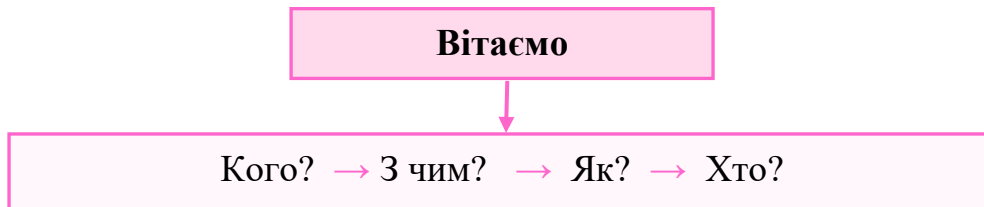
◆ Які приводи використовують для привітання? (Свята, ювілеї, дні народження, завершення важливої роботи, новосілля...)

◆ Чи варто сказати (написати), що ви цінуєте в людині, яку вітаєте, похвалите її, зробите комплімент? (Так)

◆ У вітанні бажають здійснення мрій. (Так).

◆ Чи обов'язково треба підписати, хто надіслав вітання? (Так)

-Запам'ятайте, діти, схему будь-якого вітання. (Учитель доповнює або записує на дошці питання).

12. Самостійне складання учнями і запис тексту-вітання до Дня матері. (Завдання 6, с.67) Самоперевірка написаного

13. Підсумки уроку.

- Про що ви дізналися на уроці? Чи можна стверджувати, що вітання – це прояв уваги, нагода створити гарний настрій, привітати когось? Які бувають вітання? З яких частин складається вітання? Прочитайте однокласникам свої вітання, які ви написали мамі (бабусі, сестрі, подрузі).

Тема. Подобається, є бажання, залюбки читаю

Мета. Активізувати читацьку пам'ять учнів, сприяти формуванню читацьких смаків, звернути увагу дітей на доцільне використання канікулярного часу.

Дидактико-методичне забезпечення. Дитячі художні книжки, з якими учні знайомилися на попередніх уроках, будь-яка «нова» книжка (на вибір учителя), газета, журнал (дитячі часописи).

План-конспект

1. Організація учнів до уроку.

2. Робота з виставкою книжок, представлених на виставці, (4-5 книжок).

- Розгляньте книжки, представлені на виставці. Чи можна за назвами книжок визначити, про що будемо говорити, читати на уроці?

2.1. Повідомлення теми уроку.

2.2. Аналіз книжок (за вибором учнів).

- Які книжки, що є на виставці, вам знайомі? Назвіть їх. Яка книжка вам незнайома? Покажіть її. Чи представлені на виставці книжки знайомих авторів? Де ви ознайомилися з творами цих (цього) авторів? Які твори пам'ятаєте? Серед книжок, представлених на виставці, вкажіть свою улюблену книжку. Чим вона привабила вас? Розкажіть про книжку все, використовуючи «Пам'ятку розгляду книжки».

- Яка з книжок для вас є новою? Яка назва книжки? Як ви думаєте, про що розповідається у книжці? Які твори увійшли до неї? Що допомогло вам знайти правильну відповідь на будь-яке питання, пов'язане з темою книжки, зі змістом творів, які містять книжки?

- Пригадайте, які книжки упродовж року ви розглядали, читали? Назвіть їх. Про що розповідали книжки? Хто з авторів запам'ятався вам? Які твори цих авторів вам доводилося читати? Про що вони? Твори якого автора навчають доброті, людяності, взаємоповазі? Чи є серед книжок книжка цього письменника? Назвіть і покажіть її. Про що говорить сама назва книжки?

- Поміркуйте, про що вам хочеться дізнатися. Чи є у вас бажання пошукати в книжках відповіді на свої питання? Як ви це робитимете? Чи залучаєте ви своїх близьких до пошуку цікавої інформації? Як ви це робите? Які ще друковані видання допомагають вам отримати інформацію? (Газети, журнали). Які газети, журнали є у ваших родин?

3. Активізація читацького досвіду учнів.

3.1. Бесіда.

- Про що ви любите читати? Твори яких жанрів вам до вподоби? Хто з героїв прочитаних творів вам сподобався? Що дізналися про нього? (Коли, де і як він жив). Як про це розповіла вам книжка? Який з героїв найчастіше трапляється в казках? (Кіт) Назвіть казки, в яких описаний улесливий, хитрий, брехливий персонаж. Хто це? (Лисиця).

3.2. Гра-вікторина.

1. «Кому надійшла телеграма?»

Несе мене Лиска
По каменю-мосту
На своєму хвосту
- Порятуй мене! (Котику від півника).

2. Назвіть ім'я героя.

- ◆ Припав чоловік вухом до землі та й слухає. (Слухайло).
- ◆ Іде шляхом – одна нога за вухом прив'язана, а на одній скаче. (Скорохід).

Ф і з к у л ь т х в и л и н к а

3. «Чергова літера».

- Сьогодні на уроці «чергує» буква «К».

Назвіть героїв українських народних казок, ім'я яких починається з цієї літери.

- ◆ Герой казки про тварин, який утік від баби, діда... (Колобок).
- ◆ Найпопулярніший персонаж у казках про тварин. (Кіт).
- ◆ Яке ім'я героя казки, який народився з горошини? (Котигорошко).
- ◆ Ім'я казкового персонажа, який умів виробляти 12 шкур. (Кирило Кожум'яка).

3.3. «Будь уважним!» – гра.

У запропонованому списку (учитель робить запис до уроку на дошці) визначіть прізвища відомих вам письменників.

Т. Шевченко, І. Білах, С. Дерманський, З. Мензатюк, В. Сухомлинський, В. Кравченко, Т. Ткаченко, М. Котигорошко, О. Сенатович, В. Дольний.

- Чи всі прізвища вам відомі? Які прізвища траплялися вам вперше?

(Примітка. Маючи час, учитель може розповісти учням про свого улюбленого письменника, прочитати твір або розповісти, про що любить читати).

4. Бесіда-рекомендація на літні канікули.

- Діти, незабаром літні канікули. Кожен з вас відпочиватиме, допомагатиме рідним, зустрічатиметься щодня з друзями. Вам би хотілося зустрітися з друзями-книжками? Які книжки вам би хотілося розглядати, читати влітку? Яку інформацію вам би хотілося отримати?

На книжкових полицях бібліотек, книгарень багато цікавих, корисних, добрих книжок. Вони чекають на вас. Книжка – найкращий порадник і друг. Пам'ятайте про це! Мандруйте книжковим світом і він відкриє вам свої таємниці.

Тема. Повторюємо, пригадуємо, навчаємося.

Мета. Узагальнити знання учнів про текст, активізувати словниковий запас дітей, розвивати малюнкове зв'язне мовлення, виховувати естетичні почуття.

Дидактико-методичне забезпечення. В. Наумчук, М. Наумчук. Зошит з розвитку зв'язного мовлення. 2 клас.

План-конспект

1. Організація учнів до уроку.
2. Повідомлення теми уроку.
3. Актуалізація знань учнів про текст.
  - Що таке текст? Як пов'язані речення у тексті? З яких частин складається текст? Які бувають тексти?
4. Робота з деформованим текстом.
  - Розташуйте речення за таким порядком, щоб утворився текст (завдання 1, с.68). Доберіть і запишіть заголовок. Визначіть тип тексту: розповідь чи опис.
5. Творча робота.
  - Доповнити речення основної частини тексту словами, словосполучення, щоб вони набули змісту і виражали закінчену думку. (Завдання 2, с.69).
6. Складання тексту-розповіді за малюнком і запитаннями (усно; завдання 3, с.69-70).

Фізкультхвилинка

7. Словниково-логічна вправа на класифікацію (завдання 4, с.70).
8. Відгадування загадок (завдання 5, с.71).
9. Складання учнями загадки про тварин та її запис.
  - Щоб скласти загадку про тварину, вам треба уявити її, виділити суттєві ознаки, порівняти з ознаками інших предметів. Пригадати, де живе, що любить їсти, яку користь (зло) приносить ця тварина. (Учні самостійно складають загадку. Після запису зачитують окремі тексти).
10. Колективне складання учнями усної зв'язної казки-розповіді (завдання 7, с.71-72). «Чому Вовк на Червону Шапочку і бабусю образився?» – за серією малюнків та опорними словами.
11. Підсумки уроку.
  - Чи сподобався вам урок? Що ви повторили? Що довелось пригадати? Чого навчалися? Чи важко складати загадки? Чи можна «старі» казки перетворити на сучасні? Які сучасні казки ви знаєте? Розкажіть одну з них однокласникам.

Тема. Перевір себе. (2 год).

Мета. Узагальнити знання учнів з пройденого матеріалу, з'ясувати ефективність його засвоєння, виховувати почуття відповідальності, турботливості, товарищескості.

Дидактико-методичне забезпечення. В. Наумчук, М. Наумчук. Зошит з української мови та читання. 2 клас. Частина 2.

План-конспект

1. Організація учнів до уроку.
2. Повідомлення теми і мети уроку.
3. Опрацювання тексту М. Хаткіної «Турботливість» (завдання 1, с.59).
  - 3.1. Читання тексту учнями мовчки.
  - 3.2. Відповіді на запитання, вміщені напикінці твору.
  - 3.3. Пошук у тексті спільнокоренових (споріднених) слів. (Турбота, турботливість, турбуйся). Розкриття їх значення.
4. Самостійне виконання завдань 2-3 (с.60).

Фізкультхвилинка

5. Добір і запис слів, близьких за значенням (завдання 5, с.60-61).
  - ◆ Хоробрий – відважний, сміливий;
  - ◆ багаття – вогнище, ватра;
  - ◆ буква – літера.
6. Визначення багатозначних слів з низки запропонованих. (Завдання 6, с.61).
7. Виписування спонукального речення з визначенням у ньому дієслів. (Завдання 7, с.61).
8. Робота над текстом «Сірий журавель» і визначення його типу.
9. Текстова перевірка практичних умінь і навичок (с.62-63).
10. Тестова перевірка аудіативних умінь і навичок (с.64).

Фізкультхвилинка

11. Перевірка навичок говоріння.
Аналіз запропонованих ситуацій та виконання завдань до них.
12. Контрольне списування тексту П.Мовчана «Царівна квітів» (с.66).
13. Самоперевірка написаного.
14. Підсумки уроку.
  - Як ви поясните, що таке «турбота»? Чому перестали дружити мухомор і маслюк? Які завдання вам сподобалися? Виконання яких завдань викликало у вас труднощі? Чи впевнені ви у своїх знаннях з української мови, читання? Що треба робити, щоб здійснити свої мрії?

ФІЗКУЛЬТУРНІ ХВИЛИНКИ

1) Трава низенька-низенька. *(Роблять присідання).*
 Дерева високі-високі. *(Піднімають руки вгору).*
 Вітер дерева колише-гойдає. *(Обертаються).*
 То вправо, то наліво нахиляє. *(Нахиляються вправо, вліво).*
 То вгору, то назад. *(Потягуються вгору, назад).*
 То вниз нагинає. *(Нахиляються вперед).*
 Птахи летять-відлітають. *(Махають руками-«крилами»).*
 А учні тихенько за парти сідають. *(Сідають за парти).*

2) Я намалюю зайчика для вас – раз. *(Роблять колові руки руками над головою).*

Це у нього, бачите, голова – два. *(Руки кладуть на голову).*

Це у нього вуха догори – три. *(Піднімають руки вгору до вух).*

Це стирчить у нього хвостик сірий – чотири. *(Повертають тулуб праворуч, ліворуч).*

Це очиці весело говорять – п'ять. *(Прикладають руки до очей).*

Ротик, зубки – хай моркву їсть – шість. *(Імітують жування моркви зайцем).*

Шубка тепла хутряна на нім – сім. *(Плещуть у долоні).*

Ніжки довгі, щоб гасав він лісом – вісім. *(Підскакують на місці).*

Ще навколо посаджу дерев я – дев'ять. *(Імітація: садять дерева, притоптують ямки).*

І хай сонце сяє з піднебесся – десять. *(Піднімаються на носках, руки вгору).*

3) Всі піднесли руки – раз!

На носках стоїть весь клас,

Два присіли, руки вниз,

На сусіда подивись.

Раз! – і вгору,

Два! – в вниз ,

На сусіда подивись.

Будем дружно ми вставати,

Щоб ногам роботу дати.

Раз – присіли, два – піднялись.

Хай мужніє ваше тіло.

Хто старався присідати,
Може вже відпочивати.

4) «Веселі каченята»

1-2 – всі пірнають,
3-4 – виринають,
5-6 – на воді міцніють крила молоді,
7-8 – що є сили, всі до берега попливли,
9-10 – всі зігнулись, обтрусились, потягнулись.
І пішли попід горою.
Снідять травкою смачною.

5) Сильний вітер до землі

гне дерева молоді, *(присідають)*
А вони ростуть, міцніють *(піднімаються)*
Вгору тягнуться, радіють. *(встають навшпиньки, руки тягнуть вгору)*

6) «Годинник». В.п. – руки на поясі.

Робити нахили тулуба вліво-вправо, уперед-назад, промовляючи: «Тік-так,
мов годинник отак, цілий день ось так».

7) Раз, два – всі пірнають *(присідають)*

три-чотири – виринають *(встають)*
п'ять, шість – на воді
міцніють крильця молоді *(махують руками, як крилами)*
сім, вісім – що є сили
всі до берега припливли *(імітують плавальні рухи)*
дев'ять, десять – розгорнулись
обсушились, потягнулись *(потягуються)*
і розбіглись хто-куди *(сідають за парти)*

8) Ми лісочком йшли *(ходьба на місці)*

Грибочок знайшли. *(потягування)*
Нахилилися, підняли, *(нахили тулуба вперед)*
У кошик поклали *(нахили тулуба вперед)*
І далі пішли *(сісти за парти)*

9) Вийшов в поле боровик *(вийти з-за парт)*

Та й узався в боки, *(взяти руки в боки)*

Бо він бачити не звик
Обрії широкі. *(розвести руки в сторони)*
Покрутився на нозі, *(покрутитися на одній нозі)*
Реготом залився,
Танцюристу-конику в пояс клонився. *(нахилити тулуб вперед)*

10) Прокинулись ведмедики *(повороти тулуба вліво, вправо).*
До сонця потягнулись, *(руки підняти вгору, потягнутись)*
Швиденько повернулись, *(повернутися довкола себе)*
Присіли два-три рази, *(присісти)*
А потім підстрибнули, *(підстрибнути)*
повільно походили *(ходьба на місці)*
і руханку скінчили. *(сісти за парти).*

11) «Вітерець»

Віє вітер нам лице, *(«ганяють» вітер руками в лице).*
Нахиляє деревце *(нахили тулуба вліво – вправо).*
Вітерець все тихший,
Деревце росте все вище *(руки вгору, діти тягнуться на носках).*

12) Усі піднесли руки – раз,
На носках стоїть весь клас.
Два – присіли, руки вниз.
На сусіда подививсь.
Раз! – і вгору.
Два! – і вниз.
На сусіда не дивись.
Будем дружно ми вставати,
Щоб ногам роботу дати.
Раз з присіли, два – піднялись,
Хай мужніє наше тіло.
Хто старався присідати,
Може вже відпочивати.

13) Раз – підняти руки вгору,
Два – схилитися додолу,
Не згинайте, діти, ніг,
Як торкаєтесь підлоги.
Три, чотири – прямо стати,
Будем знову починати.

**14) Нахилися вперед,
Нахилися назад,
І направо, і наліво,
Щоб нічого не боліло.
Раз, два, три, чотири – набираємося сили;
Нахилились, повернулись,
До товариша всміхнулись.**

15) Піднімання рук вгору.

В.п. – сидячи за столом, руки вперед на столі. 1-2 руки вгору – в сторони, потягнутися (вдих); 3-4 – опустити руки у в.п. (видих).

16) Повороти тулуба.

В.п. – сидячи за столом, руки за голову.

1 – повернути тулуб праворуч, руки в сторони (вдих);

2 – повернутися у в.п. (видих);

3-4 – те саме вліво.

17) Згинання та розгинання рук.

В.п. – сидячи за столом, руки до плечей, пальці стиснуті в кулаки.

1 – руки вперед, пальці розчепірити (видих);

2 – повернутися у в.п. (вдих).

18) Піднімання рук в сторони.

В.п. – сидячи за столом упівоберта, кисті рук біля грудей.

1 – руки в сторони (вдих);

2 – повернутися у в.п. (видих).

19) Нахилилися вперед,

Нахилилися назад,

І направо, і наліво,

Щоб нічого не боліло.

Раз, два, три, чотири – набираємося сили;

Нахилились, повернулись,

До товариша всміхнулись.

20) Щось не хочеться сидіти, (встати з-за парт)

Треба трохи відпочити. (*струсити руками*)

Руки вгору, руки вниз,

На сусіда подивись.
Руки вгору, руки в боки.
Ви ще руки підніміть,
А тепер їх опустіть.
Стрибніть, діти, кілька раз.
За роботу, все гаразд! (*сісти за парту*)

21) Раз, два, всі присіли,
Потім вгору підлетіли,
три, чотири, нахилились,
Із струмочка гарно вмились,
П'ять, шість, усі веселі,
Летимо на каруселі, (*руки в сторони, імітація рухів*)
Сім, вісім, в потяг сіли,
Ніжками затупотіли
Дев'ять, десять, відпочили
І за парти дружно сіли.

22) «Гуси-лебеді»
Гуси-лебеді летіли, (*махи руками*)
На лужку спочити сіли, (*присісти*)
Потім встали, крильця склали, (*руки до плечей*)
Розминати спинки стали, (*кола плечима*)
Ніжки обмивали, (*нахил вперед, руки вниз*)
Вгору підлітали, (*стрибок, руки вгору*)
Хвостик піднімали, (*нахил вперед, руки за спину в замок*)
Шийки повертали. (*повороти голови*)
Потім гуси потягнулись, (*глибокий вдих, руки вгору*)
Діти до занять вернулися. (*сісти за парту*)

23) «Велетні»
Раз, два, три, дружно встали.
Всі ми велетнями стали! (*руки вгору*)
Руки в сторони, як крила, (*змахи руками*)
І на пояс – три, чотири.
Вправо, вліво повернулись,
Нахилились і прогнулись.
Раз – присіли, два – присіли
І за парти дружно сіли.

24) «Піаніно»

Учні ставлять всі пальці на парту і за командою учителя «раз і два» імітують гру на піаніно.

25) «Гори Карпати»

Раз два – піднімається гора. *(на пальчиках руки вгору, потягнулись)*

Три чотири – це круті гірські схили. *(покрутились на місці)*

П'ять шість – це орли дивний танець завели.

Сім вісім – це смерічки похилилися до річки. *(нахил вперед)*

Дев'ять десять – це вода з водоспаду витікає. *(імітація руками хвиль)*

26) Гра «Ведмідь»

Учитель пропонує дітям уявити, як ходить

ведмідь, переступаючи з ноги на ногу; як бігає: швидко пересувається прямо вперед (школярам дозволяється пробігти від парти до дошки); як він бурчить.

27) Гра «Комарики»

Школярі виходять із-за парт, спочатку звуками імітують дзижчання комара, потім рухами його політ навколо голови, рук, ніг, ловлять його, плескаючи в долоні.

28) Гра «Гойдалки»

Учні стають прямо, ноги нарізно, руки на поясі.

Гойдаються, піднімаючись на носках і опускаючись на п'яти, на рахунок учителя.

29) «Метелики»

Ми метелики чудові, *(Нахиливши голову вліво, вправо).*

Маєм крильця кольорові, *(Розвести руки в сторони).*

Над квітками літаємо, *(Біг на місці, рухи руками вгору-вниз).*

Втоми ми не знаємо.

Пташки ми злякалися, *(Руки покласти на голову).*

Під квітку заховалися. *(Присісти).*

30) «Веселі хлоп'ята»

Дружно разом піднялись. *(Встати з-за парт).*

Вліво, вправо подивились. *(Нахилити голову ліворуч, праворуч).*

Потім хутко повернулись, *(Руки на пояс, зробити поворот).*

Всім навколо посміхнулись.

Поплескали в долоні (*Поплескати в долоні*).

І побігли, як поні. (*Біг на місці*).

«Хай лунає всюди сміх, (*Ці слова всі вимовляють хором*).

Ми хлоп'ята кращі всіх!».

31) «Маленькі ведмедики»

Прокинулись ведмедики, (*Руки підняти в гору*).

До сонця потягнулись. (*Потягнутись*).

Швиденько повернулись. (*Виконати поворот тулуба*).

Присіли 2-3 рази, (*Присісти*).

А потім підстрибнули, (*Підстрибнути*).

Повільно походили (*Ходьба на місці*).

Й зарядку закінчили.

32) «Зайчата на городі»

До бабусі на город (*Ходьба на місці (крадучись)*).

Зібрались зайчата

І до моркви нахилились, (*Нахил вперед*).

Щоб її зібрати. (*Імітація збору*).

Та з-за тину на зайчат (*Нахили тулуба вправо і вліво*).

Погляда бабуса

І кричить: «Ось я до вас зараз (*Погрози лівою рукою*)

Доберуся!» (*Потім правою рукою*).

Злякалися зайці й нумо утікати, (*Стрибки*).

До лісочка, до лісочка

Весело стрибати.

33) Ми учились, ми трудилися

І, напевно, вже стомилися.

То ж давайте, для розрядки,

Зробим кілька вправ зарядки.

Раз! – підняли руки вгору.

Два! – нагнулися додолу.

Три! – повернулись вправо, вліво.

На «чотири» – раз присіли.

Похитали головою

Ще й притупнули ногою.

Пальчиками повертіли

І за парти тихо сіли.

34) Ось іде до нас весна.

Все навколо ожива: *(Встати із-за парт, потягнутися)*.

Підсніжники прокидаються,

Проліски посміхаються, *(Посміхнутися, потерти кулачками очі)*.

Пташки прилітають, *(Помахавши руками, як крилами)*.

Діти вибігають, *(Біг на місці)*.

На луках стрибають. *(Стрибки)*.

35) Ми лісочком йшли, *(Ходьба на місці)*.

Грибочок знайшли, *(Потягування)*.

Нахилилися, підняли, *(Нахили тулуба вперед)*.

У кошик поклали *(Нахили тулуба вперед)*.

І далі пішли.

Ми лісочком йшли, *(Ходьба на місці)*.

Малинку знайшли.

Дотягнулися, зірвали, *(Потягування)*.

У кошик поклали *(Нахили тулуба вперед)*.

І далі пішли. *(Нахили тулуба вперед)*.

Ми лісочком йшли, *(Ходьба на місці)*.

Горішок знайшли.

Потягнулися, дістали, *(Потягування)*.

І далі пішли...

36) Ми в струнці стаєм рядки,

Виправляєм гілочки, *(Руки вперед, в сторони)*.

Ледь зіп'ялись з корінців,

Дістаємо промінців. *(Потягування)*.

Ми стискаємо їх вогонь

В зелені своїх долонь. *(Вправи для кистей рук)*.

Хилять свіжі вітерці

Вліво-вправо стовбурці. *(Нахили тулуба вперед, вліво-вправо)*.

Ще й верхівки кожен ряд

Нахили вперед-назад. *(Нахили голови вперед-назад)*.

37) Хтось постукав тихо в клас,

Ні, перерві ще не час.

Тут підказує Галинка:

– Це у нас фізкультхвилинка.

Фізкультвправи – у пошані,

Ми їх дуже любимо.
За хвилинку відпочинемо
І лічити (писати, читати) будемо.
Хто ж там, хто вже так втомився
І ліворуч нахилився?
Треба дружно всім нам встати,
Фізкультпаузу почати.

38) Відпочинемо ми трішки,
Бо стомились ручки й ніжки.
Дружно станемо у ряд –
Фізкультпауза в малят.
Щось не хочеться сидіти,
Треба трішки відпочити.

39) Фізкультвправи у пошані,
Ми їх дуже любимо.
Ми поставу молоду
З часом не загубимо.
Усміхнися всім навколо:
Небу, сонцю, квітам, людям.
І тоді обов'язково
День тобі веселим буде!

40) Щось малеча зажурилась,
Мабуть, трішечки втомилась.
Що робити? Що робити?
Треба трішки відпочити.

41) Ця хвилинка дуже дорога
І легенька, і гарненька, як пір'їнка,
Наша вправа цього вимага,
Починайся для дітей, фізкультхвилинка!
Щира пісенька у нас
Про веселий дружний клас,
А звучить вона так виразно і дзвінко,
Щоб бадьорість була в нас,
Посміхаймося в цей час,
Посміхнись і ти до нас, фізкультхвилинка.

42) Гра «Зайчик».

Учні присідають біля своїх парт. На слова вчителя «Сірий зайчик сів і жде, спритно вушками пряде» вихованці, приклавши до вух долоні то розгинають, то згинають їх. Потім учитель пропонує дітям-«зайчикам» погріти ніжки:

Зимно зайчику стояти,
Треба трішки пострибати.
Скік-скік, скік-скік, скік-скік,
Треба трішки пострибати,
Щоб ногам роботу дати,
Пострибавши, відпочити.
(«Зайчики» сідають за парти).

43) «Годинник».

В.п. – руки на поясі.

Робити нахили тулуба вліво-вправо, уперед-назад, промовляючи: «Тік-так, мов годинники отак, цілий день ось так».

44) «Карлики та велетні».

В.п. – стати прямо.

1-2 – присісти;

3-4 – встати, піднятися на носки, руки вгору.

45) «Веселі каченята».

1-2 – всі пірнають,

3-4 – виринають,

5-6 – на воді міцніють крила молоді,

7-8 – що є сили, всі до берега попливли,

9-10 – всі зігнулись, обтрусилась, потягнулись.

І пішли попід горою.

Снідять травкою смачною.

46) «Вітерець».

Віє вітер нам в лице («ганяють» вітер руками в лице).

Нахиляє деревце (нахили тулуба вліво – вправо).

Вітерець все тихший,

Деревце росте все вище (руки вгору, діти тягнуться на носках).

47) Раз – присіли, два – піднялись,

Хай мужніє наше тіло.

Хто старався присідати,

Може вже відпочивати.

48) Раз – підняти руки вгору,
Два – схилитися додолу,
Не згинайте, діти, ніг,
Як торкаєтесь підлоги.
Три, чотири – прямо стати,
Будем знову починати.

49) Нахилися вперед,
Нахилися назад,
І направо, і наліво,
Щоб нічого не боліло.
Раз, два, три, чотири – набираємося сили;
Нахилились, повернулись,
До товариша всміхнулись.

50) «Карлики та велетні».
В.п. – стати прямо.
1-2 – присісти:
3-4 – встати, піднятися на носки, руки вгору.

51) «Які кошики великі» (*розводять руки в сторони, показуючи розміри кошиків*).

52) Ми творили, ми трудилися (*стискання пальців рук*),
Наші пальчики втомились,
А щоб гарно набирати,
Треба пальці розім'яти.
Раз, два, три, чотири, п'ять – струшування кистями рук
Будемо знову працювати.
Відпочивши дружно, враз (*колові рухи кистями рук*).

53) «Квасимо капусту».

(Руками імітувати відповідні рухи).

- Ми капусту шаткували! *Двічі – прямими, напруженими долонями імітувати руки сокири; вверх-униз.*

- Солі в неї поклали! *Двічі – пальці зібрані «щипкою», «солимо капусту».*

- Ми капусту м'яли, дерли! *Двічі – енергійно стискати пальці в кулачки, то одночасно на двох руках, то по черзі.*

- Смачну моркву туди терли! *Двічі – пальці однієї руки стиснуті в кулак і здійснюють ритмічні руки вверх-униз по долоні другої руки. Після цього змінити руки.*

54) – Де ваші долоні? *(Діти показують руки, складають кулачки).*

- Тут-тут-тут!

А в долонях пальчики живуть. *(Розкривають кулачки і показують пальчики в русі).*

Працювали пальчики – не лінувалися:

Набирали, друкували, малювали, *(імітують швидкий набір на клавіатурі 10 пальцями, малювання стилосом)*

Працювали, працювали – зупинилися.

А потім, а потім, а потім – стомилися, *(Повільно опускають руки на парту).*

55) «Зайченята».

Забавлялись зайченята, *(встають, руки піднімають вгору)*

Виглядаючи маму й тата. *(Руки на поясі, повертаються праворуч-ліворуч).*

Ось так лапку до лапки. *(Плескають в долоні).*

Ось так шапку до шапки. *(Руки піднімають до голови).*

Ось так – вусом потрусили. *(Хитають головою).*

Так – так – так! *(Стрибають на місці).*

56) Сильний вітер до землі

гне дерева молоді, *(присідають)*

А вони ростуть, міцніють, *(встають)*

Вгору тягнуться, радіють. *(руки вгору, потягнутись)*

Вітер віє нам в лице, *(закрити руками лице)*

Захиталось деревце, *(нахили вліво, вправо)*

Вітерець все тихше, тихше –

Деревце все вище, вище *(руки вгору).*

57) «Зайченята».

Сірі зайчики маленькі, *(присіли)*

Вушка є у них довгенькі, *(руки вгору)*

В лісі грались, веселились,

Працювати вже стомились.

А щоб добре працювати,

треба трішки пострибати *(стрибають).*

Відпочили, розім'ялись *(потягнулись вгору)*

Й до роботи знову взялись.

58) Прилітали журавлі *(помахати руками, як крилами)*
І великі, і малі *(руки вгору, руки вниз)*
Сіли собі на ріллі *(присісти),*
Заспівали «тра-ра-лі» *(встати).*
Де журавка ходила *(ходьба з високим підніманням стегна),*
там пшениця родила *(поворот тулуба наліво, виглядаємо),*
де журавель походив *(ходьба з високим підніманням стегна),*
там ячмінь уродив *(поворот тулуба направо, виглядаємо).*

59) Встаньте, діти, посміхніться, *(встають)*
Землі нашій поклоніться *(нахили вперед)*
За щасливий день вчорашній.
І до сонця потягніться. *(На носочках тягнуться вгору).*
В різні боки нахиліться. *(Нахили в різні боки).*
Веретеном покрутіться. *(Оберти тіла)*
Раз присядьте, два присядьте. *(Присідання)*
І за парти тихо сядьте. *(Сідають за парти)*

60) Щось не хочеться сидіти. *(Встають)*
Треба трохи відпочити.
Руки вгору, руки вниз. *(Підіймають і опускають руки).*
На сусіда подивись. *(Поворот головою).*
Руки вгору, руки в боки. *(Руки догори і в боки).*
Вище руки підніміть. *(Тягнуться вгору).*
А тепер їх відпустіть. *(Розслабили руки).*
Плигніть, діти, кілька раз. *(Стрибки на місці).*
За роботу, все гаразд. *(Сідають за парти).*

61) Раз-два! Потягнулись. *(Тягнуться догори).*
І прогнутись, *(Прогнулися вперед)*
Розігнутись. *(Розігнулись).*
Ваші м'язи всі проснуться,
ваші губи посміхнуться.
Ой ходили журавлі
То великі, то малі
Сіли собі на ріллі *(присіли)*
Та й співають тра-ла-лала.

62) Раз! Два» Всі присіли. *(Присідають).*
Потім вгору підлетіли. *(Тягнуться догори).*

Три! Чотири! Нахилились, *(нахили вперед)*
Із струмочка гарно вмились.
П'ять! Шість! Усі веселі.
Летимо на каруселі. *(Бігають)*.
Сім! Вісім! В поїзд сіли. *(Присіли)*.
Ніжками затупотіли. *(Тупочуть ногами)*.
Дев'ять! Десять! Відпочили *(Відпочивають)*.
І за парти дружно сіли *(Сідають за парти)*.

63) Ми писали, ми трудилися,
Наші ручки вже втомилися.
А щоб гарно написати,
Треба пальці розім'яти,
Руки тільки раз тряхнемо
І писати знов почнемо.
Відпочивши дружно враз,
Приступив до праці клас.

64) Ми лісочком йшли, *(ходьба на місці)*
Грибочок знайшли,
Нагнулись, підняли, *(нахил тулуба вперед)*
У кошик поклали і далі пішли *(ходьба на місці)*.
Ми лісочком йшли,
Малинку знайшли,
Дотягнулися, зірвали, *(потягування)*
У кошик поклали
І далі пішли *(ходьба на місці)*.
Ми лісочком йшли,
Горішок знайшли,
Потягнулися, дістали, *(потягування)*
У кошик поклали
І далі пішли. *(Ходьба на місці)*.

65) Підняли руки, потягнулися
До сонечка дерева, *(потягування)*
Подув вітер – *(нахилиння тулуба з піднятими догори руками)*
Гойдаємо руками,
А поїзд поїхав далі, *(колові руки руками, зігнутими в ліктях)*
Чух-чух-чух.

Комплекс фізичних вправ	Віршований супровід
<p>66) Учні виходять із-за парт. I. В.п. – основна стійка, руки вниз; 1 – підняти праву ногу, 2 – опустити праву ногу; 3 – підняти ліву ногу, 4 – опустити ліву ногу. (Вправу починаємо з правої ноги).</p>	<p>Йшли ведмедики малі (<i>кроки на місці</i>)</p>
<p>II. В.п. – стійка, руки вниз: 1 – нахил тулуба вперед: ноги в колінах не згинати, пальці тягнуться до землі; 2 – в.п.; 3 – нахил тулуба назад, руки в сторони; 4 – в.п.</p>	<p>Нахилились до землі</p>
<p>III. В.п. – стійка, спина пряма, руки на поясі; 1-3 стрибки на двох ногах на місці; 4 – в.п.</p>	<p>Потім стали, руки в боки І зробили три підскоки</p>
<p>IV. В.п. – стійка, руки до плечей; 1-2 колові руки рук вперед; 3-4 колові рухи рук назад; 5 – в.п.</p>	<p>Потім розминати плечі, Рівні спинки у малечі!</p>
<p>V. В.п. – стійка, ноги на ширині плеч, руки опущені вниз; 1 – підняти руки вгору, зробити вдих; 2 – опустити руки і зробити видих.</p>	<p>Руки вгору, опустили</p>
<p>VI. Учні сідають за парти</p>	<p>І за парти дружно сіли!</p>
<p>67) Учні виходять із-за парт. I. В.п. – основна стійка, руки вниз; 1 – підняти праву ногу, 2 – опустити праву ногу; 3 – підняти ліву ногу, 4 – опустити ліву ногу. (Вправу починаємо з правої ноги).</p>	<p>Йшов по лісі їжачок (<i>ходьба на місці</i>). В нього шубка з голочок</p>
<p>II. В.п. стійка, руки на поясі; 1 – праву ногу вбік на носок, нахил тулуба вправо; 2 – в.п.;</p>	<p>Ніс багато грушечок, Аж болів йому бочок.</p>

Комплекс фізичних вправ	Віршований супровід
3 – ліву ногу вбік, на носок, нахил тулуба вліво; 4 – в.п.	
III. В.п. – стійка, спина пряма, руки за голову; 1-5 стрибки на місці на двох ногах; 6 – в.п.	Раз, два, три, чотири, п'ять! Зупинився спочивать.
IV. В.п. – стійка, ноги на ширині плеч, руки вперед; 1-2 – колові рухи кистей рук всередину; 3-4 – колові рухи кистей рук назовні; 5 – в.п.	Піклувався їжачок (<i>вправи для кистей рук</i>) Про маленьких діточок, Чарівних, непосидючих, Дуже милих і колючих.
V. В.п. стійка пряма, ліва рука на поясі, права – в сторону; 1-2 стрибки на лівій нозі; 3 – в.п., міняємо положення рук; 4-5 стрибки на правій нозі; 6 – в.п.	Десять, дев'ять, вісім, сім! Грушечки ці ніс він їм.
68) Учні встають із парт і шикуються в колони біля своїх парт. I. В.п. – основна стійка – руки вниз; 1 – праву руку вперед; 2 – ліву руку вперед; 3 – права рука в сторону, долонею вгору; 4 – ліва в сторону, долонею вгору; 5 – опустити руки.	Ми берізки і кленці. В нас тоненькі стовбурці Ми в стрункі стаєм рядки, Виправляємо гілочки.
II. В.п. – стійка, спина пряма, руки вниз; 1 – руки вгору, піднятися на носочки, пальці рук стиснути в кулак; 2 – в.п.	Ледь зіп'явся з корінців, Дістаємо промінців. Ми стикаєм їх в вогонь В зелені своїх долонь.
III. В.п. – стійка, руки на поясі; 1 – нахил тулуба вправо; 2 – в.п.; 3 – нахил тулуба вліво; 4 – в.п.	Хилять свіжі вітерці Вліво-вправо стовбурці

Комплекс фізичних вправ	Віршований супровід
<p>IV. В.п. – стійка, спина пряма, руки вниз; 1 – нахил голови вперед; 2 – в.п. 3 – нахил голови назад; 4 – в.п.</p>	<p>Ще й верхівки кожен ряд Нахили вперед-назад.</p>
<p>69) Учні встають із-за парт. I. В.п. – стійка, ноги на ширині плеч; 1 – права рука вгору, ліва вниз; 2-3 – поворот тулуба на пів оберта праворуч; 4 – в.п., міняємо положення рук; 5-6 – поворот тулуба на півоберта ліворуч; 7 – в.п.</p>	<p>Треба дружно всім нам встати, Фізкультпаузу почати. Руки вгору, руки вниз, На сусіда подивись.</p>
<p>II. В.п. – стійка, спина пряма, руки до плечей; 1-2 кроки вперед, приставити праву ногу; 3-4 кроки назад, приставити праву ногу; 5 – в.п.</p>	
<p>III. В.п. – основна стійка 1 – підняти вгору праву руку і пальці стиснути в кулак; 2 – підняти вгору ліву руку і пальці стиснути в кулак; 3 – опустити праву руку і розігнути пальці; 4 – опустити праву руку і розігнути пальці.</p>	<p>Вище руки підніміть І спокійно опустіть.</p>
<p>IV. В.п. – стійка, спина пряма, руки на поясі; 1 – нахил назад; 2 – в.п. 3 – нахил вправо; 4 – в.п.; 3 – нахил вліво; 4 – в.п. і посміхнутись.</p>	<p>Нахиліться, розігніться, Станьте прямо, усміхніться.</p>
<p>V. В.п. – стійка, ноги на ширині плеч, руки перед грудьми (зігнуті в ліктях), долонями всередину; 1-3 плеснути в долоні і підстрибнути. 4 – в.п.</p>	<p>Плесніть, діти, кілька раз... За роботу, все гаразд.</p>